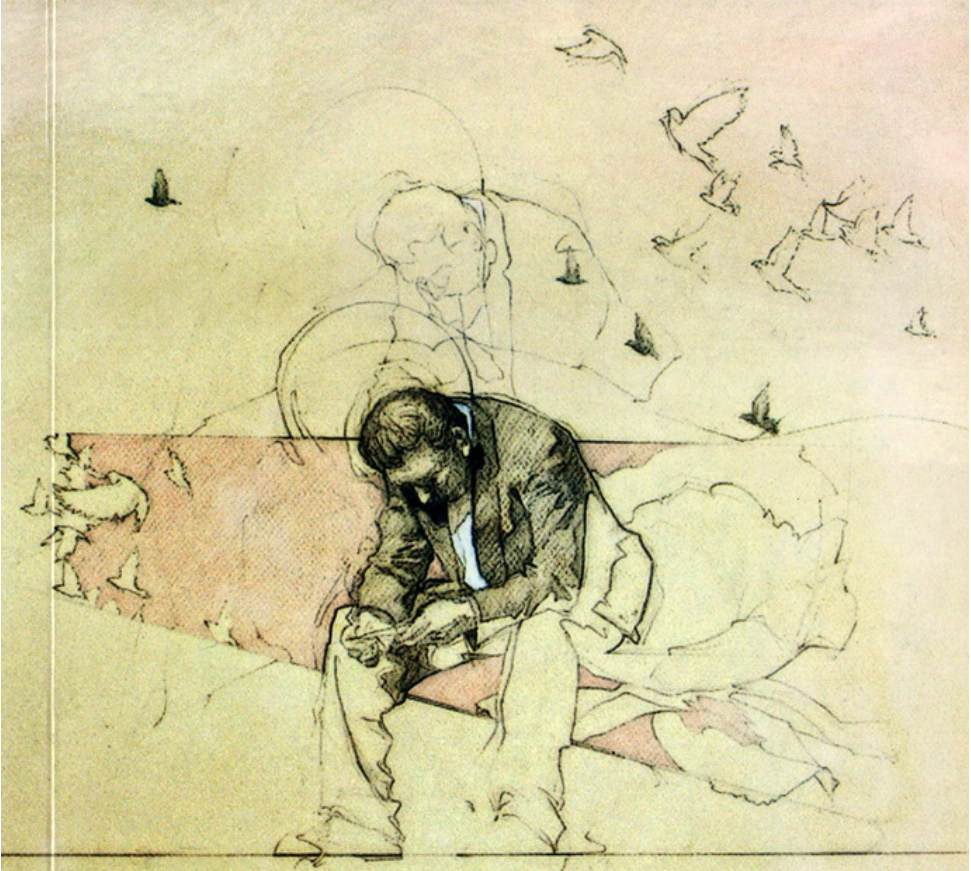

emanet gölgeler defteri

ethem baran

iletişim

ETHEM BARAN • **Emanet Gölgeler Defteri**

ETHEM BARAN 1962'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli dergilerde öykü, deneme ve eleştiri yazıları yayımlandı. İlk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de yayımlandı. Onu 1994'te yayımlanan *Kurutulmuş Gül Mevsimi* izledi. *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* (2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü), *Unuttuğum Bütün Akşamlar* (2005), *Bozkırın Uzak Bahçeleri* (2006), *Evlerimiz Poyraza Bakar* (2009), *Bulut Bulut Üstüne* (2011) adlı öykü kitapları ve *Yarım* (2008) adlı bir romanı vardır.

İletişim Yayınları 1885 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 271
ISBN-13: 978-975-05-1202-5
© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2013, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Federico Infante
UYGULAMA Nurgül Şimşek
DÜZELTİ Yeliz Eke
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ETHEM BARAN

Emanet Gölgeler Defteri

iletişim

Bana sorarsanız, biz bu yaşama ve ölme konusunda çok yanlış düşünüyoruz. Benim asıl özüm, yeryüzündeki gölgem dedikleri şeydir bence, biz ruh işlerine bakarken, tıpkı güneşe suyun içinden bakan istiridyeler gibiyizdir bence; üstlerindeki ağır suyu, havaların en hafifi sanan istiridyeler gibi. Bence bedenim, asıl varlığımın tortusudur ancak. İsteyen alsın bedenimi, evet alsın, çünkü o, ben değilim.

– HERMAN MELVILLE, *Moby Dick*

Sana rastlasam beni görmeden geçerdin,
Çünkü rüyalarımız tarafından görülmeyiz.

– MARGUERITE YOURCENAR, *Ateşler*

I

Yarım saatlik ihtiyaç molasını tamamlayan otobüs tısırdayıp yaylanarak gidince, onun yerini dolduran mahallesine ve kayısı ağaçlarının arkasına gizlenen evlerine baktı. Onca çatı, baca, duvar, pencere kalabalığının arasından yarım yamalak da olsa görünüyordu garibim. İşte yine olduğu yerde bırakıp onu, uykuya dalmış bir çocuktan sessizce kaçar gibi gidiyordu.

Yaklaşık on beş dakika önce mola veren bir otobüs daha vardı lokantanın önünde. Az önce gidende yer bulamamıştı; bununla Ankara'ya kadar gidip oradan bir başka otobüsle devam edecekti.

Oturduğu yerden mahallenin yarısı görünüyordu; otobüsün arkasında kalan diğer yarısını, resim dersinde, sayfanın tamamını kullanmak zorunda bırakılan bir öğrencinin sıkıntısıyla, ağzında ya da kafasının herhangi bir yerinde gizli bir kalem varmış da onunla çiziyormuş gibi, kafasını hafiften sağa sola yatırıp dudaklarını oynatarak tamamlamaya çalışıyordu.

"Çayını tazeleyeyim mi ağbi?"

Gözlerini, kışlaya doğru yorgun argın tırmanırken yığılıp kalmış ve bir daha ayağa kalkmaktan ümidini kesmiş zavallı mahallesinden alarak tepesinde dikilen garsona, ona bir sokak, bir ev, bir aile uydurmaya çalışır gibi baktı. Artık tanıyamıyordu burada çalışanları. Oysa bir zamanlar, en çok da geceleri, uykulu, tedirgin, bıkkın yolcuların, belleklerinde hiçbir zaman yer etmeyecek bu kasvetli, yaz kış soğuk çay salonuna, yolculuğun bir parçasıymış, dahası yol buradan geçiyormuş gibi uğradıktan, arkalarında, hemencecik silinen höpürtülü kaşık sesleri, aceleci sigara dumanları ve tuhaf bir beyhudelik duygusu bıraktıktan sonra, üst üste binerek iyice karışan anonsların içinde kaybolup gidişlerini izlerlerdi.

Şehrin yirmi dört saat açık tek yeri, bu yol üstü dinlenme tesisi denilen, ama o ve arkadaşlarının Kel Osman'ın Kent Lokantası dedikleri yerdi. "Restaurant" yazısını da yeni yapıldığında ilk kez burada görmüş, başlarda bir anlam veremedikleri bu yerin doğuya gidip gelen otobüslerin uğrak yeri olduğunu öğrenince de Kent Lokantası deyip kendilerinden bir parça haline getirmişlerdi. Burası, kahveler kapandıktan sonra gidecek yeri olmayanların, babasıyla kavga edip evden çıkanların ya da eve gitmek istemeyenlerin de uğrak yeriydi elbette. Garsonu veya ocakçısı, otobüslerden inen kızlara ilişkin boş hayaller kurmayı ve hiçbir aracın uğramadığı geç saatlere kadar boş midelere acımış çayları indirerek oturmayı alışkanlık edinmiş arkadaşlarından biri olurdu genellikle. Bir bakardı, onlarla masada oturup onca ışığın aydınlatamadığı karanlık camların ötesini görmeye çalışan arkadaşlarından biri garson suretinde ortalıkta dolanırken, ondan önceki garson, masalarında oturmuş, onun bıraktığı yerden karanlığı didikliyor. Kel Osman öldükten sonra kumarbaz oğullarınca başkasına, ondan da başkalarına devredilen bu tesis, yıllarca, Ankara'ya gidiş gelişlerinde onu yolcu eden ve karşılayan yer olmuştu aynı zamanda.

Kimin kardeşi olduğunu sorsa çocuğa, ağbisini tanır mıydı?

"Sağ ol," diyor, "borcum?"

Çay bir şeye benzemiyordu. Böyle yerlerde çayın nasıl olduğunu bile bile yine de içerdi mecburmuş gibi. Garsonun verdiği para üstünü aldı. Bir eli parayı pantolon cebine koyarken, gömlek cebinden sigara çıkardı diğer eli. Otobüs hareket edene kadar bir sigara daha içerim nasılsa diye düşünürken ütüsüz kumaş pantolonu, beyaz gömleğiyle şoförlük hevesini belli eden kısa boylu muavini gördü. Bir kasa su getiriyordu şişeleri şıngırdatarak. Kısa boyuna yakışan ustaca ve hızlı hareketlerle arka kapının yanındaki dolaba şişeleri yerleştirişini izledi. Beni görsün de unutmasın, yerimi başkasına satmasın diye o tarafa doğru yürüdü. Gerçi otobüste ona ayrılmış bir koltuk yoktu; tamam yer var, diye umursamazca, gözüne kaçan sigara dumanını dağıtırcasına bakmıştı yapması gereken bütün işleri karşısındakine yüklemiş gibi onu suçlayan gözleriyle muavin, ama biri daha yer soracak olursa ondan intikamını almayacağının garantisi yoktu.

Yanına vardığında onu görmezden geldi tahmin ettiği gibi, o küçücük dolabın içinde koymadığı bir şeyi yine de arıyormuşçasına elleri ve gözleriyle şişelerin arasına dalmıştı da umursamazlığın yavaşlığında kaybolmuştu sanki. O, otobüsün basamağında olduğu halde dolabın içinde kaybolunca Yağız da kafasını çevirip çamlığa baktı. Her baktığında ona başka bir yüzünü gösteren ve bunun gururuyla güzelleşen çamlığa. Mahallenin arkasına, görünmeyeceğini sanarak güya saklanmış, yemyeşil bir çam kokusunun içinde kozalak kozalak yuvarlanan bir oyuna çağırıyordu çocukları. Onları da işte böyle çağırırdı; evinden kaçmış da sokağın bütün çocuklarını oyuna bekleyen ele avuca sığmaz bir arkadaşlarıymış gibi, tepenin ardında beklerdi. Kışlanın yokuşunu çıkıp da tepenin sırtına ulaştıklarında, meşe, karaçam

ve ardıçların altına saklanmış bir başka tepe olduğunu görürlerdi onun.

O gün de öyle olmuştu: Kışlanın tel örgüyle çevrili yeşilliğini sağlarına alıp soldaki gelincik tarlasının kızıllığına, demli bir çayı süze süze içmenin tadına benzer bir keyifle bata çıka tırmanmışlardı tepeyi. Toprak yol az ilerde, tepe bitmiş de gökyüzünden başka gidecek yer yokmuş gibi kayboluyordu durgun mavilikte. Ama oraya vardıklarında, aslında hiçbir yere kaybolmayıp sakin sakin onları bekleyen yolun, yamaçtan aşağı koştururken iyice toza toprağa belenerek inceleceğini ve aldığı hızla, tepenin eteklerinde oyuna dalmış çocukları andıran çalılıklarla ağaççıkları geride bıraktıktan sonra çam denizinin serinliğine dalacağını biliyorlardı. Daha yukarılarda koyu yeşil dalgaların serpintileri arasında bir görünüp bir kaybolacağını da...

Gelincikler, pusuda bekleyen fırsatçı yele yakalanmış, eteklerini toplayan kadınlar misali tedirgin bir kıpırdanışla bir yere yetişecekmişçesine diğer otların peşinde koşturuyordu. Sanki yel toprağı gıdıklamıştı da ürperip göbeğini oynatan toprağın üstünde ne var ne yoksa hepsi birbirine bakarak dalgalanmaya başlamıştı. Tıpkı Yağız'ın içi gibi... Yaz geliyordu. Onlar gelecekti. Bu bekleyişini, gecelerini koyultup gündüzlerini odalara, sokaklara sığmaz hale getiren heyecanını biriyle paylaşmalıydı. Hakan'a söylemişti, şöyle çamlığa doğru çıkalım mı, konuşuruz biraz diye. Arkadaşlık buydu; onunla birlikte yürümekti, nereye olursa olsun gitmekti koluna girip. Zaten aynı şeyi istiyor, düşünüyor gibi yapma haliydi, hatta buna inanmaktı.

O, belki de yine siyasetle ilgili bir şeyler soracağını ya da birileriyle yaşadığı bir tartışmayı anlatacağını sanıyordu. Mahalleye ilk taşındıklarında aralarına katılmadığı ve oyunlarını uzaktan, evlerinin penceresinden veya kapı önünden izlediği için pek sevmemişlerdi onu. Daha doğrusu arkadaş-

ları sevmemişti. Kitaplara olan ilgisini, hatta eski ev sahipleri olan matbaacının verdiği mavi kapaklı defterine şiirler yazdığını öğrendikten sonra arkadaş olmuştu onunla. Diğerleri de gün geçtikçe onu kabullenmiş, maçlardaki çabalarını, gol atma yeteneğini gördükten sonra da artık ona gıcık olmaktan vazgeçmişlerdi. Yaşı onlardan büyüktü Hakan'ın ama ufak tefek ve çocuk yüzlü olması aralarındaki yaş farkını kendiliğinden yok ediyordu. Ne var ki, mahallenin ağbileri bu arkadaşlıktan pek de hoşnut değildi.

Öğleden sonra başlayacak filme bilet almak için her zaman olduğu gibi sabahtan kuyruğa girmişlerdi o gün. Sinemanın kalın taş duvarındaki dışı tel örgülü iki pencereden, daha doğrusu oyuktan birinde, gündüz ve akşam seanslarında gösterilen filmlerin, diğerinde ise gelecek programın film afişleri sergilenirdi. İki saatten fazla sürerdi "Gösterilen Program"dan "Gelecek Program"a pencerelerinin önündeki zaman zaman şişen, zaman zaman gerçek bir kuyruk gibi kıvrılan, zaman zaman da kopup dağılan bilete ulaşma yolculuğu. Afişlere ve filmin en önemli sahnelerini gösteren fotoğraflara bakarken, filmin kahramanları, daha fazla hareketsiz kalmaya dayanamadıklarından mıdır, yoksa sinemanın önündeki çocukların heyecanı onlara da bulaştığından mı, her nedense artık, fotoğrafların, afişlerin ve hatta eski filmlerin içinden çıkıp yanlarına gelirlerdi. Onlar gelince de küçük malkoçoğullarınm, karamuratların, battalgazilerin, tarkanların, cüneytarkınların, arapcelallerin, turgutözatayların, altangünbayların, atillaergünlerin gözlerinde, seslerinde, yerinde duramayan kıpırdanışlarında şimdiye dek gördüklerine benzer ama yine de yepyeni filmler çevrilmeye başlardı. Hakan'la Yağız ise, Cüneyt'in, kılıcını, normalden daha hızlı hareket eden o kısa boylu adamların kolunun altına sokarak saplamış gibi yaptığını; bir burçtan diğerine film hilesiyle atladığını; her filmde atının aynı şekilde kişnediğini görü-

yorlardı. Bunları görünce, boyunlarında fularları, sırtlarında yakası kürklü kabanlarıyla köyün ortasında dolaşan köylüleri de görüyorlardı elbette. Yaz kış, soğukkuyu denilen kara lastiklerden başkasını bulamayan kendi köylülerinin aksine, bu köylüler, yağmur yaş yokken, yaz günü deri çizmeler giyerlerdi. Uzun favorileri ve saçları kasketlerinin altından fışkıran bu köylülerin hangi köyde yaşadıklarını da çok merak ediyorlardı tabii. Onların bildiği köylülerden zengin olanı zaten yoktu da, azıcık hali vakti yerinde olanların bile kıyafetinden paralı oldukları anlaşılmazdı. Köylü köylüydü yani. Durumu iyi olanı da, kötüsü de... Köylü filmlerini seviyorlardı, doğruya doğru. Ama yemek yerken kaşığı kürek sapı gibi tutmaları yok muydu, kimi taklit ettiklerini, bu tür insanların hangi yörede yaşadıklarını, aslında merak ettikleri için değil sinirlendikleri için birbirlerine soruyorlardı. Bir de ellerinde kocaman bir but, ağızlarından döke saça yerdi bazıları, üstüne de gülerlerdi. Milletle dalga geçiyorlardı galiba ama olacaktı o kadar, ne de olsa filmin kötü adamlarıydı onlar.

Bir de neredeyse bütün filmlerde adamlara boş bavul taşıtıyorlardı. Açık seçik belliydi işte bavulun boş olduğu. Herifler daha artistik dursunlar diye mi ellerine boş bavulu verip yürütüyorlardı, işte bunu bir türlü anlamıyorlardı. Sonra filmin birinden bir araba sesi geliyordu arabayla birlikte. Araba daha hızlanmamışken de, sesi, hızla giden bir arabanın sesine benziyordu. Kendini işine öyle bir kaptırıyordu ki bu ses, arabanın yavaşlayıp durduğunu geç fark edip kendinden utanarak aniden yok oluyordu ortadan.

Şehre yeni film geldiğinde, önce akşam seanslarında gösterilirdi bir iki hafta kadar. Büyüklerden sonra sıra onlara gelirdi. Biraz daha pahalı olan akşam seansına giden bir arkadaşları olur da, bir de onlara anlatırsa, o filmin gündüz seansına geçmesi için sabırsız bir kalbin içinde çırpınmaya başlarlardı.

İşte o gün de –nihayet gelen o gün– sabahtan sıraya girip biletini aldıkları filmin başlama saatinden iki saat önce tekrar sıraya girip bir saat öncesinden yarı karanlık salonda yerlerini almışlardı.

Artık kahpe Bizans'ın güzel kızını, kartpostallarını defterlerinin arasında sakladıkları dünyanın en yakışıklı artisti Cüneyt Arkın'ı ve onun günlerce konuşacakları maceralarını seyretmeye hazırdılar.

Çölde, ama hemencecik yanı başında yeşile batıp çıkmış bir ormanın uğuldadığı, çöle pek de benzemeyen bir çölde, âşık olacağı kızla karşılaşıyordu Adsız Cengâver. Sırtımı yere getirecek erkeğin kulu kölesi olmaya yemin ettim diyordu kız. Cüneyt ona bir şey yapmıyordu, birlikte yola düşüyorlardı. Ona, kötülerin kökünü kazımaya Buhara'ya gidiyorum diyordu oğlan. Kız gergef işliyordu bir sahnede, babası gelip kim bu delikanlı, diye soruyordu. Rüyamda gördüğüm kahraman bu diyordu. Ardından, başaracaksın yiğidim, gergefimi bir an önce bitirmem lazım, diye ekliyordu kız. Sonra bir dansöz sahnesiyle sinema biraz daha canlanıyordu. Bitmesini hiç istemedikleri sahnelerdendi bu tür sahneler... Parmağında bir yüzük vardı Adsız'ın, her yeri, her şeyi görüyordu ona bakınca. Dansöz sandıkları kadın kraliçeymiş meğerse. Onunla ırmak kenarında karşılaşıyordu bizimki. İyi geceler ormanlar kraliçesi. İyi geceler yabancı... Sonra ne yabancılık kalıyordu, ne çekinme; bunların gözü perdeyi kaplıyordu kocaman ve hop ağacın altına... Cengâverin kılıcı kendi kanından birine işlemiyordu, kırılıyordu hemen; o salak kel de bana kılıç işlemez diye hava atıyordu. Cüneyt, yani Adsız, köylük yerde nereden bulduysa, baloya giden bir cengâver gibi acayip şık, bir eliyle kılıcının kabzasını tutarak o güzel kızla dolaşıyordu yeşilde boğulmuş bir göl kıyısında. Az sonra göz göze geliyorlardı, bir öpüş mesafesinde... Kız, ölünceye kadar ayrılmayacaklarını söyleyin-

ce, bizimki, yalnız, halletmem gereken bir iş daha var diyordu. Nedir o? Cabbar! O pisliği temizlemeden... babasının ve acımasızca öldürdüğü masum insanların... gümbür gümbür atan yüreklerle ve dört gözle bekleyen seyircilerin intikamını almadan olmazdı.

İntikamlarını almış, kahramanlarını alkışlamış, gururla sinemadan çıkmışlardı ki, mahallenin dayı dayı yürüyen ağbilerinden Bünyamin, yanında ağbilik öğrenen diğer ağbilerle birlikte önlerine geçti, az gel hele, dedi Yağız'a. Salak Bizans kralının yanındaki uyanık, saman altından su yürüten ve kralın karısına, kızına, tahtına göz koyan ciğeri beş para etmez komutana benziyordu o sırada. Bakışlarından aldığı sertliği sesine ve duruşuna aktarıp filmin kötü adamı oluvermişti birden. Son zamanlarda birilerini dövdüklerini duyduğu için korkması gerekirken, yanlarında büyümüş komşu çocuğu olduğundan mıdır, hiçbir suça karışmamış olmanın verdiği rahatlıktan mı, korkmamıştı bu tehlikeli sahneden. Onu severlerdi, mahallelerinin çocuğuydu ne de olsa, ailesini tanıyorlardı elbette, iyi insanlardı, Kenan dayısı da onların sevdiği bir ağbileriydi, dolayısıyla onun ailesinden, onların mahallesinden, hatta onların memleketten vatan haini çıkmazdı, yaramaz adam çıkmazdı, biliyorlardı Yağız temiz, efendi, sessiz bir çocuktu, içinde bir kötülük yoktu, ama bu Hakan'la gezip tozmayı sürdürürse beynini yıkayabilirdi, ağbisi Veli de, Hakan da son derece tehlikeli insanlardı, daha doğrusu Veli çok tehlikeliydi, aslında bu Hakan da fena çocuk değildi ama ağbisi Veli onun da beynini yıkamıştı, şimdi sıra ondaydı, ama dur bakalım, o Veli olacak komünist görecekti gününü, Yağız Yağız olaydı ayağını denk alaydı, onlardan söylemesiydi...

Hakan, kuruyemişçinin orada tedirgin bekliyordu onu. Belki de Yağız'daki çöküntü ve çöküntünün üstünde dolaşan şaşkınlık bulutunun bir an önce oradan uzaklaşmak

isteyen gölgesi ona değmişti de ikisinin de gözlerinde aynı korkulu karanlık çalkalanmıştı bir süre. Daha çocukken, maçın ortasında oyuna girip takımları yeniden kurduğu, kuralları değiştirdiği, beğenmediklerini oyundan attığı ve tipsizliğine bakmadan mahallenin bütün kızlarını tavlayabileceğini sandığı için eskiden beri sevmediği Bünyamin'in söylediklerini Hakan'a anlatmamıştı. Yok bir şey, diye geçiştirmeye çalışmıştı ama o anlayacağını anlamıştı.

Kitaplarda okumadığı, onu şaşırtan şeyleri ilk kez Hakan'dan dinlemişti. Tarihimiz öyle pek de övünülecek bir tarih değildi mesela, bu kadar fakir olmayabilirdik, başkaları zenginken biz niçin fakir olduğumuzu sorgulamalıydık, bizi din, iman, kader, vatan, bayrak diyerek kandıranlara inanmamalıydık. Din hakkında böyle düşünmesi hoşuna gitmemişti aslında, günaha giriyordu durduk yerde. Bir de tarihî roman ve filmlerden ödünç aldığı kahramanların, serüvenlerin, heyecanların, hayallerin ve görüntülerin gerçeğe dönüşerek zihninde oluşturduğu o masalsı dünya yüzünden kaçınılmaz olarak sevdiği tarih hakkında söyledikleri kafasını karıştırıyordu. Bu romanlar ve filmlerden onun da kafasına takılan birçok soru vardı elbette. Bir Müslüman ve Türk olarak bizi temsil eden Kara Murat, Malkoçoğlu, Battal Gazi, Karapençe, Adsız Cengâver gibi kahramanların Bizans saraylarında prenseslerle, hancıların kızlarıyla yatıp kalkmalarını, şarap içmelerini bir türlü anlamıyordu. Namaz kılarken de görmüyorlardı onları. Bu adam milliyetçi, dindar, milleti ve dini için savaşan biri değil miydi? O zaman, bu kızlarla yatınca günah işlemiş, zina etmiş sayılmıyor muydu, gâvur kızı da olsa? Hem bu prensesler bekâr olduklarına göre kız değil miydiler? O zaman bizim oğlan bunların kızlığını da bozmuş olmuyor muydu? Gerçi o hatunlar hiç de kız gibi davranmıyorlardı, yarı çıplak, sevişmeye hazır ya da az önce birinin koynundan çıkmışçasına tecrübeli hareketlerle kıv-

ranıp duruyorlardı. Üstelik hamile de kalmıyorlardı. Bu günahları kendi işlemiş gibi kimseye de soramıyordu. Bizanslılar Türkleri aşağılarken küfredip ıslıklamayı biliyorlardı, kahramanları prensesleri çırılçıplak soyup yatağa attığında bütün bir millet olarak gâvurları becermişler gibi gururlanıyorlardı ama Cüneyt'in zina ettiğini unutuyorlardı. Hakan'ın dediği gibi, kendi oğullarını, kardeşlerini öldüren padişahların nesiyle övünüyorduk ki, haremleriyle mi? Kendi milletini, atalarını eleştirmek hoşuna gitmiyordu aslında, kendine yakıştıramıyordu bunu; birilerinin hakaretine maruz kalmış gibi gururu kırılıyordu. Bunları arkadaşlarına söylediğinde, yalan, diyorlardı, nereden biliyorsun? Okudum, diyordu, tarihî romanlarda yazıyor. Onları yazanlar komünisttir diye küfrediyorlardı. Komünistler tarihî roman yazmaz ki, diyordu o da. Filmler yalandı belki ama kitaplar gerçekti...

Bir akşam Kenan dayısının evinde, içine sığmayıp gözlerinden, sesinden taşan bu yeni bilgiler, yenilgiyi kabul edemediği için oyundan çıkmak isteyen bir çocuk kızgınlığıyla dayısının şaşkın bakışları önünde boy gösterince, dayısı da ona kapıyı gösterdi; "Şu kapıyı görüyor musun," dedi. Görüyordu elbette. "İşte o kapının arkasındaki çiviye başka bir erkeğe ait bir şapka ya da ceket görürsen derhal uzaklaşacaksın. Kendi evine girmeyeceksin yani. Yani hiç tanımadığın bir adam senin evine girer, kapıya ceketini asar, karını alır yatağa götürür, sen de buna göz yumarsın, çünkü her şey ortaktır, bunun adı solculuktur, komünizm buna denir."

O gece sabaha kadar uyuyamadı. Hayat bu kadar kötü olmamalıydı, insanlar bu kadar kötü, büyümek bu kadar... Gerçek dünya buydu. Bugüne kadar yaşadıkları çocukluğun masum ülkesinde kalmıştı. Büyümekten –çok istemesine rağmen büyümekten– korkuyordu. Büyüdükçe sertleşecekti her şey. Kavgalar acımasız olacaktı. Birileri onu dövecekti; ağzını burnunu patlatacak, suratını şişirecek, dişle-

rini kıracaktı. Parası bitecek, birilerinden para istemek zorunda kalacaktı; bulamayınca dünya başına yıkılmamış gibi davranarak başkasına, başkalarına, daha az tanıdıklarına, çok az tanıdıklarına yönelecekti. Çocuklarına ayakkabı, üst baş gibi seneden seneye de olsa, özellikle okulların açılacağı zamanlarda bir şeyler alması gereken babasının, kendisini tanımayan dükkân sahibine hesap açtırırken yaşadığı sıkıntıyı yaşayacaktı.

Gerçek dünya sertti.

Sonraki günlerde kitapların içinde kaybolup giderken aklında tek bir düşünce vardı: Sağcı ya da solcu olmak için karar vermekte acele etmeyecekti ama Hakan'la arkadaşlığını sürdürecekti.

Yokuşu tırmanırken yeni okuduğu kitabı anlatıyordu Hakan'a. Oradaki aşk sahnesinden sonra bağlantı kurması daha kolay olacaktı.

"Yaz, o sene erken gelmiş, bağ hayatı, mevsiminden evvel uyanmıştı," diye başlıyordu o bölüm.

Yaz aşkı.

Annesinin köydeki amca veya dayılarının, halalarının kızları gelip onlarda, daha doğrusu Kenan dayısında yani Hasan dedesinin evinde kalırlardı zaman zaman. Tabii kışın. Onlardan Yağız'a bir aşk çıkar mıydı? Kış aşkı! Pehlivan gibiydi bu kızlar. Bir güreşe tutuşsalar, ezerlerdi onu. Hem onların şehirden hayırlı bir kısmet bulmak için geldiklerini bilmeyen mi vardı? Onlardan birini severse evlenmek zorunda kalacaktı. Bu yaşta... O ne anlardı evlilikten! Kolay mıydı o işler öyle...

Oysa kitaplarda her şey ne kadar da farklıydı:

Çok sıcak bir yaz günü. Yaprak kımıldamıyor. Oğlanla kız havuz kenarında oturuyorlar. Kızın bir eli suyun içinde. Ara sıra elini çıkarıp bileklerinde toplanan damlaların parmaklarından süzülüşünü seyrediyor. Oğlan, o ara, oluktan su alıp

kızın yüzüne serpiyor. Kız, uykudan uyandırılmış bir çocuk gibi şaşkın, hayretle ürperiyor ve oğlana bakıyor. Gülümsüyorlar birbirlerine. Kız tekrar bileğini suya sokuyor, oynamaya devam ediyor. Bu sefer oğlan, onun güneşten pembeleşmiş boynundaki hafif çilleri ve yanaklarıyla kaşlarında titreyen su damlalarını seyrediyor. Sonra oluğun altındaki köpüklü suyun içinden bir salkım üzüm çıkarıyor. Ama nasıl üzüm biliyor musun? Onun dalgalı teni de su damlacıklarıyla dolu. Neyse, oğlan bir iki üzüm koparıyor, kızın dudaklarına uzatıyor. Kız irkiliyor tabii, başını kaçırmak istiyor, fakat ürkek bir gülümsemeyle dudaklarını açmaktan da geri durmuyor. Avuçta yem yiyen kuşlar vardır ya, işte öyle bir kuş yavrusu gibi, çekinerek birer birer yiyor üzüm tanelerini. Oğlan gözlerini kızdan ayırmıyor. Kız o kadar güzel ki! İnce, sivri bir çene, zarif bir burun, sarı saçlar, hafifçe çıkık geniş alın. Saçlarından birkaç tel, örgüsünden kurtulmuş, kuş tüyü gibi. Az önceki damlalar hâlâ taptaze, dudaklarına doğru... Oğlanın aklı başından gidiyor. Aklı başından gidince de, üzüm salkımı parmaklarından sıyrılıp düşüyor. Sonra da sakin, telaş etmeden, bir şey söylemeden kızı kendine doğru çekiyor. Genç kız gene titriyor o arada. Alnından, gözlerinden, ıslak yanaklarından, sarı çillerinden kızı mecalsiz bırakana kadar öpüyor.

Toprağa en az yüzyıllık ama yine de diri, gencecik gölgeler düşüren kocamış çamların koyu serinliğindeki orman masasına oturmuşlardı. Çamların ağırbaşlı gölgesinin hemen dışındaki alıç ve dağ armutları uyuyakalmış gibi kıpırtısızdılar; öyle ki, pır pır yanıp sönen vızıltılarıyla arılar bile rüyasız bir uykunun içinde kaybolmuş gibiydiler de, yine de kendi uykularının içinde uyuyan alıçlarla dağ armutlarını arıyor gibiydiler.

Sonra bunlar yine bir bağ duvarının üstünde oturuyorlar. Mehtaplı bir gece. Ay ışığı kızın yüzünü öyle masum göste-

riyor ki... Oğlan konuşurken, kızın karşı duvara baktığını fark ediyor. Meğer ikisinin gölgesi duvara aksetmiş, kız başını hareket ettirdikçe gölgeler birbirine yaklaşıyor, yüzleri birbirine dokunuyor. Oğlan durumu anlıyor tabii. Gene hiçbir şey söylemeden kızı bileklerinden tutup kendine doğru çekiyor; kız, çırpınır gibi oğlanın kollarına düşüyor, başını arkaya atıyor; oğlan bir bakıyor ki, kızın gözleri iki iri damlayla bulanmış. "Yapmayın Kenan Bey... yazık bana!" diyor uykusunda ağlayan bir çocuk gibi. Oğlan sıkıca sarıyor, dudaklarından öpüyor, öpüyor.

"Biz böyle bir şeyi yaşayabilecek miyiz acaba?" dedi Hakan.

O böyle derken ikisi de ufka, birbirini çoğaltarak uzaklara, daha uzaklara giden ve bu yüzden kaybolan tepelere bakıyorlardı. Onlar da o tepeleri aşıp kaybolmak istiyorlardı aslında, sadece farkında değillerdi, sadece bunu bir iç sıkıntısı sanıyorlardı. Ama bir hayal kuracaklarsa, bu hayalin, kendini çoğaltarak buralardan kaçan şu tepelerin ardında bir yerler için kurulması gerektiğini biliyorlardı. Hakan'ın hayali Ankara'nın ışıltılı caddelerinde, kızlarla rahatça dolaşılabilen kahve ve pastanelerinde, sinemalarındaydı; lise sondaydı ve üniversite sınavına girecekti çünkü. Yağız içinse tepeler daha uzaklara, çok çok uzaklara gidiyordu. Ne kadar uzağa bakabilirse, ne kadar uzağı görebilirse, oraya dokunduğunu sanıyordu. Gözlerini, maviye, mora bulanan o soluk tepelerin ardından alıp oturdukları yere getirdiğinde, sesi, onca yoldan gelmemiş gibi heyecanlı ve diriydi. Sevdiye'yi de alıp gelmişti işte. Karşısındaydı. Yine öyle tatlı, yine öyle güzeldi geçen yaz olduğu gibi. Gülümsüyordu ona. Buralarda pek rastlanmayan bir sarışınlıkta bir sürü güneş yer kapmaya çalışıyordu saçlarında. Gözleri ne renkti bilmiyordu Yağız. Mavi mi, yeşil mi, gri mi? Hepsinin karışımı mı? Mavi diye bakarsa mavi, yeşil diye bakarsa yeşil mi? Ama bir orman gibi olduğuna kuşku yoktu. Değilse bu kadar çiçek na-

sıl açardı; bu kadar kuş nereye saklanır da böylesine şakır, kanat kanat cıvıldardı! Belki de bir deniz. Yoksa insan nasıl kaybolurdu böyle birdenbire, daha bakar bakmaz...

Bu küçük yerden kurtuluşunun tek yolu aşk mıydı? Âşık olursa buraya ait olmaktan, burada kapalı kalmaktan kurtulacak mıydı? Aşk onu alıp buradan götürecek miydi? Üstelik bu, tepelerin kıstırıp üstüne kapandığı dere içi şehirden uzakta, bu dağların aşıldığı, bu ıssızlığın sona erdiği uzak bir yerde onu çağıran, onu bekleyen birine âşık olmak...

"Niye yaşamayalım, biz insan değil miyiz?" dedi, ardından da, "Gerçi bizde bu şans varken..." diye ekledi.

Şansını bir yerde denemiş değildi o güne dek, ne var ki, onun gibiler ve buralar için böyle düşünmek ve konuşmak yetişkinlerin dünyasında kendine yer edinmenin, hatta erkekliğin ön şartlarından biriydi, bu yüzden şanssızlık en baştan kabullenilmeliydi. Gönülsüz bir kabullenmeydi onunki; alışkanlıklara kendiliğinden teslim olmanın tedirginliğini yaşamaktan başka bir şey değildi.

"Ama niye olmasın değil mi? Mesela ben..."

Giriş cümlesiydi bu. Sonrası kendiliğinden geldi. Sevdiye'yi anlattı. Geçen yazı. Tanıyordu Hakan. İlk kez, Yağız Kenan dayısıyla çatıda televizyon antenini ayarlıyorken yanlarına geldiğinde görmüştü Sevdiye'yi. Yağız, nasıl çıktın sen çatıya diye takılmıştı Sevdiye'ye, o da, sizin çıktığınız merdivenden, diye gülümsemişti. Kalbi öylesine çarpıyordu ki, aşağıda kalan evler, bahçeler, dar yollar ve daha aşağılardaki çarşının birbirini sıkıştıran çatıları bu çırpıntıyla pır pır titriyor, sonra gelip Yağız'ın bacaklarında devam ediyordu. Hakan da evlerinin önündeydi o sırada, ev sahipleri ve kardeşleriyle gölgede oturuyorlardı. Bir kez de bir komşunun düğününde görmüştü Hakan.

"Çok güzel bir kız," dedi, "dikkat çekmeyecek gibi değil ki..."

"Zaten sorun da o ya..." dedi Yağız, "bu kadar güzel bir kız beni ister mi?"

Akraba olmaları Yağız için büyük şanstı Hakan'a göre. Almanya'da yaşayanlar için en iyi kısmet Türkiye'deki akrabalarıydı; burada yakından tanıdıkları kendi insanları dururken... Bilmiyordu Yağız; hiçbir şey bilmiyordu. Lise birinci sınıfı bitirmek üzereydi. Eğer bu yaz geldiklerinde ona açılabilirse, iki yıl beklemesini söyleyecekti. Lise bittikten sonra gerisi kolaydı.

Her yer nasıl da çiçek açmıştı!

Kelebekler, arılar, sinekler ve cıvıltılarının içinde görünmez olan kuşlar, onları dinledikten sonra, kendi ışıltısında yıkanan ışıltıların sularında akıp gitmişti. Bu ışıkların altında gerçek değilmiş gibi görünüyordu her şey. Ağaçların gölgeleri mavileşiyor, her şeyi bilen rüzgârın ormana anlattığı masalın fısıltısı kulağına kadar geliyor, çam iğneleriyle, uykulu dallar ve sevinçli, huysuz otların içinde çıtırdayan kozalakların arasında yakaladığı doyumsuz rüyanın tadını çıkarıyordu.

Onunla alçak bahçe duvarının üstünde oturuyorlardı sanki. Gölgeleri toprağa düşüyormuş da onun haberi yokmuş sanki. Yağız'ın gölgesi de onun gölgesinin saçlarını okşuyormuş belli etmeden. Ve yüzü, yüzüne doğru eğiliyormuş... sanki...

Dönüşte, gelincik tarlasının yanından geçiyorken kendi çocukluklarına benzeyen çocukları gördüler. Kırlarda dolaşan her çocuk ne zaman birkaç gelincik görse koparırdı onları. En az iki tane koparılmalıydı; birinin sapı kısa, diğerinin uzun. Sapı uzun olanın kabuğu, ortasındaki çizgiden özenli bir tırnak darbesiyle iki yana açılırdı pelerin gibi. İçinden göz alıcı kırmızısı fışkırırdı. Sapı kısa olan şanssızdı; kabuğu tümüyle açılıp koparılır, yalnızca içinin kırmızılığı kalırdı. Büzüş büzüş yavru yapraklar acımasızca açılır

ve bir tanesi gelinin yüzü ve yüzüne dökülen siyah zülüfleri yani çiçek tozları görünsün diye koparılırdı. Bu, gelinin kırmızı duvaklı başı olurdu ve pelerinli gövdenin üstüne –uzun bırakılan sapın üstüne ters çevrilip batırılarak– eklenirdi. Ve daha da ileri gidilerek yumru kısmına ufak tırnak darbeleriyle kaş, göz, burun, dudak çizilir, böylece yüzüne çizilen ifadeye mahkûm edilirdi gelincik. Gelincikler gelin olunca acı çekermiş meğerse, bunu o yıllarda bilmiyordu. Hiç büyümeyen erkeklerin hırpaladıkları bir kadın... Yıllar önce kaç gelinciğe acıtan duvaklar takmıştı kim bilir. Oysa onlar duvaklarını rüzgâra teslim ederken mutluymuş.

Gelincik tarlasındaki çocuklara bakarak yürürken Yağız da mutluydu.

Onlar gittikten birkaç ay sonra Hakan'ın üniversiteyi kazandığını öğrenmişlerdi. Ankara'ya gidiyordu Hakan. Buradan, Kent Lokantası'nın önünden otobüse bindirmişlerdi, ailesi ve birkaç arkadaşı, hüzünlü bakışlarla cam kenarında oturan Hakan'ı izliyorlardı. O sırada otobüs hareket etti.

"Ağbi sen gelmiyor musun?" diye bağırdı muavin.

Elindeki sigarayı atıp koşturdu Yağız, kapıyı tutarak koşan muavinle birlikte basamağa atladı.

Arka beşli boştu. Cam kenarına oturdu. Camın yarısını kapatan perdeyi iyice açtı; şehir, yakma baktığında hızlı, bir an önce ondan kaçmak istercesine elektrik direklerini, ağaçları tutup tutup geriye atarak, pencereleri, duvarları birbirine ekleyip sündürerek, uzaklara baktığındaysa sakin, buralara yine döneceğini ona hatırlatırcasına akmaya başladı. Yıllardır aynı oyunu oynuyordu ona bu şehir. Gönderiyordu, ardından el sallıyordu gelme buralara bir daha dercesine... Kendinden taşıp bilinmedik bir yerlere düşen damla misali kuruyup kalıyordu gittiği yerde; ardında hiçbir iz bırakmadan başladığı yere geri dönüyordu. Camda kendini görüyor daha yakma bakarsa. Kendi kendinin seyircisi. San-

ki kendinden kovulmuş da ona ait ne varsa dışarıda olup biten şeylermiş gibi izliyor.

Gördüklerinden aklında kalanları yazmaya çalıştı yıllarca, ona gelince beceriksizleşen kelimelerden yardım umarak. Başka dillerde, başka kalemlerde ve kâğıtlarda üstün beceriler gösteren kelimelerin, ona gelince nasıl da bir arada yürüyemeyip birbirlerine toslayan ilkokul öğrencilerine benzediklerini şaşkınlıkla ve acıyla izledi. Ancak yaşadığı kadarını bildiği bir hayatı, uzun ya da kısa ama mutlaka güçlü bir cümlenin içine sığdırmaya mı çalışıyordu? Peki eğer becerebilir de yazarsa, bu onun hayatı olacak mıydı? Daha yazılırken değişip başkalarının hayatına benzemeyecek miydi? Ya da okuyan biri bu yazılanları kendi hayatı sanırsa ne olacaktı? O da bu zamana kadar okuduklarını kendi hayatına ait şeylermiş gibi düşünmemiş miydi?

İşte Cumhuriyet İlkokulu. Benzerlerini Ankara'da da göreceği tarihî yapı. Kocaman pencereleri, sivri çatısı ve bahçeyi kucaklayan geniş saçağıyla zamanın önünde dikilen bir anıt gibi görünüyor. Sefer dedesi onu beş yaşındayken götürmüştü oraya. "Bunu yazın," demişti. Uzun favorileri küflenmiş, kel kafalı, iskelet gibi zayıf okul müdürü, "Seneye getir," demişti. Hevesleri nasıl da kırılmıştı. Dedesine göre yeteri kadar büyümüştü o. Her şeye aklı eriyordu maşallah; o kadar akıllıydı ki, herkesten iyi okurdu.

Ertesi sene herkesten önce gidip kaydını yaptırmışlardı. İki üç basamakla inilen loş fotoğrafçı dükkânının kara perdesi, o ayaklı, kocaman makine, fotoğrafçının, çenesini tutup aşağı yukarı oynatarak bir makineye, bir onun yanma gidip gelişi... Bunları hatırlıyor muydu, yoksa buna benzer sahneleri çok kez yaşamış olduğundan, belleğindeki bazı görüntüleri götürüp o günün içine mi yerleştiriyordu?

Babası çoğunlukla işsizdi o yıllarda. Kimi zaman inşaatlarda amelelik yapardı, kimi zaman da garsonluk. Geceleri

geç geldiği ve onlar da gaz lambası fazla yanmasın diye erken yattıkları için genellikle görmezlerdi onu. Sefer dedesi yanma almıştı zaten, "Ben okutacağım bunu," diye. Önceleri, amcasigil, onlar ve dedesiyle ninesi aynı evde kalıyorlardı; üç oda, küçük bir salon, daracık bir mutfak. Odalardan birinde dedesiyle ninesi; birinde amcasıyla Kıymet yengesi iki çocuğuyla; diğerinde de onlar. Sedirde annesiyle babası yatıyordu, yerde de tek yatakta Gülbahar'la Yağız. Ayakuçlu, başuçlu. Yer yatağının iki ucuna da yastık konuluyordu, birinin ayağı diğerinin ağzında...

Sonra iki kardeşi daha oldu. Annesi Sırma'yı doğurduğunda yengesi de Fatma'yı doğurdu. Bütün komşu kadınlar evi doldurmuştu. Mahallenin ebeliğini yapan Vesile Karı, sahanlığa çıkan merdivenin basamağında, uçamayan, tedirgin bir serçe gibi oturduğunu görünce;

"Korkma yavrum, korkacak bir şey yok," diye yanağını okşamıştı.

Çocukluğun sonradan unuttuğumuz ve neyi unuttuğumuzu hatırlamak için yeniden yeniden döndüğümüz, –bu yüzden de hep çocuk kalmaktan bir türlü kurtulamadığımız– o kırılgan dünyasının kıyılarında bir yerlerde onu bekleyen ağlamaların içine kaymak üzereydi.

İçeride neler olup bittiğini merak ediyordu. Annesi bağırıyor, birileri dua okuyor, birileri telaşla içeri dışarı koşturuyor, birileri su ısıtıyor, bir uğultudur gidiyordu. Kadınların bacaklarına dolana dolana annesinin yattığı odanın kapısına kadar gitmiş, bir ara, kalabalığın örtemediği boşluktan annesini görmüştü. Göz göze gelmişlerdi bir an. O bakışı alıp içinde bir yerlere sakladı. Sonra geceleri çıkarıp tekrar tekrar baktı. Baktıkça çoğalttı, baktıkça çoğalttı. O çoğaldıkça uykusu azaldı. Çok sürmedi ama. Kardeşini kucağına aldığında annesine baktı ve aynı bakışı gördü. Annem bana hep öyle baksa dedi içinden. Annesinin o bakışını, onu An-

kara'daki gecekonduya bırakıp babasıyla birlikte dönerken de görecekti.

O yıl, dedesiyle ninesi için, bir oda, mutfak ve daracık bir sofadan oluşan bir ek yaptılar evlerine. Ve dedesigil oraya geçtiler, yanlarına Yağız'ı da alarak.

Sefer dedesinin her gün okula geldiğini bilmiyordu. Bahçe duvarlarının dışına, parmaklıkların arkasına bakmak, birilerine, belki de onu izleyen öğretmenine okulu sevmiyormuş gibi gelebilir düşüncesiyle mi bilmiyor artık, doğru gelmezdi ona. Dedesi onu izlerdi oysa. Daha doğrusu o kalabalığın içinden çekip çıkaracakmışçasına aranır dururdu her kara önlüklüyü ona benzeterek; görür gibi olduğunda da sevinirdi.

Cumhuriyet İlkokulu da sadece şehre ait bir görüntüymüş gibi geride kaldı nice zamanı da beraberinde götürdüğünü bilmeden.

Şehri ikiye bölen dere ve dereyle inatlaşan yol onu bir kez daha alıp götürüyordu işte.

Şehrin çıkışındaki benzinlikleri geçince, sağdaki yamaca tırmanan toprak yol ve yolun, utandığından mıdır nedir, ansızın ortadan toz olduğu sırttaki genelevin soğuk duvarları yavaş yavaş görüntüye girdi. Bir taksi anayoldan sapmış kendinden önce ve kendinden büyük ve heyecanlı bir toz bulutunu oraya doğru göndermişti. Kilometrelerce yol yapsan bile kaloriferi asla ısıtmamasına rağmen, bir rivayete göre bozuk yollara iyi gidiyor diye kış memleketi olan bu yörede ne tuhaftır ki çok tutulan o yerli marka otomobilin ön koltuğunda, şoförün yanında Hacı Ömer oturuyordu; Yağız arkada iyice geriye yaslanmış, kaskatı, biraz daha yaslanırsa arabanın gidişi gecikir ya da belki genelev birdenbire ortadan yok olur ve onlar oraya hiç ulaşamayabilir diye kendi içinde geriye doğru koşturup duruyordu. Böyle koşturunca da sanki oradan hiç çıkmamışlar gibi Hacı Ömer'in dükkânın-

da bulmuştu kendini. Hacı Ömer, kör itin bile ölmeye tenezzül etmeyeceği, mahallenin son evlerinin bitip bağların yaprak yaprak, dal dal titreştiği kuytudaki izbe bakkal dükkânında, tezgâhın arkasında oturuyordu her zaman olduğu gibi. Oturduğu tahta sandalyenin arkasında bir de yatağı vardı. Yine babasıyla kavga edip evden ayrılmış, bu küçük dükkânı açmıştı borç harç edip. Yaşlı bir dul kadına aitti burası; eskiden, köylerden okumaya gelen liseli, endüstri meslek liseli talebelere ev olarak kiraya veriyordu. Dar bir giriş, girişin karşısında tuvalet, içerde bir oda, hepsi bu kadardı. Hacı Ömer, bu yarı karanlık odayı dükkân yapmıştı. Bakkala gelen müşteri, giriş kapısından sonra bir kapı daha geçmek zorundaydı. Gün boyu sandalyesinde oturan Hacı Ömer bu iki kapıyı aşıp da içeri giren müşteriyi görünce ayağa kalkar, gelen her kim olursa olsun iki saat lafa tutardı. Gelen de zaten dünden hevesliydi lafa tutulmaya. Hatta kimi zaman öyle olurdu ki, bakkala niye geldiğini unuturdu bu laf meraklısı; ne alacağını hatırlayamayınca da hazır gelmişken başka bir şey alır çıkardı. Tartacağını tartıp, vereceğini verdikten sonra müşteriyi gönderir göndermez sanki çok iş yapmış gibi acilen bir sigara yakardı Hacı Ömer. İlk nefesi dolu dolu çeker, pencereye doğru boşaltırdı içindeki bütün sıkıntıyla harmanladığı dumanı. Dar pencerenin kirli camlarına çarpan duman bulanık bir ışığa tutunarak ağır ağır geri döner yarısı boş raflara doğru, gelir Hacı Ömer'in gözlerine bırakırdı o iç sıkıntısını. Yer değiştiren sıkıntı, loş dükkânın kasvetini artırırken, onun ruhu bu dükkânın dışındaki uçucu renklerin hayaliyle çırpınmaya başlardı.

Yaşı onlardan büyük olduğu için her şeyi daha iyi bilirdi Hacı Ömer. Onlar, yani Osman, Yusuf, Ramazan ve Yağız. Elebaşları oydu. Her şeyi ondan öğrenirlerdi. O zamanlar aralarında tek sigara içen oydu; onlara sigarayı ilk içiren de. O olmazsa çarşıya inmeye korkarlardı. İndiklerin-

de de onlara, kebabiye yani izmarit toplatırdı. En çabuk büyüyenleri de o oldu. Tabii geneleve ilk gidenleri de o... götürenleri de...

Anayoldan sapınca daha fazla göze batmamak için kendini aceleyle yamacın ardına atan yoldaki taksiden önce genelevin kapısına varan toz bulutunun içinde olmayı istiyor bir an. O toz bulutu gibi duvarlara çarpınca toprağa yığılıp kalmayı ve yok olmayı. Oysa içerdeler işte. Hatta Hacı Ömer kendininkini buldu ve kayboldu ortadan. Tuhaf bir şekilde bu salonu daha önce görmüş gibi hissediyordu. Her şeyin bayağı ve sıkıcı olması mıydı böyle hissetmesine neden olan? Duvarlardaki aynalar, tablolar, köşelerdeki sehpaların üzerinde donuk donuk bekleşen saksı çiçekleri; orta yerdeki televizyon ve üzerindeki örtü, bu örtünün başka eşyaların üzerinde karşımıza çıkan diğer parçaları, hepsi buranın kendine özgü bir zevksizliği olduğunu anlatıyordu. Güzel görünmeye çalıştıkça örtü örtü, dantel dantel, renk renk uzaklaşan bir çirkinlik... Kapının arkasında bir sandalyede oturan, zaman zaman da kalkıp ortalarda yamru yumru dolaşan adamın evli olup olmadığını, bu kadınların tadına bakıp bakmadığını düşünüyor. Bir evi var mıdır, çocukları, akrabaları, arkadaşları? Ne diyordur onlara? Burada çalıştığını söyleyemez herhalde. Evli değilse, burada mı yatıp kalkıyordur? Nasıl bir hayat bu!

Yüzünün şeklini, gözlerinin rengini, hatta bıyıklı olup olmadığını bile tam olarak bilemediği bu adamın yufka yürekli olamayacağını, gerektiğinde çok rahat yalan söyleyebileceğini, kavga edebileceğini düşünüyor nedense. Ona hiç bakmadığı halde yine de kendisine merhamet göstermesini, en azından onu anlamasını mı bekliyor ondan?

Yarı çıplak kadınların ortalarda dolaşmaları, koltuklarda bacak bacak üstüne atarak oturmaları; kendi dünyalarına dalmışken bir ara nerede olduklarını ve ne iş yaptıkları-

nı hatırlamışçasına salondaki müşterilere kendilerince işveli bakışlar atmaları iç acıtıcıydı. Bacaklarını, kollarını, omuzlarını, göğüslerini açtıkça çekicilikten uzaklaşıyorlardı. Kendilerini biraz gizleseler daha güzel olacaklardı sanki.

Kadınların görünen kısımlarından daha çok görünmeyen, bilinmeyenlerini merak ediyordu. Nerede doğmuşlardı, anne babaları sağ mıydı ve burada olduklarını biliyorlar mıydı, erkek kardeşleri, ağabeyleri buna nasıl tahammül edebiliyorlardı, buraya hangi erkeğin yüzünden, nasıl düşmüşlerdi ve o erkekler şimdi ne yapıyordu? Buradan çıkıp da gidebilecekleri bir evleri var mıydı? Bu kadar para kazandıklarına göre çok zengin olmalıydılar; o zaman, bu kadar parayı nerede harcıyorlardı ya da harcayacaklardı? Burada mutlu muydular? Değillerse çekip gitmeyi düşünüyorlar mıydı? Zevk alıyorlar mıydı yaptıkları işten? Herkesin para bulup da yapmak için can attıkları bir işe sahip olmak nasıl bir duyguydu? O işi diğer kadınlardan daha fazla sevdikleri için mi buradaydılar yoksa? Dahası yattıkları erkekleri, en azından içlerinden bir ikisini seviyorlar mıydı?

Hacı Ömer'in anlattığına göre, onunki, ona hastaydı, seni çok özlüyorum, daha sık gel kocacığım, diyormuş. Muamelesi de iyiymiş. Bu sözler Yağız'ı alıp, hiç tanımadıkları heriflerin altına hemencecik yatan birbirinden güzel kadınların, sanki onlara ulaşabilirlerse erkek için yanıp tutuşuyorlarmış, zaten onları bekliyorlarmış gibi akılların başlardan alındığı ve aynı zevk dalgasının bütün salonda çalkalandığı filmlere götürüyordu. Daha adam dokunmadan zevkten inliyormuş gibi numara yapan kadınlar, Hacı Ömer'in sözlerinin içindeki boş yataklara uzanıp yalnız Yağız'ın hayalinde oynayan yeni bir filme başlıyorlardı.

Bir süre sonra sırıtarak salona girmişti Hacı Ömer. Ardından da onunki. Şimdiye kadar izledikleri filmlerdeki o kadınlarla sevişen erkeklerin hepsinden birer parça alarak

kendisine bir gülümseme uydurmaya çalışmıştı Hacı Ömer; ne var ki, bu gülümseme, ancak bu salonun tuhaf, soğuk, itici yabancılığına yakışan iğrenç bir sırıtış olarak donup kalmıştı yüzünde. Yağız'ın yanına geldiğinde o çoktan vazgeçmişti bu filmde oynamaktan. Rolüne hazır değildi çünkü. Ama dinlemedi onu. Güya onunki, Yağız'ınki olacak kadınla konuşmuş; ilk, demiş, iyi davran demiş. Daha önce salonda olmayan bir kadın çıkıp gelmişti nerden geldiyse. Onunki bu muydu? Hiçbir filmde, hiçbir rüyada, hiçbir hayalde görmemişti onu. Kadın rüyalarındaki kadınlara benzemiyordu ama hiç de yabancı değildi sanki. Mahalledeki kadınlara, komşu teyzelerden herhangi birinin azıcık soyunmuş haline, tamam, biraz genç gibiydi, hadi diyelim ki, yeni evli, kucağında çocuğuyla duvar dibinde oturan ablalara benziyordu. Ne konuşabiliyordu, ne de susabiliyordu. Sesi çıkmıyordu ama içinden kendine söylediklerini ve kadına söyleyemediklerini dışından biri duyar diye de korkuyordu.

İlk sözü o mu söyleyecekti, Yağız mı? Ne demişti Hacı Ömer, acemi gibi davranmayacaksın, kaç numaradasın diye soracaksın... İyi de ilk olduğunu seninki söylemedi mi kadına, üstelik kadını onun yerine onun şanssızlığı seçmedi mi?

Kaç numara?

Bu sözler ağzından çıktı mı yoksa Hacı Ömer'le konuşmaları arasında kim bilir kaç kez geçtiğinden, onlardan birini alarak kadına, işitmesin diye ya da ben sormamış olayım diye usulca fısıldadı mı, bilmiyordu. Kaç numaralı oda olduğunu, oraya nasıl gittiğini de bilmiyordu. Daha yaşamadan, bir an önce unutmak istiyordu çünkü. Oysa en çok unutmak istediklerimiz belası oluyordu hafızamızın galiba. Bu öyle bir belaydı ki, daha yaşanmadan unutulmayacaklar arasına gireceği belliydi. Daha yaşanmadan, kimlere, nasıl açıklayacağının cevabını o an bulmak zorundaydın.

Ayna var mıydı odada, varsa nasıl bir şeydi, hangi duvardaydı? Varsa, kimin sureti düşmüştü aynaya? Annesi, kendisi görünmediği halde bu aynanın arkasından ona bakıyordu. Çok zayıf, biraz kilo alsın diye geceleri uyandırıp süt içirdiği oğlunun yabancı bir yatakta, tanımadığı bir kadını beklediğini görünce şaşırmış olmalıydı. Gecenin bir yarısı kalkıp bir bardak süt ısıtıyor, gelip güç bela uyandırıyordu oğlunu. Oğlunun, gözlerini açmadan, uykusunun arasında bir rüyayı yudumlar gibi sütü gurp gurp içmesi yüreğindeki sıcaklığı arttırıyor olmalıydı.

Kadın sadece külotunu çıkarmıştı yatağa uzanıp. Bekliyordu. Sanki her gün yaptığı bir işi yapacaktı Yağız!

Bedeninin ne yapacağını şaşırdığı, şaşırmak da değil aslında, bilmediği bu durumda, zihninin burada olması gerekmiyor muydu? Yıllardır kurduğu hayallere benzer bir şeyin gerçekleşmekte olduğunu bilerek, çocuğunun başarısını gururla izlemek isteyen bir ebeveyn gibi koşup gelmesi gerekmiyor muydu?

Hiç istemediği halde sanki çok sevdiği bir manzaradan ayrılmak istemiyormuşçasına bu ânı alıp götüreceğini, yanında, dahası içinde taşıyacağını biliyordu aksi gibi. Hiç kimsenin bilmek istemeyeceği bu bilgiyi biliyor olması huzursuzluğunu arttıyordu elbette.

Önünde sonunda bir gün yaşayacaktı bu ânı. Ve onun için ölümsüz bir an olacaktı. Ancak bu ölümsüzlük, istenen, sahip çıkılan, kaybolmasından korkulan bir ölümsüzlük olmalıydı. İstediği halde bir türlü ölemeyen, ölümsüzlüğü başına bela olmuş bir insanın sonsuza hapsedilen işkencesi olmamalıydı. O anda bunları düşünmüş müydü, yoksa donmuş, hiçbir düşünce üretemeyen beyninde zaten vardı da, buzları çözüldükten sonra mı ortaya dökülmüştü? Onu duraklatan neydi? Tanımlayamadığı o tuhaf "yatak kokusu" mu? Nasıl bir şeye benzediğini bilmediği ve bir türlü dağıl-

mayan, üstüne üstlük her an konuşabileceğini, konuştuğunda da o kocaman ağzıyla kendisini yutabileceğini düşündüğü sessizlik mi?

Çıplak olmadığı halde, tanımadığı bir kadının karşısında çırılçıplak kalmış, kadın da onun bu titreyen çıplaklığını bütün tanıdıklarına gösterecekmiş ya da göstermiş de artık kimsenin yüzüne bakamıyormuş gibi, bulanık bir duygunun içinde çalkalanıyordu.

Kendi bedeninin derinlerinde kaybolmuştu aslında. Kanı damarlarında dolaşmıyor, kılcal damarları, atardamarları ne yapacaklarını bilememenin şaşkınlığıyla, tükenmek bilmeyen bu zamanın tükenmesini bekliyorlardı adeta.

Daha önce Hacı Ömer defalarca teklif ettiği, onun da aklmdan geçtiği, istediği, çok istediği halde cesaret edememişti buraya gelmeye. Şimdi neyin bedelini ödüyordu?

Otobüs genelevi geride bıraktığında yol, kayalık bir boğaza girmişti. Aşağıda kalan dereyle yarışırcasına kıvrılıp duran asfalt, iyice kayalığın dibine sıkıştırdığı dereyi bir köprüyle geçince, artık kullanılmayan tarihî taş köprü de sağ tarafta kaldı. Çocukken bu köprü şehirden kaçan düşlerinin en bilinen görüntüsüydü. Mahallede, evlerinin az aşağısındaki boş bir arsada hurda bir kamyonet vardı: Willsy. Askeriyede de vardı onlardan. Kışla ile çarşıdaki askerî gazino arasında yemek taşırken yokuşta iyice yavaşlayan bu kamyonetlere asılıp ekmek çalarlardı o zamanlar. Bu kamyonet de, ekmeklerle birlikte yıllar önce onu da çalmışlar da oynaya oynaya bozup buraya atmışlar gibi çürüyüp kalmıştı. Lastikleri yoktu, koltuğu yoktu, camları yok. Ön camı ikiye bölen direğin alt kısmı kırık. Direksiyonu duruyordu bir tek; içine girip, ayakta, kendini oturuyormuş gibi hissetmeye zorlayarak uzun ve uzak yollar düşlerdi. Mahalleden aşağı, bütün komşulara ve mahalle arkadaşlarına görünerek iner, çarşıyı turlarken okul arkadaşları ve öğretmeniyle karşılaşır,

kıskanç gözlerde derin bir özlem ve haset bırakarak şehrin aşağı çıkışına yönelirdi. Son benzinliği de geçince (oradan ötesini bilmiyordu) şehir görünmez olurdu. Ve iyice hızlanırdı artık. Çok eskiden yapılmış, artık kullanılmayan tek kemerli, yüksek taş köprüyü (şehrin yukarı çıkışında, köye giderken görmüştü aslında) geçince söğütlü bir derenin kıyısına düşerdi yol. Bildiği bir yol gibiydi sanki ama sonrasını hatırlamıyordu. Her yere gidebilirdi o yol. Beğendiği şehirlerden birisinde kendi sanayi çarşılarındakine benzeyen dükkânlardan birine çekip kamyoneti, "Şuna bir el at usta," diyecekti. "Güzel bir boya. Yeşil olmasın, askeriyenin arabalarına benzer o zaman; turuncu olursa Karayolları'nm, sarı olursa YSE'nin... Kırmızı da itfaiyenin rengi. Siyah hiç olmaz, o zaman 'Resmi Hizmete Mahsustur' arabalarına benzer. Sen en iyisi beyaza boya ustacığım. Şöyle tertemiz. Kirlerinden arınsın. Parlak olsun yalnız." Usta, şaşırmalıydı bilgisi karşısında. Aslında bir de ad vermeliydi buna. Alnına yazmalıydı süslü, eğik yazıyla. Ama köpek mi bu, kedi mi demezler miydi? Arabanın adı mı olurdu? Sen kafayı mı yedin oğlum, demezler miydi? Kim diyecekti? Şehrinden ayrıldığı, çok uzaklara gittiği halde eski arkadaşları, hatta bütün tanıdıklar niye karşısına çıkıyorlardı hâlâ! İnsan hayalinde bile kurtulamıyor muydu geride bıraktıklarından?

Araba tutardı küçükken. Otobüs garajında su satardı; elinde, biraz daha doldursa büyüyüp onun kadar olacak bir testi, bacaklarında, güçsüz kollarına destek olacağım derken testiye çarpıp yaralanmış toprak rengi bir ıslaklıkla arabaların arasında dolaşırken, o mazot, yağ, yanmış balata ve daha bir sürü şeyle karışarak ağırlaşmış koku onu iyice serseme çevirirdi. Daha binmeden başını döndürüp midesini bulandıran arabalar yine de çekerdi onu. Direksiyona kurulup, arabanın altına altına gelen yollarda arabayı yolun dışına taşırmadan sürmeyi, dönemeçlerde arabanın çevresindeki

ağaçlar, dereler, kayalıklar, tepeler ve bir yaklaşıp bir uzaklaşan evlerle birlikte dönmeyi hayal ederdi. Araba onu böyle tuttuğu, midesini bulandırıp başını döndürdüğü sürece bu isteğim bir hayal olarak mı kalacak diye korkardı. Büyüdüğünden midir, alıştığından mı, yoksa yeni modeller artık öyle kokmadığından mı, eskisi kadar tutmuyordu arabalar.

Yine de, üniversite okumak için Ankara'ya gittiğimde, şehrin bütün kokusu burnumda, bütün arabaları kafamın içinde dolanıp durmuş, onlar öyle dolandıkça kafamın içi bulanmış, midem bulanmış, gözlerim bulanmıştı, öyle değil mi? Dünya bulanıktı. Bundan sonra bulanık bir hayatım mı olacaktı?

II

Bahar geç gelirdi ama otlar çabuk sararırdı.

Önce bahçelerdeki ağaçlar çiçeğe durur, kıştan ödünç aldıkları beyazı çiçek suretinde saçlarına takardı ilk uyanan dallar; çok da gitmeye niyeti olmayan kış, ara sıra saklandığı yerden çıkar, gelip emanet çiçeklerini geri almak ister gibi bir iyice hırpalardı zavallıları; kâh dolu olur top top bir hışımla inerdi, kâh yağmur olur ince, gencecik dalları ağlatırdı. Allahtan, güneş Hızır gibi yetişirdi onların imdadına; çamura belenmiş toprağın, ağlamaklı çiçeklerin, sopa yemişten beter dalların ve henüz gözlerini ovuşturan yaprakların gönlünü alır, yüzlerini güldürürdü. Bahçelere sığmayıp duvarların sırtından atlayarak yollara, sokaklara düşürdükleri gölgelerinin içinde bazen şımarık, bazen akıllı uslu oyunlar oynamak isteyen ağaçlardan sonra kırlardaki gariban ağaçlara gelirdi sıra. Bu kışı kesinlikle atlatamaz dedirten, kim bilir ne zamandan beri oraları beklerken uykuya benzer bir unutulmuşluğun içinde kaybolmuş kuru, kararık, sıska erikler, kayısılar, bademler, o uzun mu uzun kış aylarında sanki yerlerine emanetçi soğuk çizgiler bırakıp bi-

zim bilmediğimiz uzak diyarlara gitmişlerken, buralara baharın geldiğini duyunca koşturmuşlar gibi önce sen aç, yok ben açayım diye yarışa girerlerdi. Yılkıya bırakılmış atların onca fırtınayı, açlığı atlatıp köye dönmelerini andıran bir sevinçle çiçeğe durup, sanki hiç ayrılmamışlar gibi eski yerlerinde ama oraya yeni gelmişlercesine şaşırtıcı bir ışık yayarlardı aynı zamanda. Bu ışıklar, bellerini doğrultmaya çalışan ağaçların eğik gövdelerinden taşıp uç veren çimenlerin üzerine su damlacıkları gibi serpildiğinde papatya gibi, çiğdem gibi, gelincik gibi ve akla hayale gelmedik bir sürü hayal gibi açar, mahallemizin sınırına, ne sınırı, bahçe duvarlarımızın dibine, hatta evlerin arasındaki çocuklara ait oyun alanlarına yerinde duramayan bir top heyecanıyla düşerdi. Sonra çocuklardan birinin ayağından diğerinin kafasına zıplarken onların gözlerinde parlayıp sönmekten de geri durmazdı. Yağmurlardan sonra toprağın içemeyip de orada burada bıraktığı gölcüklerden de ılık ılık yansırdı tabii. Şehrin bu yamacında yorulmamış gibi bir de karşı yamaca geçen bu allı, yeşilli, beyazlı, sarılı ışıklar orada iyice çoğalıp bu tarafa el ederdi hatta. O taraftan uçup bu tarafa, bu taraftan uçup o tarafa konarken çok uzaktaymış gibi duran gökyüzünü de ışıtırdı bu ışıklar; gökyüzü de bir çocuk gibi sevinir, mavi mavi gerinirdi.

Bense pencerenin önündeki sedire oturup, alacalı bulacalı beyazı çoktan kırmızıya, pembeye, maviye, yeşile dönmeye niyetlenmiş çiçeklerinden memnun çılgın ağaçların gerisinde kurum kurum kurulan Nohutlu tepesine, oradaki evleri gizleyen beyaz ağaçlara doğru bakar, şiir yazmak, kendini roman kahramanı sanan bir başka "kendim"e, bir yerlere koyamadığım duygularımı anlattırmak isterdim. Ne yaparsam yapayım, baharın renkleri, kokusu, ışıltısı, sevinci sinmezdi satırlarıma. Kelimelerim gidip kayısının, eriğin ya da elmanın çiçeklerine konar, oradan karşı tepelere veya

gökyüzüne bakarken ne yapacağını şaşırıp kalakalırdı olduğu yerde. Ya da kendi varlıklarını bile unutur, silinip giderdi kelimelerim. Kimi kelimelerse evin içinde dolanıp dururdu; kâh annemin suskunluğuna eklenip meraklı bakışlarla beni gözetler, kâh kız kardeşlerimin evin dışına, belki bizim bilmediğimiz komşu evlerden birine, kim bilir belki de bu şehrin de dışına, kıvrım kıvrım, renk renk, iplik iplik uzanan kanaviçelerindeki düşlere konup kalkar, iğneyle birlikte kumaşın yumuşaklığına dalıp gözden yiterdi.

Çarşıya giden yol üzerindeki, adını bilmediğim ağaçların kaymaklı dondurmayı andıran top çiçeklerini kâğıt üzerinde görmek isterdim bir de. Gelip giderken izlerdim beyazı çok yeşili az ağaçları. Bir de bakardım ki, top dondurmalar erimeye, gözlerindeki heyecanı yeşil yeşil ışıldatan ağaçlar sevinçten çılgına dönmeye başlamış; işte o zaman yazamayacağımı anlardım. Yazsam da aynısı olmuyordu. Benim yazmak istediklerim değildi yazdıklarım... Yazarsam, bir büyünün içinde olacaktım. Ama bu büyü benim yazdıklarımın üzerinde mi dolaşacaktı tütsü tütsü, yoksa zaten büyü içinde yüzen biraz da sisli bir güzelliği sayfaların üzerinde konuk ederken ben mi onun içinde kaybolacaktım, bilmiyordum. Gerçeği hayale çevirmek miydi derdim, hayalin büyüsünü gerçeğin içinde aramak mıydı? Bildiğim, bunun düşüncesi bile güzeldi. Yazarsam, bahara dokunmuş olacaktım, avucumda olacaktı bütün çiçekler, kokular, yağmurlar. Gerçeğinden daha güzel olacaktı hatta. Eskimeden kalacaktı. Yaz, yaza benzeyecekti; güz, güze. Kışı apayrı yazacaktım; böyle bir kış hiç bitmesin diyecekti okuyanlar, ya da ben bile okuduğumda öyle düşünecektim. Kitaplardaki mevsimler şehrimizdeki mevsimlere benzemiyordu, onlar daha güzeldi yani; daha doğrusu güzel anlatılmışlardı. Ben de güzel anlatırsam, anlatabilirsem şehrimiz güzelleşir miydi, bu küçük şehirde hayat diye yaşamaya çalıştığımız bu anlamsız günler bir şeye benzer miydi?

Bu düşünce, yazma nedenlerim arasında ne kadar yer kaplıyordu, bunu çözebilmem zor tabii; asıl amacımın kimselere söyleyemediklerimi, söylemeye gerek duymadıklarımı, dahası benim bile bilmediklerimi yazının içinde görmekti sanırım.

Dizlerimin üstünde, filanca dersin defteri diye aldırdığım bir okul defteri, elimde kalem, pencerenin önündeki sedirde değişen mevsimlerin küçük bahçemizdeki ağaçlarla oynadığı oyunları izlerken, sanki geride birikmiş çok yılım varmış gibi geçmişi yazmak isterdim.

Kendimi yeterince kitap okumuş hissettiğimden mi, ortaokullar arası şiir yarışmasının yarattığı burukluktan mıydı kalemi sahiplenişim! Evet, burukluk...

Türkçe öğretmenimiz, "Ağaç Bayramı" dolayısıyla il çapında kompozisyon ve şiir yarışması düzenlendiğini söylemişti. O sıralar ben, birkaç öykü yazıp Türkçe öğretmeninin beğenisini kazanmış, romanımın da ilk on on beş sayfasını bitirmiş durumdaydım. Şiirlerim de neredeyse bir defteri doldurmuştu. Annem, ne kadar çok ders çalıştığımı nazar değmesin diye maşallahlar eşliğinde tü tü yaparak kardeşlerime gösteriyor, azıcık bana çekmeleri konusunda neredeyse yalvarıyordu onlara. Nedense onların hiç dersi olmuyordu. Öğretmenleri ödev vermiyordu. Benim öğretmenlerim başkaydı demek ki. Ya da üst sınıflarda okuyunca böyle oluyordu. Onlar da ortaokula başlayınca ne olacaktı bakalım!

"Ama o ders yapmıyor ki!" diyordu kardeşlerim.

Dersim olmasa o kadar kitabı niye okuyacaktım ki anneme göre. Öğretmenlerim ödev verdikleri için okuyordum. Allah göstermesin gözlerim bozulacaktı bu gidişle; kolay mıydı öyle okumak... Herkes yattıktan sonra onca elektriği boşuna mı harcıyordum yani; defterlerimi boşuna mı bitiriyordum! Sofraya bile oturmuyordum kitap okuyacağım diye. Zaten iyice zayıflamıştım ders çalışa çalışa. Kemiklerim

sayılıyordu; yerde biteni hiç yememiş gibiydim, boya gitmiştim üstelik.

Evimizde, akşamları çay, misafirden misafire demlenirdi. O akşam Gülbahar'a yalvarmıştım, hadi bir çay demle de içelim diye. O da, az kâfir değildi hani, ödevini yaparsam demleyeceğini söylemişti.

Mart, kapı aralığından baktırmış, bize de baharın güleç yüzünü göstermişti çoktan. Karlar uzak tepelerin kuytularına çekilmiş, toprak tütmeye, dereler, sanki ilkokul kitaplarından ya da çocukları kandırmak için yazılan hikâyelerden okumuşçasına şırıldamaya başlamıştı. Aynı sayfaları okuyan ağaçlar, çayırlar, çiğdemler, çiçekler de bayram yerine koşturmuştu adeta. Ne ki, evlerin ısınmasına daha çok vardı. Sobalar, akşamdan akşama olsa da bir süre daha yakılırdı.

Sobamız yanıyordu, bense, sobanın üstünde cızırdayan çaydanlığın buğusunda, çiğdem sökmeye çıkmış arkadaşlarımı görüyordum. Bizim evin arkasında toplanıyorlardı önce. İçlerinden birini evden keser çalması için zorluyorlardı. Kimsede keser yoktu, varsa da yerini bilmezlerdi. İş benim üzerime kalıyordu her zaman olduğu gibi. Rahmetli Sefer dedem, kendisinden keser, çekiç, testere, pense gibi aletleri isteyen komşulara istediklerini verdikten sonra kızardı; "Hacet bu, her evde olmalı," diye arkalarından söylenirdi. İşte, bir çiviye, demire veya sert bir yere vururlar da ucunu köreltirler diye birilerine vermeye kıyamadığı dünyanın en değerli keserini kömürlükten alıp kemerime sokuyor, gizlice fırlıyordum dışarı. Doğruca dereye iniyor, kavaklara tırmanıyorduk. Ayakkabılarımızı çıkarıyorduk önce; ayağımızın kaymaması için önemliydi bu. Kollarımız yüzülüyordu; iyice tutunamayıp da kayarsak bacaklarımız da yüzülüyordu elbette. İlk dallara ulaştıktan sonra gerisi kolaydı; kendimizi yukarı çekiyor, dallar arasında keyifli yolculuğumuzu sürdürüyorduk. Bilek kalınlığındaki düzgün dalları çatır

çatır kırıp aşağı atıyorduk, sonra karnımızla destek vererek çiğdemleri sökebilecek uzunlukta kesiyorduk onları, uçlarını sivriltip kazgıç yapıyorduk.

Elimde defter kalem, kulağımda çaydanlığın cızırtısı, gözüm pencereye yaslanan karanlığın içinde, yazacaklarım orada yazılıymış da ben oradan görüp aktaracakmışım gibi dalıp gitmiştim.

Yaylaydı şehrimizin kurulduğu yer ve kış uzun sürerdi. Diğer bölgelerde ekinler biçildiğinde, bizde, o yeşil gözlü tanıdık rüzgâr saklandığı yerden çıkar, dalga geçerdi tarlalarla. O tarladan bu bağa, o dere boyundan bu bahçeye, yapraklardan otlara, çimenlerden çiçeklere bir hışırtıdır, bir şıpırtıdır, bir uğultudur düşe kalka, hoplaya zıplaya dalga dalga ırgalanır giderdi. Bir avuçluk yerdi şehrimiz. Şöyle bir tepeye doğru azıcık geri çekilip baktığınızda tamamını görürdünüz. Şehrin dışındaki tarlalarda, bağlarda ve bahçelerde rüzgârın nasıl oyunlar oynadığını, börtü böceğin, ağacın dalın, otun yaprağın nasıl renkten renge girip çıktığını da görürdünüz sonra. Aynı rüzgâr sokaklara, mahalle aralarına, çarşıya, yollara indiğinde, sanki onu zorla oralara göndermişler gibi bir kızgınlıkla saçları karıştırır, sağa sola atılmış kâğıt, naylon, ot çöp ne bulursa alıp havalandırır, kılık değiştirip toz şekline bürünerek gözleri doldurur, açık kapı ve pencereleri, onları kapatmayı unutanların suratlarına vururcasına, bir hışımla pat küt çarpardı.

Meyve ağaçlarının, gökten çiçek serpilmiş de hepsi bunların üstlerine başlarına dökülmüşçesine sürdürdükleri ve kendilerine çok yakışan, hak edilmiş saltanatları bittikten sonra ortalık biraz durulur gibi olurdu. Ne var ki, çok uzun sürmezdi durgunluk. Burnumuza bir yerlerden bir koku gelirdi baygın baygın. Ne oluyor demeye kalmadan bir başka koku genzimizi yakardı. Ne yana bakacağımızı, hangi kokuya dalıp çıkacağımızı bilemezdik. Bir yandan iğde el ederdi, di-

ğer yandan akasya. Akasyalar ne zaman açacak diye gözümü dört açıp beklerdim oysa. Kış boyu dalları terk etmeyen kuru, keçiboynuzu rengindeki bezelye benzeri meyvelerin teker teker yok olup yerlerini minik yapraklara bırakmalarını hayretle izlerdim. Hangi ara açtıklarını, beyaz salkımlarını saçlarına takıp süslendiklerini ve kokuya battıklarını bir türlü anlayamazdım. Geceden hazırlanıp sabah görücüye çıkıyorlardı herhalde. Söğütler de yapraklarını iğdelere benzetmeye çalışıyordu bu arada. Ya da iğdeler söğütlere özeniyordu.

Sonra bir yağmur inerdi buraları çok özlemiş gibi; iyice bir özlem giderip nasılsa epey bir süre buralardan uzak kalacağını biliyormuşçasına tadını çıkara çıkara yağardı da yağardı. Rüzgâr mı yağmurun arkasına saklanırdı, yağmur mu rüzgârı bahane ederdi, bilinmez; ama ağaçların çıkardığı seslere bakılırsa, bizim anlamadığımız bir sevinci paylaştıklarını görür, içime dolan çağıltının ardından giderdim. Camları döven damlaların akıntısında puslu hayaller kurardım. Hiç görmediğim İstanbul'un bir tarafı koruya bir tarafı denize bakan konaklarından birinde romanını yazan yakışıklı bir yazar olurdum. Âşık olduğum çok güzel bir kız çevremde dolanıp dururdu. O da beni deliler gibi severdi ama neden bilmem, bir sürü terslik olurdu, acı çekerdim. Acı çekmeden mutlu olunmazdı. Annem, babam, kardeşlerim de o çevrede, mutlu bir hayatın içinde güzelliğin tadını çıkarırlardı. Benim acılarımı paylaşmak için ve benimle gurur duymak için orada olurlardı belki. Annemin biricik kuzusu, babamın aslanı, koçu olurdum. Kitaplarım çok satardı, ben çok zengin olurdum. Şehrimizden beni görmeye gelenleri boş çevirmezdim. Burnu büyüdü de bizleri beğenmiyor artık dedirtmezdim ardımdan. Arkadaşlarım da İstanbul'a taşınmış olurlardı, her şeyi onlara anlatırdım çünkü.

Hava bulandığında bademliğin tepesi görünmez olurdu önce. Ardından bağlar kararıp ortadan silinirdi. Derken ora-

daki mahalle ev ev bulanıp erirdi kurşuni bir dumanın içinde. Sıra gök gürültülerine gelirdi o zaman. Bir gümbürtü yuvarlanırdı göğün gerisinde. Ve şimşekler, bir yerleri ya da bir şeyleri görmek istiyorlar da göremiyorlarmış gibi çakmak çakıp etrafı kolaçan ederlerdi. Tepelerin sırtında bir kırbaç şaklardı sanki.

Gök gürültüsü de, şimşek de, yağmur da artlarında yorgun, iyice zayıflamış, perişan bir rüzgârcık bırakarak çamlığın ardına doğru uzaklaştığında;

"Hırsını aldı gitti," derdi Dudu ninem.

Ağaçlar, rüzgârın kendilerine ettiği zulümden sonra nasıl böyle sakin kalabiliyorlardı, şaşardım. Az önce saçları başları yolunmamış gibi, yağmurun ardından bir fırsat bulup tek gözüyle şöyle bir ortalığı kolaçan eden tedirgin güneşe sırtlarını vererek ışıl ışıl gerinirlerdi.

Utangaçlığını üzerinden atan güneş, suda taş kaydıran bir çocuğun suda taş kaydırdığı gibi dalgacı, uçarı, sevimli yüzünü, oyuna katılmaya çağırdığı bulutların arasından gösterdiğinde çiğdem sökmeye giderdik.

Bana benzeyen bir gölge, camın dışındaki karanlıkta bir yandan çay içiyor, bir yandan da dizlerinin üstündeki deftere bir şeyler yazmaya çalışıyordu. Ben dışarı baktığımda, o içeri bakıyordu. Karanlığın gerisinden bulanık bir kız gölgesi çıkıyor, yaklaştıkça kız kardeşim Gülbahar oluyor, onun çayını tazeliyordu; ikimiz birden içiyorduk. Dışarıdaki dalların yapraklı kıpırtıları camdaki yansıma bir şey yapmadan üstünde oynaşıyordu.

"Dersin daha bitmedi mi kurban olduğum..." diyordu annem oturduğu minderden, başını, kızların çeyizi için hazırladığı elindeki oyadan kaldırarak.

"Ders değil bu, yarışma," diyordum yansımın gerisinde, duvara sırtını dayamış, yerde oturan annemi görebilir miyim diye ağaçların dibine doğru bakarak.

"Ne yarışmasıymış bu?"

Bahçenin köşesinden sadece sesi geliyordu annemin; onu, kafamı içeri çevirip de sobanın karşısındaki iki kapının arasına baktığımda görebiliyordum ancak.

"Kompozisyon ve şiir."

O iki kapı arasındaki mindere ondan başka kimse beğenip de oturmazdı.

"Ben ikisine de katılacağım. Ödüllü..."

"Ödül neymiş?" diye atılıyor yüzükoyun uzanmış dersini yapan Sırma, kenarları kıvrılmış defterinin içinden.

Annem de en az benim kadar, kızlar kadar merak ediyor, bakışlarından belli.

"Bilmiyorum. Ama güzel bir şeydir herhalde. Koskoca il çapında yarışma bu..."

Acaba neydi? Nasıl bir şeydi? Çok değerliydi muhakkak. Para da verirler miydi? Ödül olduğuna göre... Hediye de verirlerdi, ödül de.

Bir türlü tahmin edemiyoruz ödülün ne olabileceğini.

Karanlığa bakıyorum tekrar ve İstanbul'daki konakta yaşayan yazarı görüyorum. Hem bana benziyor, hem filmlerdeki yakışıklı aktörlerden birilerine. Bir filmin içinde dolaşıyor gibiyim; filmlerdeki arabalara biniyor gibi; denize baygın baygın bakan yalıların önünden geçip, kuş seslerinin ışıltıya boyadığı korularda dolaşıyor, dumanlarından kaçan vapurları izliyor gibi. Son yazdığım roman ödül almış, bütün gazeteciler beni bekliyor...

"Ağaç Bayramı" için yazılacak bir şiir, bahçemizdeki veya kırlardaki gariban ağaçları değil, görkemli, kendinden emin, rüzgâr üstüne üstüne geldi mi şöyle gümbür gümbür gümbürdeyerek onu yuttuktan sonra estiğine eseceğine pişman eden derin bir ormanı konu edinmeliydi.

Bizim çamlık... orman sayılır mıydı? Tamam, çok büyük değildi ama yine de ormandı işte. İçine girdiniz mi gökyü-

zü görünmezdi. Hıdrellez şenliklerinde, ilçeleri ve köyleriyle birlikte bütün şehir piknik yapmaya, eğlenmeye gelirdi de, kimse dışarıda kalmazdı. İki üç tepeyi aşıp şehrin üstüne doğru yeşil bir bulut gibi koştururken, bir yanı hastaneyi görünce, diğer yanı da Kışla'nın arkasındaki derin derenin dik yamacını aşamadığı için birdenbire durmuş, durmasıyla birlikte ne kadar çam kokusu biriktirdiyse, hepsi şehrin üstüne serpilmişti.

İşte çamlıkla şehir arasındaki kırlar hemen bizim sokağın arkasından başlardı. Yani evlerimiz henüz şehre tam olarak girememişti.

Gelinciklerin kırmızı alevleri gözlerimizi tutuştururdu biz çiğdeme çıktığımızda. Papatyalar çocuklara benzerdi; tepelerinde mor mor şapkalar taşıyan dikenler bile yaramaz çocuklar gibi görünürdü gözümüze. Her ot, kendi bildiğince, kendi keyfince, mavi, sarı, tutturduğu renkte çiçekler seçerdi kendine. Yeni ısınmaya başlayan toprak fos fos kabarırdı ayaklarımızın altında; bastıkça yumuşar, alttan alta sulanırdı. Tepelere doğru tırmandıkça rüzgârın uğultusu kulaklarımızı doldurur, baş dönmesiyle karışık bir sevincin içinde uçuşurduk. Yamaçlara portakal rengi bir bürük gibi serilen çiğdemleri gördüğümüzde onları ilk söken kişi olmak için rüzgâr hızında saldırırdık. Sanki çiğdemler kaçacak ya da toprağın altına girecekmiş gibi aceleyle sökmeye başlardık. Kazgıcı, çiğdemin ince sapına bir karış mesafede toprağa sokar, abanır, derine iner, bir avuç toprakla birlikte çiğdemi dışarı çıkarırdık. Toprağı temizlediğimizde, çiğdemin soğansı kökü ortaya çıkardı. Kabukların altında beyaz, utangaç, tatlı bir kök olurdu. Önce kök, ardından çiçekler ve sapa tutunan ince filizler yenirdi. Derken herkesin eli çiğdemle dolardı. Hemen bir çalı aramaya başlardık; iri yarı bir karaçalı bulup söker, her dikenine bir allıgüllü, sütbeyaz ve çiğdem takarak çılgın bir bahar dalma döndü-

rürdük onu. Üstümüz başımız çamur içinde mahalleye girdiğimizde türkümüz bizden önce avlulara, bahçelere, evlere ulaşmış olurdu:

"Çiğdem çiğdem çiçecik, ebem oğlu küçücük, yağ verenin oğlu olsun, bulgur verenin kızı olsun..."

Evlerden yağ ve bulgur toplanır, bunlar gönüllü teyzelerden birinin evinden yufka eşliğinde çiğdem pilavı olarak çıkardı ve bahar başlardı.

Ya da başka, bambaşka şeyler... Yazmak, kapanmaz bir yara mıdır?

Türkçe öğretmenimiz sınıfa girmiş,

"Yavuz hanginiz?" diye sormuştu.

"Yavuz diye biri yok hocam, Yağız var," dedi birileri.

"Her neyse, kim o?"

Ayağa kalktım. Benimle birlikte, günler öncesinde bir akşam, karanlığın içinden kendisine bakarak yazı yazdığım gölgem de, ta İstanbul'daki, okuduğu ya da yazdığı romanın satırları arasında kaybolmuşken birdenbire satırların sonuna gelmiş de önünde kocaman bir boşluk açılmış gibi ne yapacağını şaşıran ünlü yazar da kalkmıştı.

Öğretmenin bakışlarının benimle buluşması sırasında geçen ve bana yaşanmadan harcanmış bir ömür gibi gelen o bir göz kırpımı zamanda, gerçekleşmeyecek hayallerimin ilk çatlağının oluşmaya başladığını bilmiyordum elbette.

Yalnızlık böyle bir şeydi. Kimsesizlik. Çaresizlik...

"Ha, sen misin? Tebrik ederim, şiir yarışmasında birinci oldun. Yarın ödül töreni yapılacak."

Utanmıştım. Yalnızlık daha güzeldi oysa. Kimsenin umurunda olmamak daha güvenliydi. Ben ki, topal biriyle karşılaştığımda, o bir eziklik hissetmesin, utanmasın diye onunla birlikte topallamak isteyen biriyken...

Sınıfın ortasında tek başıma kalmıştım sanki; arkadaşlarımdan yükselen uğultunun içinde kaybolmuştum.

Derler ki, içinde bulunduğumuz ânı, yani "şimdi"yi çok da sevmeyiz aslında; endişe uyandırıcı, tehditkâr, ciddiye almaya değmeyecek denli geçici bulduğumuz için güvenilmezdir. O yüzden geçmişe ya da geleceğe kaçmak isteriz. Bazen de ne yapacağımızı şaşırırız. En iyisi susmak ve kimseden izin almadan yerine oturmaktır.

Sustum ben de. Ödül töreni hava muhalefeti dolayısıyla ertelendi ve bir daha sözü edilmedi çünkü.

Annem o akşam sobada su ısıtmış, bir güzel yıkamıştı beni, sabun köpüklerinin zayıf bedenimi kendi elleri gibi sevmesini isteyerek. Kosköca müdürlerin, belki de valinin karşısına çıkacaktım.

Vali, biz çocuklar için Lise Caddesi'ndeki, iki polisin beklediği devasa kapısından ancak çok az bir kısmını görebildiğimiz konakta yaşayan heybetli bir adamdı. Okul müdürü ise bayrak törenlerinde, kısa boyundan intikam alan bir sesle bize gürleyen ve odasının kapalı kapısında kendisinden daha büyük bir yazıyla "müdür" yazan bir müdürdü.

Daracık banyomuzda, sudan iyice şişmiş küf kokulu tahta oturağa oturur, suyu ılıştırır, bir iki dökündükten sonra anneme seslenirdim. O sırtımı sabunlarken ellerimle önümü kapatır, bacaklarımı bitiştirirdim; teker teker kollarımı sabunluyorken annem, el değiştirdiğim sırada şeyimi görecek diye tedirgin olurdum. Oysa değil bir yerlerimizi, içimizi bile gören tek kişi annemiz değil midir? En az utandığımız insan olduğundan mıdır, en çok onun karşısında utanmaktan korkarız?

Annem, ödül töreninin ertelendiğini söylediğim günden sonra bir daha o konuyu açmadı. Yalnızca bir kez... Onlar geldiğinde... Övünmüştü oğluyla. Gözleri kör olasıcaların, ödülünü vermediklerini (gözlerine, dizlerine dururdu inşallah), onu çok üzdüklerini söylemişti.

Duyunca Sevdiye de çok üzülmüştü. Nasıl acıyarak bakmıştı öyle...

Aşk mı?

Aşk çoktan başlamıştı zaten.

Artık onu yazacaktın.

III

Yaz, çıldırmış bir baharın ardından ne yana gideceğini bilemeyen kaçak bir serseri gibi koşturup sıcak bir dürtüyle tarlaların betini benzini attırdıktan sonra, her gittiği yerde davetsiz misafir gibi iyice yayılan bir sıkıntısıyla birlikte gelmişti, ama onlardan hâlâ haber yoktu.

Her gün Cumhuriyet İlkokulu'nun alçak bahçe duvarında oturuyor, yola bakıyordun. Buralarda yaz ayları hariç pek rastlanmayan yabancı marka bir otomobilin direksiyonuna geçiyordun akmayan zamanın içinde, hızla uzun yolları tüketip bu küçük şehre giriyordun; şuradaki ilkokulun önünde oturmuş, yoldan geçen arabalara, beklediğine benzemediği için kızgınlıkla bakan delikanlıyı görüyordun. Onun için hiçbir anlamı olmayan bu araçlar vızır vızır geçerken, zamanın bir türlü akmamasına sinir olan bu çocuğa acıyordun bir yandan da; sonra dönüp kendine bakıyordun, okulun duvarında oturan kendine. Akasyaların serinliği güzeldi, yolu homurtulara boğan araçların peşinden koşturan asfalta özgü tuhaf kokuyla ısınmış hava zaman zaman gelip burnunun ucuna dayansa da, seninle birlikte her gün bura-

da oturan ihtiyarların suskunluğuna ortak olmak sende zamanın içinde bir yerlerde kaybolmuşsun duygusu uyandırsa da, yoldan geçen şu arabalar gibi kızgın güneşin altında yanmamak güzeldi. Bazen arabaların geliş yönünün aksine çeviriyordun bakışlarını. Evet, işte onların arabası, yabancı marka, bir Ford, bir Opel, bir Volkswagen ya da böyle bir şey, Alman plakalı, işte gidiyor, işte o da içinde diyebilmenin keyfini yaşamak istiyordun. O da heyecanlı mıdır senin gibi, senin yoldan geçen arabalara baktığın gibi, şehre girdiğinde, yol kenarında onu beklediğini tahmin ederek buraya bakacak mıdır? Yoksa unutmuş mudur buraları?

Seni?

Unutup unutmaması neyi değiştirirdi ki! Onu nasıl beklediğini bilmese de olurdu. Hiçbir mevsime sığmayacak beklenti ve umutları bir tek yaza, bir hafta ya da on güne sığdırmaya çalıştığını bilmese de olurdu. Direksiyonun başında ben olsam diyordun kendi kendine, sizi bekleyen bir sürü insan vardı bu şehirde, sabah çok erken çıkardın İstanbul'dan, biraz daha basardın gaza, hiçbir yerde oyalanmazdın, neresinden baksan on on iki saatlik yol, insanları bekletmemek lazım, diye düşünürdün. Bu saatlerde gelecekleri tahmin ettiğin için de her gün ikindiden sonra burada oturup hava kararıncaya kadar bekliyordun işte.

Çoğunlukla Feridun'la oturuyordunuz burada. Önceleri fazla samimi değildiniz onunla, kalabalıktan hoşlanmayışınız, sağcı ya da solcu grupların içine girmeyişiniz sizi ait olduğunuz yerde, işte böyle herkesten uzakta, bir kenarda buluşturmuştu. Üniversiteyi kazanıp bu şehirden gitmekten başka ne işiniz vardı! Kızların çoğu da siyasi olaylara karışmıyordu sizin gibi. Feridun'un senden başka arkadaşı yoktu. Aslında hayalleri de yoktu Feridun'un; pek kitap okumaz, genç yaşta dul kalmış annesinin dizinin dibinden ayrılmaz, annesine ve Feridun'a bakmak için evlenmeyen abi-

sinin sözünden çıkmazdı. Üniversite denilince sen, İstanbul'da güzel sanatlar okumanın hayalini kurarken, o, üniversite olsun da neresi olursa olsun derdi. Herhangi bir kıza ilgi duyduğu da olmamıştı. Çoğunuz gibi sinemaya, o biçim filmlere gitmeyi de sevmezdi. Yine de birbirinizin dilinden iyi anlıyordunuz. İkiniz de kahvelere takılmaktan, okey ya da kâğıt oynamaktan hoşlanmıyor, ocağa, halkevine filan gitmiyordunuz.

Bazen Feridun senden önce geliyordu. Akasyaların gölgesi, sizi serin hayallerin içinde yüzdürecek kadar genişti ama üniversiteyi kazanamazsanız sizi nelerin beklediği düşüncesi bütün hayalleri bir çırpıda tüketecek kadar acımasızdı. Ayrıca bir sene daha sokaklarda sürtmekle kendinizi tüketmeyecek miydiniz? Zamanın durduğu, belki de bundan sonra hep duracağı sonsuz bir ânı yaşıyordun adeta. Bundan sonrası yoktu, şehri dört bir yandan kuşatan şu tepeler önünü kesecek, hayallerin ayaklarına dolanacak, yüzüstü kapaklanıp kalacaktın. Mahallenizdeki, sizden birkaç yaş büyük gençlerin neredeyse tamamı, gençliklerinin sonuna gelmiş gibi, yürüyüşlerini, bakışlarını ağırlaştırmış, gülmeyi bir kenara bırakmış, yıllardır beklediklerini bulmuşçasına babalarınıza, amcalarınıza, dayılarınıza benzer kalıpların içine girerek o bildik hayata şaşılası bir çabuklukla uyum sağlamışlardı.

Bundan sonra da sizlerden birileri büyüklerinizin sokaklardan geçerken bıraktıkları gölgelere kendi bedenlerini uydurup onların yürüyüşlerini devam ettirecekti; onların aklınıza kazıdıkları sözler, yine onlardan kalan el kol hareketlerinin yardımıyla dudaklarınızdan sanki sizinmiş gibi dökülecek, sokakta top oynayan çocukları tıpkı onlar gibi kızarak ders çalışmaya gönderecektiniz. Çay içerken onlardan miras kalan bir efkârla sigara yakacak, dünyanın sırrını çözmüş de kimselere söylemek istemiyormuş gibi bir kaş çatış-

la ağzınızdan çıkan sıkıntılı dumana bakacaktınız. Onların okey oynarken çıkardıkları şakırtıyı siz daha da hızlı dolandıracaktınız dumanlı kalabalığın üzerinde; cebinizdeki azıcık parayı çıkarırken onların parmakları olacaktı parmaklarınız; pencere önünde oturup vaktin niçin geçmediğini, havanın niçin kararmadığını düşünürken onların kımıldanışı olacaktı kımıldanışınız. Birbirinden farkı olmayan, olmasına da hoş bakılmayan düğünlerden bir düğünle evlendikten birkaç ay sonra eskimiş, çoktan eskimiş bütün evliliklerden bir evlilik olacaktı evliliğiniz. Ve tıpatıp onlarınkinin aynısı olacaktı küfürleriniz. Arkadaşlarının; aile, çevre, şans, kader, talih ya da adı her neyse, bilinmeyen veya senin göremediğin bir güç tarafından saptanmış yazgılarına şimdiden uyum sağlamış görüntüleri seni tedirgin ediyordu kısacası. Şimdiden, her tür tutku ve heyecandan uzak, olduğundan büyük gösteren ve kendilerine ait olmayan yaşları bir elbise gibi üstlerine giyinmiş olmaları, üstelik bunu hevesle, beğenerek, durup oturmuş bir kabullenişle süsleyerek ve çevrelerine döküp saçarak tuhaf bir gururla dolaşmaları canını acıtıyordu. Gözlerine bakmaya, ama gözlerini kaçırmadan bakmaya çekiniyordun. Bakışlarına sinen, o her şeyi yaşayıp bitirmiş, her şeyi biliyormuş gibi sertleşen hava ürkütücü geliyordu sana.

"Burada," diyordunuz Feridun'la birbirinize, "o koca dünya dedikleri dünya aslında küçücük. Dükkânlar küçük, evler küçük, sokaklar öyle. Ağaçlar bile. Herkesin küçücük bir hayatı var. Öyle büyütülecek bir tarafı yok buralardaki hayatın; alt tarafı hayat işte. Yaşarsın olur biter. Kocaman gökyüzünün altında insanoğlu küçücük sonuçta. Kendini var etmesi için uğraşması gerekmez, vardır işte. Var olduğu için şükretmesi, elinde olanları kaybetmemek için azıcık çaba harcaması yeter. Milletin yaptığı da bu. Böyle giderse bizim olacağımız da bu..." Çabuk yaşlanıyordu insanlar burada.

Yapacak bir şey olmadığından mıdır, hayallerin de küçüklüğünden midir, çocuklar çabuk büyüyordu.

Kendi hayatlarından başka hayat bilmiyordu çevrenizdeki insanlar. Mesela, sizin gibi saatlerce bu alçak duvarın üstünde oturan şu yaşlı amcalar, büyük bir ihtimalle, yeryüzünün her yerinin birbirine benzediğini, hiçbir yerin diğerinden farkı olmadığını düşünüyorlardı. Madem Cenabıhak yaratmış, ne farkı vardı buranın oradan!

Bu şehirde yaşlanmak istemiyordun. Okuduğun kitaplar bu şehre, her gün kim bilir kaç kez adımladığın sokaklara, sana hep yabancı kalmış, daha doğrusu kendini içinde hep yabancı hissettiğin çarşıya sığmıyordu. Sen sığmak istesen de, başka çarenin olmadığını bilerek kendini alıştırmaya çalışsan da içindeki harfler, satırlar, sayfalar yazıldıkları yerlere, anlattıkları mekânlara ya da kişilere alıp götürüyordu gözlerini. Gözlerin gidince ardından kalbin de gidiyordu, parça parça ellerin, ayakların da. Aslında hep uzaklarda olan ruhunun peşinden gidiyordun belki de. Kelimelerini, hayallerini canlandıracak bir savruluşun kıyısındaydın. Senin bildiğin hayatları, içinde dolaştığın, nefes aldığın, kokusunu bile duyduğun, uğultusunu içinde gezdirdiğin dünyaları bilmiyordu çevrendekiler. Kitapları okuyan sendin çünkü. Rahatsız olan sendin. Onların da huzursuzlukları vardı elbette; yaşadıkları dünyaya sığmıyorlardı, hayatları kendilerine yetmiyordu; bir iki adımda bitiyordu onlara verilen dünya; duvara çarpıyorlardı. Duvarın dışında, şehrin zenginlerinin yaşadığı, başka şehirlere gidip gelenlerin anlattığı ve filmlerde gösterilen yarım yamalak hayatlar vardı onlara yetecek kadar. Sense her satırın gerisinde, onların göremeyeceği nice hayatları, hayalleri, rüyaları görüyordun. Sanat ayrı bir şeydi. Hem her şeye benziyordu hem de hiçbir şeye benzemiyordu. Kendisi hariç. Malzemeni kendin seçiyordun. Şu karşıdaki tepeyi alıyordun sözgelimi, yönünü kuzeye çeviriyor,

şu arkadaki koruyu bir ormanın başlangıcı yapıp tepenin eteğine konduruyordun. Bulut senindi, rüzgâr senin; dere mi lazım, al sana dere. Mevsim? Sen nasıl istersen. Yağmuru istediğin zaman yağdır. Orada evler var, içinde insanlar. Tencerelerinde ne istersen o pişiyor. Sen nasıl istersen öyle konuşuyorlar. Herkes senin kaleminin ucuna bakıyor. Adlarını bile sen koyuyordun. Hatta tanıdıklarına benzemesin diye çevrende olmayan adlardan seçiyordun. Ve hepsi sana benziyordu bu yaptıklarının. Hepsi sendin.

Günler geçmek bilmiyordu. Geceleri uyuyamıyordun. Kavakların hışırtısını dinliyordun, onların kendi aralarında her gece bir hikâyeyi daldan dala dolaştırdıklarını, kuşlar duyar da bu hikâyeleri başka ağaçlara uçurur diye endişelendiklerini hayal ediyordun. Sonra kavakların onun yaşadığı yerde de böyle yaprak yaprak çırpınıp çırpınmadıklarını ve onun da senin gibi hışırtılı bir uykusuzluğun karanlığında tavana bakıp bakmadığını merak ediyordun. İçindeki kıpırtıyı kavrayamıyordun, nasıl bir şeydi bu? Gelip boğazına dayanan, kafanı ağırlaştıran, bir yandan soluk almanı zorlaştırırken, bir yandan da seni sonsuz bir genişliğin ortasında yapayalnız bırakan bir kıpırtı. Sabırsızlanıyordun onu bir an önce görmek için. Evde, söz dönüp dolaşıp heyecanla beklenen misafirlere, sonra bütün bu konuşmalar sözü oraya getirmek için yapılıyormuşçasına Sevdiye'ye geldiğinde, rüya mavisi gözleri daha bir mavileşiyor, bacaklarının düzgünlüğü göz kamaştırıyor, huyuyla suyuyla, oturup kalkışıyla, her şeyiyle daha bir güzelleşiyordu yengenlerin dilinde. Onun güzelliğinde payları varmış gibi gururlanan Kıymet ve Nahide yengenin, içinde bir yerler cız ettikten sonra, o sıcaklıkla yanmaya başlayan gözlerini fark edeceklerini düşünüp utanıyor, bu utancını saklayacak yer bulamadığın için de yerin dibine giriyordun.

Yusuf da biliyordu meseleyi. Feridun'dan önce ona bahsetmiştin. "Geldiklerinde teklif et!" diyordu. Hiçbir kıza ar-

kadaşlık teklif etmemiştin ki. Sizin sınıftaki Filiz'e âşık olduğunu sandığın o birkaç aylık dönemde az kalsın ona arkadaşlık teklif edecektin ama çekiniyordun, çünkü olur da kabul ederse ne yapacağını bilemiyordun. Her gün okul çıkışı evlerinin yakınına kadar götürmen gerekecekti doğal olarak. Yolda sizi görenlerin pis pis bakışlarını, kızda gözü olanlardan bazılarının sana bulaşma ihtimalini, laf atanlar olursa diye her an kavga etme riskini göze almalıydın. Kızın akrabalarına yakalanma ihtimali de bir hayli yüksekti. Hepsinden önemlisi Filiz hayır derse kendini çok kötü hissedecektin. Bir yandan da Sevdiye'yi düşünüyordun; hayallerine, geleceğine, inançlarına ihanet ediyormuşsun gibi geliyordu, ama elinde değildi, sürüklenip gidiyordun işte. Edebiyat dersinde, münazarada aynı gruptaydınız Filiz'le; konunuza hazırlanırken bir hayli yakınlaşmıştınız. Okuduğun kitaplar, böyle durumlarda çok işine yarıyor, ne kadar çekingen olsan da seni öne çıkarıyordu. Filiz'e de neler konuşacağı hakkında yardım etmiştin, hatta bir konuşma metni hazırlayıp eline tutuşturmuştun. Teneffüslerde, ders dışı zamanlarda okulun bahçesinde yanına geliyor, neler okuduğun, ne tür şeyler yazdığın hakkında sorular soruyordu. Ama asıl soruları, beklenilmeyen bir rüzgârla birlikte titreyen yalnızlığına sokulduğunda, yüzüne değen saçları, kaçak gözlerini yakalayan bakışları, tenine yapışan kolları, rüyalarını kabartan memeleri ve kalçaları soruyordu.

Yusuf'a Filiz'den söz ettiğinde, "Tamam oğlum kız sana meyilli, teklif et!" dedi. Endüstri Meslek'te okuduğu için kızları ancak yolda görüyorlardı, onun eline böyle bir fırsat geçse affetmezdi, fazla mal göz mü çıkarırdı, Sevdiye orada, Filiz burada, ne âlâ memleketti. Geceleri onların evde oturup teypten Ferdi Tayfur ve Orhan Gencebay dinliyordunuz. Babası köydeki ikinci karısının yanındaydı, bir abisi Ankara'da, diğeri İzmir'de, ablaları da evlenip gitmişler-

di, yalnızca annesiyle Yusuf vardı evde. Annesi Nuriye abla (annen ve yengenler abla dediği için siz de öyle diyordunuz) çay demliyordu size. Gündüz gittiğiniz bir Ferdi Tayfur filminin görüntülerini yüklüyordunuz teypten yükselen müziğin üstüne. Ferdi'yle birlikte gurbete gidiyor, ihanete uğruyor, aşağılanıyordunuz. Kâhya'nm oğlu sizdiniz; çocukluğunuzdan beri, ağanın köylü kızlarına hiç benzemeyen kızıyla birbirinize sevdalıydınız. Siz de uzun, ortadan ayrılmış fiyakalı saçlarınızla çiftlikte çalışan köylü delikanlılarına benzemiyordunuz ama zaten ağa da tarlayla, toprakla uğraşan adamlara benzemiyordu. Yine de herkes gerçekmiş gibi geliyordu size. Kızın peşinde dolaşan piçe ağzınıza gelen her küfrü savuruyordunuz ve elinize geçse işini oracıkta bitirmek istiyordunuz. Kendisini sevmediği halde yine de ondan vazgeçmeyen pislik herif, kızı tuzağa düşürüp kirlettikten sonra "Ruhunda varmış kahpelik!" diye bir de arsız arsız sırıtıyordu. Şarkı söylemeye gelmiş gibi titreyen bir ırmağın kıyısında, onca toz toprağa rağmen birdenbire ortaya çıkan gereğinden fazla yeşil bir ormanın kuytusunda ve serpintilerini üstünüze saçan utanmaz bir şelalenin uğultusunda birbirlerine sarılarak mutluluğun nasıl bir şey olduğunu size gösteren iki sevgilinin artık bir araya gelemeyeceğini anlıyor, çay bardaklarının avucunuzun içinde soğumaya başladığını çok geç fark ediyordunuz. Ferdi, varmaz olaydım dediği çeşmeye gidip kıza vurulduğunda, sizin için de bir kızın gözyaşı dökebileceği ihtimaliyle susuzluğunuz artıyor, teypten yayılan boğuk sesleri parçalayıp tanınmaz hale getiren çatlak sesinizin içinde savrulup gidiyordunuz. O sırada, sinema salonunun eğimli zemininde yuvarlanan bira şişelerinin tıkırtısı da karışıyordu bu savrulmaların içine, kıza asılan zengin piçine edilen küfürler de, "Salonda Sigara İçmek ve Kabuklu Yemiş Yemek Yasaktır" yazılarına rağmen kirli perdeyi bir bulutun arkasına saklayan sigara dumanları da.

Yusuf a kalırsa, bu kez Sevdiye'yle kesinlikle konuşmalıydın. Yoksa kız uçup gidebilirdi elinden.

Kabul etmezse, ya da her şeyi sen yanlış yorumluyorsan, annesine söylerse, o da dayına söylerdi, sonra herkes duyardı, nasıl bakardın milletin yüzüne!

"Bunda yanlış yorumlayacak bir şey yok oğlum! Kız seni seviyor resmen," diyordu Yusuf.

Geçen yıl tuğla ocağında kazandığın parayı cebine koyup gezmek için Ankara'ya, Hakan'ı görmeye gitmiştin. Gece yarılarına kadar Sevdiye'den söz etmiştiniz. Farklı çevrelerde yetişmenizin sorun olabileceği ihtimali üzerinde durmuştunuz en çok. Sevdiye'nin her ortama uyum sağlayabilecek bir yapısı olduğunu biliyordun, yani sana göre öyleydi. Sen zaten uyumlu biriydin, ne sorun olabilirdi ki aranızda? Tek sorun ona açılamamandı.

Baban geçen akşam gene kafayı çekip telefon etmiş İstanbul'a; bu hafta içinde geleceklerini söylemişler. İstanbul'a doyamıyorlardı tabii. Gezecek o kadar yer varken... Haliç kıyısındaki o apartman, eski sokaklar, koyu gölgelerin içine saklanmış çınarlar ve birdenbire deniz. Sudaki kendi resimlerini hayranlıkla izleyen kayıklar, mavnalar ve çalkantılı bir oyunun içinde kıpır kıpır bekleşen motorlar...

İstanbul'u ilk kez orta sondayken görmüştün. Hasan deden götürmüştü. Evde İstanbul'dan söz edildiğinde, Aksaray, Sirkeci, Kasımpaşa, Beyoğlu, Eminönü sözleri birbirine bağlanıp anıların birinden diğerine geçilirken o kadar çok soru sorardın ki, Hasan deden, görsün de kurtulalım şunun dilinden diye düşünmüş olmalıydı. Adı geçen bu yerler ayrı ayrı kasabalar mıydı, semt dedikleri yerler nasıl bir şeydi, sizin mahalleler gibi miydi yani, aralarında boşluk var mıydı, birinden diğerine geçtiğimizi nasıl anlıyorduk?

Sabaha kadar uyumamıştın otobüste. Hava ışımaya başladığında, "Deniz mi bu?" diye sormuştun uyuklayan Hasan

dedene, sonradan Sapanca Gölü olduğunu öğreneceğin suyu görünce. "Evet, deniz işte; daha çok göreceksin böyle denizler," demişti Hasan deden. Haritayı gözünün önüne getirmeye çalıştın, ilkokulda ezbere çizdiğiniz, renk renk boyadığınız haritayı. İzmit Körfezi olmalıydı bu gördüğün uykulu su. Ama hemencecik bitti, her yan yine orman oldu. Sonra gözlerini kamaştıran bir mavilik çipil çipil bakmaya başladı sana. Hasan deden dâhil herkes uyuyordu o sırada; koca koca tankerler, onların yansıları, karşı kıyının pusu, tepelerin suda yıkanan gölgeleri, hepsi uyuyordu. Hatta arkanızdan vuran güneşin acemi parlaklığı bile uyuyordu. Sen, denizi kaybetmeyeyim diye boynunu sündürürken o kâh bir tepenin ardında kalıp kendini unutturmaya çalışıyor, kâh uzaktan ışıldayarak el sallıyordu. Sonra arada boşluk bırakmamacasına yığılmış, yanınız sıra koşturup duran binaların, aceleci arabaların ve ayıklanması güç bir kalabalığın arasında kaybolmuştunuz. Birbirine bitişik ve neredeyse hepsi birbirinin aynı apartmanlardan birindeki o daireye geldiğinizde, yalnız başına bu evi asla bulamayacağını düşünürken bir kez daha kaybolmuş gibiydin.

Gülnaz yengenin ablası İlknur teyzelerin eviydi gittiğiniz yer.

Annenin dedesi Rıza'nın, Meryem adında bir kız kardeşi varmış. İstanbul'a hizmetçi olarak vermişlermiş zamanında. Mustafa enişte onu görmüş, istetmiş, evlenmişler. Gülnaz yengenle İlknur teyze onların kızı. Rıza ölünce, Gülnaz'la İlknur cenaze için köye gelmişler. Gülnaz kendinden oldukça büyük biriyle evli o zamanlar ve kucakta bir çocuğu var: Vedat. Köydeki cenaze işlerinden sonra şehre, Hasan dedenin kardeşi, kahvede ocakçılık yapan İbrahim'in evine uğramışlar. Biraz da onların misafiri olmuşlar. Hasan dedenler henüz şehre taşınmadıkları için, bir terzinin yanında çıraklıktan kalfalığa doğru yol alan Latif dayın da orada kalı-

yormuş haliyle. Gülnaz'la Latif tanışmışlar böylece. Bir terzihanenin hayal iplikleri gibi ince ince süzülen aydınlığında sessizliğin dilini öğrenen Latif, kimsenin anlayamayacağı yeni bir dile daha sahip olmuş bu tanışmadan sonra. Bu dili konuşabileceği o mutluluk şehrine doğru iğneyle yol açmaya çalışmış kumaş kıvrımlarının arasından. Bir süre sonra Gülnaz'dan para gelmiş onu yollara düşürecek kadar ve dayın ortadan kaybolmuş. Bu arada Hasan deden, oğlan ne yapıyor ne ediyor diye meraklanmış, çörek yapın, ördüğünüz yün çoraplardan da koyun heybeye demiş; ocağın çıtırtısını, tarhananın buğusunu, evdekilerin duasını da doldurup heybesine, kışa kıyamete aldırmadan şehre gelmiş ki, oğlan yok. Biri demiş ki, kasabada gördüm, biri demiş ki daha dün şurada rastladım, bir başkası da demiş ki, köye gideceğini söylüyordu, şimdi yoldadır; oradaydı, buradaydı derken dayın suretinde bir Latif ya da ona benzeyen bir hayalet oradan oraya dolaşıp durmuş, fakat dayın ortalarda yokmuş. Zavallı deden, karlara bata çıka, heybesinde boşalmış bir şehrin yalnızlığıyla köye dönmüş; kışın olanca soğuğunu ve dünyanın bütün karlarını sırtında taşımışçasına öyle bir of çekmiş ki kapıdan girince, sofanın ortasına dağ gibi bir suskunluk yığılmış. Ağzını açıp tek laf etmemiş deden. Annesi Zekiye Karı, Resmiye ninen, annen, teyzen ve en küçükleri Kenan dayın, ot ocak, kap kacak, evde kim ve ne varsa bir kar sessizliğinde beklemişler de beklemişler. Bozkırın yalnızlığı daha da artsın diye öyle yağmış ki kar, dedenlerin eviyle birlikte bütün köy sesini yutmuş. Karlara basmıyormuş gibi iz bırakmadan gelip giden köylüler, konuşmadan konuşuyormuş gibi dedenin suskunluğuna ortak olmuşlar günlerce. Nihayet, yalnızlık uğuldamaya, suskunluk dağı erimeye başlamış ve Hasan deden konuşmuş: Ocağım yıkıldı, oğlan kaçmış, demiş. Aylar sonra bir mektup gelmiş İstanbul'dan. Yatağı yorganı sırtlanıp Resmiye ninen ve Kenan dayınla İs-

tanbul'da almışlar soluğu. Mustafa eniştenin şimdi yerinden yollar geçen evine gelmişler. Gülnaz yengen boşanmışmış o arada. Mustafa enistesinden kızını, Gülnaz'ı istemiş deden. O da yanındaki tabureyi kaldırıp fırlatmış Latif dayına, bütün İstanbul'u kafasına çalarcasına. Latif kanlar içinde kendini bahçeye atmış, bir daha da o evden yana dönüp bakmamış. Kızının daha yeni boşandığını, bu evliliğin olamayacağını söylese de Mustafa enişte, deden, karnında çocuğu var, mecbur vereceksin kızı, deyince, anlaşmaktan başka çare kalmamış. Yengen, Sedat'a hamileymiş o sırada. Ev tutmuşlar. Bir cami inşaatında çalışmaya başlamış deden. Latif de ileride çok iyi arkadaş olacakları terzi Sezai'nin yanında çalışıyormuş. Annenle teyzeni köyde Zekiye Karı'nın yanında bıraktıkları için yedi sekiz ay sonra dönmüş dedenler. Gülnaz yengen Sevdiye'yi doğurduğunda Latif dayının Almanya başvurusu kabul edilmiş ve dayın köyünden iyice uzağa, dünyanın neredeyse öbür ucuna gitmiş. Ardından, Sevdiye'yi İstanbul'da İlknur teyzeye, Sedat'ı burada dedenlerin yanma bırakıp yengen de gitmiş Almanya'ya. Bir sene sonra çocuklarını da almışlar yanlarına.

İşte her yıl izne geldiklerinde kaldıkları, zamanında Sevdiye'yi bıraktıkları ev bu evdi ve sen de görmüştün sonunda.

Dayınlar izinlerinin bir hafta on gün kadarını memlekette geçirdikten sonra tekrar İstanbul'a geliyorlar, kalan kısmını burada tamamlıyorlardı. Hasan deden hem onları biraz daha görmek hem de Almanya'ya götürmeleri için bulgur, nohut, kuru fasulye, erişte gibi memleket kokusu taşıyan yiyecekleri getirmek bahanesiyle her yıl İstanbul seferine çıkıyordu.

Onca kalabalığın o daracık daireye nasıl sığdığını, nerede, nasıl yatıp kalktığını düşünmemiştin o zamanlar. Mutfakla tuvalet karşılıklıydı, iç içe gibi; arada küçük bir boşluk vardı. Tuvaletteyken mutfaktaki seslerin hepsini duyuyordun; onlar da tuvaletteki sesleri duyarlardı tabii. Bir işkenceydi

tuvalete girmek. Üstelik alafrangaydı; ne yapacağını bilemiyordun, elin ayağın birbirine karışıyordu. Hasan dedenle cami tuvaletlerine zor atıyordunuz kendinizi.

İstanbul'un çoğu yerini yaya dolaştırdı Hasan deden. Evden çıkınca kocaman, taşları kararmış tarihî bir binanın yanından motora biner (sallanıp duran bu güvenilmez şeylere nasıl binilirdi, devrildi devrilecekti sanki, yüzme de bilmiyordun üstelik), mavnaların, paslanmış şileplerin, vapurların yanından süzülerek karşıya, güvercinli caminin oraya geçerdiniz. Yönleri hep karıştırırdın. Hasan dedenin nasıl olup da karıştırmadığına, evi nasıl bulduğuna şaşardın. Yıllar sonra, İstanbul'a birkaç kez daha gidince, o gezmelerinizde aslında kaybolduğunuzu ama Hasan dedenin bunu sana hissettirmemek için bir sürü yol yürüttüğünü anlayacaktın. İstanbul'u çok iyi bildiğini söylüyordu Hasan deden. Florya plajına gitmiştiniz. Sana mayo kiralamıştınız; onun, dizine kadar inen beyaz donu vardı. Bir kez girmişti denize, sonra kendi yaşlarında bir adam bulmuş, onunla sohbet ederek kızlara bakmışlardı gözlerini dört açıp. İlk kez denize giriyordun. Gölde ya da derede çimmeye benzemiyordu tabii. Suyun nasıl da dipsiz ve korkutucu olduğunu görmüştün. Ağır bir şeydi su. Altında kalınmamalıydı. Ayaklarını yerden kesmedin o yüzden. Yine de, filmlerde gördüğün mayolu ve bikinili kadınların gerçeğini böylesine yakından izlemek güzeldi, çok güzeldi. Duş paralıydı; siz de duş almamıştınız. Hasan dedenin pantolonu ıslanmıştı kurutamadığı donu yüzünden. Gençliğinde Yeşilköy'de inşaatlarda çalıştığını anlatmıştı. Patronu, gitme köyüne, sana buralardan bir de ev ayarlarız diye kalması için ikna etmeye çok uğraşmış ama, annesi Zekiye Karı izin vermemiş, sütümü helal etmem demiş; Hasan deden de köye geri dönmüş. Yapımında çalıştığı evleri bulamamıştı, çok değişmiş buralar, diye hayıflanıp durmuştu. Zamanında gitmeseymiş buralardan, şimdi kim

bilir kaç tane evi, dükkânı olurmuş. Akşamüzeri, dönüşte, Galata Köprüsü'nün altından denize çöğdürmüştü. "Burası İstanbul oğlum, burada ayıp yoktur," demişti. Birisi bir şey söyleyecek diye çok utanmıştın. Birkaç adım uzağında durmuş, su gibi akan vapurlara, martılara bakmıştın insanların dikkatini başka yöne çekmek istercesine.

Akşamları rakı sofrası hazırlanıyordu. Pikapta Neşe Karaböcek'in plağı dönüyordu. Yıllar sonra, Ankara'da öğrenciyken, bir başına, sigara dumanları arasında çok dinleyecektin bu şarkıyı: "Duyun Beni." Defalarca başa alıyorlardı şarkıyı. Bazen de sana düşüyordu bu görev. Latif dayın, Gülnaz yengen, İlknur teyze, Enver enişte her defasında daha iyi ezberliyorlardı şarkıyı. Sevdiye, teyze kızlarıyla yan odadaydı çoğunlukla. O yıl Sedat, arkadaşlarıyla tatile gittiği için evde yoktu ve sen çok sıkılıyordun. Şarkı bir türlü bitmiyor, gece uzuyor, oturduğun yerde yoruluyordun, uykun geliyordu. Yan odaya geçmek istiyordun ama çağıran olmayınca nasıl gitmeli? Hep onun yanında olmak nasıl da güzel bir şeydi! Gülnaz yengen arada bir sana bakıp, "Çok severim Yağız'ı," diyordu İlknur teyzeye, "çok efendidir."

Şimdi de öyle düşünüyor mudur Gülnaz yengen? Sevdiye'yle konuşsan ve o da annesine söylese, yine de seni sevmeye devam eder miydi?

Sabah yine erken uyanmıştın. Sen erken uyanınca onlar da erken uyanacaktı sanki. Sonra burada bekleyenleri –seni– düşünüp acele edeceklerdi, bir an önce arabaya atlayıp sizi –seni–daha fazla bekletmemek için yola koyulacaklardı.

Uzaklardan gelmiş bir güneş vardı bahçede. Her zamanki güneş değildi bu. Daha parlak, daha yumuşak, sarmalayıcı, yani hiç çekinmeden, hatta belli etmeden, gizliden gizliye övünerek misafirlere sunulabilecek bir güneş.

Kalktığını görünce, annen:

"Çayı koy kızım, abin de kalktı,"dedi Gülbahar'a.

Elini yüzünü yıkayıp bahçeye, o güzelim aydınlığın içine attın kendini. Nohutlu tepesi, şehri biraz genişletmek ve uzak diye bir şeyin olduğunu hissettirmek için azıcık geri çekilmiş gibiydi. Bir insanın gelip gelebileceği en uzak yer burası olmalıydı. "Uzak yoktu şehrimizde ama şehrimiz her şeye çok uzaktı" diye yazacaktın defterine yıllar sonra bu anı hatırlayıp.

Kahvaltıdan sonra saçlarını kısalttırmak için gittiğin berberde bir yandan sıranı bekler, bir yandan da Gırgır dergisini okurken Utanmaz Adam ve Avanak Avni'nin her zaman olduğu gibi yine buralarda, çarşıda bir yerlerde dolaştıklarını, hatta birazdan kapıdan girerek selamı çökerteceklerini düşünüp gülümsüyordun.

Berber koltuğundaki yaşlı adam:

"Geçen sefer başka bir berbere tıraş olduydum, şuradaki benimi kesti," dedi.

"Olur mu öyle şey?" dedi berber makas şıkırtısından evvel.

"Sana yalan borcum mu var?"

Aslında bir soru olmayan bu soru karşısında makas da berber de bir süre sessiz kaldılar. Sayfayı çevirmeyerek sen de sessiz kaldın ve sanki bu sözler sana söylenmiş gibi ne diyeceğini bilemedin. Adını bilmediğin, yıllardır geldiğin halde bir kez bile sormadığı için adını bilmeyen ve her geldiğinde tanıyıp tanımayacağından emin olamadığın berber, dinliyor musun diye sana baktı. Sen de vitrindeki, kibrit çöpünden yapılmış, uyduruk ev maketine baktın.

"Sanat ince iş arkadaş!"

Berber şenlendi. Yaşlı adam bir sır daha açıkladı:

"Çok ince iş..."

Makas daha da şenlenmişti. Şıkır da şıkır.

"Benim babam, rahmetli, beni çok severdi, 1890 doğumluydu, yedi sene askerlik yapmış, harp görmüş adamlar bunlar, kıtlık görmüşler, bir tıraş makinesi vardı rahmetlinin,

beni onunla tıraş ederdi, bir gün dedi ki bana, sen de beni tıraş et, makineyi tutuşturdu elime, ben ne anlarım, öyle değil mi, el kadar çocuğum, sanat başka... Herkesin yapacağı iş değil..."

Avni'nin pantolonu çiviye takılıp yırtıldı, oturduğu kanepeden kalkamıyor bir türlü. Kız çağırıyor hadi gezelim diye, tam aradığı fırsat ya, ne çare, kalkamıyor yerinden. Gece yarısına kadar kaldı öyle. Berber her hafta alıyor bu dergiyi ama okuyor mudur acaba? Müşterinin, rahmetli babasını görecekmiş gibi derinlere dalıp iç çekmesinden yararlanarak sözü aldı, makas şıkırtısının arasına kattı:

"Üç günlük çırağım..."

Üç günlük çırağın nasıl olacağını düşünmeniz için zaman tanıdı size.

"Ustam camiye gitti. O sırada bir müşteri geldi mi? Bir amca. Yanında bir çocuk. Bu çocuğu tıraş et. Sıfır numara olsun. Bir şey diyemedim adama. Müşteri müşteridir. Aldım elime makineyi, tam bir saat uğraştım Allah seni inandırsın. O sırada ustam geldi. Aferin, dedi. Olmuş işte. E, kolay değil bu işler..."

Utanmaz Adam iki rolde. Mafya reisiyle ikiz gibi. Reisin adamı, patronunun benzerini yani bizimkini görmüş, patronuna anlatıyor: Patron, diyor...

"Ustamın bir ustası varmış. Onların kullandıkları bir usturalar varmış. Şimdi nerde öyle usturalar. Yalan yok. Gördüm o usturaları. Bir iki kez. Ama kullandın mı dersen, kullanmadım ne yalan söyleyim."

Duvarda Galatasaray'ın solmuş bir posteri. Yanında karınca duası.

Müşteri, aynadaki kendinden, gittikçe ağaran yaşlı adamdan ayırmıyor gözünü; şıkırtıların ardından bir o yana, bir bu yana dönüp duran berbere değil de aynadaki kendine anlatıyor:

"İnce iş sanat, ince... Eskiden terziler ellerine ip bağlarlardı, iki ay, üç ay, altı ay, kolay mı bu işler... Ama dön bu tarafa, suç bizde, biz büyüklerde, o çıraklara iş yaptırınca hediye vermiyoruz; kendimi ayrı tutmuyorum, hepimiz diyorum, yavrum eline sağlık diye o çırağın eline bahşiş sıkıştırsak, o çocuk mesleğini sevmez mi, daha iyi sanatkâr olmaz mı?"

Berberin bir gözü dışarıda, dükkânın önünden gelip geçenlerde, karşı dükkânlara girip çıkanlarda, tıpkı senin bir gözünün dergide, diğerinin onda olduğu gibi.

"Elektrik işi, en zor iş, bak doğruya doğru. Bir insan her işi yapabilir amma velâkin elektrik işi başka. Ha, elektrik kendi başına bir şey değil, önemli olan nötr. Her iş onda. Yoksa elektrik kendi başına bir şey değil."

Gırgır'ın sarı sayfalarının arasından patronuna anlatmaya devam ediyor tipi bozuk herif: Patron, diyor, sana benzeyen adamı bir görsen, adam bir tipsiz, bir tipsiz, boy na şu kadar, burun dersen... Havada uçuşan yıldızlar, yumruklar, garip şekiller gözlerinde çoğalıp dükkâna yayılıyor. Berber, senin neye güldüğünü biliyormuş gibi anlayışlı bir tebessümle, tıraşı biten amcanın yerine seni oturtuyor.

Elini saçlarının arasında bilgiç bir yumuşaklıkla gezdirdikten sonra yine makasla birlikte şıkırdadı:

"Kim tıraş etti se..."

"Sen tıraş ettin ya..."

Adama bakacağına makasa baktın. O da tekrar şıkırdadı.

"Bayağı uzamış."

Amcan olsaydı, "Papaz gibi olmuşsun, bodus kinos gibi..." derdi.

Rahmetli Sefer deden kendi berberine tıraş ettirirdi seni. Biraz büyüyünce, o yaşlı berberin, kendi gibi yaşlıların gittiği berber olduğunu öğrenmiş, o zamanlar genç olan, ama artık, aslında yaşlı olmadığı halde öyle olmaya pek hevesli görünen bu berbere geliyordun. Gözü yine dışarıdaydı. Hava-

daki şıkırtıyı iki kısa vuruşla susturduktan sonra dükkânın önünden geçen birine laf atıyor, bazen kapıya gidip bir fasıl da orada devam ediyordu konuşmaya. O sırada, fırsattan istifade, annesinin dizinin dibinde olması gerekirken hoyratça koparılıp burada onu bekleyen sessizliğin içine atılmış gibi donuk bakan çırak yeri süpürüyor, kaldığı yerden tıraşı izlemeye hazır bekliyordu. İlkokuldayken yaz tatilinde, çarşıdaki, o gün bugün önünden bile geçmediğin bir manifaturacıya çırak vermişti baban seni. Sana çok soğukmuş gibi gelen beton zemini süpürür, çay söyler, işi bitene kadar müşterinin yanında ustanın ağzına bakar, kalan vakitlerde ise eşiğe oturup çarşıyı seyre dalardın. Şimdi de Cumhuriyet İlkokulu'nun alçak bahçe duvarında, hâlâ, önünüzden nasıl bir hayatın gelip geçmekte olduğunu anlamak istercesine yeni tıraş olmuş bir çırağın gözleriyle yola bakıyordun.

Bu alçak duvarı sizinle paylaşan ihtiyarlardan Feridun'a yakın olanı, elindeki kısa çubukla toprağa bir şeyler çiziyor, içinden çıkamadığından mı, beğenmediğinden mi, sıkıldığından mı, beceremediğinden mi, artık her nedense, bu sıcağa rağmen içine mes giydiği kara lastik ayakkabısıyla çizdiklerini siliyor, sonra yeniden benzer şeyler çizmeye çalışıyordu. Çizgiler böyle bir görünüp bir kaybolurken ihtiyarın yüzündeki kırışıklıklar çoğalıyor, adamcağız oturduğu yerde yaşlanıyordu sanki. Birden elindeki çubuğu size doğrultarak:

"Siz ne işle meşgulsünüz gençler?" dedi.

Bakışlarının arkasında, "Bizim beklediğimiz bir şey yok da siz ne bekliyorsunuz burada?" sözleri saklıydı.

"Öğrenciyiz amca, üniversite sınavına girdik, onun sonucunu bekliyoruz şimdi," dedi Feridun.

Boğazına kadar ilikli gömleğinin üzerine giydiği yelek ve onun üzerindeki ceketiyle terlemeden durabilmeyi nasıl öğrenmişti bu ihtiyar?

"Aferin, aferin, ne varsa okumakta var gençler. Ne olacaksınız okuyunca?"

Ne güzel, bu amcanın ne sınav derdi vardı, ne gelecek kaygısı. Kılıyorsa eğer, namaz vakitlerini takip ediyor, gelip burada kendi gibi ihtiyarlarla yarenlik ediyor, yakaladığında da sizin gibi gençlere öğüt veriyor, yaşayıp gidiyordu. Onun yerinde olmak vardı şimdi.

"Nereyi kazanırsak ona göre. Kısmet artık."

"Mühendis, doktor, avukat, değil mi?"

"Öyle bir şey işte..."

"Hadi hayırlısı. Niyetiniz neyse o olur inşallah. Okuyun, okuyun ki, bizim gibi sıkıntı çekmeyin."

Feridun severdi böyle muhabbetleri. Bakışıyla mı, ses tonuyla mı, vücudunun bir hareketiyle mi, nasıl becerirse, karşısındakine konuşması için yol açardı.

"Zenginlik iyidir," dedi amca.

O sırada Almanya plakalı bir otomobil göründü. İşte onlardı, direksiyonda Latif dayın, yanında Gülnaz yengen, arkada o ve abisi Sedat. Hızla geçti araba. Direksiyondaki adam sizin köylülere benziyordu oysa. Böyle adamları böyle arabalara yakıştıramazdınız hiç. Araba güzelse, adam da yakışıklı olmalıydı. Üstelik bu arabadaki herifin yanında bir kadın değil, kendi gibi bir herif oturuyordu. Bir süre sonra yabancı plakalı bir araba daha göründü, bu kez onlardı. Hızla yaklaştı, tam önünüzdeyken başka bir arabayı solladı, içindekiler sizinkilere benzemiyordu zaten. Bir araba, bir araba daha. Kiminde tek kişi var, kimi, çoluk çocuk, cümbür cemaat doluşmuş geziyorlardı belli ki. Kimi çoktan alıştıkları köylerini buraya getiren tozlu yolların sarsıntısını savuruyordu ardından, kimi bu şehirden sadece geçtiğini belli edercesine göz ucuyla bakıyordu çevresine. Sen neredeyse hepsine bir dayı, bir yenge ve iki kuzen bindiriyor, hepsinin bakışlarını Cumhuriyet İlkokulu'nun önündeki akasya-

ların altına, oturduğun yere çevirtiyor, hatta kendini gösterip el sallatıyordun. Sonra ayaklarının altında bulutlar varmış gibi, bir rüyanın içinden çıkmaya çalışıyor da bir türlü beceremiyormuş gibi ama aslında çok kısa sürdüğünü bildiğimiz bir rüya hızıyla eve doğru koşturuyordun.

Derken Hasan deden göründü çarşı yönünde. Elindeki file bir hayli yavaşlatmıştı yürüyüşünü. Feridun'la ve amcayla vedalaştın, koşup elindeki fileyi kaptın, yürüdünüz.

Caminin yanından geçtiniz, gölgeli bir serinlik yüksek bahçe duvarından aşarak dar sokağın sessizliğine atmıştı kendini. Köşe başındaki çeşmede durdunuz, yüzünü yıkadı deden, bir iki avuç su içti hürp hürp yaparak. Az ilerideki, mahallenin yeni kurulan derneği ilişti gözüne. Köhne yapının duvarında ne zamandır iğreti bir tabela asılıydı. "İnşaata Girmek Yasaktır" yazısını hiçbir zaman doğru yazamayan, hani, ya "inşaat"ın "a"larından birini atarak eğri büğrü harfleri birbirinin üzerine düşüren ya da yazıyı bir türlü sığdıramayıp son harfleri iyice küçülterek sıkıştıran o acemi el var ya, işte o her kiminse onu bulmuşlar da işi ona vermişler gibi bir yazıyla yazılmış, daha asıldığı gün rengini atmış kaçak harflerle sırıtan "Kışla Mahallesi Güzelleştirme Derneği" yazısı, bunca yılın mahallesinde, kimsenin bilmediği bir yerden buraya yeni taşınmış gizemli bir komşu gibi duruyordu.

O sırada ortaokul öğrencisi iriliği ve ürkekliğinde iki çocuk girdi içeri. Kapı aralığından görünen kıpırtılı loş gölgelerin arasında Yusuf'la sen de vardın sanki. Yabancı kimse yok, bizim mahallenin çocukları, demişti Yusuf. Kahveye gideceklerine oraya gidiyorlar. Kitap da okuyorlarmış üstelik. İki masa, bir sürü sandalye vardı iyice daralmış odada. Duvarlarda okul koridorlarındaki padişah ve savaş resimlerinden bir iki örnek, parti liderinin fotoğrafı, bir de bozkurt resmi. Sessiz olun, diyor birileri, kendi aralarında konuşan çocuklara. Başkan içerideymiş. Güzelleştirme derneğinin iki

odası, biri sokağa, biri de arka bahçeye açılan iki kapısı var. Bahçeye açılan kapı, hemen bitişikteki tuvalet için. Ferhat abilerin evi burası. Ferhat abi güvercin beslerdi eskiden. Yusuf'la gelir, bahçe duvarına tırmanarak, kanat şakırtıları arasında tüy tüy uçtuğu halde yerde bulanık gölgesini bırakan Ferhat abiyi izler, onun üzerinde çırpınan mutluluk teleklerinin altından siz de geçmek isterdiniz. Bir keresinde sizi duvarın üzerinde, uçmaya hazır iki ürkek kuş gibi kıpır kıpır görünce el etmiş, koca cevizin altındaki kümesi ve kuşlarını döne döne seyretmenize izin vermişti. Sonraki günlerde, onun kuşları uçurduğunu gördükçe teklifsiz dalmıştınız bahçeye; güvercin beslemenin sırlarını, kuşçuların özel dilini ondan öğrenmiştiniz. Ferhat ağbilerin kocaman, iki katlı evlerinin bitişiğinde, fukaralar da burada otursun diye yapılmışa benzeyen bu yavru evde, ölmekte çok geç kalmış bir nine oturuyordu o zamanlar. Sonra köyden okumaya gelen talebeler (nedense onlar talebeydi) oturdu bir ara. Derken Ferhat ağbi kayboldu ortadan. Uzak bir yere gittiğini söylediler. Gittiği yerin adını herkes farklı söylediği için Ferhat ağbi iyice kayboldu. Sonra, dualanmış bir sakalla döndü Ferhat ağbi. Kuşlarını da o arada dağıtmış. Nasıl haberimiz olmadı, nasıl kaçırdık diye, bir kanatlanıp kendinizi dağlara vurmadığınız kaldı Yusuf'la. Sonradan Ferhat ağbiyi, caminin avlusunda, ak sakallı ihtiyarlar arasına karışmış yabani bir güvercin acemiliğinde ezanı beklerken gördün kaç kez; bir yandan da havadaki kuşları izliyordu garibim. Kulakların bahçeden, o koca cevizin acı yeşil gölgesinden, yel değmiş de dalından kopmuş geniş yapraklar gibi havalanan ve gün ışığında patlayarak birer güvercine dönüşen kanat şakırtılarını bekliyordu ki, odanın kapısı açıldı ve bu yaştaki bir delikanlının ancak çok yakınının düğününde –o da varsa tabii– giyebileceği sıkıntılı bir takım elbisenin içinde göründü Bahri. Ortaokuldan sınıf arkadaşın, okulu bıraktıktan

sonra babasının yanında manavlığa devam eden Bahri. Herkes ayağa kalktı. Ne olduğunu anlayamamıştın, sen de kalktın yerinden. Sizin Bahri öyle ciddi, öyle sert bakıyordu ki, ayağa kalkmakla iyi ettiğini, büyük bir belayı savdığını düşündün kısa bir an. Aynı sertlikle, hatta hiç yumuşamaya niyeti olmayan bir katılıkla süzdü hepinizi, sanki hiçbirinizi tanımıyordu. Bahri'den size doğru yayılan soğukluk kanını donduracaktı neredeyse; bir suç işlemişsin de birazdan hakkında hüküm verilecekmiş gibi, buradan hiç çıkamayacaksın, Bahri'nin bakışları peşini hiç bırakmayacak gibi tuhaf bir duyguyla titredin. Küçükler az önce oturdukları masayı ona bırakıp arkanıza, duvarın dibine dizildiler. Çocuklardan biri sandalyeyi tutarak oturmasına yardım etti. Yusuf'a bakmıştın o ara farkında olmayarak. Gözleri susmanı söylüyordu. Bahri kendi oturduktan sonra eliyle işaret etti; oturabilirdiniz. Buzlarınız kısa bir süreliğine (nasıl olsa az sonra tekrar kalıplarınıza girerek yeniden buz kesecektiniz) çözüldü, siz de dikkati elden bırakmayarak sandalyelerinize oturdunuz. O kısacık oturma ânında Yusuf kulağına eğilerek "Başkan" dedi, "yani reis" diye ekledi ağzını fazla açmadan; konuştuğu belli olmayacaktı böylece. Sanki duymuş gibi size baktı Bahri. Ödevlerine az yardım etmemiştin okuldayken, mahallede az oynamamıştınız. Seni fark edince, nerelerdesin, niye gelmiyorsun derneğimize, hoş geldin, der ve aralarına katıldığını zannederse ne yaparım diye düşünüp bocaladın bir an. Oysa takım elbisesinin içinde, bu mahallede oynadığı oyunları, çamurlu okul yollarını, tebeşir tozunda bunalmış terli sınıfları, bir çocuğu daha ilk günden yaşlandırıp çarşı esnafından herhangi birine dönüştüren manav dükkânını, hatta birlikte büyüdüğü arkadaşlarını çoktan unutmuş, herkese, her şeye yabancı, tanımadığın koskoca bir adam vardı karşınızda. Bahri ne zaman büyümüş, ne zaman ideolojileri öğrenmiş, hangi kitapları okuyarak bilgi sa-

hibi olmuştu da, onu bu derneğe başkan yapmışlardı ve millete ders anlatacak kadar kendini yetiştirmişti?

"Gayemiz, vatanımızda milli birlik ve gerçek millet hâkimiyetinin kurulup gelişmesine; fertlerin ve ailelerin tam bir hürriyet, refah ve saadete kavuşturulmasına; Türk milletinin ve devletinin yükseltilmesine çalışmaktır. İçtimai emniyet, milliyetçilik, şahsiyetçilik, köycülük ve şahsi teşebbüsçülük ile her sahada terakki ve tesanüdü gerçekleştirecek milli bünyeye uygun ıslahatçılık esaslarını vatandaşlarımıza benimsetmek suretiyle Türk milletine ve vatanına hizmet etmektir."

Önündeki kitaptan kafasını kaldırdığında Bahri'nin ciddiyetinin altında kalan diğer Bahri'nin ezilmişliği onu nefessiz bırakacak gibiydi. Görünenin aksine, iyice küçülen, ezik Bahri'yi herkesten saklamak için nasıl da çırpınıyordu zavallı. Bu çırpınışlar dışarıdan anlaşılmasın diye kaskatı kesilmişti adeta.

Çocuklara köşedeki küçük kitaplıktan kitap alıp okumalarını, haftaya o kitaplardan soru soracağını söyledi Bahri. Gönülsüz uzanıp rastgele bir kitap seçen çocuğun elindeki kitabı görünce ortaokuldaki Türkçe öğretmeninin karşısında buldun kendini. *Türkçülüğün Esasları*. Sayfalar hışırtılarla üzerine kapanmış, harfler başından aşağı döküldüğü için bomboş kalan sayfalara bakarken zihnin de boşalmış, Türkçe öğretmenin bir gerizekâlıya bakar gibi bakmıştı yüzüne. "Okudun mu?" demişti sonra. Okuduğunu ve çok beğendiğini söylemiştin içinde titreyip duran yalanın korkusuyla. Kitabı elinde tutan çocuğun gözlerinde aynı boşluk vardı o an; Türkçe öğretmenin sana sormadığı soruları bu kez ona soracak gibiydi. Sense, Bahri'ye, "Doktrin ne demek Başkan? İdeoloji ne demek, anlatır mısın?" demek istiyordun.

Derneğin önünden geçerken Bahri'nin içeride olmadığını anladın. Çünkü çocukların gölgeleri sevinçli kıpırtılarla gelip geçiyordu camdan.

Yusuf sık sık geliyordu buraya. "Sen karı gibi evde oturuyorsun; deli boku bellemiş gibi bir okumadır tutturdun, kafayı bozacaksın bu gidişle!" diye sana kızıyor; kahve, dernek, ocak nereyi bulursa kendini oraya atıyordu.

Sokağınıza geldiğinizde gökyüzü bütün evlerin pencerelerinde parlıyordu. Bahçe duvarının dibindeki arabayı görünce, az evvel önünüzden geçerken içindekileri sizinkilere benzettiğin ama sonra yine beyninin sana oyun oynadığını düşünerek vazgeçtiğin arabanın bu olduğunu anladın. Beyaz bir Opel. Her yıl başka bir arabayla geliyorlardı. Bu, öncekilerden daha gösterişliydi sanki. İyice yorgun düşmüş gölgelere basarak yürürken, bu anları hatıra defterine yazacağını ve hep elinin altında tutacağını düşünerek hiçbir ayrıntıyı kaçırmamaya dikkat ediyordun. Bu yüzden de defterin sayfalarını sessizce çeviriyor, yazacağın şeylere doğru harflerin üzerinde geziniyormuşçasına kedi adımlarıyla ilerliyordun. Elindeki fileden kurtulman gerektiğini düşünüyordun bir yandan da. Nasıl olacağını bilmiyordun ama ortalıktan kaybolmak, bir yerlere saklanmak istiyordun. Saklandığın yerden, geride bıraktığın boşluğu görmek, kayboluşun tadını çıkarmak istiyordun aslında. Sevdiye, kapıdan girenleri gülümseyen gözleriyle siliyor, saklandığın yerde seni görecekmişçesine boynunu uzatıp hayalinle dolu o boşluğa bakıyordu. Dayanamayıp soruyordu sonra, Yağız nerede, diye. Hemen ortaya çıkmak istiyordun o an ama Sevdiye'nin heyecanla seni arayan gözlerini izlemeye doyamadığın için bu düşten uyanmak istemiyordun.

Latif dayın bahçe kapısından çıkmış arabaya doğru geliyordu. Dedeni bekledin. Hemen arkandaydı zaten. Baba oğul kucaklaştılar, koklaştılar. Elindeki fileyi ne yapacağını bilemiyordun o arada; yere bırakmakla, içeri götürmek arasında bocalıyorken çoktan dayının elini öpmüştün bile. Pek konuşmazdı Latif dayın, hoş geldin, hoş bulduk, nasılsın,

iyiyim, o kadar. İçince konuşurdu. Küçükken korkardın ondan. Yüzündeki çillerden. Kaçardın öptürmemek için. Sonra bagajdaki çantalardan birini de sen aldın, onların arkasından dedenlerin evine girdiniz.

Ne getirdiklerini hep merak ederdiniz küçükken. Gülnaz yengen hangi giysinin kime ait olduğunu söyler, giydirip bakardı. Eski giysileri onlar gittikten sonra denerdiniz. Onların getirdikleriyle büyümüş bir genç olarak Sevdiye'nin gözündeki yerinin ne olduğunu düşündükçe böyle şeyleri aklına getirdiğin için kızardın kendine.

Vedat ağbiyle Sedat yarın geleceklermiş. Varlığından haberdar olduğunuz ama bugüne kadar görmediğiniz Vedat ağbi buraya hiç gelmemişti. İlk kez görecektiniz onu. Ya o da gelmediyse, ağabeyleriyle yarın gelecekse! Yarına kadar nasıl bekleyecektin!

Bir elinde çanta bir elinde fileyle içeri girip de onu görünce yüreğin çarpmayı, çırpınmayı bıraktı; duruldu, duruldu, kendi suyunda serinleyen bir denizin dinginliğinde kendini unuttu. Sevdiye somyanın köşesinde bacaklarını toplamış oturuyordu. Teyzesinin kızı Seçil'i de getirmişlerdi. Gülnaz yengenin elini öptün, Seçil'le tokalaştın. Onu sona bırakmıştın. Tokalaştınız. Bu ânın nasıl olacağını ne çok düşünmüştün. Elini uzun süre tutacak mıydı, yoksa hafiften sıkarak beklediğin cevap işte bu dokunuşun derinlerinde saklı mı diyecekti? Ya da aynı şeyleri sen mi ona yapmalıydın? Elin söylese miydi her şeyi? Bak, elini sıkıca kavrayan bu parmakların içinden sana bakan gözlerimi görüyor ve yanan avucumun içindeki sözlerimi okuyabiliyor musun demeli miydi? Hiçbir şey olmadı. Bir dinginlik yayıldı içine. Hayal kırıklığına uğramıştın, hiç büyümemişti çünkü, hatırladığın gibiydi. Beyaz bir bluz, kahverengi kadife pantolon vardı üzerinde. Sandalye alıp karşısına oturdun. Uslu bir çocuğun bakışlarıydı bakışları. Evet, o kadar çoğul bakıyordu ki,

hangisini yakalayacağını şaşırıyordun. Açıkçası hangisinin altında kalacağını bilemiyordun. Gözkapaklarını indirdiğinde dünyayı aydınlatan ışıkları yavaşça söndürüyordu sanki. Güneş döndüğü için penceredeki aydınlık solmaya başlamıştı. Ve o, hafif bir esintiyle ara sıra kımıldayan perdenin önünde, her nasılsa orada kalmış bir güneşin peteğinden sızan bala benziyordu.

Her yıl iznini ağbisinin geleceği zamana denk getirdiği için evde olan Kenan dayınla Latif dayın ve Hasan deden dışarıda çardağın altında, erkenden yola çıkılmış ve kamyonlar yüzünden bir türlü sollanamayan zorlu yolları geride kalmış sinir bozucu bir yolculuğun sarsıntısını yanlarına alarak başka yolculuklara çıkmışlardı. İçeride kadınların arasında oturmak yakışık almaz diye onların yanma gittin. Biraz sonra Sevdiye'yle Seçil de geldi. Alışamamıştın ona, ne yapacağını, nasıl nefes alacağını bilemiyordun. Daha önce nasıl yaşıyormuşsun sen, şimdi niye yaşayamıyordun, nasıl yaşanırdı?

Okulunu sordun. Üç yıl daha varmış. Bahçe kalabalıklaşmıştı. Kardeşlerin, amcanın karısı Kıymet yengen, onun çocukları, Kenan dayının oğlu ve kızı. Annesine yaslanmıştı Sevdiye, oturdukları minderin üzerinde bacaklarını toplamıştı. Bacaklarının yerini değiştirirken sana bakıyor ve gülüyordu. Durgun bir suydu gülüşü. Durgun bir su nasıl toplarsa dünyayı ve o an yaşanan zamanı içine, daha doğrusu zamansızlığı, öyle çekip alıyordu aklını başından.

Nahide yengen akşam yemeği hazırlıklarına başlamıştı.

Annen:

"Yemek vakti, hadi biz de evimize gidelim," dedi. Bu sözü söylemeden önce kız kardeşlerine bakışlarıyla işaret etmiş olmalıydı ki onlar çoktan gitmişlerdi.

"Nereye gidiyorsunuz? Burada akşamlayalım," dedi Kenan dayın mutfağı görecekmişçesine eve doğru bakarak.

"Yarın geliriz. Ağbimler de yoldan geldi, yatıp dinlensinler," diyen annenin ardından Sevdiye'ye bir kez daha bakamadan, biz gidiyoruz diyemeden, bitişikteki kendi evinize geçtiniz.

O gece gitmediniz dayınlara. Odana çekildin. Odan... Çocukken Sefer deden ve Dudu ninenle, şimdi de kardeşlerinle yattığınız oda. Evin tek odası burasıydı o zaman. Dar bir sofa ve mutfak. Sefer deden öldükten sonra bir salon, bir oda ve bir banyoyla tuvalet eklemiştiniz önüne. Şimdiki salonun yerinde iki üç basamakla çıkılan, Sefer dedenin gün boyu, kendisi olmadığında bile gölgesinin oturduğu balkonumsu bir seki vardı. Bulduğu kâğıt ve bez parçalarını bahçe duvarının taşları arasına sokuşturma, ne yaptığını kimsenin anlamadığı birtakım ıvır zıvır işlerle uğraşma ve senin güvercinlerine musallat olan hain kedilere küfredip taşlama dışında hep burada oturur, geceleri de daha serin oluyor diye bu sekiye serdirirdi döşeğini. Odandaki, artık rafları bel vermiş kitaplığı da, dilini çıkartarak, çivileri doğru çakamayıp eğen çekici ısırarak, Dudu ninene, kölesi olduğum avrat, bir çay demle de içelim, sana da, hadi taşağını yediğim, pınardan taze bir su getir de tadına bakayım, diyerek bu sekide yapmıştı. Uyduruk kitaplığın kılıç şakırtıları ve at kişnemeleriyle dolu kitapların bulunduğu rafına baktın. Kale bedenlerine çadır kuran askerlerin dağınıklığı yankılanıyordu kitaptan kitaba. Ortaokuldayken ne çok severdin bu tür kitapları. Onlardan birini alıp uzandın somyaya. Satırların arasında Sevdiye'nin yüzü vardı, sesi vardı, gülüşü vardı; senin ona söyleyeceklerin vardı, söyleyemediklerin vardı, pencerede her zaman olduğu gibi geceyi yalnız bırakmayan kavak hışırtıları vardı. Ama diğer taraftan, 1520 yılı Eylülünün 26'smda çarşamba günü, müthiş bir sıcak Manisa sancağının zümrüt ovasını kasıp kavururken bir süvari müfrezesi yoluna daha fazla devam edemeyip harap bir manastır duvarının

gölgesinde mola veriyordu. Dört gündür at koşturan süvarilerin gün batmadan şehre varmaları ve şehzadeyi görmeleri gerekiyordu. Uzun boylu, matruş yüzlü, yumuk gözlü ellilik zat, ölen padişahın cihandan da büyük olduğunu söyleyip üzüntüsünü dile getiriyordu. Bu haberi şimdi nasıl vereceklerdi? O padişah ki, cenk meydanlarında kıvılcımlar saçan gözleriyle bakardı onlara. Hisarlarda akisler yapan naraları hâlâ kulaklarındaydı... sesi nasıl da buralara yabancıydı, bu topraklarda böyle nazlı bir ses duyulmuş muydu hiç! Uykudan yeni uyanmış bir çocuk konuşmuyor muydu bazen... Veliahtın hasodabaşısı İbrahim Ağa ile birlikte sarayın mermer merdivenlerini çıkıp, müteaddit şamdanların aydınlattığı büyük bir sofadan geçerek, fevkalade güzel döşenmiş, ferah ve aydınlık bir odaya girdiklerinde, karşılarında, uzunca boylu, elmacık kemikleri hafifçe çıkık müdevver yüzlü, siyah kirpikli, ela gözlü, kaytan bıyıklı, seyrek sakallı, yirmi beş, yirmi altı... yirmi yaşında filan olsaydın, her şey daha mı kolay olurdu acaba, üniversiteyi bitirmek üzere olurdun, evlenmesine az kalmış vakur bir genç. Bıyık da bırakırdın. Bütün anlatacaklarını her an hüzne kaymaya hazır gözlerine yüklerdin. Zayıf yüzündeki en anlamlı yerdi gözlerin. Film ve roman kahramanları gibi yakışıklı olmayı sen de isterdin elbet. Belki de yakışıklıydın. Bilmiyordun ki. Kimse yakışıklı olduğunu söylememişti. Küçükken keleş oğlan diye severlerdi seni. Şimdi de ne kadar yakışıklısın diye sevseydi ya biri... yaşlarında vakur bir genç onları bekliyordu. Ailesine veda etmek üzere sarayın harem dairesine geçiyordu Süleyman. Doğruca hasekisi Mahıdevran Sultan'ın odasına giriyordu. Genç kadın müjdeyi aldığı için uyumamış, kocasını bekliyordu. Görür görmez kocasının boynuna sarılıyordu, "Benim efendim, sevgili sultanım," diyerek. Süleyman hasekisini kolları arasına alıyordu... Sevdiye'yi kollarına almayı hiç düşünmemiştin, daha doğrusu hayal bile et-

memiştin. Öpsen, bir mucize olsa ve böyle bir şey gerçekleşse ölürdün herhalde. Derler ki, sabun köpüğünden yaptığın baloncukları öpmeye kalkarsan dudaklarına değen boşluktan başka bir şey değildir... dudaklarını kalın dudakları arasında eziyor, doya doya öpüyordu, kalın dudaklarını eze eze öpüyordu, kalın dudaklarını dudaklarının arasına alıyor, öpüyor, öpüyordu, "Kadınım, pederimiz vefat eyledi. Devletin yükü omuzlarımıza düştü, kalın dudaklarını dudaklarının arasına, ben şimdi ayrılıyorum, siz daha sonra geleceksiniz," diyordu. "Oh, efendim, hasretinize nasıl dayanırım, tabii, kalın dudakların dudaklarının arasında, sizin kokunuzu almadan gecelerim nasıl geçer?" diye inliyordu kadın. Sonra ekliyordu: "Beni aramaz mısınız oralarda?" Aramaz olur muydu Süleyman, düşleri hep onunla dolacaktı. Ama İstanbul Sarayı... ya Almanya'da sevdiği biri varsa... cariyelerle dolup taşıyormuş, ya gönlünü kaptırırsa onlardan birine, işte o zaman ölürmüş. "Bizim kadınlarla geçirecek zamanımız yok; atlarımız daima eyerlenmiş duracak, gaza meydanlarından baş alamayacağız."

Hücum emri almış gibi coştu kavaklar dışarıda. Çocukluğundan kalmaydı bu hışırtılar ve bir uykunun içinde yaşarlardı. Yine öyle oldu. Sabaha kadar uyuyamadın.

Kahvaltıdan sonra dışarı çıktığında dayınlarm bahçesinden beklediğin sesler gelmeyince canın sıkıldı.

Nohutlu tepesi dağ gibi duruyordu karşında.

Kavaklar, gece boyu onca çırpıntıyı çıkaran onlar değilmiş gibi sakin sakin uyuyordu. Bazen böyle olurdu: Bu sakinlik, dağılmayacakmış gibi duran bungunluk, zamanın içinde kaybolmuşsun ve hep bu ânın içinde kilitli kalacakmışsın duygusu verirdi. Bir süre, zihnin bomboş kalakaldın öylece.

Yoldan senin yaşlarında biri geçiyordu. Yukarıda, kışlanın orada bir yerde oturuyordu. Adını bilmiyordun. Boş gezenin boş kalfası tiplerden biriydi. Kendisine ait olmayan, emanet

bir yürüyüşü vardı. Başkalarından aldığı kol sallayış, omuzlara uygun bir pozisyon arama, adımların sıklığı ve sertliği gibi birbirine uymayan hareketleri, sahiplerine bir an önce geri verecekmiş ve sabahın bu saatinde sanki bir işi varmış da ona yetişecekmişçesine neredeyse koştura koştura kahveye gidiyordu.

Bahçeden çıktın, yürüyüşünün onunkine benzemediğine kendini inandırarak çarşıya doğru yürümeye başladın.

Az ileride bir kadın, bir elinde bıçak, bir elinde ayaklarından tutup baş aşağı çevirdiği bir tavukla, yoldan bir erkek geçmesini bekliyordu. Oldum bittim sevmezdin bu işi. Yalnızca bir kez, kesemeyeceğini söylediğin halde, niye sen erkek değil misin dedikleri için kendini mecbur hissetmiş ve bir tavuk kesmiştin. Az kalsın mundar olacaktı hayvancağız; çırpınan bir canlının incecik boğazı bıçağın ucunda korkudan titrerken vazgeçmekle devam etmek arasında bocalamış, kadının bağırması üzerine tavuğunu kestikten sonra kanlı bıçağı hâlâ titreyen gövdenin üzerine bırakarak arkana bakmadan geçip gitmiştin. Senin emanetçiyi –ona bulaşmak istemediğinden ya da yakalayamadığından– ıskalayan kadın:

"Oğlum, şu tavuğu bir kes Allah rızası için," dedi bakışlarını yumuşatmaya çalışarak.

Cevabını önceden hazırlamış ve yokuşun başında kaybolmak üzere olan emanetçinin gittiği yere yetişecekmiş gibi hızlanmıştın:

"İşim var teyze."

Kadın ürkmüş bir tavuk gibi çırpınınca, elindeki tepetaklak duran tavuk da bu çırpınışı sürdürdü ve kadın bahçe duvarını emziren komşu kadına, kaldıkları yerden konuşmasına devam ediyor gibi:

"Kele, bu gençlerin de hiç işi gücü bitmiyor anam bacım," dedi.

Komşu kadın memelerinin yerini değiştirmeden, sadece

yüzündeki yaprak gölgesini sıyırarak kafasını uzattı; böylece sesinin nereye gittiğini de görecekti sanki:

"Atiye'nin oğlu evdedir, ona söylesene kız..."

"Amaaan... Amını eşek siksin Atiye'nin de neyinin de..."

"Ne oldu kız götüsikli? Dövüştünüz mü yoksa?"

Sonrasını duyamadın. Çarşıda ne yapacağını, nereye gideceğini düşünüyordun o sırada. Saat Kulesi'nin oradan sağa döner, Lise Caddesi'nden geçip, garajlardan sonra da eve yönelirdin. Ama Saat Kulesi'nin oraya varınca her zaman olduğu gibi sola döndün ve köşe başındaki gazetecinin önünde dikilip gazetelere baktın. Dergiler içerideydi. Olur da dergiler erken gelirse ya da yeni bir dergi çıkarsa diye ay başı olmadan burayı sık sık yoklar, nemrut dükkân sahibinin sorgulayıcı bakışlarını sırtında hissederek dergiler bölümüne bakardın. Bazen dergilerin yerini değiştiriyordu sebepsiz yere. Soruyordun. Biri bir şey dese de çatsam diye hazırda bekleyen kalın kaşlı herif, sorduğun için kızıyordu sanki. Yok, diyordu kimi zaman. Biraz daha göz gezdirdiğinde buluyordun dergiyi; dünyanın en pis işini yapıyormuşçasına alıyordu parayı. Bir gün bu adama küfredip kaçmayı çok istiyordun ama tekti adam, dergileri alabileceğin başka yer yoktu. Gazetelerden sonra içeri girip dergilere baktın. Senin dergi yoktu. Geçen yıl, ilk desenin yayımlandığında, bütün harçlığını vererek üç tane birden almıştın dergiden. Dergiler elinde dışarı çıkıp da kendi şehrinde ilk kez yürüyormuşçasına Lise Caddesi'nin çam kokulu serinliğine daldığında, herkes, elindeki dergilerin içinde senin imzan olduğunu biliyordu sanki. Bak, diyorlardı, o resmi çizen genç işte bu! Daha sonra hikâyelerin de yayımlandığında o dergiden sadece üç tane geldiğini fark etmiş, ikisini alarak birini bırakmıştın. Diğer dergiyi kimin aldığını ya da bir alan olup olmadığını hiç bilemedin.

Geldiğinde kahvaltı ediyorlardı. Bahçeden yeni demlen-

miş çay renginde konuşmalar, parlamaya doymayan güneş ışığı yumuşaklığında kuş sesleri geliyordu.

Her sene, herkesten evvel, daha kışın külleri soğumamışken odun ve kömürünü alan amcan, bir ton odun almış, iki at arabasıyla göndermişti. Siz odunu bahçenin köşesindeki kömürlüğe taşırken Sevdiye geldi, izlemeye başladı. Sen, naylon leğene daha fazla odun yükler, daha hızlı gidip gelir, yorulmamış gibi görünmeye çalışırken o, amcanın köpeği Tomi'yle oynuyordu. Amcan yolda bulmuştu onu. Tırcılardan birinin bırakmış olabileceği konusunda hemfikir olmuştu herkes. Çünkü kıvır kıvır kıllardan gözleri bile zor görünen bu ufak tefek kara yumağın cinsine buralarda pek rastlanmazdı. Yabancı olduğu için de bu gâvurca isim ona yakışmıştı. Sevdiye, adını da kendini de çok sevmişti Tomi'nin. Kömürlükle bahçe kapısı arasında sizinle birlikte mekik dokurken, bir yandan da Almanların köpekleri evde beslediklerini anlatıyordu. Evde köpek besleyen kadınlar hakkında mahallenin piçlerinin söyledikleri aklına geldi ve bunları Sevdiye'nin yanında konuşmuşsunuz gibi utandın birden.

Sayılı günler başlamıştı ve ilk gün hiç de güzel geçmiyordu. Kızlar aralarında kikirdeyerek evlerden birine giriyor, sen ortalıkta kalakalıyordun. Bir süre sonra, hamama gitmek için hazırlıklara başladıklarını görünce sabahki sıkıntı yeniden gelip yakana yapıştı.

Yusuf köye nohut yolmaya gitmişti; Feridun da sen yoksundur diye Cumhuriyet'in önüne gelmezdi. Eve girip kitaplığın karşısına geçtin. Kitapların birini alıp birini bıraktın, sonra bir şeyler yazmayı düşünerek hatıra defterini açtın. Sevdiye'yle ilgili yıllar önce yazdıklarını okudun. Bir ara İstanbullu yazar geldi aklına. Ünlü yazar, romanlarında aşkı anlatıyordu, ama nasıl oluyorsa, onun kahramanları aşklarını kolayca sevdiklerine söylüyor, karşılık alıyor, birlikte

geçirecekleri zamanları oluyor, oluyor da oluyordu. Korular, köşkler, konaklar, güzel giysiler, felsefi konuşmalar, bilge kişiler, zengin akraba...

Dergilerde yayımlanan desen ve hikâyelerini Sevdiye'ye gösterip göstermemeye karar veremiyordun. Ta o zaman, annen, Ağaç Bayramı'nda ödülünü vermediklerini anlattığında üzülmüştü önce. Sonra da her seferinde, şiir yazıyor musun, boşuna yazma, ödül vermiyorlar sana, diye takılmıştı. Şimdi gene sorar mıydı yazıp yazmadığını? Geçen sene sormuştu ve yayımlandığını söylemiştin. Önemli bir şey değilmiş, boş işlerle uğraşıyormuşsun gibi bakmıştı yüzüne.

Kendiniz hakkında tek kelime konuşmamıştınız daha. Oysa derler ki, kelimeler merhametlidir, içimizde öyle çoğalırlar ki, sonunda bizi kandırır ve gideceğimiz yere götürürler. Oysa bakışmak öyle midir? Gözlerine baktığında, sanki gözleri gerçekten gözlerine değmiş gibi bir tuhaf oluyor, içinden geçenlerin hepsini okuduğunu hissediyordun. O anda içinde ne varsa ona sunduğunu sanarak bir yandan hoş, bir yandan da kendini çıplak yakalanmış gibi irkiltici, garip bir duyguya kapılıyordun. İçindekileri okuduktan sonra gözlerini hafifçe yumarak seni onayladığını söylüyordu adeta.

Hamam dönüşü annen kasaba gönderdi seni.

Halin renkli cıvıltısını hep sevmişsindir. Sizin kasap o cıvıltıların tam ortasındaydı.

Yarım kilo kıyma, yarım kilo kuşbaşı. Kasap Vecihi ağbi, önce diğer müşterilerin (mutlaka olurdu) etlerini halleder di. Dolabın kapısını açar, koyun ya da sığır gövdelerini sağa sola iterek hiç görmemiş gibi inceler, sonra birinde karar kılınca oradan bir parça keserdi. O parçayı doğrarken yaptığı işi yarıda bırakır, tekrar dolabın kapısını açar, yine bin bir aramadan sonra küçük bir parça et veya yağ parçasıyla tezgâhına dönerdi. Arkasındaki büyük aynada da aynı

Vecihi ağbinin arkadan görünüşü aynı işleri yapardı. Duvarda, peşin satan, kasası dolu, şişman, mutlu adamla, veresiye satan zayıf, kasası boş, tükenmiş adamı gösteren çerçeveli resim. Vecihi ağbi, borcunuzu, yağlı ve kalın parmaklarıyla, kendi yazdığı halde bir türlü bulamayıp her defasında haşır huşur karıştırdığı, kenarları kıvrık, kirli deftere senin ilkokul birinci sınıftaki yazına benzer bir yazıyla yazarken duvardaki resimden utanırdın. Vecihi ağbinin de, o resimdeki kadar büyük olmasa da ona bayağı benzeyen bir kasası vardı ve uzaktan bakıldığında bile çok sağlam ve ağır görünüyordu. Duvarda bir de saatli maarif takvimi vardı ama çoğunlukla doğru zamanı göstermezdi. Muhtemelen, kendisini Vecihi abiye yakın hisseden bir müşteri ya da her şeye maydanoz olmayı seven, her girdiği yere gürültüsünü, ölçüsüzlüğünü, olur olmaz, gerekli gereksiz çınlayan kahkahasını ve ondan bundan otlandığı sigarasının dumanıyla, kendi ağzıyla söylediği çayların küstah höpürtüsünü de getiren lüzumsuzun biri, ara sıra fark edip değiştirene kadar aynı günde kalırdı.

Bir de Vecihi ağbinin hiç otururken görmediğin, devlet dairelerindekine benzeyen camlı masasındaki, dükkânın ilk açılışından kalma siftah parası olduğunu düşündüren beş lira ve büyük ihtimalle Almancı bir akrabadan alınmış "doyçe mark" ile kim bilir hangi hacı amcadan arta kalmış Suudi Arabistan riyalinin, dükkânın beyaz fayanslarının katılığını yumuşatmaya yetmeyen eskimişlikleri...

Senden sonra gelen müşterilerinin de işlerini, nasılsa sen sesini çıkarmadan bekliyorsun, üstelik deftere veresiye yazdırıyorsun ve tam olarak bilemiyorsun ama herhalde baban borcunu zamanında ödemiyor diye senden önce halledip gönderiyordu onları. Eğer öğle saatine denk gelmişsen, kıymalı pide yaptıracak esnaf çıraklarının akınına uğruyordu kasap. Bir iki domates, biber ve soğanı bir kese kâğıdına dol-

duran aklı havada çıraklar, büyük adam ağzıyla ya da ustalarından, kalfalarından ödünç aldıkları cümlelerle, şöyle yağlı yerinden kıyma çekmesini, domates, biber ve soğanları ince doğramasını ve tuz atmayı unutmamasını istiyorlardı Vecihi ağbiden. Ve sanki aynı dükkânda çalışıyorlarmış da yarım kalan konuşmalarını burada sürdürüyorlarmış gibi ne olduğunu anlamadığın bir konunun içine dalıyorlardı hemencecik. Öyle ki, siparişlerinin hazır olduğunu bile fark etmeyip konuşmanın içinde gezinmeyi sürdürüyorlardı. Hani aceleniz vardı, daha fırında sıraya girecektiniz, üstelik ustanın hatırlı bir misafiri vardı, diye bağırmamak için kendini zor tutuyordun. Yani içinden bağırırdın aslında. Kaç dakikadır, belki de bir saatten fazla zamandır burada beklediğini, Vecihi ağbinin, aynı filmi tekrar tekrar izlemeye benzeyen hareketlerinin artık seni oyalamadığını, duvardaki peşinci veresiyeci resmi ile ta geçen ayda kalmış bir günü ve Kâbe'yi gösteren takvim ve üç değişik para arasında dolaşan bakışlarının yorulduğunu haykırırdın içindeki kalabalığa.

Bu şehirde kalırsan ömür boyu bu kasaptan alışveriş yapacaktın. Bu dükkân hiç değişmeyecekti. Vecihi ağbi iyice yaşlanacak, sen yaşlanacaktın, yerlerinizi çocuklarınız alacaktı. Bu, aynı zamanda, Sevdiye'den başkasıyla, şimdi tanımadığın, kim bilir ne zaman, nerede, nasıl tanışacağın ya da tanıştırılacağm biriyle evlendiğin anlamına geliyordu. Ne iş yapacaktın? Bir memuriyet kapabilecek miydin? Tanıdığınız güçlü biri, bir torpiliniz yokken...

Kasaptan çıktığında Yusuf'la karşılaştınız. Ankara'da yaşayan ağbisi de yanındaydı, köyden, yiyecek bir şeyler almak için gelmişlerdi. Misafirlerinizi sordu, yarısı geldi dedin. O da çok sıkılmışa benziyordu. Gözleri de, sesi de tozluydu. Birkaç güne kadar işlerinin biteceğini söyledi, ayrıldınız.

Eve yaklaşınca beyaz Opel'in arkasındaki Ford'u gördün. Sedatlar gelmişti. Vedat ağbiyle tanıştınız. O arada Sevdi-

ye yine sana bakıyordu. Ev işlerine pek karışmıyor, mutfağa girmiyordu, kaçıp geliyordu yanınıza.

Elvis Presley diye bir herif varmış, onu çok seviyormuş. Herif geçen sene mi ondan önceki sene mi ne ölmüş galiba, ona çok üzülüyormuş. Hiç dinlemiş misin? Ben gâvurca bilmem ki niye dinleyim, diyemedin; burada kimse dinlemezdi zaten. Televizyonda yabancı müzik çıkınca sinirlenirdiniz.

"Sen kimi dinliyorsun?" dedi o her zamanki nazlanan çocuk sesiyle.

"Ferdi Tayfur..." dedin, "başkaları da var da, en çok o. Esengül, Biricik, Orhan Gencebay... çok..."

Gökteki güvercin çağrısına daha fazla dayanamadın; Yusuf'un kümesinin anahtarı sendeydi, Sedat'la gidip güvercinleri çıkardınız. Bahçe kanat şakırtısıyla yaprak yaprak havalandı, gökyüzüne oradan oraya ağan, birbirine değdikçe çoğalan bir sürü kuş resmi çizildi, mavilik bir güvercin gibi çırpındı. Bir kuşun uçuşunu Sevdiye'yle birlikte yaşamak istiyordun. Oysa onun kuşları görüp görmediğini bile bilmiyordun. Belki de eve girmişti çoktan. Kuşlar aç oldukları için fazla uçmadılar. Bozok birkaç kez fışkırdı tam inecekken. Adına yaraşır şekilde ok gibi fırlayıp taklalar atması Sedat'ın çok hoşuna gitti. Tabii senin de. Yemlediniz, sularını değiştirdiniz, bazılarını elinize alıp sevdiniz.

Derken akşam indi. Bulutlar pembeleşti, bazıları seyreldi seyreldi kuş oldu; bir kokunun dağılıp uçması ya da bir ıslaklığın kuruması gibi kaybolup gitti. Çardağın altında rakı sofrası kuruldu. Teyp ve kasetler ayarlandı, sandalyeler bahçeye çıkarıldı.

Hasan deden de bir süre oturdu sizinle. Latif dayın birkaç sene önce hacca göndermişti onu. O gün bugün Araplara laf ettirmiyordu, hepsini mübarek insanlar sanıyor, savaşta bizi arkadan vurdular deyince kızıyordu sana. Hasan dedenin mutluluğu oturuşuna, bakışlarına, yüzüne yansımıştı. An-

cak yaşlıların yakalayabileceği bir mutluluğun gizemli yumuşaklığında kaybolmak üzereydi.

Bir süre sonra sözler rakı bulanıklığında bir önceki kadehin sözlerine benzerken bir sonrakine de benzeyeceğinin işaretini vermeye başladı. Bazen biri konuşmaya başladığı şeyi kendinden uzaklaştırıp elinden kaçırıyor, tekrar ele geçiremeyince de o sırada konuşmaya başlayan diğerinin sözlerinin içinde aramaya başlıyordu konuşacaklarını. Latif dayın sürmeliyi çaldırdı teypte. Yine ağladı.

Sonra kadehini sana uzattı. Önce anlamadın, sağa sola baktın, bakışların babanın üzerinde takılıp kaldı.

"Ben varken o ne karışır!" diye yalancıktan sertleşti Latif dayın. Baban omuzlarını yukarı kaldırıp başını yana eğdi.

"Yok dayı, ben içmem," dedin suçtan kaçarmış gibi bir sesle.

"Daha önce içtin mi bu mereti?"

"Hayır içmedim."

"O zaman şimdi iç, nasıl bir bokmuş öğren. Mahallenin çakallarıyla sağda solda içip elaleme rezil olma..."

Çay bardağındaki rakı yeniden dalgalandı.

"Yok, ben içmeyim..."

"İç lan eşek sıpası!"

Onlar içerken, tatlı, hoş bir şeymiş gibi geliyordu. Bu kadar acı olacağını tahmin etmemiştin. İçin yana yana yudumladın. Nereye baksan Sevdiye oradaydı. Ne zaman baksan tatlı tatlı gülümsüyordu.

Baban sarhoş oldu. O yıllarda, insanların dertlerinden kurtulmak için içtiklerini sanırdın, herkes öyle sandığı için sen de böyle düşünüyordun herhalde. İçince akıllarına gençlikleri, eski günler, eski sevdalar geliyordu galiba. Babanın da kapanmış ya da kapanmamış yaraları vardı tabii. Henüz bıyığı terlememişken halasının kızıyla aile arasında, diğer akrabalara, komşulara haber vermeden sözlemişler. Bi-

raz daha büyümelerini bekliyorlarmış evlendirmek için. Sultan'la baban bir gün çarşıya gidiyorlarken, sırasöğütlerin orada Topal Veysel'le karşılaşmışlar. Adam bir taşın üzerinde oturuyormuş. Nereye gidiyorsunuz bir oğlan bir kız, sizin ananız babanız yok mu dercesine bakmış mı, bir laf mı söylemiş geçmiş gün, her neyse, Sultan, bu oğlan beni dövüyor, demiş; Topal Veysel de değneğini fırlattığı gibi babanın bacaklarına, yere sermiş, iki seksen. Eve gelince halasına, eme, demiş, kızın beni dövdürdü, beni istemiyor. Annen gülerek anlatırdı bunları. Babana sorardınız, gerçek mi, diye; aslı yok yaylasında bin beş yüz koyunu ve üstü açık, dört duvarı yok bir evi olduğunu anlatan babanın verdiği cevaplardan, anlattıklarından hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu bilemezdiniz. Sultan'ı başkasına vermişler bu arada. Sonra baban, bu kez yine akrabanız Ali dayının kızı Melahat'ı sevmiş. Ali dayı dünden razıymış, ama Melahat'ın başka sevdiği varmış, ona kaçmış. En sonunda annen. Görücü usulüyle.

Gece rakıları bitti. Yoldan geldikleri için Vedat ağbiyle Sedat erken yatmışlardı. Seni çarşıya gönderdiler. Başın dönüyor gibiydi. Bastığın yerler yumuşak geliyordu sana. Saat Kulesi'nin karşısındaki büfeden bir büyük rakı aldın. Sinemanın girişindeki kuruyemişçiye uğradın. Yine, kavrulmuş çekirdek, yeni çekilmiş kahve kokuyordu. Gel burada çalış deseler, para almadan çalışırdın, ne güzel kokuyordu yemişler, nasıl da yenilesi duruyordu hepsi. Yüz gram tuzlu fıstık alıyorsun, gidene kadar yersin. Isırırken çıkan sese bayılıyorsun. Kırt kırt... Atın arpa yediği gibi... Dışarı çıktığında buraya kadar seni yalnız bırakmayan yıldızlı gecenin yine seni beklediğini fark ediyorsun. Birdenbire seviyorsun bu geceyi. Onun da senin gibi yalnız olduğunu düşünüyorsun tuhaf biçimde. Yalnız başına canı sıkılmış da, şu sokak lambalarının kuşkuyla kendini gözetliyorlarmış gibi sinsi sinsi sokulmala-

rından da tedirgin olmuşçasına serin bir titremeyle sana bakıyordu sanki. Derler ki, dünya diye bir yer yokmuş aslında; onu biz icat ediyormuşuz. Öyle miydi gerçekten?

Sen yürürken zaten çoğu uykuya yatmış evler birer birer siliniyor, yerlerine yıldızlar iniyordu gökten. Öyle olunca da sen gökyüzünde, adeta bir yıldızyolunda yürüyordun. Çocukluğundan beri, köyde, saman yüklü bir at arabası geniş tarlalar arasındaki yolda ilerlerken samanlar dökülmüş de işte o samanlardan bir yol oluşmuş diye düşündüğün samanyolu ayağına kadar gelmiş, seni gökyüzüne uçurmak için ayaklarının altına serilmişti. Ayağının kaymasıyla düşmen ya da kaybolman son derece kolaydı yani. Gece seni lafa tutabilir, sen onu dinleyeceğim diye yolu uzattıkça uzatabilirdin. Kim bilir, çoktan uykuya dalan Sevdiye rüya görüyorum diye çıkıp uykusunun içinden, bu serin, tatlı gecenin içine, bu yıldızların gölgesine kendini atar, karşına çıkardı belki de. Daha yukarılara çıkalım derdi, yıldızların çıldır çıldır kaynadığı yerlere doğru. Olmaz derdin, bizi, yani beni bekliyorlar, hem zaten geldik, işte ev şurası. Başka zaman olsa bu yol gözünde büyürdü; oysa şimdi sanki kayan bir yıldız gibi akmıştın gecenin içinde.

Kenan dayın şimdi anlardı senin bir yudum rakıyla kafayı bulduğunu. Senin içini görürdü o. Sana baktığı zaman, içinde dolanan, senin bile bilmediğin şeyleri görür de kimselere belli etmeden sırdaşın olur çıkardı. Zaten bir insanın içini gördüğün zaman o insan olur çıkarsın derlerdi. Bir gün sormuştu sana, tıraş oluyor musun, diye. Çocuktun daha, yumurta gibi suratın vardı, ne tıraşı!

"Etek tıraşı, diyorum, tıraş ediyor musun?"

Banyoya girerken makası alıyordun yanma gizlice. Uzayan kılları kesiyordun becerebildiğin kadarıyla.

Cevap veremiyorsun dayına. Nereden biliyor senin orandaki tüyleri? Hem kime ne? Annen makası aldığını fark etti

de dayına mı söyledi? Yoksa herkes biliyor da sonunda dayın da mı duydu?

"Hadi hamama gidiyoruz," diyor.

"Hasan dedemin çalıştığı hamama gitmeyelim ama," diyorsun.

"Tamam," diyor gülerek, "Aynalı Hamam'a gideriz."

Hasan deden Çarşı Hamamı'nda çalışıyor, ama sen hiç gitmedin onun yanma. Orada unutulan giysileri ya da adamların yenisini giydikleri için attıkları eski atletleri filan getirir annene verirmiş. Annen de onlardan kesip dikerek size bez yaparmış.

Aynalı Hamam. Serinlik kısmında koca koca aynalar, ortada yuvarlak bir havuz, fıskiyesinde zıp zıp bir pinpon topu.

Senin "değerli eşyan" yok. Dayın değerli anahtarlık, saat ve paralarını banka veznesini andıran bölümdeki giyinik adama veriyor, o da bir çekmeceye koyup kilitledikten sonra bir lastiğin ucunda sallanan anahtarı uzatıyor. Anahtar ilkel bir saat gibi bilekteki yerini alıyor.

"Sabun, jilet lazım mı?" diye soruyor giyinik ama nedense havuzdaki şıpırtı ve aynalardaki loşluktan hiç etkilenmemişe benzeyen adam.

Ortalıkta dolaşan peştamallı birkaç adam daha var. Şimdi onlar da duyacak sabunla jiletin senin için alındığını. İlk tıraşın olduğunu da anlayacaklar tabii.

Yolda gelirken dayın anlattı birçok şeyi. Çok utandın, sesini çıkarmadın; yüzün de kızarmıştır Allah bilir. Yolda karşılaştıklarınız ne konuştuğunuzu, daha doğrusu dayının neler söylediğini anlayacaklar diye korktun bayağı.

Hamamcı olup olmadığını sordu dayın. Tahmin etmiştin neyi kastettiğini ama,

"Hamamcı mı? Nasıl yani..." dedin utangaç bir sesle.

"Yani..." dedi, uykunda, hani rüyanda kızları filan görüp de, sonra da onlarla aşna fişne yapıyor ve külotun ıslanıyor

muymuş yani... Hem de ne zamandır, diyemedin. İyi ki yolda bir kız ya da kadın yoktu. Olsaydı, kesin anlarlardı içinden geçenleri. Gözlerine baksalar bütün o geceler, o görüntüler pat diye ortaya dökülürdü.

"Bazen..." dedin.

Olurmuş. Normalmiş. Sonuçta erkekmişsin. Ama o işi yapmamalıymışsın. Yani elinle... Kendi kendine. Hem çok günahmış hem de iyi bir şey değilmiş işte...

Bütün arkadaşlarım yapıyor, diyemedin, derelere gidiyoruz, önce otuzbir çekiyor sonra derede çimiyorlar... Mahallenin abilerinden neler öğreniyordun, neler. Bunları sen söyleyemezsin, utanırsın. Kimse senin ağzına yakıştıramaz böyle şeyleri. Hiç ummazdık ondan, derler. Ama kendi aralarında daniskasını konuşurlar da iş yazmaya gelince, orada dur, derler; edebe aykırı böyle şeyler. Eşeğe, eşek demeye utanan adamların, eşeğe her şeyi yaptıkları gibi bir de ona şiir yazdıklarını kime, nasıl anlatmalı! Tabii, her zaman olduğu gibi kimin yazdığı asla bilinmez. Dere boyunda, viran evlerin izbe bahçe köşelerinde, yaz gecelerini şenlendiren uzun yürüyüşlerde ezbere alınan ne maniler, ne şiirler, ne ayıp sözler vardı erkekler arasında dolaşan. Sözgelimi, şu şiiri Kenan dayın ve arkadaşları bilmiyor muydu sanki?

Sabahleyin kalktım düştüm peşine
Uğramıştım zemherinin kışına
Kıvırdım kuyruğun çektim döşüme
Sesime gel kara sıpa sesime

Araya araya derecikte bulduğum
Kuyruğunun altına da kurban olduğum
Dişlerim ilen boz kıllarını yolduğum
Sesime gel kara sıpa sesime

Siz de bunları onlardan öğrenmiştiniz, yani onlar da yaşamıştı bunları ama, başkaları bilmesin, yaşamasın diye üstünü örtmeye çalışmışlardı, ne var ki, açıkta kalan yerlerden içeri sızarak, oralarda neler olup bittiğini bir bir öğrenmiştiniz.

"Cenabet gezmek çok günah!" dedi dayın.

"Cünüp?" diyecek oldun.

"İkisi de aynı şey," dedi. O haldeyken toprağa basmak, ekmeğe el uzatmak bile doğru değilmiş. "Hemen abdest alacaksın!"

Sen, olur olmaz, iki günde, üç günde bir, bazen neredeyse her gün annene nasıl söyleyecektin, bana su ısıt, diye. Banyo günü değil, bir şey değil. Kız kardeşlerin demeyecekler mi, bu niye yıkanıyor şimdi durduk yerde? Daha dün yıkanmadı mı?

"Lazım," dedi dayın, "bir jiletle bir sabun ver."

Sen o sırada fıskiyenin şıpırtısını dinliyor, pinpon topunun suya ne zaman düşeceğini merakla izliyordun.

Getirdiğin yeni şişeden çay bardaklarına rakı doldururken bir yandan da sana bakıyordu Kenan dayın. Kafanın içinde ne hayaller dolaşıyor, sağdan soldan topladığın ödünç yıldızların arasında uçuyorsun ama tehlikeli düşler bunlar, yukarılarda dolaşırsan iyi görmez ve iyi görünmez olursun, yolun dolaşır ve çözemezsin, diyordu sanki.

Latif dayın türküye başlamıştı:

Yağar yağmur yer yaş olur aman
Uçanda kuşlar bidenem sarhoş olur.

Asma yapraklarının uykusunu ortaya çıkarıyordu ampulün sarı ışığı. Yaprakları uyurken görmek bu olsa gerekti. Sevdiye uyumuştu çoktan. Açık tutmakta zorlandığın gözkapaklarmda dolaşan uyku, yaprakların üstünde donup ka-

lan uykuyla aynı mıydı? Yapraklar, hatta çardağın dışındaki karanlık, donuk sarı bir rüya görüyordu sanki. Sevdiye uyumamış da, karanlık pencerenin arkasından seni izliyormuş gibi bir rüya...

Sonra günler nasıl da hızlı akmaya başladı!

Rüya gördüğünü bilen ve bunu bildiği için bir an önce uyanıp rüyanın gerçeğe dönüşmesini isteyen, ancak bir türlü uyanamayan birine benzetiyordun kendini.

Öyle sakin duruyor, öyle tane tane konuşuyor, acelesiz hareket ediyordu ki Sevdiye, güzelliğim aceleye gelmesin, demini alsın, doya doya izle beni, der gibiydi.

Gözleri kimselerin göremediği bir şeyleri görmüş de oradan ayrılmak istemiyormuş gibi bakıyordu. Bir yandan da hemen uçup gidecekmiş gibiydi bu bakışlar. Sanki kırılgan gibiydi de. Onun istemediği, beklemediği bir hareket, bir söz, ne o an için ne de daha sonra akla gelmeyecek herhangi bir şey onu kırabilir, bir daha bir araya gelemeyecek bir güzelliği darmadağın edebilirdi. Ya da başka bakışlar onu soldurabilirdi.

Bahçe duvarının dibinde gülhatmiler. Tozpembe, güneşten ağarmış pembe, benzi uçmuş kırmızı, kendini beğenmiş mor, yine kırmızı, bir daha pembe ve tabii ki beyaz, tabii ki mor...

Sevdiye konuşurken sözlerinin, hatta daha söz olamadan, ağzından çıkan harflerin arasına kuşlar konuyor, cıvıltılarıyla kelimeleri, dahası seni alıp götürüyordu bu kuşlar.

Dal dala vermiş, sessizliği dinleyen iğdeler.

Şehrinizin kendi halindeki güzelliğini görmesini, daha doğrusu buraları güzel görmesini istiyordun. Akşamüzeri uzayan gölgelerin ve gölgelerin dışında kalan aydınlık yerlerin insanın içini nasıl da kıpırdattığını, hoş bir serinliğin insana yaşama sevinci verdiğini anlasın ve sana da söylesin is-

tiyordun; karşı tepelerin yanlarına düşen gölgelere bakarak, sen bu anları her akşam yaşıyorsun, tadıyorsun diye sana imrensin; birazdan başlayacak cam yangını onun da aklını başından alsın ve bu güzellik karşısında mutlaka hayal kurması gerektiğini düşünerek hayallere dalsın; o hayallerin bir ucu mutlaka sana bağlansın, sonra sana baksın, baktığı yerde bir göz yangını başlasın. Sen yan.

"Sen hangi partiyi tutuyorsun?" diye sordu bir gün.

Sefer deden amelelik için birkaç arkadaşıyla beraber Ankara'ya gittiğinde, iş mi bulamamışlar, paralarını mı alamamışlar, nasıl olduysa artık, parasız kalmış ve o zaman başbakan olan İsmet İnönü'ye gitmişler. Gördüm İsmet Paşa'yı, bize para verdi, diyordu ama kimseyi inandıramıyordu. Herhalde Meclis'in kapısındaki görevliler ya da partili birileri bunlara acımış ve yol parası vermişlerdi. İşte o yüzden Halk Partisi'ni tutardı Sefer deden. Amcan ise Ecevit'in tipini beğenmediği ve konuşmalarından bir şey anlamadığı için CHP'ye değil, senin küçükken, radyoda duyduğunda, demirden eli olan bir adam sandığın (Deniz Gezmiş'i de denizde gezen biri sanıyordun) Demirel'in Adalet Partisi'ne veriyordu oyunu. Demirel'in konuşmaları çok hoşuna giderdi amcanın. Koç gibi, derdi; lafı koydu mu oturtuyor; Ecevit'in eşgüdümünden, olasılığından bir bok anlamıyorum. Babanın hangi partiyi tuttuğunu ise kimse bilmezdi. Diğer banka personeli gibi o da devrimci işçi sendikasına üyeydi. Komünist sendikası ama iyi sendika, biz ekmeğimizin peşindeyiz, ekmek partisini tutuyoruz, o sendikadan olduk diye onlardan olmadık ya, derdi. Çoğunlukla evde olmadığı için bu konuşmaların dışında kalırdı. Kenan dayın ise koyu Türkeşçi'ydi.

"Ben parti falan tutmuyorum," dedin.

"En iyisi," dedi. "Ben de tutmuyorum."

Kardeşin Gülbahar'ın omuzlarına bir boksörden ödünç alınmış hareketlerle şakacıktan yumruk atarak eğlenirdin.

Onun yanında yaptığını hatırlamıyorsun ama o sanki bunu biliyormuş gibi gelip gidip senin omuzlarına küçük yumruklar atıyordu, sen de onunkilere. Beni niye dövüyorsun lan, diyordu biraz daha vur dercesine. Kısa kollu bluz giyiyordu. Çıplak, incecik, narin, bembeyaz kollarından tutuyordun ve hanginizin bileğinin kalın olduğunu ölçüyordunuz. Bahçe kapısından girerken o arkandan itiyor, sen de direniyordun. Sana takılmak hoşuna gidiyordu belli ki. Sen ise ona dokunabilmek için çıldırıyordun. Boy ölçüşüyordunuz, sanki bir gün önce ya da az evvel ölçüşmemişsiniz gibi, her defasında senden azıcık kısa çıkıyordu.

Sık sık boynundan tutuyor, ensesine yavaşça vuruyordun bir çocuğu seven yetişkinin hareketleriyle. Birbirinizin koynuna sinek atıyordunuz kimi zaman. Bir keresinde kafana su dökmüş sonra kurulanman için havlu getirmişti. Ellerinizi yıkadığınızda birbirinize su silkeleyerek hayali dokunuşların zevkini yaşıyordunuz.

Bir gece odanın penceresine geldi... Bir ışık da onunla birlikte gelmişti. Sokağın başındaki, geceleri seni bekleyen sokak lambasından kaçmış bir ışık mıydı, evlerden birinin penceresinden sızmış, uykusu kaçan bir ışık mı, gelip saçlarına konmuştu; kaçaklığa alışmış, bundan hoşlanan bir sevinçle yüzünden boynuna, gözlerinden dudaklarına, hatta sesine varıncaya kadar durmadan yer değiştiriyor, yaptığı işten aldığı hazzı göstere göstere sana da tattırıyordu. Işık demek aynı zamanda karanlık demekti. Gözlerimizin önündeki aydınlık, ışığın arkasındaki karanlığı bizden saklamıyor muydu? Benimle uğraşma, benden sana hayır yok, boşuna ümitlenme, boş hayaller bunlar demeye gelmişti belki. Seni üzmemek için her zamanki şirinliğini, çocuksuluğunu, tatlılığını, evet evet, tatlılığını da yanında getirmişti. Yalnızdın odada. Sevdiye dışarıda, kavak hışırtılarının içinde, ama tuhaf bir şekilde durulmuş, derinleşmiş bir sessizliğin içinde,

hem karanlık olmayan bir karanlığın hem de camın içinde, durmuş sana bakıyordu.

Pencereyi açtın, camdaki görüntü yana çekildi, yerine daha güzeli geldi.

"Ne yapıyorsun? Uyumamışsın hâlâ."

"Kitap okuyordum," dedin elindeki kitabı göstererek.

Korkunu, ürkekliğini, kalbinin çırpıntısını sayfaların arasında yok etmek ister gibi bir halin vardı. Oysa Sevdiye'nin sana bir hikâye getirmesini, bir emanet bırakırcasına sana teslim etmesini isterdin. Sonraları içinde yaşayacağın, dilediğince genişletip değiştireceğin, zenginleştireceğin bir hikâye. Yalnızlığına iyi gelecek bir hikâye. Bu hikâye senin sözlerinle başkalarına da anlatılabilir hale gelecekti. Yalnızken söylenen sözler buradan gider de başka yerde çoğalırsa, başka ağızlar kendi dillerince anlatırlarsa, söylemediklerim de söylenmiş gibi olur, diye başlayacaktın konuşmaya. Sözlerinin içinde çocuk denebilecek yaşlarınızdan beri biriken bakışların, konuşmaların, düşündükçe anlamı derinleşen anıların izleri olacaktı. Ve bu izler, yeni izlere basarak geleceğe, geleceğinize doğru uzun bir yola çıkacaktı. Peki, sen ne yaptın? Kafanın içinde yankılanıp duran sözleri hangi uçurumun dibinde kaybettin? Aşk insanı utangaçlaştırıyor muydu; kendi sesinden bile korkan biri mi yapıyordu yoksa? Hadi, hepsini bir yana bırakalım, insan en azından, sen ne yapıyorsun, demez mi? Der. Peki sen? Evet, evet sen! Demedin. Diyemedin. Öylece baktın karanlığa. Üstelik bütün sesleri yutmuş ve gizli gizli hışırdayan serin karanlığa değil, camdaki yarı bulanık, sıcak basmış karanlığa...

Derler ki, bazen bir kapı açılır önümüzde ve hiçbir şey eskisi gibi olmaz. Peki, senin için ne zaman açılacaktı o kapı? Sen, bırak kızla konuşmayı, o gittikten sonra tependen topuklarına kadar içinde dolaşacak ince sızıyı düşünüyordun o sırada.

Hışırtılarını da alıp gitti sonra, sana kendi hışırtılarını bırakarak tabii. Aptal herif!

Ertesi gün evde otururken, kırlentlerde, kanaviçelerde açar açmaz donup kalmış gül motiflerine, titrek, ince bir dalın üzerinde şakıyan serçe ya da bülbül benzeri kuşlara bakıyordun Sevdiye'nin yüzüne bakmak yerine. Uçarken yakalanmış olanları var mı diye boşuna aranıyordu gözlerin. Kanatlanıp giden kuşların ardındaki o acınası beyaz boşluklardan başka bir şey yoktu yastıkların üzerinde.

Onu yazmaya karar verdiğin yaz...

Dayınlar, köydeki halalarına gideceklerdi. Elinizde top, aşağı yolda, arabanın yanındaydınız. Sana, "Sen de gelir misin?" dediler. Kolundan tutmuştu Sevdiye, "Gitme," demişti. Sense arabaya binmiştin salak gibi. "Alacağın olsun," demiş, yol boyu içini sızlatacak bir bakışla boynunu bükmüştü. Sana hep gülerek bakardı o yıllarda da. Annesi de kızımı Yağız'a vereceğim, derdi, ikiniz de utanırdınız. Ardından Sevdiye sana bakar, göz kırpardı. Tabii sen de ona kırpamazdın. İşte dayınlar yine köye gitmişler, gelirken de firik ütmek için ekin yolup getirmişlerdi. Hemen bahçe duvarının dibinde ateş yaktınız. Otlar tutuştuktan sonra Kenan dayın başakları sapından tutarak ateşe uzattı, başaklar pıt pıt düştü ateşin ortasına. Saplar yaş olduğu için kenara atıldı, biraz daha çalı çırpı atarak ateşi güçlendirdi. Sevdiye ilk kez ateş görüyormuş gibi merakla, yüzünde gülücüğe dönüşen bir heyecanla izliyordu. Senin de onu izlediğini bilen ve çevirdiğinde bakışlarınla buluşacağından emin bakışlarla yokluyordu seni sık sık. Tarlaların sarı yeşil alacası serildi ateşin üzerine. Aynı renkte çıktı duman. Sevdiye daha ilgiyle bakıyordu şimdi. Bu ilgide, buraları, yaşadığınız bu hayatı sevdiğini gizlemeyen tatlı ışıklar çırpına çırpına kendini ele veriyordu. Ben sizden farklı değilim, aksine, benim için heyecan verici, öğrenmenin, yeni şeyler tatmanın coşkusuyla doluyum diyordu bu çırpıntılar.

Ateş sönüp henüz olgunlaşmamış taneler pişince kararmış başakları avucunuzda üfelediniz, küllerini savurup kalanını kavurga gibi ağzınıza attınız. Bir yandan firiklerinizi yerken bir yandan da herkes birbirinin suratını karalamaya başladı. Senin ve onun için ilk hedef belliydi. Gelip gidip yüzünü ovmasına, daha doğrusu okşamasına izin verdin. Sen onunkine daha fazla dokunmaya kıyamıyordun; elini kaldırdığında boynunu içine çekiyor, masum bir çocuk oluyordu. Elini indirirken, ona kıyamadığını anlasın istiyordun. Yüzü kapkara olmasına rağmen, sararmak üzere olan tarlaların alışkın olduğu o rüzgâr saçlarından başlayıp yanaklarında dolaşıyor ve değdiği yerlerde yepyeni, firik yeşili başaklar estiriyordu. Tarlaları bırakmış da aradığını burada bulmuş ekin suretinde bir dalga dolaşıyordu sanki kapkara yüzünde. Bu rüzgâr, bulduğuyla yetinmeyip saçlarına da uğruyordu edepsizce. Deliydi bu saçlar, tanımadığı, bu kendini bilmez rüzgâr bozuntusunu kovalayacağına, çocuk gibi şımarıyordu. Gel beni sev, diyordu yani. Aklın başına geliyordu o zaman. Bakıyordun ki ortalarda rüzgâr filan yok. Ama biliyordun ki o kendini bilmez rüzgârın ne zaman ortaya çıkacağı belli olmazdı. Derken akşamın ışıklarından şımarık olanları eve girmek istemeyen bir çocuk gibi doğuya, bira fabrikası tarafına kaçmış, orada, birkaç evin camında ve gece tarafından yutulunca görünmeyecekleri için huysuzlanan kavakların tepelerinde bir süre oyalandıktan sonra yine çabucak hava kararmıştı.

Akşam Vedat ağbi ve Sedat'la size gittiniz televizyon izlemeye. Sevdiye yine firik yemişti, kapkara ellerini yuvasını arayan güvercin gibi uçura uçura yaklaştı, hazırda bekleyen yüzüne kondurdu. Bir çift melek kanadına benzeyen ellerin ovduğu suratından kara bir güvercin havalandı o zaman, gidip Sevdiye'nin gözlerinin maviliğine kondu. O sırada Vedat ağbiye dergideki desenlerini gösteriyordun. Ge-

lip aranıza oturdu, bacakları bacaklarına yapıştı. Oysa bu bacaklara bakmaya bile korkuyordun. Bakarsan bilmediğin bir şeyler olacaktı sanki. Bacaklarında başlayan ateş elindeki dergiyi yavaş yavaş yakmaya başlamıştı. Ve tabii aklından geçenleri de. Böyle anlar ne de çabuk tükeniyordu, zaman iyice hızlanıyordu yani, nasıl akıp gittiğini anlamıyordu insan, sonraki günler daha da yakınlaştınız, bilek güreştirdiniz, çamlığa gittiğinizde tahterevalliye bindiniz onunla, önce Gülbahar'la ikisi binmişlerdi, sen, siz Seçil'le binin, biz hafifiz ikimiz binelim dedin, sonunda onu düşürdün, yalancıktan, hafiften elbette, salıncağa binmeyi çok seviyormuş, sen ise sallanan birine bile bakamazdın, başın döner, miden bulanırdı, ama onu zevkle salladın, senden her uzaklaştığında bir tutam bulut getirdi sana, dal dal çam kokusu yaydı burnuna, yumuşacık korlar bıraktı avucuna, sen avuçlarının daha da yanmasını isterken o, çığlıklarının peşinden uçtu, saçları da ardından, ellerine emanet bıraktığı tenini birkaç saniye sonra geri almaya geliyor, daha güzelini, yenisini bırakıyordu bu kez, Vedat ağbi, Sevdiye çocuk gibidir, böyle yerleri çok sever, dedi, ben de severim demek istedin baş dönmeleri arasında ama tabii sesin duyulmadı kalp çarpıntılarının uğultusundan, akşam dayınlarda oturuyorken yine yanma geldi, kadınlar mutfaktaydı o sırada, kolunu tuttun bir şey söyleyecekmiş gibi, ya da bir şey söylemenin başka bir yolunu böyle bulmuştun, sen tutunca iyice çıplaklaştı kolu, inceldi, ne yapacağınızı bilemediğiniz için bilek güreştirirler gibi yaptınız önce, sonra bileğindeki altın zincirli künyeyi gösterdi senin de tutmanı isteyerek, bak, adım yazılı dedi, adın çok güzel dedin, insana ne yapması gerektiğini söylüyor ve ben de zaten öyle yapıyorum, diyecektin, ama tabii ki demedin, o da gidip Kenan dayının küçük kızıyla oynamaya başladı, çocuk saçlarını dağıtmıştı, sesinden gözlerine sıçrayan bir kıskançlık-

la, saçların niye böyle, dedin, anlamamış gibi yaptı, beğenmiyor musun, dedi, beğenmediğimden değil, dağınık sanki, pek bakmıyorsun gibi, topladı saçlarını, diplerini gösterdi, seninki de böyle mi, gösterdin, bak benimkilere, tutmanı istiyordu, kararsız kaldın, her zaman olduğu gibi çekindin, mutfaktan birileri çıkabilirdi, görüyorum dedin sadece, sırf o ânı biraz daha yaşamak için, saçlarını uzatsan daha iyi olur, diyecektin, onu da diyemedin, çay içildiği zamanlarda çayını hep o dolduruyordu, yanında olmanın, görmenin, görünmenin sadece ikinizin bildiği en kestirme yoluydu bu, kardeşin Sinan'a, ben sana varacağım, diyordu gözleri senin gözlerinin içinde, Sinanım, diyordu, Kıymet ve Nahide yengenle annenin yanında da demiş, Kıymet yengen de, öyle diyeceğine Yağızım desene, demiş, cık, olmaz o büyük, demiş utanarak, bunları sonradan öğrendin, Kıymet yengen çaya davet etti bir gün Vedat ağbiyle Sedat'ı, gittiğinizde kızlar da oradaydı, siz pencerenin önündeki sedirde oturdunuz, onlar karşınızdaki somyada, krem rengi bluz ve kırmızı çizgili etek giymişti Sevdiye, eteği hafiften sıyrılmış, bacakları bütün güzelliğiyle ortaya çıkmıştı, baktığının farkındaydı, kaş altından seni süzüyordu, çayına tuz atmıştı, sonra fazla bozulmayasın diye hemen tazelemişti çayını, o arada Kıymet yengen Vedat ağbiyi dışarı çıkardı, ne oluyor diye pencereden bahçeye baktığında Latif dayınla Gülnaz yengenin sizin eve girdiklerini gördün, kulağına bir şeyler çalınmıştı önceden, biraz sonra Kıymet yengen sana seslendi amcan seni çağırıyor diye, çıktın, amcan bahçenin dışında seni bekliyordu, durumu anlattı, annem, babam ve kardeşim istedikten sonra ben ne diyebilirim, dedin, zaten Vedat ağbiyi görür görmez sevmiştin, o zaman verdik gitti dedi amcan, sonra o gün herkes sizin evde toplandı, büyükler misafir odasına gitti, siz sofadaydınız, Sevdiye yanma geldi, kardeşin gidiyor diye üzülüyor musun, dedi, hayır, de-

din ona biraz daha yaklaşmışçasına, mahalledeki düğünlerden birine gittikleri gün, Kıymet yengen bir kadının Sevdiye'yi çok beğendiğini ve İstanbul'a giderek isteyeceklerini söyleyip Sevdiye'yi sattık, dediğinde içinin nasıl da burkulduğunu hatırladın o an, sonra nasıl olduysa Kıymet yengen, Sevdiye'yi de sana alırız, dedi, sen de nasıl olduysa, ben kaç senedir düşünüyorum ama bana vermezler onu, dedin, yengen de, öpsünler de başlarına koysunlar, senden iyisini mi bulacaklar, yarın üniversiteyi de kazanırsın, okursun, daha ne istiyorlar, dedi, hepsi bir tarafa da o beni ister mi, deyince, sen iste yeter, Sevdiye'nin canı gidiyor senin için, çok yamandı bu senin Kıymet yengen, yok canım, deyiverdin karmakarışık bir heyecanla, sen inanma bakalım, o sana koşa koşa gelir, sonraki günlerde daha ciddi bakmaya başladın, demek o da seni seviyormuş, tamam her bakışında, her hareketinde senin içinde dolaşıp duranlara çok benzeyen anlamlar apaçık görünüyordu, bunun farkındaydın ama yine de, yengen de fark ettiğine göre, nasıl çıkacaktın bu işin içinden, o arada Gülbahar'a yüzük takıldı, bir gün annenle Gülnaz yengen mutfaktayken sen de gitmiştin yanlarına, ardından Sevdiye gelmişti, annesine, anne ben de istiyorum, dedi, neyi kızım, evlenmeyi mi, dedi annesi gülerek, cevap vermedi, mutfaktan çıktın, pencerenin önündeki somyaya oturdun, amcanın küçük kızıyla oynamaya başladın, Kıymet yengen tekrar odaya gelen Sevdiye'ye, seni ben alacağım, dedi, kime, arkana geçti, görmüyordun onları, yengen seni işaret etmiş olmalıydı, cık, olmaz, dedi nazlanarak ve arkandan omzuna vurdu her zamanki gibi, yengen, olur olur, dedi, ertesi gün teyze kızı Seçil'le banyoya girdiler saçlarını yıkamaya, Kıymet yengen de girdi arkalarından, yine söylemiş, seni Yağız'a alacağım diye, evet diyecek hali yok ya, çekinmiş tabii, yengen, seni seviyor ama çekiniyor çocuk, utanıyor, dedi, banyodan çıktığında bakışla-

rı değişmişti, eskisi gibi değildi, kırgın da değildi, ciddiydi, her zamanki gibi gülerek bakmıyordu, daha bir anlamlıydı sanki, sen de daha ciddi bakıyordun, kendini suçlu hissediyordun bir yandan da, ama onun bakışları hiç de suçlusun der gibi değildi, eskisi gibi bakamıyordun, gözlerini kaçırıyordun hemen, yüreğin hoplamaktan deliye dönüyordu, o ise her şeyi anlamış, bilen gözlerle bakıyordu, ilk defa onu bu kadar ciddi görüyordun, o saf çocuk gitmiş, yerine bambaşka bir genç kız gelmişti.

Yüzükten sonra Sedat, bu iş iyi olmadı mı, hem elimizin altında olur, başkasına niye gitsin, dedi. Doğrusu bu işe sevinmiştin. Gülbahar senden iki yaş küçük, henüz on beşinde olmasına rağmen kaç zamandır isteyenleri vardı. Annenin köydeki dayılarından, komşulardan, tanıdık tanımadık bir sürü yerden gelenler oluyordu, ne var ki, askerliğini bile yapmamış, doğru dürüst işi olmayan bu gençlerden hiçbiri içine sinmemişti. Vedat ağbi ise güler yüzlü, tatlı dilli, herkese kendini hemencecik sevdiren biriydi. Ona için ısınmıştı. Bir gün laf arasında, kardeşin Sinan'ı çok sevdiğini söyledikten sonra, keşke Sinan biraz daha büyük olsa da Sevdiye'yi alsa, deyişini nasıl yorumlayacağını bilememene rağmen seni de sevdiğini hissediyordun.

Gidecekleri sabah, daha tan yerleri yeni ağarıyorken yine pencereye geldi Sevdiye. Alt pijamanı çıkarıyordun, külotunla kalmıştın; tereddüt ettin bir an. Sonra usulca oturup pijamanı kucağına koydun.

"Ne yapıyorsun?" dedi seni öyle görmemiş gibi.

Omuz silktin. Sevdiye'nin sesine değil de senin omuz silkişine uyandı kardeşlerin.

Evet, evet, yaptığın sadece buydu. Ben iyiyim, peki sen iyi misin; az sonra gideceksiniz, bir daha seni kim bilir ne zaman göreceğim, nasıl olabilirim ki... seninle oturup bir kez bile konuşamadık... diyecek değildin ya.

O da, konuşmaya geldim, demedi.

O sabah dayınlara gittiğinde kahvaltıdaydılar. Yüzünden düşen bin parçaydı, yüreğin bir mengenede. Sevdiye:

"Üzülme lan, seneye yine geleceğiz," dedi her zamanki gülümsemesiyle.

Kahvaltıdan sonra Gülnaz yengen gelip yanına oturmuş, koluyla seni sarmıştı. Sevdiye geldi:

"Anne çekil de oturayım," dedi. Oysa boş yer vardı. Mutfaktaydı kadınlar, sandalyeler boştu. Annesi çekildi, o da yanına oturdu.

Gidince mektup yazın diye tembihledi sizinkiler, sen de:

"Siz yazmazsınız ki, sen, hele sen hiç yazmazsın!" dedin.

Omzuna vurdu.

"Artık yazarım," dedi. Sen de onun omzuna vurdun.

"Niye vuruyorsun lan?" dedi. Güler gibi yaptın ama yüzünde gülücük yerine çizik çizik bir sızı dolaştı.

Artık gidiyorlardı. Arabalara eşyaları yerleştirirken yanına geldi. Yalnız ikiniz vardınız arabanın yanında. Bir de senin bir türlü içinden çıkamadığın suskunluk. O kocaman boşluğun içinden çıkmak için çabalayacağına, tuhaf bir şekilde birinin gelip seni çıkarmasını bekliyor gibiydin. Yapabildiğin tek şey, vedalaşırken elini sertçe sıkmak oldu bütün söyleyeceklerini onun parmaklarına aktarmak istercesine. Ama yüzüne, hele gözlerine bakmaya cesaretin yoktu. Bakışlarını da bu tokalaşmaya yüklemiştin tabii ki. Bindi. Onlarla birlikte gitmek için cama yapışan bahçe duvarından sarkmış ağaçların ve derin bozkır göğünün yaprak yaprak yırtılmış maviliğinin arasından sana bakarak gülümsüyordu. Sen de o ciddiyetinin, acının içinden sıyrılıp gülümseme taklidi yapmaya çalışıyordun. Küskün bir ağıt gözlerini zorlayıp duruyordu. Hiç beklemediğin bir anda adını duyacağını ya da onun adına benzer bir şeylerin kulağına çalınacağını, yolda gördüğün birini ona benzeteceğini, yalnızlığını bir sene daha kendi ba-

şına nasıl sürükleyeceğini düşünüyordun bir yandan da. O sana baktıkça, Kıymet yengen, onu sana alacağım, diyordu, o da seni seviyor, diyordu. O sözlerin söylendiği ilk andan beri bu dakikaları düşünüyordun. Gidecekti ve sen buna nasıl katlanacağını, onsuz nasıl yaşayabileceğini bilmiyordun. Bulmuşken kaybetmek buydu herhalde.

Bir hafta kalmışlardı her yıl olduğu gibi. Latif dayın, babasının elini öpüp hayır duasını almış, belki seneye göremem diye yüzünü, sesini, son gülüşlerini, ağlamaya hazırmış gibi hep çipildeyen gözlerini, dualanmış sakalının ağartısını, kederini hafızasına kaydetmiş, kardeşlerinin gönlünü hoş etmiş, yeğenlerini getirdikleri hediyelerle sevindirmiş, en önemlisi yeğeniyle üvey oğlunu nişanlamış ve bir sabah, tatillerinin geri kalanını –neredeyse tamamını– İstanbul'da geçirmek üzere yola çıkmışlardı.

O sabah, arkasına "D" harfi yapıştırılmış Alman plakalı Opel, camlarına yaprak yaprak, dal dal düşen sokağın ağaçlarını, yeni uyanan günün uyku mahmurluğunu, buradaki insanların bir yıl boyunca bekledikleri bir haftalık sevinci ve senin kökünden sökülmüş yüreğini, arkalarından dökülen mahalle çeşmesinden yenice doldurulmuş bir kova soğuk suyla birlikte alıp götürmüştü.

Ve yaz iyice yerleşmişti şehrin tepelerine. Otlar sararmaya başlamıştı bile.

Sonunda gittiler.

Bir ağıt dolanıyor içinde. Evin merdiveninde oturmuş elma ve erik ağaçlarının arasından karşıya, şehrin bir kısmının sığındığı Nohutlu tepesine bakıyorsun. Baktıkça tepeleri, dağları aşıp uzaklara giden yolları görebileceğini sanıyorsun.

Annenler de bahçe kapısının önündeki beton düzlükte oturuyorlar. Kapı açık, sokak uyuyor. Zaman durduğu için dünya boşalmış.

Kıymet yengenin sesi geliyor:

"Niye, dedim ben de, Sinanım diyeceğine Yağızım desene dedim."

Nahide yengen:

"Onların öyle konuşup durduklarına bakma, Yağız'a vermezler kızlarını."

"Niye vermiyorlarmış?"

"Yağız fakir. Kızın bir sürü isteyeni varmış; Almanyası bir taraftan, İstanbulu bir taraftan..."

"Olsun. Fakiri ne, zengini ne. Yarın bir gün Gülbahar da gidecek, o da konuşur. Hem Sevdiye istiyor Yağız'ı..."

"Gerçekten mi?" dedi Gülbahar şaşkınlıkla.

"Vallaha da billaha da seviyor."

Dudu ninen kimin yüzüne bakacağını şaşırmıştı, ne konuşuyor bunlar, der gibi bir ona, bir diğerine bakıp duruyordu.

Annen dönüp sana baktı, sen boşluğa...

Ertesi gün Yusuf geldi köyden. Yaşadıklarından daha fazlasını konuştun; konuştukça yeniden yaşadın, yaşadıkça çoğaldı, derinleşti, yaşanılanlardan daha gerçek oldu. Bu halini daha çok sevdin.

Bazı şeyler sonradan aklına geliyordu insanın. Bir keresinde yine sırtına, omuzlarına vurduktan sonra kolunu tutmuş ağzına götürüp hafifçe ısırmıştı. Çocuk gibiydi. Ama çok hoştu. Duygularına hâkim olamayan bir genç kızdı o. Delisin sen der gibi tebessüm etmiştin. Kim istemezdi sevdiğine takılmayı, onunla oynaşmayı! Yengenin, canı bile gidiyor, dediği bu değilse neydi?

Tüm bunlara rağmen onun seni sevip sevmediğini bilmiyordun işte. Oysa ağzından duymak için neler vermezdin.

Saçını yıkamış, bir havlu sarmıştı başına. Gözünün altından daha ciddi, daha anlamlı, daha mavi, daha kadınsı bakışı gözünün önünden gitmiyordu. Onu her zaman sizin evin

kapısından girerken hayal ediyordun. Hep çorapsız gezerdi. Her zaman bir yerlere çarpardı ayaklarını, gelir parmağını tutarak dert yanar, yine vurdum, derdi. Dokunurdun, burayı mı vurdun diye severdin parmağını.

Çok az konuşurdu. Sesi kimsenin sesine benzemezdi. Bir de güzel taklit yapıyordu. Bir keresinde yemeni bağlamıştı, gelip gidip gösteriyordu sana.

Bir ara oturuyorken sen gitme dedin, biraz daha kal, sonra Hasan dedem gidecek nasılsa, onunla gidersin. Annemden ayrılamam ben, annem nerde ben orda, dedi.

Namaz surelerini bilip bilmediğini sordun bir gün. Küflüyü biliyorum diyerek Kulhü diyemediği için güldü. Birkaç tane daha bilseydin iyi olurdu deyince utandı. Sen de kızdın kendine. İlkokuldayken, bir gün İhsan sana otuz iki farzı sormuştu, sen de, o ne, deyince, sizin evde bunlar konuşulmuyor mu, sana bir şey öğretmediler mi, diye dalga geçmişti seninle. Sonra kimin ümmetisin diye başlayıp kabire gelecek meleklerin adlarına kadar sorgulamaya devam edince, okuldaki derslerde gözüne ekmek duran İhsan'ın üstünlüğü ele geçirmesine bozulmuştun. Oysa "Otuz iki farzı biliyor musun?" sorusunun cevabı, "Tabii oğlum, bilmeyen Müslüman olur mu!" idi. Bilenler hemen başlardı peş peşe sıralamaya. Öyle ezberlemişlerdi ki, yutarcasına, çoğu sözcüğü nefeslerinin içinde boğarak, karşılarında cami hocası varmış da onun karşısında imtihan ediliyorlarmışçasına ama bir yandan da hocanın yerine geçmiş de bu kez onlar ders veriyor gibi sayıyorlardı. Mezarda Münkir ile Nekir'in soracağı soruları yığıyorlardı üstüne sonra. Eziliyordun iyice. Büyükler hem çocukların melek olduklarını söylüyorlardı hem de meleklerin günahsız olduklarını; sonra da size, şunu şunu yapmayın çok günah, diyorlardı. Günaha girmemek için elinden geleni yapıyordun ama bazen sofrada besmeleyi unuttuğun, yemekten sonra yarabbi şükür deme-

den kalktığın oluyordu. Komşuların bahçesinden çağla çaldığınız da oluyordu, suçsuz günahsız, ağızsız dilsiz köpeklere taş attığınız da. Küfür ettiğiniz... Hem de arkadaşlarınızın anasına... Hem de avradına. O daha evlenmeden, o daha siftah yapmadan, onun avradını şimdiden... Bahçenin en uzak köşesindeki helaya giderken, geceleri, o zifiri karanlıkta besmele çekmeyi unutursan yanardın. Bir de destur, geri dur, demeliydin. Yoksa cinler ânında damlardı. Sobanın üstündeki ibriği boş bırakmaya gelmezdi mesela. Şeytan işerdi içine. Ondan sonra kırk yıl yıkasan, temizlesen armmazdı artık. Dolu bırakırsan sabaha kadar melekler abdest alırdı. Öyle çok sevabı vardı ki, ibrik boşaldığında kapıp çeşmeye koşsan, hep sen doldursan isterdin. Sonra unutur muydun, yoksa hep dolu olduğu için fırsat mı bulamazdın, kendini elinde ibrikle çeşme yolunda hatırlamıyorsun. Dudu ninenden başka namaz kılan yoktu evde. Sefer dedenin alnı daha secdeye değmemişti ninenin söylediğine göre. Yarın cehennemde zebaniler tokmağı Sefer dedenin kafasına vurunca anlayacaktı neyin ne olduğunu. Ninen böyle söyleyince deden ağzıyla osuruyormuş gibi, büüüürrtt diye ses çıkararak nineni kızdırırdı. Demek ki Latif dayınlarm evinde de pek konuşulmuyordu bu konular.

Günler yine eski haline dönmüştü, geçmek bilmiyordu. Yusuf'la kuş uçuruyor, sinemaya gidiyor, kahveleri şöyle bir dolaşıyordunuz ama ne yaparsanız yapın aynı günün içinde dolanıp durmak ve günü bitirememek eziyetinden bir türlü kurtulamıyordunuz.

Sen uyuyamıyordun ama kavaklar da uyumuyordu. Kavakların geceleri iyice artan gevezeliklerini annenle baban duymuyordu mesela; kardeşlerin duymuyordu, odalar duymuyordu; mutfaktaki kaplar, yerdeki kilimler, minderler duymuyordu, çünkü hepsi uyuyordu. Pencereden sedire vuran ve içinden ara sıra yaprak gibi, dal gibi karaltıla-

rın geçtiği, yıldız tozuna bulanmış mavimsi ışık uyumuyordu bir tek. Sen de ona baka baka sabahı ediyordun. Sabaha doğru bitkin düşüp sızıyordun sonunda ve öğleye kadar yatıyordun.

Feridun birkaç gün önce Ankara'ya gitmişti. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'ne de uğrayıp sınav sonuçları asılmışsa bakacaktı. Senin aday numaranı da almıştı giderken.

Feridun gelmiş, bahçe kapısında seni bekliyormuş, Gülbahar söyledi. Feridun pek gelmezdi size, sen giderdin daha çok. Senden başka hiçbir arkadaşını da götürmemiş evlerine zaten. Evlerinde, pek alışkın olmadığın, sessizliğin neredeyse hiç bozulmadığı, hareketlerin yumuşadığı, sözlerin ince ince tartılıp hesaplanarak ortaya döküldüğü ve zamanın ağırlaştıkça ağırlaştığı Çerkezlere özgü bir hava vardı.

Ankara'yı kazandığını söyledi. O da Konya'yı kazanmış.

Sınav sonuç belgesini görmeden için rahat etmeyecekti. Lise son sınıfa başladığın günden beri zaman durmuş, değil günler, saatler bile ilerlememiş adeta sonsuz bir karanlığın içinde hissetmiştin kendini. Üniversiteyi kazanamazsan tarifsiz bir hayal kırıklığının sivri uçları arasında parçalanabileceğini düşünmüştün.

"Ne yapacaksın?" dedin, "nerde kalacaksın?"

Abisi mücadelecilere yakınmış, onlar yardımcı olabileceklerini söylemişler, bir öğrenci evine yerleştireceklermiş.

Bir ara seni de mücadeleci sanmışlardı.

Evinizin az ilerisinde bir bağ vardı; arkadaşlarınızla ara sıra oraya gider, söğüt gölgesinde oturup sohbet ederdiniz. Bağ evini kiralayan öğrenciler gelmişti bir gün yanınıza. Siz ortaokulda, onlar lise sondaydı. Elindeki kitabı görünce konu okuyup yazma üzerinde gelişmiş, yazdıklarını görmek istemişler ve sonra da seni başka ağbilerle tanıştırmışlardı. Çarşıda, Saat Kulesi'nin karşısındaki binalardan birinin üst katında, neresi olduğuna ilişkin tabela, yazı, herhangi bir

şeyin olmadığı bir yere gitmiştiniz. Toplantı yapmaya uygun bir salon, birilerinin müdür gibi oturduğu birkaç oda. Kapıları kapalı birkaç oda daha. Durmadan birileri çıkıyor bir yerlerden, yine çıktıkları gibi kayboluyorlardı. Loş bir cami sessizliği. Herkes o kadar nazik ki konuşuyorken, sesleri çıkmıyor gibi, yere basarlarsa inciteceklerinden korkarmışçasına sakin yürüyüşleri. Yazdıklarını beğeniyorlar, devam et diyorlar, ama boşlukta kalıyor söyledikleri. Yazının neresinde olduğunu, seni kuşatan satırların arasında kendine nasıl bir yol bulacağını söyleyen, senin beklediğin anlamda elinden tutan yok. Bir öğretmen var, şair; kendi çıkardıkları dergide birkaç şiiri yayımlanmış. O sayılardan sana hediye ediyorlar. Vay be, diyorsun, bu adı ben tanıyorum, tanışıyoruz onunla. O neler hissediyordur kim bilir! Adını kâğıt üzerinde basılı görmek nasıl bir duygudur acaba? Yazdıklarımız basılınca Âlim hoca gibi susmak gerekiyordu herhalde. Bu susuşta, yazdığı ve yazmadığı bütün kelimelerin tek sahibi oymuşçasına insanı ondan uzak tutan bir dokunulmazlık hali vardı. O konuşmadığı için, karşısındakilerin, içlerinde dolaştıracakları ya da dudaklarından dökülecek kelimeleri olamıyordu haliyle. Ancak o konuşursa, ondan arta kalanlardan evirip çevirerek bir araya getirebileceğiniz cılız sözleriniz olabilirdi; bu kırıntılar da onun büyüttüğü suskunluğa çarptıktan sonra zaten söylenmemiş gibi sönüp gidecekti. Senin yazdıkların niçin okuduklarına benzemiyordu? Yazmak istediklerin değildi yazdıkların. Okudukların da okumak istediklerin değildi. Yüz bin kişilik ordu yola çıkıyordu sendeki kitaplarda. Mehter takımı tüylerimizi ve tabii bütün ordununkini diken diken ederken, hem biz, hem de tabii ki bütün ordu coşkun bir sel gibi küffarın üstüne akarak onları boğmak istiyorduk. Ama kör şeytan seni dürtüyor, sen de o zaman satırların arasındaki nal sesleriyle sallanan, ter kokularıyla ıslanıp sonu gel-

mez bir uğultuyla bunalan askerlerden biriyle göz göze geliyordun. Bu kadar insan ne yiyeceksiniz şimdi, diyordun. Akşam yemekten sonra çay içebilecek misiniz, içseniz bile çiğ çiğ kokan, Çapanoğlu'nun abdest suyu gibi açık mı açık bir çay düşer payınıza. Nerede yatacaksınız, diye soruyordun sonra, her yer yumuşak tarla değil ki. En önemlisi, bu kadar insan nereye sıçacaksınız? Azıcık uzağa gideyim diye bir şansınız yok. Yüz bin kişinin uzağı olur mu? Herhalde akla ziyan bok tarlaları bırakıyorsunuzdur arkanızda. Bir de atlarınız var. Onlar da sıçıyorlar tabii rast geldikleri yere. Ama nedense hiç koku gelmiyor kitaplardan. O kadar adam, o hengâmede elbette otuz bir çekemezsiniz ama, aylarca, bazen yıllarca akından akma koşup kaleleri kuşatırken, evinizden, sıcak yatağınızdan uzak kalıyorsunuz, dolayısıyla illa ki düşünüz azıyor ve cünüp oluyorsunuzdur. Sıcak soğuk demeden abdest alıp yıkanmanız gerekir. Yoksa o halinizle, "Allah Allah!" nidaları eşliğinde "gazanız mübarek olsun"a çıkılmaz değil mi? Bir yerleri aldığınız için değil de, işte böyle bir hayatı yaşadığınız ve bize belli etmediğiniz için sevmeliydik sizi, diyordun. Çünkü siz, yağmurlarda ıslandığınız halde, bizler gibi üşümüyorsunuz, çamura batmıyorsunuz. Ayakkabılarınız ya da çarıklarınız, her ne giyiyorsanız işte onlar çamur olmuyor. Üstünüzü, başınızı kim yıkıyor, o çamurlardan nasıl kurtuluyorsunuz? Biz güya şehirde yaşadığımız halde, bir yağmur yağdı mı sırtımıza kadar çamur sıçratıyoruz, ayakkabılarımızı temizlemeye su yetmiyor, siz ne yapıyorsunuz dağın yüzünde, ovanın düzünde? Derler ki, savaşın kendisi değildir sevilen, savaş fikridir. Yoksa insan bunca kanı, pisliği, soğuğu, acıyı nereye saklayacaktı değil mi? Bu soruları sana sorduğum gibi Âlim hocaya ya da diğerlerine soramıyorum. Sen cevap vermediğin gibi, Âlim hoca da, kitapların çok uzağında bulunduğundan mı, çevresinde oluşturduğu ve durdukça şi-

şen suskunluğundan mı, her nedense artık sorsam bile cevap vermezmiş gibi geliyor bana. Elbette seviyorum sizleri. Çünkü tarih denilen şeyi seviyorum. Sevmemiz gerekiyormuş, ben de seviyorum. Soğuğunu, bok kokusunu, çamurunu, kanı, o hiç sözü edilmeyen kanı bilmeden seviyorum, diyordun. Sen yeniçeri misin, diye soruyordun daha sonra. Sizin bir de levent olanlarınız var değil mi? Onlar kadırgalarda, günlerce karayı görmeden gidiyorlar. Onların hayatı daha sıkıcı sanki. Sen şimdi Malkoçoğlu'nu, Kara Murat'ı, Battal Gazi'yi de bilmezsin. Onlar, serhat boylarında dıgıdık dıgıdık, ırmakları sıçratarak, ormanları çınlatarak at sürüp Arap Celal'in veya Reha Yurdakul'un hanına gelirler; oradaki, bizimle –nasıl oluyorsa– aynı dili konuşan keferelere hadlerini bildirip, hancının yangılı karısı ya da önüne gelene veriyormuş gibi işveli kızıyla yatarlar. Sizin böyle bir şansınız da yok değil mi, diyordun. Olsa bile düpedüz zina değil mi? Sonra işte bu askerle orada, duvardaki tablolardan birinde karşılaşmıştın. Âlim hoca yazdıklarını okurken, sen duvardaki savaş resimlerine dalıp gidiyordun. Osmanlı ordusu Viyana önlerinde surları döverken, ya da tozu dumana katarak Niğbolu'da zaferden zafere koşarken veya padişahın hemen arkasında insanlar birbirlerini doğrarken, senin yeniçeri, bir, levent oluyor yanan bir kadırgada gezdiriyordu gölgesini, bir, akıncı oluyor sündürüyordu atını, bir de kapıkulu askeri oluyor diğerlerinin arasından sana bakıyordu derken tablodan tabloya sıçrıyordu. Savaşanların hiçbirinin yüzünde acı yoktu; acı olmayınca da kitap sayfalarına bulaşmıyordu elbette. Onca kılıç şakırtısı, onca at kişnemesi, savaş narası, yaralı inlemesine rağmen tuhaf bir sessizlik vardı tablolarda. Koridora, odalara, pencerelerdeki renksiz görüntülere bile sinen bu sessizlik daha da derinleşerek burada tanıştığın insanlarda yankılanıyor ve onları bazı romanlardaki tiplere benzetiyordu. Daha doğrusu söz-

lerinin arkasında usuldan usuldan esen öyle bir fısıltı vardı ki, o kitapların anlatmaya çalıştığı dünyayı buraya, hemen yanınıza çağırıyordu. Sözgelimi, öğretmen sınıfta çocuklara, "Allah'ı görebiliyor musunuz, bana gösterebilir misiniz?" diyordu; çocuklar da şaşırıp kalıyordu tabii. "Gösteremiyorsunuz, çünkü yok!" diyordu öğretmen. Bu duruma çok içerleyen çocuklardan biri eve gidip ağlıyordu, annesine babasına anlatıyordu yaşadıklarını. Ertesi gün derste öğretmenine bu kez o soruyordu: "Öğretmenim, sizin aklınız var mı?" Bu soru karşısında şaşıran öğretmen yine de cevap veriyordu: "Evet, var tabii..." "Peki, gösterebilir misiniz?" diyordu çocuk. Bu sahneyi okuyanlar, sanki çevrenizde Allah'ı inkâr edenler varmış da, onlara esaslı bir cevap vermişler gibi birbirlerine anlatıyor, kitap elden ele dolaşıyordu. Bu kitaplara bakılırsa, namaz kılarken insanın içi tarifi imkânsız bir hazla doluyor, ruhu kanatlanıp uçuyor, insan bir başka boyuta geçiyor, bu dünyayı unutuyordu adeta. Cuma ya da teravih namazlarında sen de aynı duyguların seni sarmasını, içini doldurmasını bekliyordun, ancak kendini ve bulunduğun yeri unutamadığın, bedeninden sıyrılamadığın için imanından şüpheye düşüyordun. Bir yandan rekâtları takip et, bir yandan okuyacağın sureleri düşün derken kitaplardaki adamlara benzeyemiyordun bir türlü. Yazdığın hikâyelerdeki kişiler de o adamlara benzemediğinden olsa gerek, insanlara doğruları, milli ve manevi değerleri gösterecek mesajlara yer vermenin şart olduğunu söylüyordu bu romanlar. Dedikleri tarzda yazmayı başarırsan dergilerine gönderebilirdiniz. Bu arada resim yaptığını da öğrenmişlerdi ve senden, büyük bir gövde gösterisi yapacakları Çanakkale Zaferi kutlamalarında sergilenecek piyes için bir resim yapmanı istemişlerdi. Yapabileceğin bir şey değildi; senin ölçülerine göre devasa bir afiş istiyorlardı senden. Ne diyeceğini bilemedin. Bir de baktın kutu kutu boyalar, fırçalar

hazır; koridora yerden tavana kadar bir genişlik ve sana göre metrelerce uzunlukta bir bez gerilmiş. Bazı çizgi romanlardan aklında kalan resimlerle gerçek savaş sahnelerini gösteren fotoğrafları bir araya getirerek oluşturduğun kompozisyonlardan birinde karar kılındı. Ve korka korka bitirdin resmi. Sonunda o gün gelip çattı. Piyes sinema salonunda oynanacaktı ve salon ilçelerden de gelenlerce tıka basa doldurulmuştu. O zamana kadar sayısız film izlediğin bu perde şimdi oraya başka bir yerden getirilmiş gibi eğreti, dahası yerini beğenmemiş gibi duruyordu. Birazdan bir yerlerinden yırtılıp lime lime dökülecekmişçesine sefil bir görüntü vardı karşında. İçinde bulunduğu durumu kavramış da bir an önce kurtulmak istiyormuş gibi titriyordu sanki. Bu titreyişlerin arasından bir fısıltı yayılıyordu bir tek senin duyduğun: Kaç buradan, diyordu. Perdeye gelişigüzel iliştirilmiş senin zavallı resminin amansız bir hastalığa tutulmuşçasına inleyen solgun halini, basitliğini, acemiliğini salondaki herkes anlayacak, bir yandan kahkaha atarken bir yandan da zaten tanıyorlarmış gibi o fırtınada seni bulup yüzüne bakarak olduğun yere çivileyeceklerdi neredeyse. Duvarlardaki, yerlerini benimsemiş apliklerin hiçbir şey yokmuş, olmayacakmış gibi aynı vurdumduymazlıkla donuklaşan gönülsüz ışıklarına takıldı gözlerin. Ama onlar bile uğultu arttıkça büyüyen, büyüdükçe seni küçültüp yok edeceğine iyice ortaya çıkaran bu salondan uzaklaşmanı sağlayamıyordu. Sahne de aynı kaderi paylaşıyordu aslında, orada bir oyun oynanmasına uygun biçimde ışıklandırılmamıştı. Beyazı iyice kirlenmiş, kenarlarındaki siyah bölümleri tozdan ağarmış perde senin devasa sandığın resmi yutmuştu. Nasıl da zavallı görünüyordu koca perdenin ortasında. Perde ne kadar da büyükmüş meğer. Dört ucundan iplerle germişlerdi resmini. Vahşi ellerce gerildiği belliydi, çünkü kat kat, eğik bükük, dalgalı bir şey olmuştu gariban.

İmzan da o dalgalardan birinin altında kalıp hayal kırıklığının dibini boylamıştı. Renkler cansız, figürler orantısızdı. Tüfeklerin tüfek, topların top olduğunu senden başka anlayan var mıydı acaba? Ya gökyüzü! Dışarıdan gökyüzü gelip kendi suretini görse yüzüne tükürürdü herhalde. Toz dumana karışmış gökyüzü taklidinin bir yerlerinden mavi bir boşluk bulup bu karanlık, bunaltıcı salondan, sahnedeki oyuncuların acemi, cılız seslerinden ve ürkek, kaçak, kırılgan hareketlerinden kendini kurtarmak istiyordun. Sonraki günlerde haftalarca uğramadın mücadelecilerin yanına. Uğradığında da senin resim gündeme gelmedi. Dergilerinde de yazın yayımlanmadı.

Feridun'u Konya'da mücadeleci gençlerle, hatta anne ve ağbisi dışında herhangi birileriyle aynı evde düşünemiyordun. Sen zaten başkalarıyla kalamazdın. Yurtların nasıl yerler olduğunu duymuştun birkaç kişiden. Ya sağcıların ya da solcuların yurdunda kalacaktın; bu da seni daha en başta istemediğin bir noktaya getirip bırakıyordu. Ankara burası gibi değildi; çok karışıktı, her gün bir olay oluyor, insanlar ölüyordu. Sadece siyasi olaylar değildi seni korkutan. Paranı çaldırıp beş parasız, yol paran bile olmaksızın ortalık yerde kalmaktan korkuyordun. Bir de kaybolmaktan. O koca caddeler, birbirinin tıpkısı sokaklar, biri diğerine bakarak çoğalmış gibi uzayıp giden binalar, ya her şeyi birbirine benzeterek kafanı karıştırır ve yolunu olmayacak yerlere çıkarırsa... İlkokuldayken topluca sinemaya götürüp seyrettirdikleri "Çölde Kaybolan Çocuk" filminin görüntüleri silinmemek üzere zihnine kazınmışken. Filmi izlediğin günden itibaren haftalarca uyuyamamıştın. Kaç gece, uçağınız çöle düşmüş ve bir tek sen sağ kalmıştın. Yüzün kavrulmuştu çöl sıcağında, susuzluktan dilin damağın kurumuştu; gündüz güneşin ateşinden korktun, geceleri karanlıktan; görünmez varlıkların çıkardığı çıtırtılardan, bilinmedik hayvanla-

rın vahşi seslerinden... Karnın çok acıktı, ne bulursan yemeye çalıştın. Ama senin için asıl son, kumlarda kayarcasına size, sinema salonunu dolduran siz kara önlüklülere doğru büyüyerek ilerleyen o kocaman yılanın gelip uykunun ortasında seni sokmasıydı. O günden sonra yılan senin için uykularında gelip boğazına dolanan bir korku oldu. Kaybolmak da korkulacak yeni şeylerin kucağına düşmekti bu yüzden. Kalabalıklara karışıp bağırmak, yumruk sallamak, hatta kavgaların ortasında kalmak da korkutuyordu seni. Bir gün Feridun ve Yusuf'la dolaşıyorken yanınızda polis minibüsü durmuş, ne zaman indiklerini bile anlayamadığınız, her an birilerini dövmeye dünden hazır şekilde kendilerini sertleştirmiş iki polis, alıcı kuşun tavuk cücüklerini kapması gibi sizi apar topar arabaya tıkmıştı. Ne olduğunu anlamaya çalışıyordunuz ama ağzınızı her açtığınızda dayağa biraz daha yaklaşıyordunuz. Hayatım mahvoldu, diye düşünmüştün. Sen içerde, annen baban dışarda mahvolacaktı. Minibüs, tam hareket etmişken durdu, şoförün yanında oturan polis camdan dışarı sarkarak senin kulağına da çarpan bir kadın sesine karşılık vermeye başladı. Yol kenarındaki evlerden birinin penceresinden bir kadın, aradıklarının siz değil başkaları olduğunu ve köşeyi dönerek diğer tarafa doğru kaçtıklarını söylüyordu. Leyleğin yuvadan attığı yavrular gibi fırlattılar sizi arabadan, köşeyi dönerek kaybolan bilmem ne etkileri anarşistlerin hain gölgelerinin tozunda tıpkı onlar gibi kayboldular. Siyasi bir gruba katılmak bu ve buna benzer pek çok olayın ortasına sürükleyecekti seni. Hepsi bir tarafa, sağcılık ve solculuğun temel kavramlarının bile içinden çıkamamıştın daha. Okuduğun her kitaptan sonra bildiklerini yeni baştan gözden geçirmen gerekiyordu. Herkes bütün bilgileri yutmuş, donanmış, güçlenmiş görürken kendini, sen zayıftın; çok zayıf. Mahalledeki ülkücüler, güzel resim yapıyorsun diye sana bozkurt resmi çizdirmek istemişlerdi.

Geceleri sokakları dolaşıp evlerin duvarlarına bozkurt resmi yapacaktın, onlar da yazı yazacaklardı. Babam geceleri sokağa çıkmama izin vermiyor, diyerek atlattın onları. Okuldaki solcu gruptan bazı kızlar yanına gelip kendilerine katılmaya çağırıyorlardı seni. Hiçbir gruba katılmak istemediğini söylüyordun onlara da.

Kazandığın okulun solcuların elinde olduğunu öğrenmiştin. Hakan sana yardımcı olacaktı.

Otobüs hareket ettiğinde son kez görüyormuşçasına kışlanın eteğindeki evinize bakacaktın. Eviniz ve mahalle geriye doğru kayıyorken arkada kalan onlar değil de çocukluğundu sanki. Çok geçmeden ilkokulun da oyuna sırt çevirmiş bir çocuk gibi el sallayacaktı sana. Şehrin çıkışında, tepenin üzerindeki genelevi görünce, yıllar sonra, yine bir otobüsün içinde buradan geçiyorken, Hacı Ömer'in seni oraya götürdüğü o kötü günü hatırlayacaktın. Okulu kazandıktan sonraki yıl olmalı. Bir yaz tatili. Hem merak ediyor hem de çekiniyordun. Yapabileceğin bir şeymiş gibi gelmiyordu sana. Nitekim öyle de olmuştu. Kadını tanıdık birine benzetecektin. Yıllardır tanıdığın, anne, yenge, abla, teyze, hala dediğin, başkasına ait bir kadına. Beynin, damarların, akmayı unutup bedenini donduran kanın sana isyan edecekti. O ânı, odada olanları –daha doğrusu olmayanları– değil, salonda seni bekleyen ya da az sonra nasıl olsa buluşacağınız Hacı Ömer'i düşünüyordun. Onu düşününce aklına mahalle geliyordu; mahallenin pis pis sırıtan herifleri, Hacı Ömer'in gevşek ağzından laf çalan göbelleri, ağızdan ağza dolaşan fısıltıların bir ucunun sizin bahçe duvarına kadar yayılması ve hazır oraya gelmişken teklifsizce içeri dalması geliyordu. Hacı Ömer'in yüzüne bakmadın, o senin gözlerinin içini araştırmak isterken. Kadınla aralarında işaretleşmiş olmalıydılar. Taksiyle geldiğiniz yolu yürüyerek dönüyordu-

nuz karanlık bir şehre doğru. Utancını görmemek için şehir gözlerini yummuştu adeta. "Biz kardeşiz, gizlimiz saklımız yok, normalde de böyle mi? Yarın evlenip barklanacaksın, şimdiden hal çaresine bakılmalı gerekirse." Yeniyetmeliğinizde sizi derelere çimmeye götüren oydu. Yan yana oturup, "Kart kart kamış, kızlara koymuş," diye otuzbir talimleri yaptıran, mahallenin abilerinin peşine sizi de takıp uzak yamaçlardaki bağları bekleyen bekçilerin eşeklerini gözetlemeye götüren de oydu. Mahallenin kancık köpeklerini bilen de. Ama arkadaşlarının hepsi bilirdi ki, yanlarında gitmene rağmen onların yaptıklarını yapmazdın. Hatta seyretmezdin bile. "Yok!" dedin, "Olur mu öyle şey? Niye böyle oldu ben de anlamadım, heyecandan galiba." Anlayışlı ağbi olmuştu Hacı Ömer: "Olur böyle şeyler, insanlık hali, herkesin başına gelebilir. Gerçi karı da çok çirkindi şansına. Kolay kolay kimseninki kalkmaz ona..." Onunla birlikte sen de gülüyor gibi yapmıştın içinde tekrarlanıp duran o sahneyi unutmaya çalışarak. Şehir de gözlerini açmış, ilk sokak lambalarıyla sizi karşılamaya çıkmıştı.

Sen şimdi bunları henüz bilmiyorsun. Daha yaşamadın çünkü.

Ve yaşamadığın o kadar çok şey var ki...

IV

Bir, böğürlerinde yalnızlıktan bıkmış birbirlerinden uzak çelimsiz ağaçlarıyla yayvan tepeler; bir, ekinler biçildikten sonra çırılçıplak kalan utangaç tarlalar; bir, yağmurun en son ne zaman yağdığını çoktan unutmuş dere yatakları geçiyordu otobüsün camlarından; bir de, ucundaki köye gidiyormuş gibi değil de oradan kaçıyormuş gibi sessizce sürünen tozlu yollar.

Yolculuğa çıkmak, olağanı, gündelik hayatı geride bırakıp yeni ve farklı olanın içine doğru gitmektir benim için. Bu yüzden, ne zaman yolculuğa çıksam, kafamda, kâğıda çizebileceğim güzel resimler ve yazabileceğim güzel cümlelerle geri döneceğimi sanırım. Ama bu kez öyle olmayacak galiba.

Sarıhacılı köyünün yamaca tünemiş evlerinin dibinden geçerken, bir köyde yaşamanın nasıl bir duygu olduğunu anlayabileceğim en iyi yerin burası olabileceğini düşünürdüm. Bunun için de pencerelerden birinin sövesine dayayıp başımı, bir yandan gelip geçen arabalara, bir yandan da bahçelere, harman yerlerine, bostanlara, bağ aralarında dolanan büklüm büklüm yollara, toprak damlı evlerin ötesindeki ıs-

sızlığa baka baka zamanı ne kadar yavaşlatabildiğimi hayal ederdim; hayal kurmanın bulunduğumuz yerle bir ilgisi varmış gibi. Belki de vardır, bilmiyorum. Sonra evden çıkıp, bu köyde yaşadığım halde kendimi buraya ait hissetmediğim sokaklarından geçerek tarlalar arasında bir görünüp bir kaybolan yollara atardım kendimi. Böylece bir yandan doğanın dilini öğrenir, sessizliğin sırrını çözerken, bir yandan da hayatın anlamını kavramaya biraz daha yaklaştığımı, çünkü ancak bu şekilde kendimi, uzaklara gönderdiğim ya da zaten uzaklarda olan benzerimi bulacağımı geçirirdim aklımdan.

Bu sabah erkenden uyanıp Sırma'nın kahvaltı hazırlamasını beklemeden kendimi dışarı attığımda, zamanında oraya varamayacak olsam da uzun yolculuklara mümkün olduğunca erken çıkılması gerektiğini bildiğim halde o saatte araba bulamama endişesiyle acele ettiğimi düşünüyordum. Kent Lokantası'nda, doğudan gelecek otobüslerden birine binmeyi beklerken poğaça veya simit benzeri bir şeylerle sigara altı yapabilirdim aslında, ama aldığım haberden sonra canım bir şey istemiyordu.

Aç karnına bir sigara daha yaktım.

Keşke bir kitap alsaydım yanıma. Bu yolculuk nasıl bitecekti şimdi!

Çocukken, karanlık ormanda ışığı yanan bir kulübeye rastlandığı için seviyordum okumayı. Zifiri karanlıkta, bir dala basınca ayağımızı korkutan derin bir çıtırtı yankılanırdı. Büyür, gider bir yaprağın hışırtısını alır, bir kuşun ötüşünü kanatlandırır, bilinmeyen bir yaratığın fısıltısıyla çoğalırdı. Sonra kendi büyüklüğünden korkmuş gibi başka seslere kulak kesilirdi. Her ağaçtan, daldan, yapraktan, ottan, kabuktan ayrı bir çıtırtı; her taraftan birbirinden korkunç hayvan sesleri geliyorken ve adımını nereye atacağını, neye basacağını, sırtına, omzuna, boynuna, hatta yüzüne neyin dokunacağını bilemezken, üstelik karnın aç, yorgun, uykusuz

ve üşümüşken, içindeki ocağın çıtır çıtır yandığını, çorba tenceresinin kaynadığını adınız gibi bildiğiniz bir kulübenin ışığını görmekti okumak. Orada, sizi geri çevirmeyecek, sofrasını size açacak dünya iyisi bir insan vardı. Bilinmezliklerle dolu bir insandı bu insan. Hikâyeler anlattıkça bilinmezliği artıyor, sırlar çoğaldıkça orman genişliyordu ve her ormanda bunun gibi başka kulübeler olduğunu öğreniyordunuz. Siz hep o iyi insanın hikâyesini merak ettikçe, onun anlattıklarının izinde başka ormanlarda kayboluyor, yine karşınıza çıkan kulübelerdeki iyi insanlarla başka ormanlara giriyordunuz. Ama o, ışığı yanan, bacası tüten kulübe, o sığınak hep vardı. Daha ne isterdi bir insan!

Yaşayacağım zamanları okumaya ayırarak bana verilenden başka bir hayatı mı yaşamıştım, bilmiyorum, ama bu yolculukta elimde bir kitap olmaması gerekiyordu zaten; çünkü elimdeki hayatı anlayabilmemin yolu diğerinden uzaklaşmaktan geçiyordu. Neredeyse her kilometresi anılarımla dolu bu yolda bir kez daha hızla ilerlerken beş yıl öncesinde, annem ve babamla birlikte yaptığımız yolculuğu yaşıyordum aslında.

Otobüs, Yağlı'da mola verince babam bir şey yiyip yemeyeceğimizi sormuştu. Ben yine şimdiki gibi canım hiçbir şey istemediği için, annem de büyük ihtimalle masraf olmasın diye, yok, demiş, üstümüzde uçuşup birbirine dolanan anonslar ve arabesk müziğin çalkantısında çay içerek oyalanmıştık. Bir an önce Ankara'ya varmakla, mümkün olduğunca geç gitmek ya da bütün bunlar bir rüyaymış ve ben bambaşka bir dünyada uyanıyormuşum, bir de bakıyormuşum ki Almanya'da, Sevdiye'nin yanındaymışım diye hayaller kurmak arasında bocalıyordum o sırada. Doğru ya, kayıttan önce nüfus cüzdanımı değiştirmek için nüfus müdürlüğüne gittiğimizde, babamın arkadaşı Faruk ağbi öyle dememiş miydi?

"Ya kardeşim, senin oğlanın Almanya'da dayısı yok mu?"

"Var," demişti babam.

"Dayısının kızı yok mu?"

"Var."

"E, daha ne düşünüyorsunuz? Bu devirde üniversitede çocuk okutulur mu? Ya kim vurduya gider Allah göstermesin, ya başına bir iş gelir. Ortalık karışık, sen bilmiyor musun bunları? Formalite icabı evlendirin dayısının kızıyla, kapağı Almanya'ya atınca boşanırlar."

Babam susmuştu ama benim yüreğim susmamıştı. Eve gelince benden önce yüreğim konuşmuştu sanki. Annem de:

"Evlendikten sonra niye boşanıyormuşsun?" demişti.

"Değil mi, niye..." demiştim ben de.

Üniversiteye başlıyordum işte. Sevdiye'ye bir adım daha yaklaşıyordum. Hayatım birdenbire değişmişti. Beklediğim o büyük değişimin eşiğindeydim. Ama Ankara'da tek başıma nasıl ayakta duracaktım?

Babamın en sinir olduğum huyuydu; otobüs hareket edene kadar binmez, sigara içmeyi sürdürürdü. Şoförden sonra, muavinle de hemen hemen aynı zamanda biner, koltuğuna oturunca daha ağzındaki duman dağılmamışken sigaranın yenisini yakardı.

O gün orta koltuklardan birinde oturuyordum, annemle babamın arkasında. Şimdi arka beşlideyim. Koca beşlide muavinle ikimiz. Az önce tuttuğum sigarayı içiyor. Barış çubuğu bir nevi.

Lise son sınıf bitmeyecek sanıyordum. Öğrencilik hayatımda ilk kez o yıl, –teşekküre alışkındım da– birinci dönemde takdir almıştım. Kış olduğu için tören içeride yapılmıştı. Müdürün uzun, neredeyse bir ömür süren konuşmasından sonra müdür yardımcısı teşekkür ve takdir alan öğrencilerin adlarını okuyup kürsüye çağırıyor, alkışlar eşliğinde belgeleri veriyordu. Kalbimin çarpıntısıyla ayaklarım

dolaşacak ve kürsüye varamadan ya da tam kürsüdeyken düşüp kalacağım diye olduğum yerde titriyordum. Tövbeler olsun, ben bunca kalabalığın önüne çıkamazdım. Alkışlar benim yüzümde patlamışçasına kıpkırmızı olurdum, bacaklarım bu zayıf gövdeyi bile taşıyamazdı. Birileri, bu mu takdir almış, mıymıntının teki lan bu, derse içinden, ya da, zaten alsa alsa böyle inekler alır takdiri, derlerse birbirlerine, arkamdan konuşurlarsa ne yapardım! Müdür yardımcısı adları okudu, öğrenciler çıkıp belgelerini aldı, ben ha şimdi adım okunacak, bundan sonra kesin benim adımı okuyacak, herkes dönüp bana bakacak diye kıvranıp durdum. Ve tören sona erdi. Takdir alacağımı bilen sınıf arkadaşlarım yüzüme baktılar; kürsüye çıkmış gibi şaşkın, kime, nereye bakacağımı bilemez haldeydim. İtiraz etsene oğlum, hakkını arasana, dedi birileri. Ya müdür yardımcısı kızarsa. Ama hak ettim ben, notlarım tutuyor. Yanlış hesapladım desem, değil; bazı hocalar sonradan notumu değiştirmiş olsalar, bu kez de en azından teşekkür almam lazımdı. Nasıl olduysa kendimi müdür yardımcısının karşısında buldum. Tabii herkes dağıldıktan, ortalarda kimse kalmadıktan sonra.

"Hocam, benim takdir belgesi..."

"Ne takdiri!"

"Hocam notlarım tutuyor..."

"Eee?"

"Belge?"

"N'olmuş oğlum belgeye?"

"Adımı okumadınız da..."

"Mümkün değil. Olanı okuduk."

"Benim adımı okumadınız... Benim belge..."

"Gel bakayım sen benimle."

Müdür yardımcısının odasına girdik. Masasındaki kâğıtları, dosyaları karıştırdı, onu oraya aldı koydu, bunu buraya aldı koydu, benim belgeyi buldu.

"Aha burada işte. Bizde bir şey kaybolmaz oğlum. Al belgeni, doğru sınıfına, marş marş!"

Kırmızı kurdeleli takdir belgemi saklaya saklaya sınıfa girdim; kürsüye çıkmıştan daha beter hissediyordum kendimi.

Derslerimin iyi olması bana yetmiyordu. Üniversite sınavına hazırlanmak için bir şeyler yapmak lazımdı ama ne yapacağımı bilmiyordum. Ankara'da dershaneler olduğunu duymuştuk, orada test çözmenin pratik yolları öğretiliyormuş. Millet harıl harıl test çözerken bizim çoğu dersimiz boş geçiyordu. Biz de boş derslerimizde okuldan çıkıp Çetin'le birlikte fırından parmak ekmek alıyor, evleri çarşıya yakın olduğu için onlara gidiyorduk. Annesi çay demliyordu bize. Oturup biz bu sınavı nasıl kazanacağız, kimler kazanabilir, aynı okulu ya da en azından aynı şehri kazanırsak bir ev tutup birlikte kalırız diye konuşuyor da konuşuyorduk.

Dershane konusundan evde de söz etmiştim. Babam görevli olarak sık sık Ankara'ya gidip geliyordu. Bir gittiğinde, bankanın bölge müdürlüğünün karşısındaki dershaneyi görünce, konuştuklarımız aklına gelmiş, gidip dershanenin yöneticileriyle konuşmuş ve kısa dönem kurslar olduğunu öğrenmiş. Dönüşte de çalıştığı bankanın sandığından para çekmiş, dershaneye gideceksin, hadi hazırlan demişti. Sağlık müdürlüğünde çalışan Kenan dayımın sayesinde rapor alarak okula devam işini halletmiş, sınava bir ay kala, annem ve babamla Ankara yoluna düşmüştük. Ankara'daki akrabamız Şeremet emminin evinde kalacaktım. Şeremet emmi, babamın amcası Torhul Yunus'un oğluydu. Bir gün tarlada ekin biçiyorken babasıyla kavga etmiş, tırpanı kaldırıp attıktan sonra gidiyorum bu köyden, bir daha ne düğününüze gelirim ne de cenazenize, diyerek tası tarağı yüklenip Ankara'ya göç etmiş. Anlattığına göre, Allah yüzüne bakmış, bir gecekondu ayarlayıp inşaatlarda çalışmaya başlamış. Sonra kendi gecekondusunu yapmış ve Sosyal Sigortalar'da işe girmiş.

Her ne kadar yemin ettiyse de hasat zamanları köye gelip gider, her gelişinde de bize uğrayıp en az bir gece kalırdı. Ankara'dan gelen bu misafir bizim gözümüzde çok önemli biriydi. Ve bu önemli kişi bize durmadan soru sorardı. Mesela, dünyayı boynuzlarında taşıyan öküzü biliyor muyduk? Ya resmin çok günah olduğunu? Ben niye resim yapıyordum? Benim namaza başlama yaşım gelmiş geçiyordu, niye başlamıyordum? Babam zaten kılıyordu değil mi? Sesini çıkarmıyordu babam. Tebliğ etmek bir Müslüman'ın en başta gelen görevlerinden biriydi. O yüzden o nasıl bize tebliğ ediyorsa biz de çevremizdeki insanlara tebliğ etmeliydik. Sabah namazına birlikte durarak inşallah yeni bir başlangıç yapmalıydık... Resim yapmanın niye günah olduğunu, ilerde ressam olmak istediğime göre şimdi benim durumumun ne olacağını kendi kendime sorguluyor, Şeremet emmi sonsuza kadar karşımdaymışçasına bunalıyordum. Bir çıkış yolu olmalıydı, birileri bana resim yapmanın günah olmadığını söylemeliydi. Resim yapınca ben ya da çevremdekiler ona tapmıyorduk ki.

Eve bir misafir geldiğinde bizim oda misafire verilir biz de salonda yatardık kardeşlerimle. Şeremet emminin sabah namazına kalktığını duyunca biz de alışık olmadığımız o saatte kalkar, onunla birlikte alaca şafakta kahvaltıya otururduk. Ondan yayılan hacı yağı kokusu günlerce çıkmazdı evden.

Şeriat diyor başka bir şey demiyordu. Yasak değil mi, diye sormuştum bir keresinde. Allah'ın yoluna karşı çıkmak Allah'a karşı çıkmaktır, deyip kafamı iyiden iyiye karıştırmış, yaşadığım ve yaşayacağım hayatın bir günahkârın hayatı mı olacağı kuşkusunu kazımıştı içime. İnsana kendisini günahkâr, çoktan cehennemin dibini boylamış birisiymiş gibi hissettiren Şeremet emmi gittikten sonra bile evde kalan sözleri, yaşlanınca namaza başlarsam, yıllardır kılmadığım namazları nasıl halledeceğimi çözmeye çalışan düşüncelerimin arasına sızar, Şeremet emmi, sözleri bıraktığı yerde duruyor

mu diye kontrol etmeye gelecekmişçesine uzun süre canlılığını korurdu.

Babam çok umursamazdı ama annem pek hazzetmezdi, "Kafayı dinle bozmuş bu hu'cu," dediği Şeremet emmiden. Babamı da götürmüş bir keresinde hu çekmeye, o yüzden annem, başımızı belaya sokar diye çekinirdi ondan. Ama Ankara'da ondan başka tanıdığımız kimse yoktu, mecburen onlara gidiyorduk.

Dershanede dersler çoktan başlamıştı, herkes birbirini tanıyordu, arkadaşlık kurabileceğim benim gibi birini arıyordum ama yoktu. Teneffüslerde daracık koridora çıkıp özel mülklerini işgal etmişsiniz gibi sizi ezip geçen, üniversiteyi çoktan garantilemiş havasındaki züppelere sinir olmaktansa sınıfta oturarak ben burada ne arıyorum diye düşünmek daha iyiydi. Gerçi bu kadar masrafın, beklentinin boşa gitme ihtimali insanın beynini ağırlaştırarak çekilmez bir yüke dönüştürüyordu ama bu baş ağrısı bir gün çekip gidecekti elbet.

Her sabah, Üreğil istasyonundan banliyö trenine binip Yenişehir'de iniyor, oradan Kızılay'a, dershaneye yürüyordum. Sabahları tren kalabalık olduğu için kimse önümü kesip bana necisin diye sormuyordu; dönüşte de kalabalık vagonları ve yaşlıların yanını seçiyordum. Dershane, istasyon ve ev arasında yürürken terliyordum. Banyo yapamıyor, iç çamaşırı değiştiremiyor, aynı gömleği günlerce giymek zorunda kalıyordum.

Bir gün dershane çıkışı dergiye gittim. Ağaçlı bir sokakta, giriş kat bir apartman dairesi. Benim yaşlarımda bir genç açtı kapıyı. Bir dergi bürosunun nasıl bir yer olabileceğini kafamda canlandırmaya çalışmıştım daha önce. Güzel mobilyalar, kocaman kitaplıklar, daktilolar, baskı makineleri, kadın erkek bir sürü çalışan. Oysa salonda, çoktan kaldırılmış da oraya, mozaikleri kararmış betona hatırasını bırakmışa benzeyen kirli bir hah, üzerinde yorgunluktan bacakları bü-

külmüş bir sehpa, sessizlikten solmuş ihtiyar rengi ve ihtiyar işi durgun birkaç koltuk ve duvarlarda derginin eski sayılarının büyütülmüş kapak resimleriydi gördüğüm. Sokağın bütün ağaçlarının gölgesi yaprak yaprak buraya sığınmıştı adeta, öyle serindi içerisi. Mutfağın fakir rafları ve boş tezgâhın yanında çoktan unutulmuş gibi duran buzdolabı bir hayal kırıklığının parçalarına benziyordu.

Ben salonun ortasında dikiliyorken arkamda duran genç:

"Buyrun?" dedi.

Genç ama helal olsun kapağı dergiye atmış adı ne acaba yazısını okumuşumdur belki de elde ne adamlar var ben de uzaktan uzağa acaba bir şeyler yapabilir miyim diye çırpınıp duruyorum buraya gelirken ne konuşacağını düşünmezsen böyle olur işte mektup göndere göndere ezberlediğim adresi bulabilecek miyim diye sağa sola bakmaktan başka bir şey yapmamıştım niye geldin buraya derlerse cevabım var mı derlerse mi dedi ya arkadaş az önce insan bir yere gitmeden önce ne konuşacağını az çok kafasında belirlemez mi evet niye geldim buraya şeyi görmek için tanışmak...

"Mustafa Köknar beyle görüşecektim."

"Konu neydi, ben yardımcı olayım."

Konu mu? Ne konusu? Niye bomboş burası? Ya Mustafa Köknar yoksa! Ne zaman gelir diye sorsam ayıp olur mu?

"Dergide bazı şeylerim yayımlandı da... Tanışmak için..."

Aferin sana. Şu kurduğun cümle, yazan birinin kuracağı cümle mi? Daha yolun başındayken yenilmek diye buna denir işte.

Geldiğimi haber verdikten sonra biraz beklememi söyledi. Bürodaki bütün işlere o bakıyormuş, şiir de yazıyormuş, ama daha yayımlanmamış dergide. O sırada yaprakların hışırtısını duydum sanki. Derken odalardan birinin kapısı açıldı, derginin sahibi ve yazı işleri müdürü ak saçlı şair gülerek karşıladı beni.

"Ben Yağız Atlı."

"A, öyle mi? Bize o güzel desenleri gönderen delikanlı. Hikâyelerini de yayımlıyoruz değil mi?

"Evet efendim."

Titriyorum. Beni hatırladı. Beni tanıyor. Bembeyaz saçları var. Filmlerde gördüğüm yargıçlara benziyor. Birazdan vereceği hükümle hayatınızı değiştirebileceğini sadece bakışlarıyla bile hissettirebilen, gülümserken veya kibarca hatırınızı sorarken size lütufta bulunduğunu belli eden adamlardan. Bembeyaz saçları var. Hiç bu kadar beyaz saç görmemiştim. Odasında iki kişi daha var, onlarla tanıştırıyor. Heyecandan öleceğim. Adlarını bildiğim, hayran olduğum insanlarla tanışıyorum. Dergimizin en genç ressam ve yazarı diyorlar. Onlar da en yaşlılarıymış. Böyle söyleyip gülüyorlar. Sonra adıma bir dosya açıp gönderdiklerimi o dosyada topluyorlar. Benim bir dosyam var artık dergide. Yağız Atlı dosyası. Sonra içlerinden birinin yeni aldığı daireyi konuşmaya başlıyorlar. Bu kadar mıydı? Yazıp çizdiklerim hakkında, bundan sonra ne yapmam gerektiği hakkında, ne bileyim, bu yolda kurduğum hayallerden, gördüğüm rüyalardan herhangi biri hakkında niçin bir şey söylemiyorlardı? Müsaade istiyorum; başarılar diledikten sonra, içlerinden birinin, tabancan var mı, ilerde lazım olacak, sözlerine gülüyorlar ve beni güle güle uğurluyorlar.

İstasyona doğru yürürken her şeye rağmen kendimi çoğalmış hissediyordum. Öyle kalabalıktım ki, içim genişlemişti ve içimde bir sürü ses uzak yerlere gidiyor, tam kayboldu derken daha bir parlayarak geri dönüyor, seslerin her biri diğerine cevap yetiştirmeye çalışıyor, aynı şeyleri yeni baştan bir daha, bir daha anlatıyordu. Benim anlatacaklarım ise bir nara serkeşliğinde boğazımla gözlerim arasında tepinip duruyordu. Ağzımdan çıkamayan naranın gözlerimden fışkırmasını istiyordum bir yandan, bir yandan da onun zorlama-

sıyla farkında olmadan adımlarımı hızlandırıyordum. Hakan olsaydı yanımda, ya da pek ilgisini çekmezdi ama Yusuf olsaydı, anlatsaydım az önce yaşadıklarımı. Anlatamıyorum. Bağıramıyorum. Ağlasam bütün Ankara görecek şimdi...

Bu anları hiç unutmamalıyım diyorum kendi kendime; önce hatıra defterime yazmalı, sonra her gece rüyamda tekrar tekrar yaşamalıydım bu günü. İşim daha da zordu bundan sonra. Öyle aklıma estiği gibi yazıp çizip gönderemezdim. Belli ki bundan sonra göndereceklerimi daha sık yayımlayacaklardı. İnsanların gözü üzerimde olacaktı bir anlamda.

Bir başka gün dershane çıkışında kitapçıları gezdim. Dayanamayıp birkaç kitap aldım. Oysa paramı idareli harcamalıydım. Yenişehir istasyonunda bir bankta oturmuş banliyö trenini bekliyorken elimdeki kitapların ağırlaştığını, hatta elimi yaktığını ve bu yangının içimde dolaştıktan sonra boğazımda söndüğünü hissettim. İki kaşımın arasına nereden geldiğini ve ne olduğunu tam olarak bilemediğim bir sıkıntı ve elimdekine benzer bir ağırlık gelip oturdu. Üniversiteyi kazanamazsam ne yapacaktım bu kitapları, ne işime yarayacaklardı? Ufak bir memurluk kapabilirsem, olup olacağım oydu. Kitaplarının arasında, onlarla birlikte tozlanmış, herkese yabancı, uyumsuz bir memur. Bu yirmi günlük dershane macerası da hızlandırılmış bir komedi filminden farksızdı. Benim dışımdakiler zaten bildikleri konuların üzerinden hızlıca bir kez daha geçiyorlar, bense arkalarında bıraktıkları toz dumanın içerisinde bir şeyler aranıyordum. Onlar kazanacak, ben gidip evimde oturacaktım. Üstelik kucağımda bir dolu kitapla. Şu tren bir an önce gelmeliydi, güneş gözlerimi almaktan bir an önce vazgeçmeli, çarçabuk akşam olmalı, çarçabuk içine saklanacağım uyku saatleri gelmeli, günler hemencecik bitmeli ve lanet olasıca o son günü yaşamalıydım. Allahtan, annem, memlekete gittikten bir hafta sonra, benim Şeremet emmilerde tek başıma rahat edemeyeceğimi bildiği için tek-

rar dönmüştü ve eve gittiğimde onu görüyordum. Annemle Tekmile yengenin, dağılmaya başlamışken gittikleri pazardan son sebze ve meyveleri gülücüklü bir sevinçle eve taşımaları, birlikte kurup kaldırdıkları sofradan kaçan tıkırtıların gecekondunun bahçesinde dolandıktan sonra usulca karanlığa karışırken hatırlattıkları ve bu tıkırtıların ardından geçmiş günlere, köye, babam, amcam ve Şeremet emminin çocukluklarına gidip gülümseyen bir yüzle geri dönen sözlerin sıcaklığı, bir an önce oradan kaçmak isteyen ruhumu azıcık da olsa oyalıyordu. Ama okumadığı için demir doğramacı çırağı olarak işe gönderilen Muhammet'e benzemesin diye, insanın yüzüne boş boş bakan, aynı bakışlarını deftere ve kitaba yönelttiğinde de orada ne varsa boşaltan İsrafil'in derslerine yardım etmemi istediklerinde, içimde bir yerlerde tetikte bekleyen sıkıntıyı nereye koyacağımı bilemiyordum. Bu sıkıntı gelip benim gözlerimden, benim baktığım yerlere bakarsa ve annem de bunu görürse diye korkuyordum bir yandan da. Şeremet emmi ortaokulu dışarıdan bitirmiş, şimdi de liseyi dışarıdan bitirmeye hazırlanıyordu. Böylece hademe kadrosundan memur kadrosuna geçebilir ve masa başında çalışmanın keyfini sürebilirdi. Üniversite sınavında burayı kazanırsam yanlarında okurdum, hem ona hem de İsrafil'e faydam dokunurdu. Ayrıca bu karışık ortamda onların yanında güvende olurdum. Babam maaşının yarısını ona gönderirdi, o da beni burada, yanında okuturdu. Ben de onun bir evladıydım. En iyisi buydu. Bu!

Kendimi bir an Şeremet emminin önünde oturmuş saçlarımı kestiriyorken hayal etmiştim. Masraf olmasın diye çocuklarını makineyle kendisi tıraş eder, hafta sonları gecekondu yapmaya giderken İsrafil'i ve eğer mesaisi yoksa pazar günleri de Muhammet'i yanında götürürdü. Her şeyin en ucuzunu bulur, babamın deyişiyle, tekeden köremezi sağardı.

Şeremet emmi, bazen çok gereksiz ve kırıcı konuştuğunu

hissetmiş gibi, birden sonsuz hoşgörüye sahip bir insana dönüşmüşçesine yüz hatlarını yumuşatırdı; sesi tatlılaşır, gözlerinde sevilesi bir gülümseme parlardı o zaman. Daha doğrusu, bu dünyayı elinin tersiyle itip kendi gözlerinin içine çekilirdi Şeremet emmi. Severdiniz onu birden. Haksızlık ettiğinizi düşünürdünüz. Bir Müslüman işte böyle olmalı diye geçirirdiniz aklınızdan. Ne güzel, cennete çoktan varmış da bize oradan bakıyor gibi gelirdi.

"Su ister misin ağbi?" dedi muavin. İstemezsem küsecekmiş gibi masum bakıyordu. Kalkmış, dolabın önünde, basamakta dikiliyordu.

Hadi bakalım, ver de içelim dercesine sesimi tatlılaştırmaya çalışarak:

"Olur, içerim," dedim.

Babam da, otobüste kim su istese, hazır muavini ayakta yakalamışken, avcundaki hayali şişeden su içiyormuş gibi yaparak kendini gösterir, su isterdi. Pek hatırlamıyorum ama o gün de istemiştir muhakkak.

Gittiğim yer bir uçurumun kenarı mıydı? Oraya varınca düşüp kayalara çarpa çarpa, her çarpışta bir parçamı bıraka bıraka dibi boylayacak mıydım, yoksa kanatlanıp uçacak ve karşıya, hiçbir yara bere almayacağım güzel yerlere mi geçecektim?

Ankara'da beni bekleyen güzel şeyler de vardı tabii. Dergiye uğrar, şair ve yazarlarla tanışır, sohbetlerini dinlerdim mesela. Bol bol sinemaya giderdim. Şehrimizde fazla açık diye gösterilmeyen, Hakan'dan duyduğum ne filmler vardı orada; araya konan ne parçalar... En önemlisi, kitapçılar vardı Ankara'da. Girip saatlerce gezebiliyor, bütün kitapları elinize alıp inceleyebiliyordunuz. Bizim gazeteci-kırtasiyeci-kitapçı nursuz herifi düşününce, bulunmaz bir armağandı bu kitapçılar. Sonra bir sürü dergi. Gazete büfelerinde bile bulabiliyordunuz.

Yağlı'daki moladan sonra yol daha çok benim içimde kıvrılmaya, hayallerimdeki görüntülerle birleşip başka başka yerlere doğru akmaya başlıyordu. Baktığımız her yeri bitimsiz bir uykuya dönüştüren bozkırda, belirsiz, elle tutulmaz bir şeylerin uçuştuğunu görüyordum. Ancak filmlerde ve resimlerde gördüğüm tren yolu, sanki iğdelerin arkasına saklanmış gibi birdenbire ortaya çıkıyor, geride yılgın akasyalar bırakarak yanı başımızda bitiveriyordu. Sonra ilk kez gördüğüm istasyon binası. Çok yakınından geçtiğimiz bu tren istasyonu anlatılmamış bir hikâye olarak yer alacaktı zihnimde: Görünürde herhangi bir yerleşim yeri yoktu. Yıllarca buradan gelip geçecek ama kimseyi görmeyecektim. Kör hatta, çürüye çürüye buraları çoktan terk etmiş iki vagon, beklemekten paslanmış birkaç cılız akasya, solgun bir sarıda siline siline yok olan istasyon binası... İç sızısını andıran bir yalnızlık... Gözlerindeki tenhalığı duvar duvar gezdiren bir kadını görür gibi oluyordum. Bir zamanlar yağmurlu aynasında gür saçlarını çözdüğü odası, babasının duvardaki suskun fotoğrafı ve teyzelerinin avluyu genişleten kahkahaları gölgeleri göğe düşen eskimiş ağaçlarla birlikte çok gerilerde kalmıştı. Sisli bir adamdı kocası; bir vardı bir yoktu. Kış gecelerinde, rüzgâr kapıda nöbetteyken eldivenler, kazaklar örerek bir ipin ucuna bağlardı özlemini; ipi her çekişinde hem kendi giderdi uzaklara hem de uzaklar gelirdi ona. Ve ben bu hikâyeyi zihnimde gezdirdikçe adam iyice silinir, kadının hikâyesine dönüşürdü zavallı istasyonun çağrıştırdıkları. Ya benim hikâyem? Onu kim anlatacaktı? Böyleydim ben işte! Ne yapacağımı bilemediğim, kendi içimde dört döndüğüm en zor anlarımda bile içime bakacağım yerde, içimdekilerin gölgesini görecekmişçesine dışıma, gözlerimin, sesimin ulaşamayacağı yerlere bakıyordum.

Yağlı'dan geçiyorduk. Doğu otobüsleri şehrimizde mola verdikleri için Yağlı'da durmuyorlardı. Biz hızla oradan ge-

çerken, kendilerini kovalayan yolları sapıtmış olmanın gururuyla bekleyen otobüslerin yolcularından bazıları, niçin orada oyalandıklarını, şu bizim otobüs gibi horuldayıp gitmek varken bitmeyen dakikaların içinde neden dolanıp durduklarını anlamak istercesine yola bakıyorlardı. Üç saatlik yolu yarılamışken burada durup yarım saat ihtiyaç molası verildiğinde otobüsten iner, bu kadar pahalı ıvır zıvırı kime sattıklarını bir türlü anlayamadığım hediyelik eşya dükkânına; yolda kalacaklar da şimdiden karınlarını doyuruyormuşçasına avurtlarını kocaman kocaman kopardıkları ekmeklerle şişirmiş yolcuların yemek yediği lokantaya; acımış, karbonatlı çayları bir içenin bir daha içmediği çay salonuna; uzun saplı fırçalarına bağladıkları hortumlara kırılmaması için takla attıran yıkamacılara vakit geçsin, yarım saat bir an önce dolsun diye uzun uzun baktıktan sonra ellerim ceplerimde yola doğru yürür, tıpkı bu insanlar gibi, onların şimdi bize baktıkları gibi, hızla geçen araçlara bakardım.

Sanki bizi Ankara'ya götüren otobüs az önce hareket etmiş ama uğultusunu, kokusunu, gölgesini orada bırakmıştı. İşte annemle oturuyorduk tedirgin bir masanın gerisinde; babam, kâh bir garsonun sinirli, yorgun adımlarının tıkırtısında, kâh bir araba yıkayıcısının yılankavi hortumunun ıslak şırıltısında dolaşıp duruyordu.

Oysa çoktan Ankara'ya varmış olmalıydılar. Kayaş'ın gecekonduları sağlı sollu, karşılamaya gelmişçesine yol kenarına koşturmuş olmalıydı. O gecekondulardaki bütün kadınların suskunluğu annemin suskunluğunun altında kalmış olmalıydı. Babamın gözlerinde çöreklenen kaygı sigara dumanlarının arasına saklanmış, Ankara'nın bütün uğultusu benim içimde çalkalanıyor olmalıydı.

V

İçimde çalkalanıp duran bir bulantıyla otobüsten indim. Annemin inmesini beklerken bir gözüm babamdaydı. O çoktan inmiş, gövdesinin üst kısmı bagajın içinde kaybolan muavinle birlikte eşyamızı çıkartıyordu. Dört bir yanımızda tepeler dolusu gecekondu vardı. Küçük bahçelere, ağaç altlarına, birbirlerinin gölgesine sığınmış evler vardı. Tepeye doğru tırmanan, birdenbire yolun önüne çıkan evler vardı. Sokağı görmeyen, bu gidişle de hiç görmeyecek olan, hatta sokağa nereden çıktığı, nasıl bağlandığı belli olmayan evler vardı. Kendilerinden kaçan tepeye tutunmasalar bilinmez bir boşluğa yuvarlanacakmış gibi duran, daha doğrusu son anda yuvarlanmaktan kurtulmuş olmanın şaşkınlığıyla donup kalmış evler vardı. Evler vardı... evler... Her yerde evler vardı.

Benim ev de gecekonduların iyice birbirine karıştığı yamacın dibinde, ince minaresi ağaçların arkasından sivrilen caminin yakınındaydı. Babamla kayıt için geldiğimizde tutmuştuk evi. Şeremet emminin kayınbabası aracı olmuştu. Yaşlı bir dul kadının eviydi. Yüzüne karşı teyze, arkasın-

dan dul karı dedikleri için adım öğrenememiştim. İki oğluyla yaşıyordu.

İndiğimiz yerden Şeremet emmilerin evi görünüyordu. Somya, yatak, yorgan, açılır kapanır masa, küçük tüp, kilim, kap kacak gibi bir dolu eşyadan oluşan yığının yanında dikilip kalmıştık otobüs gittikten sonra. İçimdeki bulantının benzeri bulanık bir göğün altında uyuyakalmışçasına ölgün duran gecekondulara daldım bir süre.

Sonra annemi bekçi olarak bırakıp eşyayı Şeremet emmilerin bahçeye taşıdık.

Banyonun suyu bahçeyi ıslatmıştı; sanki o sıcak günden kalma bir yaşartıymış gibi toprağa sızmış, utangaç izler bırakmıştı geçtiği yerde. Sınavdan bir gün önceydi. İki araç değiştirerek gittiğim semtte sınava gireceğim okulu bulmuş, bahçe duvarı boyunca yürüyerek, kızgın güneş altında olduğundan parlak ve yapayalnız görünen okul bahçesine boş boş bakmış, bitimsiz bir bıkkınlığın ortasında bocalayıp durmuştum. Okullar her yerde aynıydı; birbirlerine bakarak çoğalmışlar, aynı duruşu, aynı yüzü, aynı uzaklığı birbirlerine devrederek zamandışı bir yer bulmuş ve orada çivilenip kalmışlardı. Gün bitmeyecekti. Yaz bitmeyecekti. Ben burada kaybolacaktım. İki kaşımın arasına bir ağrı yerleşmişti. Yapılacak en iyi şey bir sinemanın serin karanlığına sığınmaktı. Kızılay'da buldum kendimi. İki film birden. Devamlı. Araya konan "parça"yı izlemek için katlanılan bir dolu saçmalık. Sonra tuvalet ve orada hayalden izlenen az önceki sahneler. Eve gelene kadar yaşadığım pişmanlık. Evde devam eden huzursuzluğum. Anneme söylemem lâzım. Yarın sınava gireceğim. Böyle gidemem. Her şeyi berbat ediyorum. Dualarım kabul olmayacak. Söylüyorum anneme utana sıkıla. O da Tekmile yengeye söylemiş olacak ki, beni banyoya sokuyor. Suların şıpırtısı, sabunun kokusu iyice tedirgin ediyor beni. Şıpırdamasın, akmasın sular; bahçeye

dökülüşünü kapı önünde oturanlar görmesin. Şeremet eminin, Tekmile yengenin, çocukların yüzüne nasıl bakacağım? Yavaşça döküdüğüm sular aynı yavaşlıkta sesini yutup akmayı unutamaz mı? Erkenden yatarsam kimseyi görmem. Saklanmam lâzım, her zaman yaptığım gibi. En iyisi bu. Niye yapıyorum bunu; olmayacak zamanda sinemaya gidiyor, cünüp oluyor, sonra pişmanlıktan kıvranıyorum. Bazen Ramazan ayında da giderdim o tür filmlere. Orucumun bozulup bozulmadığını bilememenin kahreden endişesi yetmiyormuş gibi, mübarek günde, durup dururken niçin banyo yapmak istediğimi nasıl söyleyeceğimin sıkıntısıyla perişan olurdum. Küçükken, Ramazan ayında sinemaya gittiğimizde, filmdeki adamlar oruç yiyor diye ıslıklarımızla, küfürlerimizle sinema salonunu yıkardık oysa. Aradan geçen üç beş yılda ne hale gelmiştim!

Bir an önce evime gitmek, kaderimi yaşamak istiyordum. Tekmile yenge yemek yedirmeden bırakmadı. Sonra bizimle birlikte geldi. Yaşadıklarımın hiçbiri gerçek değildi. Bana ait olmayan bir hayatın içinde, bana ait olmayan, bir kez gördüğüm bir evi kendi evim olarak kabul edecektim. Üzerlerine kuruldukları tepeleri yutarak kendileri daha büyük tepeler haline gelmiş binlerce gecekondudan biriydi evim. Ev sahibi aklına estikçe bir oda, yetmedi bir ara, hadi oldu olacak bir de tuvalet ekleyeyim diye sonradan yapmış olmalıydı burayı. Kendi evinin sırtına dayanmış, yolu ayrı, kapısı ayrı, tam kiraya verilecek bir yer. Ben burada geçiciydim. Buraya ait değildim. Nasıl kalacaktım burada? Koca dört yıl burada nasıl geçer? Çevredeki bütün gecekonduların gözü üstümde. Her evden birileri çıkıp kapıma gelecek ve kim olduğumu soracaklarmışçasına sessiz izliyorlar beni.

Annem evi görünce durdu kaldı. Yanlış yere gelmiştik de dinlenmek için elimizdekileri yere bırakmıştık sanki. Çok özlediği oğlunu nice zaman sonra yeniden görüyormuş gi-

bi içimi didikleyen gözlerle baktı. Yemenisindeki oyalar da kımıldadı sanki o sırada. Evden ayrılacağım belli olduktan sonra bile bir kez olsun böyle bakmamıştı bana. Uzun bir ağlamanın ardından burnunda ve gözlerindeki kızarıklıkla insanların arasına girmek zorunda kalmış insanlara özgü kaçak ve suçlu bir ifade vardı yüzünde. Ağladığını görmediğimiz halde bir insanın burnuna ve gözlerine böyle bir kızarıklık nasıl olur da gelip yerleşir ve acının en görünür biçimine dönüşürdü!

Babam ağzında sigarası, kapıyı açmış, loş bir yalnızlığın içinde kaybettirmişti kendini. Arkadan bakınca, berber aynasında gördüğüm kendi arkadan görünüşüme ne kadar da benziyordu!

Evden yayılan küf kokusu Tekmile yengenin sözlerine karıştı o sırada:

"Zor adam olur bu ev, baksana nasıl kokuyor..."

Annem, acısını yatıştıracak kelimelerden medet umarak denklerden birini sürüklemeye başlamıştı, "Kele anam, ne varmış temizlenmeyecek; tertemiz yaparım ben şimdi her yeri," dedi.

Babamla, Şeremet emminin bahçesindeki eşyamızın kalanını taşırken, ev sahibimin penceresindeki küpe çiçekleri dikkatimi çekti. Teneke saksılardaki bu çiçeklerden bizde de vardı bir zamanlar. Ama şimdi, aşılmaz bir uzaklığı çağrıştırıyordu tuhaf biçimde. Güzelliğini dışa vuran, kendi güzelliğine çevresini de alıştıran o masum duruştan da uzaktı bu kırmızı damlalar. Uzak? Dört yıl! Dört yıl sonrası ne kadar uzak! Kötü bir rüya değilse bu yaşadıklarım, dört koca yıl bu rüyayı görmeye nasıl tahammül edecektim!

Küçücük bir odaydı dört yılımı sığdıracağım yer. Penceresi yola bakıyordu. Karyolayı köşeye koyduk, masayı da pencerenin önüne. Ama sandalyemiz yoktu. Karyolada otururak kullanabilirdim masayı. Annem her yeri bir güzel silip

süpürdükten sonra toprak zemine yaydığı kilimin kıvrımları arasında usuldan esmeye başlayan ev havasını bize göstermek için çırpınıp duruyordu.

Kömürlükte duran eski sobamızı da getirmiştik. Babamla birlikte sobayı kurarken Sefer dedemin, babam işe girdikten sonra aldığı emaye sobayla ilgili sözlerini hatırlayıp kendi evimizdeki gibi güldük. Biz böyle konuşup gülüşünce burası da bizim evimiz olacaktı sanki. Ama olmadı. Ortamı yumuşatmaya kalkışırken aksine daha da gerginleştiren, yerini bulmamış, anlaşılmamış bir espri gibi kaldı bu hatıra. "Bizim oğlan bankacı olunca kendine hükümet sobası aldı," diye dalgasını geçmişti Sefer dedem. Babamın, okuma yazması olmayan, askerde, Ali Okulu'nda öğrendiği üç beş harfi güç bela birbirine çatabilen babamın bankada ne iş yapacağını bir türlü anlayamamıştı. İş miş gelmezdi onun elinden. İşe girdim diye kandırıyordu bizi. Yarın götüne tekmeyi vururlardı. Dudu ninem kızmıştı Sefer dedeme: "Bir karışmadığın o kaldıydı. Niye atıyorlarmış işten! Oğlanı işe Yağız'ın ak benizli bir arkadaşı var ya, onun babası aldı." Dedemin gözleri ışılamıştı hemen, bana bakıp göz kırpmıştı.

Babamın, eve getirdiği belli olmasın diye sigara izmaritleri, yemek artıkları ve diğer çöplerle birlikte atıyormuş gibi yaparak gizlice eve taşıdığı soba tutuşturmakta kullandığımız eski gazeteleri kömürlükte biriktirirdik. Sigara kokusu sinmiş, buruş buruş, nemli gazeteleri alır, güneşte biraz havalandırdıktan sonra kömürlük kapısının eşiğine oturup okurdum. Derdim, gazetedeki "Cinsel Sorularınız" köşesiydi. Avrupa'da gerçekleşen cinsel devrimin ülkemize ne zaman uğrayacağını ya da uğrayıp uğramayacağını merak etmeye başladığım yıllardı. O köşede okuduğum yazılar, hiçbir yerde duymadığım, hiçbir filmde izlemediğim, hiçbir kitapta rastlamadığım konuların içinde serbestçe geziniyordu. Nişanlısıyla oynaşırken ölçüyü azıcık kaçıran delikan-

lmın korkusuna da ortak oluyordum, kadınların akla hayale gelmedik fantezilerini gerçekleştirdikleri erkeklerden biri olabilme ihtimalinin heyecanına da. Öpüşünce hamile kalıp kalmayacağını soranından, evlendikleri halde bir türlü o işi beceremeyenine kadar neler vardı, neler! Zola'nın romanlarında rastladığım küçücük, masum sahnelerden sonra az şey değildi o köşede okuduklarım.

Akşam yemekte Şeremet emmi teklifini yineledi. Sözünü dinlemeyip ev tutmuştuk, hadi neyse ya, yemekti, çamaşırdı nasıl becerecektim bu işleri! Gerçi burası da benim evimdi, o ayrı. En iyisi babam bana göndereceği parayı ona göndermeliydi, o beni harçlıksız bırakmazdı; onlarda yiyip içtikten sonra yol parasından başka ne masrafım olacaktı ki, dolmuş pahalıydı, trenle gider gelirdim, oduna kömüre de para vermemiş olurdum hem, en iyisi buydu, en iyisi bu. Tamam, kendi evimde yatar kalkar, dersimi çalışırdım, ama yemeğe buraya gelirdim.

Nasıl da keyifliydi Şeremet emmi. Babamın aklını çelecek diye ödüm kopuyordu. Haberler dışında açılmayan televizyonun karanlık ekranına bakarken orada babamın gölgesiyle göz göze gelir de önceden konuştuklarımızı hatırlatabilir miyim diye düşünüyordum.

"Hele dur bakalım emmioğlu," dedi babam.

Sadece misafirden misafire, o da masraf olmasın diye iyice açık demlenen berbat çay, tavşankanı çaya dönüştü babam böyle söyleyince. Aslan babamın sigarasının ateşi karanlık ekranda parlayıp söndü.

Şeremet emmi, sabah namazına kalktığında, oğlanlar niye uyuyor, namaza niye kalkmıyorlar diye Tekmile yengeye çıkıştı yine. Tekmile yengenin bizi uyandırmamak için iyice sesini kısmasına rağmen yine de anlaşılıyordu söyledikleri. "Sana ne herif, kalkarlar şimdi, kılarlar merak etme. Düşleri azmıştır, banyo yaparlar belki, ne karışıyorsun her şeye?"

diyordu. Oysa kalkmayacaklar biliyorum. Tekmile yenge de elbet biliyor bunu ama, söylemiyor İsrafil'in altını ıslattığını, yatağı az biraz, aklınca kurutana kadar kalkmadığını. Herkes gittikten sonra yatağı çıkarıp bahçede kuruttuğunu tüm komşular biliyordur tabii.

Kadınlar mı daha dindardı, erkekler mi? Çocukken ne çok kurcalardı bu soru zihnimi? Camileri dolduran kalabalığa bakarsan erkekler; evlerde toplanıp mevlitler, Kur'an okumalar, o günah bu günah diye çocukları korkutmalarına bakarsan kadınlar daha dindardı. Böyle zamanlarda kadınların yemenileri daha bir ağarıyor; yürüyüşlerine, bakışlarına, konuşmalarına, oturdukları yerden öbür dünyayı görüyormuşçasına dalışlarına o anlara özgü gizemli bir sessizlik hâkim oluyordu. Bu durumda en günahkârlar çocuklardı. Başkasının bahçesinden çağla aşıran onlardı; küfür eden, kavga çıkaran, birbirinin anası ve bacısı hakkında yeni küfürler bulan, mahallenin kızlarıyla ilgili ayıp hayaller kuran hep çocuklardı. Camiye gittiklerinde bile gülüyorlardı ki, ohoo, boylarınca günaha batıyorlardı. Abdesti bile yalan yanlış alıyorlardı zaten. Hatta almayanları vardı, camide birbirlerinin kıçına parmak atanları. Yanmıştı çocuklar.

Sabah beni okula uğurluyorlarken yüzlerinde sevinçten uzak, donuk bir ifade vardı annemle babamın.

Babamla birlikte gelmiştik kayıt yaptırmaya. Okulun yerini, orada neyle karşılaşacağımızı bilmiyorduk. O yüzden önce Hakan'a uğramış, onlarda bir çay içtikten sonra Hakan'ı da alıp okula gitmiştik. Her şeyi ona bırakmıştık; o bizim yerimize konuşacak, gerekeni yapacaktı. Kolay değildi öyle kayıt yaptırmak. Nitekim bizi okul girişinde bir grup öğrenci karşılamıştı. Siyasi olaylardan haberdar olan, siyaseti bilen, yorumlayan, yönlendiren kişilerden oldum bittim çekinirdim. Ne çok şey biliyorlardı. Ve ben ne kadar az şey biliyordum! Daha geçenlerde üç ayrı yere bomba at-

mışlardı Ankara'da. Çöpçüler grevdeydi, kahveler taranıyordu değişik şehirlerde, Apocular'ın Doğu Anadolu'yu kasıp kavurdukları söyleniyordu İstanbul ve Kayseri'de banka soymuşlardı Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Zafer Bayramı nedeniyle yayımladığı mesajda artık bu topraklar üzerinde kurtarılmış bölge yoktur bir avuç hainin sesi boğulacak bazılarının başı kesilecektir demişti TİKKO halk mahkemesi kurarak yargıladığı bir ülkücüyü kurşuna dizerek öldürmüştü Samsun'da solcu bir genç MHP'li amcaoğlunu vurmuştu Turgutlu'da bir fırını basan sağcılar üç solcuyu öldürmüştü birkaç gün sonra fırın baskınının intikamı alınmış üç kişi ağır yaralanmıştı Kahramanmaraş olaylarından sonra birçok ilde sıkıyönetim ilan edilmişti bunu protesto eden öğrencilerle jandarma karşı karşıya gelmişti İstanbul'da bir hamam içeride cezaevi firarisi bir ülkücü olduğu ihbarı üzerine polisler tarafından basılmıştı Yeşilköy Havaalanı'ndaki kanlı baskını gerçekleştiren ve müebbet hapse mahkûm olan Filistinli gerillalar Sağmalcılar Cezaevi'nden kaçmıştı kurtarılmış bölgede Çayan Hücresi yakalanmıştı terk edilmiş bir evde dev-Genç makbuzları ve kızıl bayraklar bulunmuştu polis dernekleri kapanmıştı Sefaköy'de liseli bir genç kurşuna dizilmişti Demirel kurtarılmış bölgelerin ülke bütünlüğünü zedelediğini söylemişti Ankara'da bir avukat... bir kahve... Gaziantep'te emniyet müdürü kurşuna... parti başkanı... ve dekan sabah evinden... kurtarılmış bölge haline getiren... sendika... dört anarşist mühimmat deposuna girerek... Küçükbakkalköy'de liseli solcu bir kız evine giderken dört kurşunla öldürülmüştü daha lise öğrencisi... evine dönerken... mahallesinde... sokağında... belki de hemen evinin önünde... annesi onu pencerede bekliyorken... onun gözlerinin önünde... belki de kardeşlerinin de... dört kurşunla... önünü kesip gözlerinin içine bakarak sıktılarsa... o an öleceğini düşünmüş müdür... kork-

muş mudur... kim korkmaz ki... ben korkuyorum... Akşamları ailece oturup daha önce pek izlemediğimiz haberleri sessizce izliyor, birbirimizin yüzüne bakmadan, içine saklandığımız boşluğu büyütüyorduk. Bilmediklerim neydi? Bilenler nereden öğrenmişlerdi? Benim dışımdaki herkeste –arkadaşlarım bile diyemiyorum–, bende olmayan bir ağırlık, bir yerleşmişlik vardı. Aralarına –bu kocaman insanların arasına– düşmüş bir çocuk gibiydim. Onların, bu huzursuzluğun ve karmaşanın içindeki huzurlu ve sakin duruşları –belki de bana öyle geliyordu–, güvenli davranışları beni şaşırtıyordu. Bütün bu olup bitenleri anlıyor, hatta yönlendiriyorlardı, çünkü tutumları belliydi; hangi konuda ne düşüneceklerini, ne yapacaklarını biliyorlardı. Her olayın, her durumun niçin öyle olduğuna ilişkin sınırları kesin çizgilerle çizebiliyorlardı ya da zaten çizilmiş olan sınırları çok net biçimde görüyorlardı. Ve sınırlar yükseliyor, kalınlaşıyor, korkutucu bir duvara dönüşüyordu. Bense içimdeki kopyamla çarpışıyordum. Beni benden fazla gözetleyen kopyam... Erkekler siyasal tercihlerini bıyıklarında taşıyorlardı. Kimi devleti, otoriteyi taşıyordu bıyığında, kimi isyanı. Parkaların altından taşan, kabına sığmayan genç düşünceler de vardı, beldeki tabancaların kabzasına yapışmış hırçın, patlamaya hazır düşünceler de, hayatı dışarıda bırakan güya ışıklı, nurlu evlerin sessiz odalarında fısıldanan düşünceler de... Siyasetin, taraflardan birinin içinde olmak korku veriyordu bana. Ben sizdenim demekle bitmiyordu iş. Göreve çağırıyorlardı adamı. Üniversiteyi kazandığımı öğrenmişti arkadaşlarım. Zaten üç beş kişiydik kazanan. Bir öğle üzeri, bahçede, elma ağacının gölgesinde oturmuş, hayatımın akışına yön veren ben miyim, Ankara'ya gidecek olan, orada ne yapacağını bilemeyen ben mi, o âna kadar yaşadıklarımı, biriktirdiklerimi, elimden başka bir şey gelmediği için ben mi yaptım, yoksa zaten olup biten bir şey-

ler var ve ben onun içinde sürükleniyor muyum diye düşünürken sınıf arkadaşlarım Cafer ve Şaban geldi. Çok samimi değildik onlarla. Tebrik etmeye gelmiş olamazlardı.

"Çarşıya doğru gidelim mi?" dedi Cafer.

Giderdik tabii. Kendi mahallemde ilk kez yürüyormuşum gibi tuhaf bir duyguya kapıldım. Sanki tanımadığım iki kişi beni almış götürüyorlardı ve bütün mahalle bunu biliyordu. Oysa Cafer ve Şaban'ın yüzlerinde, konuşmalarında alışık olmadığım bir samimiyetin yansımaları vardı; belki de o samimiyeti reddeden yanımdı beni o tuhaf duygunun içine atan. Hiçbir şey soramıyordum o yüzden. Kazandığım okulun kimlerin elinde olduğunu sordular, Hakan'la yazışıp solcuların elinde olduğunu öğrendiğim halde bilmediğimi söyledim.

"Başkan seni çağırıyor!"

Şaban'dı bunu diyen. Çarşıya gelmiştik. Ocağın bulunduğu binaya doğru yürüdüğümüzü fark ettim birden. Binaya ve başkanın odasına ne zaman girdiğimizi, girerken neler konuşulduğunu ve başkanın gösterişli masasının karşısındaki koltuğa nasıl oturduğumuzu hatırlamıyorum. Beynim donmuştu adeta. Hiçbir şey düşünemiyordum. Beni daha önce hiç görmediğini söyleyen, benim zaten görmediğim uzun boylu adamın tok sesi, hemen yanımdaki bir insan boyunu aşmış adını bilmediğim çiçeğin geniş yapraklarından süzülüp beni buluyor, ben, kucağıma ateş düşmüşçesine, ama o ateşi kimseye göstermeden taşımam gerekiyormuşçasına bir sıkıntının içinde yanıp tutuşuyor, terimi içime atıyordum. Bu vatanın evlatları olarak hepimize düşen görevler vardı; bu uğurda canını ortaya koyan, can veren nice kardeşimiz vardı. Yağız'a düşen de, bir dahaki sınavda başkasının yerine sınava girerek aynı başarıyı tekrarlamaktı. Yağız'a düşen daha ilk kontrolde, sınav sırasında, sınav çıkışında, sınav sonrasında, orada burada, ama mutlaka yakalanmaktı.

İçeri tıkılmaktı. Okuldan atılmaktı. Yağız evdekilere bu durumu nasıl açıklayacaktı? Ya Sevdiye? Niye yaptın böyle bir şeyi? Bilmiyorum. Kimin yerine girdin? Tanımıyorum. Bu kişilerle ne alakan var senin? Hiçbir alakam yok. Niye yaptın o zaman? Bilmiyorum. Çevresindeki herkese kol kanat germeye hazır bir ağbinin yerine geçerek ondan emanet aldığı sahte gülümsemeyle gülümseyen ve sesini olabildiğince yumuşatan başkanın daha neler söylediğini, ona cevap verip vermediğimi, hiçbir şeyi bilmiyorum. Bunu bir düşün, cümlesi kalmış aklımda. Cafer mi dedi, Şaban mı, başkan mı? Bir düşün. Bir değil, bin düşündüm. Günler, geceler boyu. Düşündükçe, içimde ne çok korku beslediğimi öğrendim. Korku gelip suskunluğumun içine yerleşti. Suskunluğumun patlamasından korktum. Ben de, insanın, dilinin altında gizlendiğine inanıyordum; konuşuyorsa sözlerinin altına, susuyorsa suskunluğunun içine bakılmalıydı insanın.

Görünmez olmayı ilk o zaman mı istedim, yoksa zaten istiyordum da ne istediğimi o zaman mı tam olarak anlayabildim? Eriyip yok olmak, kimselerin beni fark etmemesi miydi istediğim? Bir uykunun içinde kaybolmayı istiyordum galiba; yeryüzünde bir yer işgal etmeyerek kimsenin yerini daraltmamayı...

Hakan selam vererek girdi aralarına, biz biraz geride kaldık. Beni sol sempatizanı olarak tanıtacaktı, öyle kararlaştırmıştık. Kendi okulundan, tanıdığı bazı isimlerden söz etmiş kapıdaki gruba. Her an bir olay patlayabilirmiş de temkinli olmakta yarar varmış gibi tetikte duran kızlarla oğlanların bakışları mı değişti, ben mi farklı görmeye başladım, nasıl olduysa, sigara dumanlarının ardından uçup gitti sertlikleri ve zayıf, ufak tefek olduğu halde herkesi o çekip çeviriyormuşa benzeyen kız sigara uzattı bana. Sanki içiyormuşum da babama yakalanmışım gibi utandım.

"Kullanmıyorum," dedim babama bakmamaya çalışarak.

Kız da babama uzattı bu kez. Ama o çoktan yakmıştı zaten.

Sonra kız adını söyledi, benim adımı sordu, nerede kaldığımı... Hakan'la konuşmuştuk; Dutluk'ta oturduğumu söylemeyecektim, onların mahallesinin adını verecektim, öyle de yaptım. Sağcıların elindeki mahalleden solcuların elindeki okula... Bu karışıklığın içinden nasıl çıkacağımı düşünerek kayıt için binaya girdiğimizde kızın adını unuttuğumu fark ettim.

Okulun ilk günü adını unuttuğum o kızla karşılaştık yine. Daha doğrusu ben teneffüste koridorda dolaşıyorken, diğer koridordan bana eliyle gel işareti yaparak yanına çağırdı.

"Orası faşistlerin koridoru, biz oraya gitmeyiz, onlar da buraya gelemez," dedi.

"Eğer milliyetçiysen aramıza gir," demişti onlar da. Çay ısmarlamışlardı. Hiçbir tarafa karışmayacağımı söyledim.

Ben okuldayken babam iki çuval odun almış ve memlekete dönmüştü.

Babam gittikten sonra annem birkaç gün daha kaldı. İki minderden yatak yapmıştı kendine. Yattığında, bacakları yerde, kilimin üstünde kalıyordu zavallının. Öyle, nerdeyse kupkuru yerde yatmanın ne denli zor olduğunu, sabaha kadar insanın etlerinin kemirildiğini, kemiklerinin sızladığını, çok sonraları, arkadaşlarımın evinde kalıp, yerde yattığımda anlayacaktım. Kibrit kutusu kadar, hatta ondan azıcık küçük bir enamı, diktiği bir bez kesenin içine koyup koltuk altıma gelecek şekilde atletime firketeyle tutturduktan sonra gitmişti annem.

Günlerin dağınıklığını ancak yazarak toparlayabileceğimi uzun zaman önce öğrendiğim için günlük tutuyor, akşam oldu mu defterimin başına bir görev duygusuyla koşturuyordum. Ben sormadıkça yeni bir şey söylemeyen bu sırdaşımla gecelerimi doldurmaya çalışıyordum. Kendi kendimle konuşmanın bir yoluydu bu, ama zaman zaman bunun

bir yenilgi olduğunu da düşünmüyor değildim. Sonra kızıyordum böyle düşündüğüm için; hayata karşı, bilemediğim, engelleyemediğim, savuşturamadığım onca şeye karşı bir tutunma, dayanma, ayakta kalma biçimi değil miydi bu? Yaşadıklarımı buraya harf harf gömerek kendimden uzaklaştırıyordum. Elektrik çok sık kesiliyordu, ben de o zaman erkenden uyumayı deniyordum. Ama bunca sessizliğin içinde, sessizliği dinleyerek uyumak hiç de kolay değildi. Bildiğim bütün duaları okuyordum. Hiçbir şey düşünmezsem uyku gelip beni bulur, alıp götürür, diye düşünüyordum. Hiçbir şey düşünmemek için kendimi zorlarken uyku da uzak duruyordu benden tabii. Sevdiye'yi düşünürsem hafiflerdim; o hafiflikle de en iyi bildiğim diyarlara, hayal dünyasına doğru uçar, uykunun koruyup kollayan aldatıcılığında sabahı bulurdum. Ama ısınamıyordum bir türlü. İçim üşüyordu. Karanlığın ve sessizliğin de bir ağırlığı varmış, onu öğrenmiştim. İşte o ağırlık eziyordu beni. Ezilmiş bir uykunun içinden sabahı zor ediyordum. Yine de, annem gittikten sonraki ilk yalnız gecemi atlatınca kendime güvenim artmıştı galiba.

Sabahları dedemin saatiyle uyanıyordum. Benim uyandığım dünya başkalarının uyandığı dünya değildi ne yazık ki. Daha önceleri uyandığım dünya da değildi. Dedemden kalma bu çalar saat zamanın içindeki tıkırtıları bulup çıkarıyor, çocukluğum yanı başımdaymış gibi beni kandırmaya çalışıyordu; o eski dünyanın hâlâ var olduğunu bana göstermek istiyordu bir bakıma.

Dedem bir pikap almıştı bu saatle birlikte. "Zeynebim Almanya'nın yolunu mu tuttun / Soğan ekmek yiyelim dön gel Zeynebim" plağını defalarca çalardı. Hoparlörü kavağın bizim ulaşabileceğimiz ya da kablonun ulaşabileceği en yüksek yerine bağlamıştık. Mahalleye yayın yapıyorduk. "Sefer Ağa'nın pikabı var!" desinler diye miydi, yoksa biz dinliyoruz, komşulara ayıp olmasın, onlar da dinlesinler diye miy-

di, bilmiyorum. Dudu ninem, "Çok çalıyorsun, pilleri bitiriyorsun, idareli kullan şu mereti!" diye kızardı. Çok küçüktüm o zaman. Daha Sevdiye'nin farkında değildim. Ama annemin Almanya'ya gideceğini biliyordum. Latif dayım bütün kâğıtları hazırlamış, istek gönderecekmiş, uçak biletini de halledecekmiş. Önce annem gidecek sonra babamı aldıracakmış oraya ve kendisi geri dönecekmiş. "Ben çocuklarıma dayanamam, kime bırakıp da gideyim yavrularımı?" dedi. Çocukken yaramazlık ettiğimizde bizi korkutmak için, "Alıp başımı dağlara gideyim de kurtulayım elinizden. Kurtlar yesin beni!" diyerek evden çıkardı. Buz gibi bir sessizlik kaplardı ortalığı birden. Birbirimizi suçlamaya başlardık. Sonra annesiz bir evin ne kadar boş, sessiz, korunaksız ve korkutucu ve yalnız ve terk edilmiş ve zavallı göründüğünü anlar, ağlayarak kapıya koşardık. Birbirine dolanan ayaklar, kollar ve çığlıklarla kapının önüne çıktığımızda, sırtını duvara vermiş, içeriyi dinleyen annemizi görür, bacaklarına sarılırdık. Son anda Almanya'ya gitmekten vazgeçmişti annem. Amcamın da başvurusu kabul edilmişti. Dişlerine varıncaya kadar muayene ettiler. Herkesle vedalaşıp İstanbul'a gitti amcam. Almanya'ya biraz daha yaklaşmıştı. Ne ki, oraya varınca para istemişler amcamdan; şu kadar para vermezsen gidemezsin, demişler. O da gerisingeri dönüp geldi. Amcam da gidemedi, annem de. Ama ben annemi bırakıp geldim işte. Annem beni bırakıp gitti işte.

Kahvaltı yapmadan çıkıyordum evden. Anayolu geçerek, kasım sisinin içinde bir görünüp bir kaybolan diğer aceleci karaltılarla birlikte ıslak yaprakları eze eze, sıra kavakların gösterdiği yoldan Üreğil tren istasyonuna gidiyordum. Bir hayli kalabalık oluyordu istasyon. Bana güven vermesi gereken kalabalıkta güvenden uzak bir ürkeklikle, tedirgin bekliyordum. Benimle birlikte banliyö trenini bekleyen bu gecekondu insanlarının yüzlerindeki o bir türlü çözemedi-

ğim ifadeyi, gözlerindeki o kararsızlığı on yedi yaşımın toyluğuyla anlamam mümkün değildi elbette. Köylerinde, küçük de olsa kendi tarlalarında, bağlarında, bahçelerinde kendi işlerini yapan bu insanların, büyük şehre göçüp bir amirin, müdürün, patronun emrine girince, itaatle isyan arasında sallanıp duran, bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelen duyguları sonunda yüzlerinde donup kalmış, gözlerinde kararıp sönmüştü. Bir yangın yeriydi yüzleri. Tıpkı benim gibi, her an çekip gitmeye hazır bir duruşları vardı. Yine de nasıl oluyorsa oluyor, imkânı yok, bu kadar insan bu vagonlara sığmaz diye düşünürken onca kalabalık nefes alamayacak biçimde bir vagona doluşup da yolculuk başlayınca, birileri azıcık hava almak için camı açmaya kalkıştığında:

"Beyler, camı kapatalım lütfen, saçımız ıslak, kafayı üşütmeyelim sonra..." diye alaycı bir sesle ortamı hareketlendiriyor, ardından vagon ısınmaya başlıyordu.

"Vaayy, abimiz sabah sabah banyo yapmış demek ki!" sözlerinin ardından, camı kapattırmak isteyene yapışık, koca burunlu bir adam, evdeyken de onunla birlikteymişçesine: "Size ne oğlum milletin banyosundan? El âlemin kâhyası mısınız?" diyordu.

Kim bilir kimin koltuğunun altına sıkıştığı için görünmeyen birinin cılız sesi duyuluyordu sonra:

"Yav kardeşim geceler çuvala mı girdi?"

Tereyağından kıl çekme konusunda ehil biriymiş havasındaki sırıtkan, gençten bir herif:

"Ulan bunun vakti saati olur mu? Ne yapsın adam!" diyordu.

Biraz yaşlıca bir amca, en mahrem ânında yakalanmışçasına yorgan altından seslenir gibi mırıltıyla:

"Ayıp kardeşim ayıp, tövbe tövbe..." diye kendi içine çekiliyordu.

Bu insanlar, her an çekip gideceklermiş gibi görünen tit-

rek duruşlarını birdenbire üzerlerinden atarak bir zamanlar ıssızlığın çınladığı bu tepeleri birkaç gecede nasıl da evlerle doldurduklarını açığa vuran öbür yüzlerini kuşanıyor ve yine beni tek başıma bırakıyorlardı.

Her istasyonda biraz daha artıyordu kalabalık. Tren, kimi zaman kayalıkları, kimi zaman evleri adeta yalayarak, kimi zaman da çevresindeki her şeyi uzaklara iterek, ne kadar uzaklaştırsa da o gecekondulardaki yorgun babaları, uykusunu alamamış çırakları birer birer toplayarak, yolları, arabaları aşağıda bırakarak tıkırtılarına yeni tıkırtılar ekliyor, istasyonları birer birer geride bırakıyordu.

Kurtuluş istasyonunda inip yukarı doğru yürürken, dört yıl daha bu yolları aşındıracağımı düşünüyor, içimin bulantısını iyice koyulaştıran bir ağırlıkla adımlarımı küçültüyordum.

Okulda vakit kolay geçiyordu. Koridorda, kantinde, sınıfta gazete ve dergi satıyorlardı. Bir kez sormuşlardı almak isteyip istemediğimi; almayınca bir daha sormamışlardı. Hocaların birçoğu kendi kitaplarını okutuyordu. Bir insanın elinde kendi yazdığı kitabı tutması nasıl bir duyguydu acaba? İnsan kendini yere göğe sığdıramazdı herhalde; istediği her yere uzanabilen elleri bir yere sığamazdı, kimselerin göremediğini gören gözleri bir yere, ayrıntıların arasında dolaştıkça yeni ayrıntılar bulan sözleri bir yere, başkalarının yerine de düşünen beyinleri bir yere, tüm dünyayı adımlayan ayakları bir yere sığamazdı. Bir bakıma bu hocalar da yazar sayılırdı.

Ev sahibinin oğlu gelmişti akşam. Sıkı sıkı kilitlediğim kapının bir işe yaramayacağını daha iyi anlamıştım o zaman. Biri kapıyı çalınca açacaktım mecburen.

"Kim o?" demiştim korkuyla.

"Benim, ev sahibi."

Öyle ya, ev sahibi kadının oğlu da ev sahibiydi. Hatta diğer oğlu da. Kısa boyunu bir hayli aşağıda bırakan, görüntüsünü unutturarak ona heybetli bir adam havası veren umulmadık bir ses tonu vardı. İnsan, sen bu sesi nerende saklıyorsun, diye sormamak için kendini zor tutuyordu.

Kapıyı açtım. Benim küçük bahçe karanlığa karışmıştı. Köşedeki tuvalet görünmüyordu. Hava kararmadan işimi halletmek istiyordum her defasında ama bu her zaman mümkün olmuyordu tabii. Evin kapısını aralayıp dışarıyı kolaçan ediyor, herhangi bir ses ya da kıpırtının yokluğundan emin olunca adeta ayaklarımın ucuna basarak ve sayısız besmele çekerek gidiyordum oraya. Kulağım seslerde oluyordu. Bir yandan, yaklaşan var mı, beni takip etmişler midir, diye düşünürken, bir yandan da, körler yollarını böyle buluyorlar demek ki, insan zamanla karanlığı, görmediklerini de ezberleyebiliyor, diye düşünüyordum. Çocukluğumdan alışkındım; tuvalet bahçenin en uzak köşesindeydi. Zifiri karanlıkta cinler önüme çıkıp yolumu keser ya da ben onlara çarparım, yüz yüze gelirim, beni çarparlar ve ağzım yüzüm eğilir diye korkardım. Annem, "Besmele çek, destur, geri dur, de!" diye tembih ederdi. "Destur"un kutsal bir söz olduğunu zanneder, defalarca tekrarlardım. İçerde, bir raf üzerinde bir idare lambası ve bir benzinli çakmak vardı. Tuvaletteki büyük yarığa düşmemek için, idare lambasının oradan oraya sıçrayıp duran titrek ışığına muhtaçtık.

"Selamünaleyküm," dedi sesini daha da kalınlaştırmaya çalışarak. Benim "Aleykümselam" bu sesin altında çoktan ezilip yitmişti. Okulda, arkadaşlarla karşılaşınca "Selam," diyordum; mahalleye gelince, kahvenin önünden geçerken, beni bakışlarıyla dilim dilim doğrayan gençlere, "Selamünaleyküm." İşte o gençler beni sormuşlar ona. Somyanın üzerinde yan yana oturuyorduk. Sigara uzattı, kullanmadığımı söyledim. Masamın üzerindeki kitaplara baktı bir süre. Ön-

ce odanın ortasına salıverdiği dumanın konuşmasını –böylece büyük bir zahmetten kurtulacaktı belki– bekler gibi izledi onları bir süre, sonra dumanlı dumanlı konuşmaya başladı:

"Geçen kahvede oturuyorken, arkadaşlar senden bahsettiler. Çevirip soracağız neci olduğunu, dediler. Ben de onlara, senin o tür işlerle ilgilenmediğini söyledim."

Kahvenin önünden geçerken, o yana dönüp bakmadığım halde, o sırada, hangi kâğıtların ya da taşların çıktığını tek tek takip eden, atacaklarının hesabını yapan, rakibinin elini tahmin etmeye ya da doğrudan görmeye çalışan kahve müdavimlerinin, sanki benim veya benim gibi buraların yabancısı birilerinin geçmesini bekliyorlarmışçasına ânında beni gördüklerini ve gözden yitene kadar izlediklerini biliyorum. Biliyorum, çünkü bakışlarının sırtımda kalan izleri tenimi yakıyor, konuşmaları kulaklarımda uğulduyor. Eve gelince dökülüyor hepsi bir bir. Onlara bakıp cevaplar bulmaya, kendimi savunmaya başlıyorum. Doğru cevabı bulamadığımda ya da savunmamı beğenmediklerinde, nerden geldiğini anlamadığım bir yumrukla kendimi yerde, kahvenin önünde buluyorum. Ardından tekmeler geliyor. Tekmeler yetmeyince sopayla kemiklerimi kırana kadar, üstüm başım kan içinde kalana kadar dövüyorlar. Gözlerimden çıngılar çıkıyor, o yüzden çakıp sönen o patlayışlar dışında hiçbir şey göremiyorum. Kulaklarımda uzun, kesintisiz bir çınlama diğer bütün sesleri duymamı engelliyor. İçlerinden en bıyıklı, en kemikli, en uzun olanı:

"Bu böyle olmaz, evine gidip orada dövelim!" diyor.

Bu sözleri dışarıdan değil, kendi içimden duyuyorum. Ve anlıyorum ki, benden bir tane de benim evimde var. Bu kez kapıyı kırıp eve giriyorlar ve ben daha yerimden kalkamadan ağız burun demeden girişiyorlar.

"Bu bize yalan söylüyor!" diyor içlerinden biri. Benim yaşlarımda ama kendini benden çok çok büyük görüyor gibi.

"Okulda, solcuyum, diyor, burada sağcı geçiniyor. Öldürelim en iyisi biz bunu!"

"Hemen şimdi burada, bu evde öldürelim!"

"Kim vurduya gitsin..."

"Gitsin. Nereden bilecekler kimin öldürdüğünü?"

"Her gün kaç kişi ölüyor, bir pislik eksik olur."

"Ölüsünü burada bırakmak olmaz, ne de olsa bizim Nurettin'in evi. Ona karşı ayıp olur."

"Götürüp dereye atalım..."

"Otobüsün bagajına koyup memleketine gönderelim."

"Kafayı mı yediniz oğlum siz! Bu çocuk, şu az ilerde oturan Şemeret mi, Şerafet mi her neyse bir herif var ya, onun yeğeni. Zararsız bir çocuk. Ne zararı var size? Okumaya gelmiş garibanın biri..."

"Hem Nurettin'in kiracısı..."

Nurettin dumanların içinden bana bakıyordu. Ben de başlayacaktım bu sigaraya. İnsanı olduğundan büyük, önemli ve daha ağır gösteriyordu. Bir perde çekiyordu önüne ve sen onu istediğin gibi kullanıyordun; arkasına saklanabiliyordun sözgelimi ya da dumanlarla birlikte dağılıp kaybolabiliyordun. Bazen de dumanları öncü gönderip ortamı kolaçan edebilmek için zaman kazanıyordun. Belki de dedikleri gibi insanın yalnızlığını alıyordu sigara; sıkıntını dumanlara yükleyip senden uzaklaştırıyordu.

"Valla, beni tanıyorsunuz, gerçekten ilgilenmiyorum öyle şeylerle," dedim Nurettin'e. Benden büyüktü, ağbi demem gerekirdi doğal olarak, ama öyle bir cümle kurmam gerekmemişti şimdiye kadar.

Gözü masamın üzerindeki kitaplardaydı. Soracağı soruyu bulamıyordu bir türlü.

"Onlar roman. Öyle siyasi şeyler filan değil. Herkesin okuduğu türden... Vakit geçirmek için... Malum, radyo, televizyon olmayınca, akşamları..."

"Yav biliyorum senin tehlikeli şeyler okumayacağını. Neyse... Kahveye niye gelmiyorsun? Gel, arkadaşlarla tanış, okey mokey oynarız, vakit geçer hem."

"Kahve alışkanlığım yok pek. Fırsat bulursam uğrarım tabii, niye uğramayayım..."

"Eve de gel oturmaya, çay içeriz, televizyon seyrederiz. Maçları nerde seyrediyorsun?"

"Maç seyretmem ben. Milli maç olursa belki... Ara sıra..."

Maçın, benim için stadyumda testiyle su, biraz daha büyüyünce de komşumuz Hasan ağbiyle birlikte çay satmak olduğunu; uzun kış gecelerinde, eve misafir geldiğinde ya da misafirliğe gidildiğinde, anneler, teyzeler, yengeler oturdukları minderlerde uyukluyorken, kıpırdanışlarıyla sedirleri gıcırdatan babalarla amcaların gözlerini televizyondan ayırmadan saatlerce küfretmeleri demek olduğunu nasıl anlatmalı! Sırtını duvara dayayıp çıt çıkarmadan oturacaksın. Büyükler sigara dumanlarını ortaya salacak, sonra kendilerini kaçırılmış bir golün ardından o dumanın içine atacaklar. Uyku gözkapaklarımm üstüne gelip oturacak. O ağırlığın altında, hakemin avradını tam şapıyorlarken cümlenin yarısının yutulması, rakip yapıyorsa faul, bizimki yapıyorsa normal hareket tartışmaları, gol olmayan kesin gol fırsatları, bitmeyen ofsaytlar, bir türlü geçmeyen zaman, bir türlü bitmeyen maç, maçtan sonra da bitmeyen maç birbirine karışıyor, gözlerimin önündeki siyah beyaz sıkıntı içimi kararıyor. Futbolcuları, iki takımı birbirinden ayıramayan, ayırsalar bile kimin ne yaptığını bir türlü anlayamayan kadınların kendi aralarındaki fısıldaşmaları ılık bir uykunun habercisi olarak beynimin içinde turluyor. Babamın arkadaşı Bekir amca ya da amcam, babam futboldan anlamadığı için onunla dalga geçiyorlar. Siz anlıyorsunuz da ne oluyor, demiyor babam. Böyle durumlarda çok kızıyorum ona. Bir de mahalledeki yeni yetişen kızların memelerini elledi-

ğinde kızıyorum. Bakalım ne kadar büyümüş, diye avuçlayıveriyor hemen. Bazı kızlar, benimkini de, benimkini de, diye koşturuyorlar. Babam kızların memesini elledikçe benim büyüdüğümü bilmiyor muydu? Çocuklarını emziren kadınların, yemenilerinin ucuyla yalandan saklasalar da memelerini gördüğümüzü, bazılarının, çocuklarını memeden kesmek için uçlarına tava karası sürerek onları korkutacağını diye sergiledikleri memeleriyle hayallerimizle birlikte bizi de büyüttüklerini bilmiyor muydu? Kadınlar çok eğleniyordu babam kızları kovaladıkça. Ben gülünecek bir şey görmediğim için sinirleniyordum kendi kendime. Maç izlerken de aynısı oluyordu işte. Çaylar çoktan içilmiş, küçükler çoktan uykuyu yarılamış, ev sahibi kadının gözü yatağa bakıyor yorgunluktan, hadi dağılalım artık, diye kime diyeceksin!

Birkaç gün sonra kahveye uğradım. Gençlerden kimse yoktu. Mahallenin ihtiyarları bir yerlerden çıkartacakmışlar da tam hatırlayamamışlar gibi baktılar uzun uzun. Nurettin yoktu. Ben de evlerine gittim. Erkek olduğumdan mı, yoksa beni bir kiracı parçası olarak gördüğünden mi, nedense suratıma bakmadı kadın. Siteler'de, mobilyacılarda çalışan oğulları henüz işten dönmemişlermiş.

"Bir şey konuşacaktım Nurettin ağbiyle..."

Sözüm havada asılı kaldı bir süre. Pencerenin önündeki küpe çiçeğine baktım acıyarak.

"Sonra uğrarım."

Eve gidip beklemeye başladım. Hava kardı kararacaktı. Dünden kalan hamur çorbası vardı, onu ısıtıp karnımı doyurmayı düşünüyordum. Zaten yapabildiğim iki üç yemek vardı. Kâh çorba yapıyor, birkaç gün onu yiyordum, kâh bulgur pilavı yapıyor, sonraki gün ısıtarak onunla idare ediyordum. Bazen de kahvaltıyla geçiştiriyordum. Bulaşıkları da iki üç günde bir yıkıyordum. Çay olduktan son-

ra başka bir şeye ihtiyaç duymuyordum, yemeden yattığım da oluyordu.

Parçalandığımı hissediyordum. Bir parçam annemin, babamın, kardeşlerimin yanında, evimde kalmıştı; bir parçam benimle birlikte burada, Ankara'da, soğuk bir gecekondunun içinde yalnızlıktan çırpınıyor; bir parçam ise Sevdiye'nin bana emanet ettiği hayalin peşinde umuttan rüyaya, düşünceden pişmanlığa sürüklenip duruyordu. Yattığımda bir araya getirmeye çalışıyordum bu parçaları ama onlar birbirine benzemeyen fakat daha önce gördüğümü sandığım ikiz rüyalarla daha çok parçalanıyordu. Oysa ben hayatı adım adım ve bölük pörçük parçaları birbirine ulayarak öğrenmeye çalışıyordum. Bazı hayaller ve rüyalar gözlerimi kamaştırsalar da onların gerçekliğinden kuşku duymuyordum. Onlar gerçek olmasalar bile hayatımda vardılar ve bu da bana yetiyordu şimdilik.

Benim gibi diğerlerinin arasına pek karışmayan, koridorda, bir kenarda yalnız durmayı tercih eden biriyle tanıştım: Ethem. O da benim gibi küçük bir şehirden gelmiş. Yurtta kalıyor ama kendini rahat hissetmiyormuş. Kitaplara çok düşkün. Bir şeyler yazıp yazmadığını sordum; mahcup bir gülümsemeyle kendini saklamaya çalıştı hemen. Kendince bazı denemeler yaptığını, ancak şimdiye dek hiçbir yere göndermediğini ve kimseye okutmadığını söyledi.

"Ben bir okurum. Bu da bana yetiyor," dedi.

Çok inandırıcı gelmedi bana bu söyledikleri. Çünkü onunla konuşurken, yazarlıktan başka hiçbir amacı olmayan birinin karşısında durduğumu biliyordum. Evde kaldığımı öğrendiğinde gözlerinde kıpırdayan kötü de olsa bir kilime basma, istediği saatte kafasına göre bir çay demleme, canı çektiğinde, şöyle ekmeğiyle keyfince patlatabileceği bir yağda yumurta pişirme özlemini gördüm. Yurttan ayrılarak yanıma taşınsa nasıl olurdu? Kiraya ortak olur, beni de yalnız-

lıktan kurtarırdı. Sırt sırta verdik mi kendimizi daha güvende hissederdik hem. Ama önce ev sahibiyle görüşmeliydim.

Derken Nurettin sokağın karanlığa bulanmış yerinden çıktı geldi. Her bir yerinde birer yay varmış gibi yaylanıyor, sünüyor, boynu bir tarafa giderken omzu bir tarafa, kıçı bir tarafa giderken kolu başka tarafa gidiyordu. Hemen fırlayıp çıktım dışarı, evlerine girmeden yakaladım.

"Nurettin ağbi!"

Durdu. Ama ondan ayrı başka bir Nurettin hâlâ yaylanmayı sürdürüyor gibi geldi bana.

"Ne vardı?"

Ona Ethem'i anlattım. Yurttaki huzursuzluğunu, kalabalığın arasındayken içinde açılan ve gittikçe derinleşen boşluğun uğultusunu, alışamamanın bir insanı her şeyden bıktıran korkusunu sözlerimin arkasına sakladım tabii. İçinde çalkalanıp durduğumuz bu fırtınayı kitapların ve yazının içinde nasıl sakinleştirdiğimizi de sakladım.

Onca talaş tozunun içindeki vernik ve boya kokusuyla, matkap uğultusuna karışmış hızar vınlamasını her ne kadar yıkadığını sansa da buraya kadar taşıyan yüzü bir süre kıpırtısız kaldı. Bir an evvel eve gidip sofranın başına oturmak varken böylesine gereksiz bir konuyla onu meşgul ettiğim için sinirlenmiş miydi? Zaten birçok şeyi göze alıp sırf hatır için evi bana kiraladıkları yetmiyormuş gibi şimdi ikinci bir kişiyi getirerek onları bu iyiliği yaptıklarına pişman mı ediyordum yoksa? Oysa yumuşacık, boyuyla orantılı, cılız, yorgun çıktı sesi:

"Anarşist filan olmasın da..."

"Yok yok, benim gibi aynı..."

VI

Samsun yolunu geçtik, karanlık sokaklara daldık. Arabaya binmemize gerek yokmuş, biraz uzakmış ama yürürmüşüz, bir şey olmazmış.

"Abdestli gezmek sevaptır, abdestini de al öyle çıkalım," demişti.

Zaman zaman gençler beliriyordu köşe başlarında. Bir şey söylememelerine rağmen söylemişler de şimdilik bizi affetmişler gibi manalı bakışlarla süzüyorlardı.

"Seni tanıyor mu bunlar?" diye sordum.

"Yok, nerden tanısınlar!" deyince aptallığım yüzüme vurulmuş gibi ne düşüneceğimi bilemedim bir süre.

"Ya bizi çevirirlerse?"

Aynı karanlıkta ve aynı yürek çarpıntısının içinde yürümüyormuşçasına sakin sakin cevap verdi:

"Korkma yeğenim, bir şey olmaz evelallah!"

Elemtera'dan başlayıp Elham'a kadar bildiğim bütün namaz surelerini okuyor, sonra tekrar başlıyordum ancak yanımdakinin yaşı ve kafasındaki takke bizi dayak yemekten, hatta daha kötüsünden kurtarır mıydı, bunu bilmiyordum.

Nereye gidiyorsunuz, sorusunun cevabı bende yoktu; necisiniz, sorusunun da. Bir yere gitmiyormuşuz gibi geliyordu bana zaten; gecekondular arasındaki karışık sokaklarda dolanıp durdukça karanlığın dibini, kaybolmak için en uygun yeri arıyormuşuz gibi hissediyordum. Karanlık, çok karanlık, sessiz, çok sessiz sokaklardan geçiyorduk. Adamın biriyle, duvar, çatı, boya veya buna benzer bir işi olmalıydı. Yalnız gitmemek için yanında beni de götürüyordu sanırım. Söylese ne olurdu sanki? Hayır, ben gelmem, diyecek halim yoktu ya. Yanında beni de çalıştırmayı mı düşünüyordu yoksa? Adama beni göstererek iki kişi olduğumuzu, işi daha çabuk bitireceğimizi mi ima edecekti?

Dik bir yokuşu tırmandıktan sonra inmeye başlamıştık. Neredeyse bazı gecekonduların çatılarına basarak yürüyorduk. Derken çitlerin ve sık dalların duvar gibi kapattığı bir bahçeye girdik. Evin pencerelerinden sızan ışıklar alaca dal parçaları gibi düşüyordu bahçeye.

Kapıyı çaldı Şeremet emmi. Sanki hemen yandaki, onun yanındaki, onun da yanındaki ve arkadaki, onların arkasındaki evlerin de kapısını çalmıştı; o evler de hemen böğürleri ve sırtlarındaki evlerin kapılarını çalarak bizim geldiğimizi ve işte bu evin kapısının önünde dikildiğimizi bütün mahalleye haber vermişti. Haberi alan mahalleli de ışıklarını kapatıp pencerelere üşüşmüştü sanki.

Kapı azıcık aralandı, namaz takkeli bir adamın burnu göründü. Adam burnuyla gülümsedi ve burnuyla konuştu:

"Ve aleykümselam..."

Onun selamı bitmeden Şeremet emminin selamı kapıdan içeri girmişti çoktan:

"Selamünaleyküm..."

Sofada birkaç adam daha vardı. Selamımızı aldılar, sonra bizi salona buyur ettiler. İçerisi kalabalıktı. Koltuk, masa, sandalye hiçbir şey yoktu salonda. Yerde oturuyordu herkes.

Biz de sıkıştık bir köşeye. Birbirlerine hal hatır soruyor, şakalaşıyor, seslerini burada bırakıp anlattıklarının içinde kayboluyorlardı. Biri, kadim zamanlarda, deve gölgelerinin sıcak sıcak gezindiği çöllerin engebeli sarartısında kâh görünüp kâh yitiyor; biri, ruhun gıdasının müzik değil ibadet olduğu iddiasının üstünden emin adımlarla geçiyor; biri, cami yaptırma ve yaşatma derneğindeki görevinin hassas terazisinde sallanıyor; biri, ruhun sarayının kalp olduğunu, iç bünyede saklı cevherlerin baş gözüyle değil kalp gözüyle görülebileceğini fısıldıyor; biri de, sonraki ay nerede toplanacaklarının karışık haritasında yolunu bulmaya çalışıyordu. Birisi de kalktı yerinden, ezan okudu o sırada.

"Sakın nefeslerinden gafil olup zarar ve ziyana uğrama. Nefeslerinin her birini inci mercan gibi bil. Bunları tek tek değerlendir. Bir günde yirmi dört saat vardır ve yirmi dört bin nefes vardır. Her nefes bir kitaptır."

Sonra saf tutup namaza durduk. Yatsı namazı. Diğer vakitleri kılmamıştım ki, sadece yatsıyı kılmak olur muydu?

"Demek ki bir gün içindeki nefes kitaplarının sayısı yirmi dört bindir. Her kitabın içinde de on beş hesap vardır. Bu sebeple yirmi dört bin nefeste her nefesi on beş ile çarparsak, bir gün için Allah bize üç yüz altmış bin defa hesap soracak demektir."

Polisler takip ettiyse bizi, kapının dışında uygun ânı bekliyorlarsa... allahuekber... korkumdan dönüp de arkama bile bakamadım ki... ettehüyyati... yahu amca, ben allahümme salliye geçmiştim, şunu içinden okusan olmaz sanki, bir tek sen kılıyorsun ya bu namazı, sen kendinden geçerek kılıyorsun, en iyi Müslüman sensin, cennetin baş köşesine sen kurulacaksın ya da herkesten daha çok şey biliyorsun bu konuda, her neyse, ama ben de kendi halimde namaz kılmaya çalışıyorum şunun şurasında, bir yandan korkuyorum, başıma ne gelecek bilmiyorum, belki sen alışkınsındır baskınlara, tutuk-

lanmalara, içeride yatmalara, içeride yattın diye dışarı çıkınca el üstünde tutuluyorsundur, bir sürü şey oluyordur, ben ne olacağım, biz seni bunun için mi gönderdik oralara demezler mi, yok ben gelmem Şeremet emmi diyemedin mi, kime ne diyeceğim, daha yanımdaki tanımadığım amca namazımı bozuyorken ona bile bir şey diyemiyorum, sübhanerabbiyelazim, sübhanerabbiyelazim, sübhanerabbiyelazim, sübhanerabbiyelazim, tamam amca tamam, üç defa diyeceksin, o kadar, fazla tekrarlayınca namaz daha sağlam olmuyor, sevabın artmıyor, yerin garanti zaten senin, acıyan bana acısın, namazım sakatlandı, birazdan burada neler olacağını bilmiyorum, ta ortaokuldayken bir romanda okumuştum, böyle, evlerde toplanıp namazı kılanları alıp götürüyorlarmış, hapislerde çürütüyorlarmış... esselamüaleyküm verahmetullah...

Namaz ne zaman bitti ya da bitti mi, biz ne zaman halka olduk, ak sakalına karışan beyaz cübbesinin yaydığı sakinliğin içinde biraz sonra kaybolacakmışçasına bizi süzen hoca baştan beri burada mıydı, konuşan o muydu? Sakalı ve cübbesiyle çevresinde bembeyaz bir boşluk açtığı ve o boşlukta yitip gittiği için mi fark etmemiştim onu?

"Kıyamet günü bu hesaplar tek bir kitapta toplanacak; Cenabıhak kullarına, "Al kitabını oku," diyecek. Bilmiş olasınız ki, bu nefesler bir daha geri gelmez. İnsanoğlu, Müslüman olsun olmasın her yirmi dört saatte yirmi dört bin defa 'hu' çeker ama çektiği 'hu'dan gafildir."

Teravih namazlarında uykum gelirdi; uzanıp oracığa, uyumak isterdim. Şimdi ise başka türlü bir uyku hali vardı üzerimde. Uykuya benzer bir zamansızlıkta yüzüyordum adeta. Bir, ayakta, yanımdakilerle kol kola girmiş, başımı sağdan sola, kalbimin üstüne çevirirken görüyordum kendimi; bir, otururken ve başımı hafifçe kalbe doğru eğerken. Boyun bükmüş, rüzgârda dalgalanan ekinler gibiydik. "Hayy" derken... "hu" derken... "hak" derken...

Bazıları kendinden geçip uzun bir "Allah!" nidası koparıyor, bu çıkıştan sonra başkaları da aynı kendinden geçmişlik ve derinlikte, benzer sınırsızlığı yaşadığını haykırırcasına "Allah!" diyordu. Boğazlardan çıkan hırıltılı sesler aynı ritmin içinde çalkalanırken zincirin halkasını kıranlar buradan çoktan gitmişti belli ki...

Kendimden utanıyordum. Hem bir korkaktım hem de bir günahkâr. Üstelik hiçbir şey bilmiyordum. Bir meleğin gelip beni de buradan götürmesini istiyordum. Bu dalgalanan, haykıran, birbirlerini –ve beni– omuzlayışlarında, kafalarını sağa sola yatırışlarmda yumuşaklığın, anlayışlılığın sınırlarını zorlayan kalabalığın beni meleklerden gittikçe uzaklaştırdığını düşünüyordum. Bir yerde güvenli bir sığınak vardı da herkesten önce oraya varmak, yer kapmak istiyorlardı sanki. Beni de götürmelerini, onlar götürmese de peşlerine takılıp oraya ulaşmayı istiyordum. Ama ne yaparsam yapayım o akışa kaptıramıyordum kendimi.

Ter içinde kalmıştım. Birisi bir pencere açsa... Olmaz tabii, ses gider dışarı. Kapıya bir nöbetçi dikmişlerdir herhalde. Aralarındaki konuşmalardan anladığım kadarıyla her defasında içlerinden birinin evinde toplanıyorlardı. Yer gök duayla demişler. Bu kadar dini bütün adam toplanıp dua ediyor, elbet duaları kabul olur, başımıza bir fenalık gelmez. Belli ki bunlar bunu hep yapıyor. Bu zamana kadar Şeremet emminin tutuklandığını, karakola gittiğini, başına kötü bir şey geldiğini duydun mu? O zaman niye korkuyorsun oğlum, tehlikeli bir durum olsa Şeremet emmi seni de getirir miydi buraya? Bu mübarek insanların günahını alıyorum galiba, affet beni yarabbi, onlar gibi kendimi bırakıp bu anların içinde kaybolamadığım için affet, sanki hiçbiri burada değil, ben niye buradayım, kalbim niye bu kadar ağır!

Bir kapının açılmasını ve bilmediğim yeni bir mekâna geçmeyi istiyor ve bekliyordum. Birbirine bakarak ve dokuna-

rak çoğalan, çoğaldıkça coşan bu dalgaların içindekilerden pek çoğu daha başlangıçta geçmişlerdi o kapıdan belki. Buradaydılar ama burada değillerdi. Bense burada somut bir yer işgal etmekle kaybolmak arasında bocalıyordum.

Derken din büyüklerine ve geçmişlerimize dua ederek ağrıyan dizlerimizin üzerine döndük ve birdenbire ortaya çöken sükûnetin yumuşaklığında gevşedik.

Yaşlıca bir adam, uzaklardan, çok uzaklardan henüz dönmüş göçmen kuşlar misali birbirlerinin kanatları altında soluklanmaya çalışan yorgun adamların eline hacıyağı süre süre geldi. Elimi uzatmamı bekledi. Yahu amca, bunu sana bedava mı verdiler? Kaç para olduğunu bilmiyorum ama memlekette, sinemanın önünde bir herif satardı bunlardan, camekânlı bir zımbırtının içinde... Ucuz bir şey herhalde. Ben uzatmayınca yanımdaki amca kolumu sertçe yakalayıp ona teslim etti. Yaşlı adam, parmaklarımla oyun oynar gibi, beğenmediğini bir kenara ata ata başparmağıma kadar geldi, kokusunu sürüp gitti. Sayardık parmaklarımızı: Başparmak, badi parmak, orta direk, gül ağacı, küçük hacı. Başparmak tamamdı da badi parmağın anlamını bilemezdik; orta direk belliydi, gül ağacı da yüzük parmağı olduğu için böyle güzel bir ismi hak ediyordu; küçük hacı ise neden bilmem, hacca gitsin gitmesin, küçük olsun olmasın, dedeleri hatırlatırdı ve cenneti en iyi dedeler biliyor gibi gelirdi bana. Hasan dedem camiden gelince bir kucak dolusu cenneti de yanında getirmiş sanırdım. Sonra bizi karşısına oturtur, cebinden çıkardığı bir avuç kırık leblebiyi civcivlere yem atar gibi havaya saçardı. Yakalayıp ağzımıza attığımız her leblebiyle cennete bir parça daha yaklaşırdık sanki. Bazen de iğde dağıtırdı bize avuç avuç. Ağzımızda unsu bir tat bırakan iğdenin dedelere ait bir yemiş olduğunu düşünürdüm nedense. Sefer dedeme ise beyaz leblebi yakışırdı. "İki yüz elli gram sakız leblebisiyle iki gazoz al da gel çükünü yediğim," diyerek bakkala gönderirdi beni. Kimseye gös-

termeden yerdik. Dudu ninem görmesin diye ne numaralar çevirirdi rahmetli. Daha çok ninemin namaz kıldığı zamanlara denk getirirdik bu işi. Dudu ninem, namazı bitirip sallana sallana, dudakları kıpır kıpır tespih çekerken, her sallanışında ya da parmağının ucundaki tespih tanelerini avucunun içine doğru her aktarışında ortadan kaybolur, birazdan yeniden görünürdü. Görünür görünmez de, "Emrine şükür, kahrına sabır," derdi. Bir melek onu alıp götürüyor, sonra geri getiriyordu herhalde. Gittiği yerle, gördükleriyle ilgili hiçbir şey anlatmazdı Dudu ninem, ama bazı komşularımız öbür dünyayı avuçlarının içi gibi biliyorlardı. Öyle bir anlatıyorlardı ki, yaşadığımız dünya öbür dünyayla yer değiştiriyor; bizim ev, öbür dünyaya ait bir eve, bizler de birer ölüye dönüşüyorduk. Mahallede biri öldüğünde ben de ölürdüm o zamanlar. Bütün ölüler gibi gözlerim kapalı olurdu ama her şeyi, herkesi görürdüm yine de. Kimler ağlıyor, kimler oh oldu, iyi ki öldü, diyor, hepsini bilirdim. Gece, mezarda böceklerin, yılanların çevremi kuşatacaklarını, ağzımdan burnumdan gireceklerini, ama ölü olduğum için hiçbir şey hissetmeyeceğimi düşünürken sıçrayarak uyanırdım. Uyanınca, ölümün o kadar farklı bir şey olmadığını kavramış gibi sevinirdim.

Başparmağımın üstü ıslanıp kurudu ama kokunun ağırlığıyla dizimin üstüne düşen elim orada duruyordu hâlâ. Elime uzunca bir süre bakamadığım gibi yanımdaki adama da bir şey diyemedim. Kızdım kendi kendime. Sen böylesin işte, dedim. Gelirken de Şeremet emmiye, nereye gidiyoruz, diye soramadın. Başkalarını kırmaktan çekindiğin kadar kendini kırmaktan korkmuyorsun.

Hacı yağıyla havayı ağırlaştıran adamdan sonra çay ve bisküvi servisi başladı. Çay tepsisini tutan genç adamın arkasında, elinde şekerlikle Şeremet emmin vardı. Bisküviyi görünce acıkmış olduğunu fark ettin. İki kaşının arasına yerleşen ağrıyı da...

Dönüşte Tekmile yengen, "Cebinde kurt götü mü taşıyorsun kele herif, kurt yüreği mi var sende? Hiç mi korkmuyorsun başına bir şey gelir diye, bir de bu emanet çocuğu yanma takıp götürüyorsun!" dediğinde, görevini yerine getirmiş insanların rahatlığıyla gülümsemişti Şeremet emmin.

Yeni ev sahibin Cemal ağbinin gülümsemesi ne kadar da benziyordu onunkine! İkisinin de gözlerinde bir çocuk koşuyordu güldüklerinde. Bir oyunun içinde koşturuyorken köyünden uzaklaşarak yanlışlıkla şehre gelmiş, bu yüzden gülümsemesini köyde unutmuş bir çocuk. Tam ermeye başlarken aklını, ucunda kuşlar titrerken sapanını, dere aşağı koştururken oyunlarını, bir pencerenin önünden geçerken hayallerini ve tam anlatılmaya başlanmışken hikâyesini her gün biraz daha harabeye dönen köyünde bırakmış bir çocuk.

Senin okuldan dönüşünü beklemişti Cemal ağbi. Arkaya taradığı bembeyaz seyrek saçlarıyla ve yeni evlendirdiği kızından dolayı dedeliği hak ediyorken, kendisine ağbi dedirterek o çocuksu gülümsemesinin hakkını veriyordu.

"Telgrafın var Yağızcığım," demişti.

Nurettin'le yaptığınız konuşmayı aktarınca Ethem senin yanına taşınmaktan vazgeçmişti.

"Benim solcuların yurdunda kaldığımı öğrenirlerse başımız belaya girer," demişti.

Bunun üzerine Hakan'a elini çabuk tutmasını söylemiştin. Şeremet emminin seni alıp yine bir yerlere götürmesinden de çekiniyordun tabii. Hakan zaten ne zamandır kendi mahallelerinde bir ev arıyordu senin için. Mamak Yarma'nın yukarısında, Şirintepe Mahallesi'nde, Cemal ağbinin evini bulmuştu sonunda. Bir hafta sonu Hakan'la birlikte evi taşımıştınız hemencecik. Eski evin bir tepe ilerisine taşınmıştın. Yeni ev sahibin Cemal ağbinin ve bu mahallede oturanların çoğunun Alevi olduğunu, rahat edeceğinizi söylemene rağ-

men, Ethem yurttan ayrılıp eve çıkma fikrine bir daha sıcak bakmamıştı. Ailesi, evin yurttan daha masraflı ve güvenlik açısından tehlikeli olacağını söylemiş. Oysa daha korunaklıydı yeni gecekondun. Cemal abinin, köyünden Ankara'ya geldiğinde kondurduğu ve uzunca bir süre oturduğu ilk ev. Sonra arada küçük bir bahçe bırakarak, ön tarafa, alt katında iki dükkân olan çift katlı bir bina yaptırmış ve senin evi adeta saklamıştı Cemal ağbi. Evine, işte bu yeni evle, Cemal ağbinin şimdi küs olduğu kardeşinin iki katlı evinin arasındaki dar aralıktan geçilerek ulaşılıyordu. Diğer evin bahçesiyle, senin ayva, erik, kayısı ve elma ağaçlı bahçen tahta bir çitle ayrılmıştı. Aynı ağaçlardan daha fazlası orada da vardı; üstelik ekiliydi ve senin için, dipsiz bir yeşilde sessizce bekleyen minyatür bir ormandı orası. Çocukken, baharda otlar boy atınca, onları bir ormanın ağaçları gibi hayal ederdin; böylece koyu, sık, neredeyse sonsuz bir ormanın içinde doyumsuz bir oyun tuttururdun. Otları yolarak kıvrım kıvrım bir yol açardın ormanın derinliklerine giden. Başka renk –sarıyı tercih ederdin– toprakla üzerinden giderek, yolu iyice yola benzetirdin. Sonra sıra yine kıvrım kıvrım bir dereye gelirdi. Yarardın toprağı. Çeşmeden su taşır, üst başından dökerdin. Toprak suyu çekene kadar derenin tadını çıkarırdın. Suyun biraz daha kalması, hatta renginin mavi olması, ormanı ve göğü içine alması için yöntemler araştırırdın ama bunu hiçbir zaman gerçekleştiremedin. Köprüler bile yapardın derenin üstüne. Hayali bir yolculukta o köprülerden geçerdin. Şimdi ise gerçek bir yolculuktu yaptığın ve gerçek bir köprünün üzerinden geçiyordun. Bu kayalık, dar boğazdan çıkınca dünya birdenbire genişleyecek ve şehriniz görünecekti.

Cemal ağbiden telgrafı alır almaz yola çıkmıştın. Oysa birikmiş kirli çamaşırların vardı. Önemsemedin; dönüşte kendim yıkarım, diye düşündün, hem düğün telaşında annen

için de zor olacaktı. Aşağı, Mamak Köprü'ye inerken bütün otobüsleri kaçırmış gibi soğuk bir duygu vardı içinde. Havanın soğukluğu da yüzünde, daha çok da kulaklarında dolaştığından mıdır nedir, titriyordun. Caminin bitişiğindeki yazıhanelerin önünde otobüs beklemeye başlamıştın. Başka şehirlere giden otobüslerin burada durup kimse binmediği halde yolcu beklemeleri, yazıhanelerin önündeki tellalların az önce sorduklarını unutarak seni illa bir arabaya bindirmek istemeleri içini daha da soğutuyor ve bazı otobüslerin hızla sol şeritten vınlayıp gitmeleriyle, bineceğin otobüs de o yarı karanlık vınlamanın içinde uzaklaşmışçasına sıkıntın artıyordu. Uzakları mı alıp getirdiği, buralarda ne var ne yoksa torlayıp toplayıp uzaklara mı götürdüğü belirsiz otobüslerin çevredeki son sıcaklığı da çekip aldıklarını camlarından yansıyan ışıklarından anlıyordun. Belki de bu yüzden daha çok üşüyordun her otobüsün ardından. Hava kararddığı için gelen otobüslerin nereye gittiklerini, iyice yaklaşana, hatta durana kadar anlamak neredeyse imkânsızdı. Bir ara, acaba terminale mi gitseydim, diye düşündün. Oraya giderken kaybedeceğin zamanın aynısını buraya gelinceye kadar da harcayacağını hesaplayınca, tekrardan, yokuş aşağı inen ışıklara dikmiştin gözlerini.

"Düğün başladı, acele gel," yazıyordu elindeki kapı kapı dolaşmaktan geç kalmış kâğıtta.

Sonunda bir otobüse atmıştın kendini. Yer yoktu ama ayakta gitmeye razı olmuştun. Bazen –oturanları bekleyen bir nöbetçi gibi– ayakta, bazen arka kapının basamağına –muavinin yerine– oturarak, dünyayı yok eden karanlıkta karanlıktan başka şeyler görmeye çalışarak karanlığı didikleyip durmuştun. Farların zifiri siyah duvarda bulup ortaya çıkardığı yollara sen çoktan varmış oluyordun o arada. Bozkırın derinliğinde sana el eden Sevdiye'yi bir sen görüyordun. Gülbahar'ın düğününe değil de Sevdiye'yle buluşmaya gidi-

yordun bir bakıma. Kim bilir, gelmeyeceğim, demişti ama belli mi olurdu; seni sevindirmek, seni çıldırtmak için çıkıp gelmişti belki. Aslında bu düğünle Sevdiye'ye biraz daha yaklaştığını bir türlü itiraf edemiyordun kendine.

Yol kendini düzlüğe atıp şehrin ışıkları göründüğünde, özlenmiş, çok özlenmiş bir duygunun yeniden hatırlanışı gibi bir de gözlerinde ipiledi bu ışıklar. Otobüstekiler için, gece geçilen bir şehir olacaktı burası, ama senin için yeniden başlayan çocukluktu her sokak lambası, kaldırım, ağaç, duvar, ev, dükkân... Çocukluğunu kaybetmediğini, kaybetmeyeceğini, eskide bıraktığın ne varsa hepsinin seni beklediğini fısıldıyordu tüm gördüklerin.

Cumhuriyet İlkokulu'nun önünde indin otobüsten. Kulaklarında uğultusunu, sırtında ve bacaklarında yorgunluğunu bırakarak uzaklaştı otobüs.

Bir yerlere kar yağmış olmalıydı. İnce bir ayaz değdiği yeri yakıyor, uzaklara yağmış o karınkine benzeyen bir yalnızlığı insanın suratına çarpıyordu. Okulun önündeki iyice zayıflamış akasyaların dertli sessizliği yüreğini burktu. Eski bir soğuktu bu. Eski akşamlardan kalma, eski bir ayaz. Çoğunlukla sinema çıkışlarında düşerdin bu çıkla soğuğun içine; evdekiler seni, arkadaşlarınla kahvede, pastanede filan vakit geçiriyor sanırken. Bir yalanın içinde onca zaman uyuşup kaldıktan sonra sokaklar seni kendine getirirdi. Evlerin ışıkları çorba buğusu gibi tüterdi perdelerin arkasında. Bu yürüyüşten, bu ruh halinden bir hikâye çıkar mı yahut da birkaç roman sayfası yazılır mı diye düşünürdün her adımda biraz daha içine kapanırken. Kendin yazamayacağını anlayınca da başka bir el, sana bakarak, seni yazsın, sana anlatsın isterdin. Hem de çok sık isterdin bunu. Kendi sesine benzer bir ses duymak mıydı amacın? Derler ki, anlatmak kendini susturmaktır. İçinde seni kovalayan ne varsa hepsini bir köşeye sıkıştırmaktır da aynı zamanda.

Bir sıkışıklıktan kurtulmak ister gibi caddenin alaca aydınlığını hızla geride bırakıp mahallenizin karanlık sokaklarına daldın.

Latif dayınlar geleli bir hafta olmuştu. Şu saatlerde kına gecesi yapıyorlardı. Kadınlar sizde, erkekler amcanların evde toplanmıştı. Annenin bir gözü kapıdaydı. Her seste, her karaltıda seni duyuyor, seni görüyordu. Önceki gün de, Gülnaz yengenle pencerenin önüne oturmuş çay içerlerken, yağmurun bulanık perdesini aralayarak sen gelmişsin ve onu duyuyormuşsun gibi pıtır pıtır bir heyecanla Sevdiye'yi sana alacağını söylemişti. Bunu sana anlattıklarında, "O ne demiş?" diye soracaktın bir anda ta Almanya'ya, Sevdiye'nin yanma giderek. Sorunun içinde Sevdiye de olacaktı tabii, o da senin sesinle soracaktı aynı soruyu ve seninle beraber cevap bekleyecekti. İki kişilik bir titremenin içinde çırpmacaktın o zaman. Gülmüştü Gülnaz yengen. Hiçbir şey dememişti.

Duvarlardaki yazıların sertliğinde, bozkurt resimlerinin acemiliğinde dolaştırarak gölgeni, oyun oynadığınız arsaların boşluğuyla, çağla yolduğunuz bahçelerin çıplaklığından ve köpek havlamalarının tanıdıklığından geçerek eve vardığında kalabalığı görünce kısa bir şaşkınlık yaşadın. Ama daha fazlasını da yaşamak istiyordun aslında. Sevdiye sessizce sıyrılmalıydı kalabalığın arasından. Ya da arkandan usulca yaklaşmalı, yüreğinde çın çın öten yalnızlığı çekip almalıydı. Annen ve Kıymet yengen hazırda beklettikleri ağlamaları seni görür görmez serbest bıraktılar. Sarılıp sarılıp öptüler sonra; kokuna bile sinmiş uzaklığı, haki parkalardan yansımış tedirginliği, sinsi bakışların çivilediği korkuyu üzerinden silkelediler. Annen şehriye çorbası yapmış, lahana sarmıştı sen geleceksin diye. Son bir umutla mutfağa geçip Sevdiye'nin bıraktığı boşlukta karnını doyurdun. Gülbahar'ı, kalabalığın ortasında bir sandalyeye oturmuş avuçlarına kına

yakılırken görünce için cız etti. Nasıl etmesindi! Onu mahalle düğünlerinde oynarken gördüğümde, arkadaşlarım da dahil gençlerin nasıl bakacaklarını, akıllarından neler geçireceklerini bildiğimden içimi bir ateş basar, o ateşi bütün damarlarımda dolaştırarak büyütür, değdiği yeri yakan bakışlarımla Gülbahar'ı eve getirdikten sonra nerede nasıl biriktirdiğimi bir türlü anlayamadığım onca sözü onun kızaran yüzünde söndürürdüm. Büyüdüğünü sanmak bu kadar acı verici olmamalı, kardeşim bana öyle bakmamalıydı. Sümüklü birer çocukken aynı yatakta ayakuçlu başuçlu yattığımız kardeşimin bakışları daha önceki bakışlarının hepsini bir çırpıda silmemeliydi. Annem de bana öyle bakıyordu şimdi. Bana bakarken, bulgur pilavı pişirişime de bakıyordu, kıvamını tutturamadığım düğürcük çorbasının duruluğuna da; yatağı toplamadan ve kahvaltı yapmadan gidişime de bakıyordu, akşam yemeği yemeden yatışıma da, bulaşığını yıkamadan aynı tavada yumurta yapışıma, evi süpürecekken vazgeçişime, çayı bitiremeyip yarım bırakışıma bakıyordu. Baktıkça baktıkça, koynumda onun diktiği enamla sinema salonlarında nasıl küçüldüğümü, paramı kitaplara yatırıp bir simitle günü geçirdiğimi ve hâlâ kimi sabahlar uyandığımda kendimi gecekondumda değil de burada, yuvamda sanışımı görüyordu. Oğlundan sonra kızının gidişini de görüyordu tabii.

Herkes dağıldıktan sonra neden bilmiyorum, gidip annemlerin yatağına yattım. Annem gelip ayakucuma oturdu. Biraz daha sever, sarılır öperse elinden kaçıracakmışçasına kararsız, tedirgin ama bir o kadar da mutluydu sanki. Yüzünün çilleri solmuş, yorgunluğu gözlerinde donup kalmıştı.

Babam çakırkeyifti. Amcamların evde, diğer misafirlere belli etmeden, ara sıra mutfağa kaçarak kolayla karıştırdıkları votkalarını içmişlerdi Kenan ve Latif dayımla birlikte. Babamın mutfakla tek ilişkisi içki şişesi ve bardağını koyabileceği bir köşeden ibaretti. Genellikle dışarıda içerdi arkadaş-

larıyla. Kimi zaman bir şişeyle eve döndüğü olurdu ama masaya oturup da içmezdi. Oturduğu yerden su çıkıyormuş gibi bir yerde oturamaz, evin içinde dolanıp dururdu. Sık sık mutfağa gider, bıyıklarını sıvazlayarak döner, her dönüşünde de yüzü biraz daha kızarmış, gözleri ışılamış olurdu. Sonra dili ağzında büyür, sanki konuşacakmış, çok önemli şeyler anlatacakmış, hatta kendine veya hayata ilişkin bir sır verecekmiş gibi, ağzından bir türlü çıkamayan sözcüklerle cebelleşir, unuttuğundan ya da olmayan bir şeyi aradığından olsa gerek, vazgeçip susardı.

Bıyıklarını sıvazlayarak mutfaktan geldi babam. Sandalyenin üzerindeki pantolonumu aldı, her zaman yaptığı gibi ceplerimi karıştırdı. "Paran var mı?" diye sormazdı hiç. Ceplerime bakar, durumu anlardı. Yüz liram kalmıştı. Düğün için geleceğimi düşünerek yol parasını ayırmış, kalanıyla idare etmeye çalışmıştım. Cebimde kalan yüz lirayla iki öğün yemek ancak yenirdi. Simitle filan bu süreyi biraz daha uzatabilirdim belki. Babam pantolonumu usulca bıraktı, olduğu yere çöktü. Başını iki elinin arasına aldı ve öyle bir of çekti ki, ben yatağın içinde, annem ayakucumda, o da olduğu yerde bu sesle birlikte bir an için kaybolup gittik yeryüzünden. Babam işsizlik günlerine gitti belki; parasızlıktan eve gelemediği, dedemin eline baktığı günlere... Sonra yerinden kalktı, kafasını duvara vurmaya başladı. Çocuklarına bir fiske vurmamış, kimseye yüksek sesle çıkışmamış babamın bu hali aklımı yitirmeme sebep olacaktı neredeyse. Bu kısa boylu, ufak tefek adam neresinde, nasıl taşımıştı bunca öfkeyi? Nasıl bir acıyla dolaşıyordu kimseye göstermeden?

Annem:

"Delirdin mi sen, ne yapıyorsun çocuğun yanında!" diye odadan çıkardığında ben çoktan yorganı başıma çekmiştim. İkimiz de kendi karanlığımızda sesimizi boğarak ağlamıştık...

Düğünden, dayımlar Gülbahar'ı da alıp gittikten sonra – ben de okulu asacaktım– toplanan paraları, kardeş yolu olarak aldıkları bin lira da dahil hepsini önüme koyacaktı babam. Bir sürü borcu vardı oysa. Annemle bakakalmıştık öyle. Ev kirasını ödeyecek, biraz da kömür alacaktım. Yine de fazlasıyla para tıkıştırdı cebime. Sonra da yarım kalmış bir konuşmayı sürdürürcesine:

"Demek yeni ev sahibin Alevi!" dedi.

"Evet..."

Bu cevabın içinde "Ne olmuş yani?" sorusu da vardı.

"Bir şey demedim canım, iyi olur Aleviler."

İlkokulda en yakın arkadaşım Saffet'ti. Yatılı okul sınavına girecektik. Amacımız uzaklara gitmek, maceradan maceraya atılmak, bir de ailelerimize ve bizi zayıf, çekingen gören herkese başarımızı göstermekti. Aynı yerleri yazmıştık. Babam sormuştu kimin oğlu diye. Çarşıda manifatura dükkânları vardı, caminin karşısındaki sokakta. Saffet'in babası, kumaş toplarını tezgâhın üzerine attıkça, yeni keşfedilmiş bir dünyanın parlak renklerini ve sadece orada açmış çiçeklerini ortaya döküyor, bir süre müşteriyle birlikte izledikten sonra bu kadar yeter, başka güzellikler de var dercesine onun üzerine bir yenisini seriyordu. O loş dükkânda bir serinlik yayılıyordu ortalığa, gözümün önünde çiçekler uçuşuyordu o zaman. Küçük bir dükkâna hapsedilmiş bir ömür ancak bu şekilde hareketlendiriliyor, insanın içini yakan bu sıkıntı ancak böyle serinletiliyordu galiba.

"Alevioğlu desene," demişti babam.

"Alevi ne demek?"

"Boş ver, sonra öğrenirsin."

"Kötü bir şey mi?"

"Yok oğlum, niye kötü olsunlar. Bizim köyün de yarısı Aleviydi."

Hatta köyümüzün adını söyleyince, Alevilerden olup ol-

madığımızı sorarlardı. Şehirde de çok sayıda Alevi vardı eskiden. Gün geçtikçe artan baskılardan sonra burada barınamayıp Ankara'ya taşınmışlardı.

Saffet'i ortaokul birinci sınıftan sonra okuldan aldı babası. Saffet, babasından daha güzel açtı kumaş toplarını tezgâhın üzerine. Ama neredeyse babasınınkinin aynıydı gösterdiği hayat. Babası gibi konuşuyordu artık. Bana bile arkadaşı gibi değil, müşterisi olmadığım halde bir müşteri gibi bakıyordu. Onunla değil de babasıyla ya da çarşıdaki herhangi bir esnafla konuşuyormuşum gibi hissediyordum. Çoktan çoluk çocuğa karışmış da artık akmayan, geniş bir zamanın içinde unutulup kalmış, sadece ekmeğinin peşinde biriymiş gibiydi.

"Mesela bizim Sami," dedi.

Veznedar Sami ağbiden söz ediyordu.

"Okumam yazmam kıt olduğu için bankada beni ezmeye kalkıştılar; bu adama dokunanın anasını avradını sikerim diye hepsine siktir çekti."

"Alevioğlu" dediği Sami ağbi bir tarafa, dünya bir tarafaydı babam için. Teklifsiz borç para isteyebileceği yegâne arkadaşı da oydu sanırım.

Ertesi gün Yusuf la buluştuk. Güvercinleri dağıtmış. Kanat şakırtılarını, göğüslerinde mordan kırmızıya, yeşilden maviye sağılan kuğurmalarını, telek telek uçuşan gölgelerini bahçede, çatıda, duvarlarda, dallarda ve bana söylemedi ama ruhunda çırpınıp duran sayısız kuşu da hiç kanat değmemiş nice gökyüzünde bırakarak dağıtmış. Dağıtırken de, teneffüslerde bir koşu eve gelip kümesten bir güvercin alarak Endüstri Meslek'in bahçesinden uçuran delikanlıyı onlarla birlikte göndermiş sanki. "Sana bir kuş versem, götürüp Ankara'dan atsan burayı bulur mu acaba?" demişti. O kadar uzağa gitmemelerine rağmen şimdi bulamıyorlardı işte. İlk günler kaç tanesi kaçıp gelmiş, Yusuf da götürüp geri vermiş. Kanat sesleri

kırpık kırpık dolaşmış günlerce. Meğer kuşlar çok güzel anlatıyorlarmış yeryüzünü bize. Gökyüzünde yürümek gibiymiş kuş beslemek. İzmir'deki ağbisinin yanma gidecekmiş. Bir torna atölyesinde iş ayarlamış ağbisi. Bu topraklar bizi nasıl da kaldırıp kaldırıp atıyordu! Bizse geride bıraktığımız kendimize bakmak için her fırsatta dönüp geliyorduk. Oysa gençken gidilemezse bir daha gidilemiyordu içine sığamadığın yerden. Küçük de olsa o dar, sıkışık yere alışıyordu ruhun. Bedenin, çevresindeki diğer bedenler gibi aynı hareketleri aynı şekilde tekrarlamaya, ruhun, gözlerinden aynı görmezlikle bakmaya, ağzın, kelimeleri diğerlerinkine uydurmaya alışıyordu. Mesela, Kenan dayım: Askerlikten sonra İstanbul'da işe girmişti. Hasan dedemi annesi nasıl çağırdıysa, Kenan dayımı da Hasan dedem öyle çağırdı; evlendirdi ve bir daha göndermedi. Nahide yengem gitmek istedi bu kez. Hiç görmediği İstanbul'a gitmek, Kenan dayımın ona anlattığı, o bir türlü unutamadığı rüyayı bu kez o görmek istedi. Gidemedi Kenan dayım, ana babasını bırakamadı.

Soğuk bir gökyüzü vardı Nohutlu tepesinin üzerinde. Yusufların evde, pencerenin önündeki sedirde oturuyorduk. Yusuf çay demlemişti ve her zaman olduğu gibi ayakları çok pis kokuyordu. Annesi Nuriye abla mezbahaya çöz almaya gitmişti. Birazdan oradan getireceği sakatatları gece el ayak çekildikten sonra mahalle çeşmesinde saatlerce, buz gibi suya aldırmadan yıkar, yarın akşama da bu kokunun yanma yeni kokular eklerdi.

Terk edilmiş bir yuvanın yıkılmadan önceki son haline benzeyen kümese ve bitişiğindeki kömürlüğe bakıyordum. Elimdeki çay bardağına orayı gösterircesine kolumu uzatarak ama esasında Yusuf baksın diye,

"Bizi oraya hapsettiğin günü hatırlıyor musun?" dedim.

"Hatırlamam mı? Ne yapayım oğlum, misafir vardı evde, çıkamadım."

Geceleri iki takıma ayrılır, yakaladığımızda ağzımızla ateş ettiğimiz için "tak tak" adını verdiğimiz bir tür saklambaç oynardık; en hızlı koşanlar takımların lideri seçilirdi. Küçük bir taş parçasının bir yüzüne tükürerek "yaş mı kuru mu" attıktan sonra kazanan taraf saklanırdı. Ebe olan ekip sokağın üst başında, hemen yetişemeyecek bir uzaklıkta durur, saklanacak takımın lideri onları birtakım söz oyunlarıyla oyalayıp bedeninin yarısını sakladığı duvarın çenesinden "Hadi eyvallah" diyerek kaçtıktan sonra saklambaç oyunu başlardı. Kaçan lider, ekibini sakladığı yere gelerek arkadaşlarıyla birleşir, rakiplerin nerede olduklarına bakarak yer değiştirilirdi. Yusuf bizi kendi kömürlüklerine sakladıktan sonra üzerimize kapıyı kilitleyip evlerine girmişti. Rakiplerimiz, "Aha yakaladık, dinime imanıma buradalar," diye kömürlüğe koşturmuş, asma kilidi görünce bir güzel küfredip gitmişlerdi. Saatlerce bizi aramışlar, bulamayınca evlerine dağılmışlardı. Bizim Yusuf tan ise ses seda yoktu. Bu gece oyunlarında en güzel fıkralar anlatılır, en mahrem konular konuşulurdu. Küçükler, yaşça azıcık daha büyüklerden bu saklanmalarda öğrenirdi her şeyi. Namık Kemal'in adını benden başka bilen yoktu; o fıkralardaki Namık Kemal'in benim bildiğim Namık Kemal'le bir ilgisinin olamayacağını kimseye anlatamazdım. Yine de edepsiz konuşmalar saflığımızın bir yansımasıydı. Bakirliğin ateşini edepsiz söz ve hayallerin serin sularında söndürüyorduk aslında. Kimi zaman bayağılığın sınırlarını zorlayan bu arsız konuşmaların bir tür hoyratlığa dönüştüğü de olurdu. Daha çok oyunlarda ortaya çıkardı bu hoyratlık. Bense böylesi oyunların uzağında tutardım kendimi; can yakacak, sert, kırıcı oyunlara katılmazdım; tiksinti verici olmadığı sürece konuşmaları eğlenceli bulurdum diğer yandan.

"Sen kendini kurtardın oğlum!" dedi Yusuf. "Bu sefer ben kilitli kaldım. Bize her yer kömürlük; her yerimiz kapkara, her yanımız karanlık..."

Birkaç gün öncesine kadar kahvede garsonluk yapıyordu. Geleceğimi bildiği için işten çıkmıştı bir iki gün gezeriz diye. Sonra o da ayrılacaktı buradan.

"Niye öyle diyorsun oğlum, bak gidiyorsun işte, mesleğini yapacaksın."

Kalın kaşlarını yukarı kaldırdı, Erol Taş'ınkine benzettiğimiz burnuyla oynadı:

"Buraya bile sığamıyorken kolay mı başka bir eve sığmak..."

Bahçede çelimsiz bir suskunlukta titriyordu dallar. Bir kar beklentisi sessizlik suretinde dolaşıyordu ortalıkta sanki. Yerde perişan, yüzleri çamurlu, yaprağa benzer soğuk gölgeler. Gidince odun ve kömür almalıydım. Kömür işi zordu, –Mamak kömür deposuna gideceksin, sıraya yazılacaksın– ama odunu ardiyelerden birinden alabilirdim. Bizim ev sıcaktı ne güzel, burası soğuk. Nuriye abla giderken yakmamış, zaten hep soğuk olurdu evleri, Yusuf da hiç üşüdüm demezdi. Neyse ki çayın sıcaklığı vardı. Annemler bunca telaşlıyken ben niye buradaydım? Benim yapacağım bir şey yokmuş, öyle demişlerdi. Bunca işin arasında Sevdiye akıllarına geliyor muydu acaba? Her şeye rağmen ümitlenmiştim ama...

Bir kar yağsaydı şimdi; mahalle, şehir, şu donuk tepeler ılık bir uykuya dalsa. Sonra bir kar yollara, bir kar şu kış ağaçlarına. Bir kar da şimdi bana uzak olan uzaklara...

Yusuf, okulu soruyordu, kızları... Yeşil parkaların kalınlığından, sert bakışların uzaklığı, ciddi yüzlerin soğukluğu ve hareketlerin erkeksiliğinden kızlar görünmüyordu ki. Demir gibi soğuk, kurşun gibi acıtıcı sözcükler dolaşıyordu koridorlarda. Kendiliğinden şiddete bulaşıyordu bu sözcükler ve ortalıkta dolaştıkça soğuyor, soğudukça sertleşiyor, en baştaki masumiyetini gittiği her yerde, basılan evler, taranan kahveler, tutulmuş köşe başları ve kurulmuş pusularda par-

ça parça yitirerek kana bulanıyordu. Sonra grevlerin, yürüyüşlerin, boykotların, kavgaların içinden geçerek tekrar başlangıç noktasına döndüklerinde arkadaşlarım için umut, benim için ise kararsızlık, umutsuzluk ve endişeden başka bir şey kalmıyordu ortada.

Ne zaman konuşacaklarımızın ağırlığını taşıyamayacak hale gelsek sinemaya giderdik Yusuf'la. Yine öyle yaptık. Herkes için Ferdi'nin filmi olan film bizim için Necla Nazır yengemizin filmiydi Yusuf'tan dolayı. Yusuf söylememişti ama ben biliyordum. Bir kez âşık olmuştu Yusuf, hem de kimi yıllar şehre gelen lunaparktaki kızlardan birine. Her akşam gidiyorduk. Aslında gündüzleri de nasıl olduğunu anlamadan kendimizi orada buluyorduk ama meydan küçük çocukların çarpışan araba şimşeklerinde çakıp sönen kavgaları, oradan oraya sıçrayan çığlıkları ve toza toprağa karışmış uğultularına kaldığı için kız ortalarda görünmüyordu. Akşam olup da lunaparkın ışıkları yanınca pek de alışkın olmadığımız bir serinlik çöküyordu içimize. Yusuf'un hiçbir zaman doğru dürüst harçlığı olmazdı cebinde. Yine de gözümüzü bir noktaya sabitleyip cebimiz oradaymış da içini görüyormuşçasına paramızı hesaplayarak dikilirdik halkacı kızın karşısına. Kız, herkese yaptığı cilvelerin aynısını bize de yapar, en sevdiği müşteri bizmişiz gibi davranırdı. Işıkların bütün renkleri ona akar, lunaparkta oynayan, kıpırdayan her şey onun hareketlerinde toplanır, dönen, savrulan aletlerin cıvıltısı gözlerinde, halkaların uçuşu ellerinde, yeryüzündeki bütün kadınların işvesi yüzünde, bizim mahalledeki ve okuldaki kızların konuşmadıklarının hepsi dudaklarında birikirdi. Yusuf'un konuştuğu, çekinmeden konuşabildiği tek kız oydu belki de. Ya da Yusuf'un yerine de kız konuşuyordu da biz tatlı bir yanılsamanın dönme dolabında göğe yükseliyorduk. Yusuf anlatmıyor, ben de onu utandırmamak için sormuyordum. Müşterilerin azaldığı ya da göz-

lerin başka yerlere, diğer kızlara çevrildiği anlarda bir ıssızlık gelip yerleşiyordu kızın birdenbire durgunlaşan ve makyajdan arınan yüzüne. İşte o zaman onu yiyen pezevengin çirkin suratının izleri bir görünüp bir kayboluyordu. Gün boyu bir sandalyede oturup sigara kemirerek gelip geçene dik dik bakan yavşağın birinin suratıydı bu. Kızın yüzündeki ıssızlıkta ise terk edilmiş bir kasabanın bozuk karartısıyla, tamamlanmadan bir sandıkta kalmış çeyizin, giyilmemiş solgun bir gelinliğin ve kaybedilmiş bir yuvanın boşluğu tüm derinliğiyle gülümser gibiydi. Şehrin bütün paralı adamları kızın peşindeyken ve muhtemelen lunaparkçı kılkuyruklardan biriyle yiyişiyorken onun Yusuf'a pas vermeyeceği gün gibi ortadaydı ama ne yapalım, sevmek parayla değildi ya. Ne var ki, filmde Necla yengemiz Ferdi'yi parası için seviyor gibi görünerek çok fena kullanıyordu onu. Kendisine hiç yakışmayan sahte davranışlarla oğlanın aklını başından alıyor, yalandan kucaklayıp öpüyordu, bizimki de, garibim, yağları erimiş bir halde, al sana araba, al sana köşk diyordu, mağaza kapatıp kızı giydiriyordu. Gülbahar için fazla alışveriş yapmamışlar, hem götüremez hem de ne gerek var, Almanya'da daha iyisini alırlar. Gitmeden konuşmam lazım Gülbahar'la. Sevdiye'yle konuşsun. Ben konuşamadım, konuşacağım da yok, o bari konuşsun. Ağbim senin için deli oluyor, desin, ölüyor, eriyor, desin. Bak, üniversiteyi de kazandı, ileride güzel bir işi olur, seni rahat ettirir. "Madem ki sonunda ayrılık vardı, neden beni buldun beni ağlattın?" Şarkıyı Ferdi mi söylüyordu, biz mi? Ağlayan o muydu, biz mi? Bir okşayış için her şeyimizi vermeye hazır gençlerdik. Hiçbirimiz sevdiğimiz bir kıza dokunmanın tadını bilmiyorduk. Bir kızla konuşup tenhalarda buluşmamış, sevdiğimizi söyleyip sevildiğimizi duymamış, yani sevda denilen yaraya baktıkça gururlanıp dokundukça acıtarak bir şeyler yaşamamışken, bir de ayrılığın acısıy-

la karşılaşıyorduk. Peki, niçin onlardan fazla yüreğimiz yarılıyor, içimizde gözyaşına benzer bir şeyler çağlıyordu? Bir kızla sevgili olmamıştık ki ayrılığı bilelim! İnsan bir kızdan ayrılır mıydı hiç! Onun üzülmesine, gözyaşı dökmesine nasıl sebep olabilirdi? Nasıl göz yumar, nasıl dayanırdı? Bırakın sevgilinizi, tanıdığınız ya da tanımadığınız bir insanın sizin yüzünüzden üzülmesine, hele hele ağlamasına nasıl katlanırdınız? Bir insanın sizin yüzünüzden mutsuz olduğunu görmekten, bunu bilmekten daha büyük bir acı var mıdır? Kaç tane yüreğinizi alıp götürür, tüketir böyle bir acı! Ve siz ne kadar eksilirsiniz! Derken kız hedefine ulaştı, ünlü oldu, Ferdi'nin besteleriyle parayı kırıyor. Ferdi ise onun yüzünden elini kana buladı, hapislere düştü. Koğuşta yere oturmuş, yanı başında Yadigâr Ejder (tek omzunda ceket, elinde tespih), bütün mahkûmlar Ferdi'ye bakıyor. "Hapishane etrafında dikenli teller..." Yusuf dayanamadı, "Ne ses var yav şu herifte," diye mırıldandı. Biliyorum, ağlamamak için böyle yapıyordu ama ne yaparsak yapalım insanın ağlayası geliyordu. Bira şişeleri yuvarlanmaya başladı o sırada iç çekmeler eşliğinde. Şişe kimin ayağının altına gelmişse yönünü düzeltip yola düşürüyordu tekrar. Tıkırtılarla birlikte sigara ateşleri parlayıp sönüyordu dört bir yandan. Çocukluk arkadaşı gibiydi sinema.

Akşam düğün salonunda Yusuf:

"Sen düğünü Almanya'da yaparsın artık, biz de bir memleket görürüz sayende," diye takıldı. Ben de:

"Sana da bir kız ayarlarız oğlum oradan, beni gurbet ellerde yalnız mı bırakacaksın?" deyince gözlerini kaçırdı Yusuf:

"O iş zor be!" dedi, "Ne demişler, kaz kazla, kel tavuk topal horozla..." Çaresizlik ve umutsuzluğun rengini aldığı halde öfkesini yitirmiş sesi incelip koptu salonun uğultusunda.

"Nereden buluyorsun bu lafları anlamıyorum."

"Sen biriktiriyorsun ya böyle şeyleri, senin için saklıyorum. İleride lazım olur sana."

Gündüzleri kahve olarak kullanılan, akşamları da gerektiğinde düğün yapılan bir salondu burası. Sahnenin bulunduğu duvarda boydan boya bir manzara resmi vardı. Çocukluğumdan beri bu resmi seyretmeye bayılırdım. Gerçeğini görmediğimiz şelaleler, ancak bir rüyada koşturabileceğimiz geniş çayırlıklar, yabancı filmlerden artakalmış dipsiz bir ormanın eteklerine dolanmış durgun bir dere, göl, köprü, ıssız dağlar, toprak yollar, ne ararsanız vardı. Neresine baksanız, baktığınız yerde kaybolup gidiyordunuz; tıpkı bir kitabın içinde dolaşmak veya bir filmin içinde uyumak ve yahut da bir hayalin içinde hapsolmak gibiydi.

Masalara kuru pastayla meşrubatların dağıtılmasına yardım ettik Yusuf'la. Komşularımız, köylerden gelen akraba ve hısımlar, hepimiz yeni yeni alışıyorduk "balo" denilen bu tarz düğünlere.

Keman, cümbüş, darbuka, bazen de klarnetin yumuşak dokunuşlarla, inceden inceye dalgalandırarak şenlendirdiği düğünlerle büyümüştük oysa. Bana, yaşadığımız dünyaya ait değillermiş gibi gelirdi bunları çalan o kara adamlar. Abdal kelimesini bozarak aptalla değiştirenlere inat çocuğundan kadınına, gencinden yaşlısına, tavuğundan kedi köpeğine kadar bütün canlılara imrenilecek bir saygı gösterirlerdi. Dünyanın bilgisine sahip de kendine saklıyormuş, verecek olsa bile azar azar verecekmiş gibi duran zurnacıya, yayı her çektiğinde hayatın derininden yeni bir acıyı çıkarıyormuşçasına gözlerini yuman kemancıya baktıkça yeryüzünün bütün çilesini bu adamlar mı çekiyor diye düşünürdüm. Yüzlerindeki kararmış, derin çizgili acı, türkü söyledikleri zamanların dışında ağır bir sessizliğe dönüşürdü; böyle zamanlarda birazdan bir sır açıklayacaklar da kimselerin göremediği bir kapının açılmasını bilgece bekliyorlarmış gibi durgunlaşırlardı.

Ben de tıpkı o yakışıklı, Ayhan Işık bıyıklı adam gibi keman çalmak istiyordum. Dallara asılmış ve birer masal damlası gibi parlayan ampullerin sarartısınm dışındaki gariban bir ağacın gövdesine yaslanarak öyle çok izlerdim ki kemancıyı, elime bir keman geçse hemencecik çalabilirim sanırdım. Türkünün neresinde yayı nasıl çektiğini görüyordum işte. Parmaklar da ona göre oynayıp duruyordu tellerle. Fakat kimse merak etmiyordu kemancının bu aleti nasıl çaldığını. Kimse, ne kadar güzel çalıyorsun usta, demiyordu. Onunla arkadaş olmak, sohbet etmek için en ufak bir girişimde bulunmuyordu. Onlar da mola verdiklerinde sigaralarını yeniliyor, rakılarından rahatça, kocaman bir yudum alıyor, kendi aralarında sohbet ediyorlardı. Hemen her düğünde rakı sofrası kuruluyordu mutlaka. Gündüz mevlit okutuluyor, cami hocası da dahil mahallenin bütün hacı emmileri düğüne, dahası düğün yemeğine geliyordu. Hocanın duasına âmin dedikten sonra yemekler yeniyor, meydan davulcuyla zurnacıya bırakılıyordu. Bu hacı emmiler, bir düğünde davulla zurna yoksa o düğünü düğünden saymıyorlardı ama hadi kalk bir halay çek, denildiğinde nazım nazım nazlanıyorlardı; zamanında çok çektikleri için artık onlardan geçmişti söylediklerine göre. Davul zurna, –her ne kadar davulun gümbürtüsü yüreğimizi oynatsa da– ununu elemiş eleğini asmış amcaların, keman ve cümbüş ise kadınlar, genç kızlar, çocuklar, delikanlılar ve filancanın düğününde içip de acayip sarhoş olanların tercihiydi. Hacı emmilere kola, meyve suyu veya Fruko verilirdi; masanın ileri gelenleri, şaka kaldıracağına inandıklarının veya nazımız geçer diye düşündüklerinin içeceklerine votka karıştırır, karıştırmadıklarının da içine koyu bir şüphe düşürüp eğlenirlerdi.

Bense daha kemancı kemanının akordunu yapıyorken tüylerim diken diken, içmeden sarhoş olmuş bir boşlukta, daha yola çıkmamış acemi bir yolcunun heyecanıyla titrer-

dim. Seher vakti yârin kapısını çalmanın alacası gözümde canlanırken, yüce dağların başına yağan karın yalnızlığı yüzüme yansır ve daha on beş yaşıma değmeden felek kollarımı kırardı dalından.

Düğün yerinden kaçıp doya doya ağlamak isterdim, bana neyse. Sanki bütün sevdalar benim başımdan geçmiş, tüm ayrılıkları ben yaşamıştım. Gurbet bir tek benim zoruma gidiyordu sanki, gençliğine doymayan tek bendim, cahil ömrü geçip de bir murada ermeyen, aşkın elinden perişan hallere düşüp de, gel buna bir çare bulmadan ve yaramı sarmadan gitme diyen... Sonra rakının ağartısıyla yüzler ve sözler yumuşamaya başlayınca, sallan boyuna bakıyım, elmas küpeler takıyım, eğil gerdandan öpüyüm, öldüm yalvarı yalvarı, topuktan bağlar şalvarı, diye oynayanların arasında ben de varmışım gibi neşelenirdim.

Bu düğünler nasıl da çıkıp gitmişti hayatımızdan! Birdenbire. Orkestracılar, elektrosazcılar, balo, cazcılar derken, abdalları çıkarıvermiştik hayatımızdan. Önce plakları, şimdi de kasetleri elden ele dolaşan Neşet Ertaş'ın köçeklik yaptığı düğünleri anlatırdı babam; şimdi onun sözlerine kattığım zavallı anılarımla avunuyordum artık. Bitmesini istemediğimiz bir romanın sonuna gelmiştik hep birlikte. Belli ki, bu toprakların romanını çoktan yazmıştı dinlediğimiz türküler ve bu adamlar, "Pencereden bakıyor, roman almış okuyor, kekiline gül takmış, yel estikçe kokuyor," sözleriyle bir romanın içinden sesleniyorlardı üstelik. Zaten bir roman, romanın içinde yazılmaz mıydı?

Düğünler, çocuklar eğlensin, oradan oraya renkli çığlıklarla koştururken salonu daraltsın, masalardaki bütün meşrubatları tek onlar içsin, bitiremeseler bile kuru pastaları döke saça dişlesinler diye yapılıyordu. Her sene doğuran genç kadınlar kocalarının sigara dumanlarından ördükleri perdelerle örtüyorlardı bebeklerinin yüzlerini. Kaynana aday-

ları oğulları için kız bakarken, kızlar kendilerine bakan oğlanlardan yüzlerine yansıyan kızarıklıkla mahcup gülümsüyorlardı.

Filizlenecek bir aşkı görür görmez budamak ve herkesin kendince eklemeler yaparak sonsuz sayıda çoğalttığı ahlak kurallarına bekçilik etmek için açılmış gözler ve dikilmiş kulaklarla dolmuştu salon. Kapı önüne davetli olmadıkları halde her düğüne giden ve kızları kesen çarşı gençliği birikmişti. Gerçi kızların gözü, bizim cazcı dediğimiz orkestracılardan başkasını görmüyordu ama bu davetsiz zibidilere çatmamak için kendimizi zor tutuyorduk. Büyüklerimiz ise her düğünde mutlaka kavga çıktığını bildiklerinden gözlerini üstümüzden eksik etmiyor, sık sık yanımıza gelip bizi uyarıyorlardı.

Bu şehirde yaşayan, çarşısında, sokaklarında gezen kimseye benzemeyecekler ya, orkestracıların saçı, saçı uzun dediğimiz herkesinkinden daha uzundu. Sırtlarında üzerleri işlemeli yelekler. Pantolonlar dize kadar daracık, boru gibi, paçalar ayakkabıları fazlasıyla yutacak kadar İspanyol. Buranın çocuklarıydılar ama nasıl becerdilerse buranın havasından suyundan, tozundan toprağından üzerlerine sinen ne varsa hepsini silkeleyip atmışlar; çok özel bir davet üzerine bu köhne yere lütfedip gelmişlercesine uzak, yabancı ve soğuk durur, dışarıdan bir göz gibi bakar olmuşlardı. Televizyona çıkan uzun saçlı, acayip giysili, hayatında köyün yakınından bile geçmemiş tip adamların türkülerimizi bozup kendilerine benzettikleri gibi bu cazcıların muhallebi çocuğu ağzıyla, dil kırarak şarkı söylemeleri diş gıcırdatmamız için yetiyor da artıyordu bile. Ellerindeki gitarlar kim bilir kaç paraydı; biz bu zımbırtıların nerede satıldığını bile bilmezken, adamlar gidip almışlar, bir de nasıl çalınacağını öğrenmişlerdi. Ortaokulda müzik öğretmeni mandolin almamızı istemişti de birkaç kişi ancak alabilmişti oysa.

Bir de müzik kitabındaki şarkıları çalsak ne olacaktı sanki! Çalıp söylesen de kimseye dinletemeyeceğin şeylerdi. Bunları evde söylemek, sınıfı da kara tahtası, pis sıraları, olanca gürültüsü, öğretmeni ve okul büyüklüğündeki anlamsız sıkıntısıyla birlikte anne babanın, dede ve ninenin karşısına getirmek demekti. Okul şarkısı söylemek, sinsice susmuş hinoğluhin bir sınıfın karşısında, heyecandan titreyen berbat bir sesle eziyet çekerken dalga geçilmeyi yeniden hatırlamak demekti. Seni hayatın içine katmayacak, hep okullu, hep çocuk bırakacak şeylerdi. Sınıfta, hadi sesi güzel olan biri bir şarkı türkü söylesin denildiğinde kimse müzik dersinde öğrenilmiş o çocuksu parçaları söylemezdi. "Neşeli ol ki genç kalasın" sınıftan dışarı çıkmaması gereken bir mırıldanmaydı. Radyo ve televizyonda da bizim sevdiğimiz şarkılar çalınmıyordu. "Gâvurca müzik"ten zaten bir şey anlamıyorduk, üstelik bunları kim dinliyor diye merak ediyorduk. Fakültede arkadaşlarımın yabancı müzik dinlediklerini, hatta çoğunu ezbere bildiklerini ve arabeskten nefret ettiklerini öğrenince sesimi çıkaramamıştım. Bizim kaset doldurtarak, bin bir güçlükle yakalayabildiğimiz Polis Radyosu'nun istasyon istasyon gezen cızırtıları arasından seçerek dinlemeye çalıştığımız müziği herkesin nasıl da aşağıladığını öğrenmek tüm gençliğim elimden alınmışçasına içimi yaralamıştı.

Bir tek, önündeki bir sürü davula tımbır tımbır, tencere kapağına benzeyen o kocaman zile de tıs diye vuran oğlanın saçı farklıydı diğerlerinden. Onlarınki kadar uzun değildi ve aynı Zeki Müren'in göt fırçasına benziyordu. Hepsinin de dar pantolonlarından malafatları iyice belli oluyordu, kafayı yememek işten değildi; herkesin anası bacısı vardı, böyle mal meydanda ortalıkta dolaşmak erkek adama yakışıyor muydu? Eline kırılmaz, fırınlanmış bir gürgen sopası alıp girişecektin bu ibnelere!

Yusuf:

"Sanki altın kekilli amdan çıkmışlar amma koyduğumun çocukları, şunların havasına bak hele!" diyor, dişlerini sıkıyordu.

Düğünlerde o kadar zorlama ve ısrarlara rağmen oynamazdım. Biz de bilmiyoruz, anladığımızdan değil ya, çıkıp bir iki dolanıyoruz işte, diyenler sahneye çıkınca ömürlerinin yarısını oynamakla geçirmiş gibi döktürüyorlardı. Dans müziği çaldığında, aldıkları birbirlerine dokunabilme izni herkese gösterme hevesindeki nişanlılarla buradan gidince daha neler neler yapacaklarını bir türlü gizleyemeyen yeni evlilere, bir de kız kıza dans edenler ve çocuklara kalıyordu sahne.

Bense anneme üzülüyordum uzaktan uzağa ona baktıkça. Herkes gülüp oynarken onun içinde derin sessizlikler açılıyordu muhakkak. Oğlundan sonra kızını da gönderiyordu hayalini bile kuramayacağı uzaklara. Üstelik Gülbahar hiç bilmediğimiz bir gidişle gidiyordu. Benim için tek teselli, Gülbahar'ın gidişinin Sevdiye'yi getirebileceği ihtimaliydi. Bencillik miydi bu? Kendimden utanmalı mıydım? Bunca karmaşanın içinde hiçbir şeyi bilmediğim gibi bunu da bilmiyordum.

Yaşını büyüterek gelin ettiğimiz Gülbahar'ı dedemlerin evine misafir olarak gönderdik düğünden sonra. Asıl düğünü Almanya'da yapacaklardı. Biz de Yusuf la gidip Kent Lokantası'nda oturduk. Orada oturmak, hiçbir yere gitmediğimiz halde sürekli yolculukta olma haliydi; bir otobüsten diğerine, bir şehirden öbürüne gitmeden gider gibi yaparak, yaşamadan yaşamış gibi çeşitli hikâyelerin içinde dolaşmaktı. İşte hayat böyle yolculuk benzeri bir şey demeye getiriyorduk oturduğumuz yerde. Derler ki, gerçek bir yolculuk hikâyesi hiçbir zaman bir yolculuğu anlatmaz. Kim bilir, sürekli bir otobüste oradan oraya gidip geliyormuş gibi

hayaller kurarak üzerimize abanan her şeyi şöyle bir silkeleyip kendimizden bile kaçabilme ihtimalinin sınırlarını zorluyorduk belki de.

Biz böyle bir yandan karanlığı didikler bir yandan da onca gelip gitmelerine rağmen bir türlü tükenmeyen otobüs ve insan kalabalığına bakarken bir grup genç girdi içeri. Yürüyüşlerinden şehrin yeni sahipleri olduğu hemencecik belli oluyordu. Önlerinde sabun kirtiği gibi bir oğlan, herkes "Reis, reis!" diye arkasında el pençe divan durmuş, hazret ne buyuracak diye bekliyorlardı. Amaçları, yolcular arasında çatacak birini bulmaktı belli ki. Öyle ya, tipini beğenmedikleri biri bu şehirden nasıl geçerdi? Ne hakla? Ne cüretle? Şu, her ne kadar sabun kirtiğine benzese de bir o kadar da görünmeyen kısmı olan reisimizden izin almış mıydı bakalım! Arkasındaki tayfa, patlamaya hazır bakışlarla ve zor zapt edilen kesik, hızlı hareketlerle çay salonunu, tuvalete gidip gelenleri, otobüslerin içindekileri kolaçan ediyor, emir bekliyorlardı. Hayatında bir dikili bok sıçmamış bu tür adamların peşinden insan ne akla hizmet giderdi ki! Beni tanımazlardı ama herhalde Yusuf'u biliyorlardı; diğer masalarda da aradıklarını bulamamış olacaklar ki, dolaştıkları yerlerde soğuk bir sessizlik bırakarak gittiler.

Maraş olaylarının yıldönümü dolayısıyla okulda boykot vardı. Olay çıkabileceğini söylemişlerdi. Devamsızlık yapmak istemiyordum ama pisipisine tutuklanma ya da daha beterine maruz kalma riskini de göze almak istemiyordum. Hem Gülbahar'dan önce gitmem doğru olmazdı hem de yılbaşını evde, sobanın sıcaklığına karışan portakal kabuğu kokuları içinde ve amcamla babamın oynak havalarda kalkıp iki delikanlı gibi neşelenmelerini izleyerek geçirmek yalnızlığıma iyi gelirdi.

"Okulu batsın! Göndermem yavrumu. Askerliğini yapar gelir, elbet bir iş bulur. Allah deldiği boğazı aç bırakmaz,"

demişti annem. Belki en son seçenek olarak düşünülebilirdi ama şimdilik bana hiç de yakın ve sıcak gelmiyordu.

Biz sinemadayken annemler Sevdiye'yi istemişler Latif dayımdan. O da, "Benden yana tamam, annesine sorun," demiş. Gülnaz yengem de gülmüş, hiçbir şey dememiş. Biz küçükken, "Ben kızımı Yağız'a vereceğim!" diyen yengemin şimdi karşı çıkacak hali yoktu ya. O da son sözü Sevdiye'ye bırakacaktı herhalde. Bizimkilere kalırsa Sevdiye dünden razıydı. Ah, bir de ben inanabilseydim!

Bana bunları anlatırken benim orada olmadığımı bilmiyorlarmış gibi çoğu ayrıntıyı söylemeden geçmelerine sinir oluyor, anlatılmayanları kendim tamamlamaya çalışıyordum. Latif dayım, kızının bana istendiğini öğrenince, izne geldiklerinde kendisinden korkup kaçan o ufaklığı kovalayıp yakaladığı ve ne kaçıyorsun lan eşek sıpası diye öptüğü günleri hatırlamış mıdır? Gülnaz yengemin sessiz kalması söylemek istemediği bazı şeylerin bir işareti miydi? Almanya'da ve asıl çevrelerinin olduğu İstanbul'da bir sürü zengin varken, getirdikleri eskilerle büyüyen bu fukaraya kızını niçin vereceğini mi düşünmüştü gülerken?

Gidecekleri gündü, öğleden sonra pencerenin önünde oturmuş bahçeyi izliyordum. İnce bir yağmur usuldan usuldan, o değilden yağmış, parçalanmış bir ayna gibi gölcükler oluşturarak geldiği yere, mavi gri külrengi açılan göğe doğru çekilmişti. Son damlalar dallarda tomurcuklanıp kalmışlardı. Vedat ağbiyle Gülbahar da bizdeydiler. Sobanın üstündeki çayın demlenmesini bekliyorduk. Annem durup dururken:

"Sevdiye'yi satmayın, Yağız'a alacağız," dedi Vedat ağbiye.

İçimde derin bir kuyu açıldı birden. Kimse görmeden oraya düşsem ve konuşulan hiçbir şeyi duymasam diye düşündüm bir an. Tuhaf bir sessizliğin ucuna gelmiştim sanki. Vedat ağbiye baksam mı, duymamış gibi mi yapsam bilemedim. Aşk mıydı kalbimi bu kadar ağırlaştıran, beni böyle di-

be çeken? Yine dışarıdaki yağmur kalıntılarına dönsem, onların arasında kendime uygun, sevebileceğim kelimeler arasam, bu ağırlığı biraz olsun hafifletebilir miydim? Kim bilir ne diyecekti Vedat ağbi? Nereden çıktı şimdi bu, olacak iş mi filan derse ne yapardım?

Orada değilmişim, konuşulanları duymuyormuşum gibi pencereden dışarı bakmaya devam ediyordum. Vedat ağbi:

"Benden tamam, Yağız'dan iyisini bulacak değiliz ya, niye olmasın?" dedi.

"Ağbime söyledim, tamam dedi, annen de sadece güldü."

"Ben annemin gönlünü ederim, benden yana kuşkunuz olmasın."

Sanki benden söz edilmiyormuş gibi ama yine de utanarak onları izlerken yakaladım kendimi. Sonra bana döndü:

"Sevdiye iyi kızdır ha! Eli sıkıdır, çok hanımdır. Evden okula, okuldan eve..."

O böyle deyince okul yolunda yakaladım Sevdiye'yi. Park etmiş arabalarla dolu, sivri çatılı evlerin sıralandığı bir sokaktaydık. Kaybettiğim sözcükleri ararken ona rastlamıştım sanki, öyle bir sessizliğin içinde donup kalmıştık. Zaman da bizimle birlikte donmuştu tabii. Ve artık bir türlü geçmeyecekti.

Gülbahar'la da konuşamıyordum bir türlü. Kendi duygularım için kardeşimi kullanıyormuşum gibi geliyordu bana. Düpedüz çekiniyordum işte. Gülbahar bilmiyor muydu benim Sevdiye için deli olduğumu? Niçin kendisi, tamam ağbi, sen merak etme, ben gidince konuşurum onunla, demiyordu? Belki de Sevdiye'yle birbirimize açıldığımızı, her şeyi konuştuğumuzu sanıyordu kim bilir! Onları yolcu edinceye kadar, içimde binlerce kez dolaştırdığım sözleri Gülbahar'a söyleyemedim. En son vedalaşırken gözyaşları arasında kulağına fısıldamayı başardım bin bir güçlükle: "Bana mektup yazsın. Ya da söylesin ilk ben yazayım."

"Çok seviyor seni. Söylemeye çekinmiş. Sen de seviyorsan yaz ona. Senden mektup bekliyor de," sözlerini daha nice sözle birlikte yutarak kardeşime sarıldım.

Kıymet yengem, "Artık sözlü sayılırsınız," diye sevincini belli ederek avutucu ve anlayışlı bir yumuşaklıkla saçlarımı okşayan bir çift el, bir çift göz kesilmişti adeta. Televizyonda film izlerken oradaki âşıklara bakıp, "Senin de bir gün başına böyle şeyler gelecek, sen de bunları yaşayacaksın," derdi bana sırdaş olmaya hazır bir gülümsemeyle. Onunla her şeyi konuşabilirdiniz. O sizi anlardı. Yanından ayrılırsam derin bir özlemin içine düşer kaybolurum dercesine gözünün önünden uzaklaştırmıyor, bana Sevdiye'yi anlattırarak evi bir masal diyarına döndürüyordu. Kıymet yengem filmlerdeki aşkları ne kadar anlayışla karşılar, hatta oralardan alıp hemen yanımıza, burnumuzun dibine getirirse annem de bir o kadar dışında kalırdı bu işlerin. En basitinden, televizyonda her gün gördüğümüz şarkıcı kadınları izliyorken arkadaki saz sanatçılarına acırdı. Öyle ya, zavallı adamlar, önlerindeki sırtı açık, mini etekli, takmış takıştırmış, sürmüş süründürmüş güzel mi güzel kadına yutkunarak, hevesleri kursaklarında, ellerinde veya kucaklarında sazlarıyla bakıp kalıyorlardı. Hem o kadar yakın hem de o kadar uzak. Günlük konuşmalarında ayıp kelimeleri son derece doğal bir şekilde kullanan annemin en müstehcen konuşmasıydı bu.

Amcamlarda kalan Dudu ninemi ihmal etmiştim bu arada. Zavallı ninem endişeleniyordu başıma bir iş gelecek diye. Burada okul yok mu, buradakinde okusana, diyordu. Kışın üşümeyim diye benimle yatan, sabahları zorla bir bardak pekmez içirip okula yollayan, ödevlerimi bitirdiğimde benden çok sevinen, hastalandığımda iğneyle deldiği gazete kâğıdına ispirto döküp bedenime sararak üzerine de kendi ördüğü sıktırma denilen yün kazağı giydiren ninem, daha ne zamana kadar okuyacağımı merak ediyordu.

"Saçımın kınası geldi, başım ağrıyor, kına alıp gelen yok ki saçıma yakayım," diye dertlendi.

Bacakları da ağrıyormuş, fazla yürüyemiyormuş o yüzden. Eskiden sülük yapıştırırdı bacaklarına. Pazardan bir şişe sülük alıp gelirdik. Sülük gölünden toplanıp bir şişeye konulmuş sülükleri su dolu leğene boşaltır, ayaklarını sokardı ninem. O kara, yapışkan kıpırtılar ağrıyan veya kaşınan yeri bulur, oraya yapışırdı. Kanı emince bırakırlardı. Ninem de oralara toprak basardı kan dursun diye. Sülükleri tekrar şişeye doldurup iki üç gün kanı kusmalarını bekler, suyunu değiştirip biraz da toprak atardı şişeye. Karınlarını öyle doyuruyordu demek ki bu tiksindirici yaratıklar. Sonra o şişeyi ne yaparlardı, kime verirlerdi bilmiyorum.

"Kınayı bulurum da bu mevsimde sülük zor," dedim.

İçini çekti. Bu iç çekişte Sefer dedemin yokluğu da vardı, acıyla geçmiş yılların yorgunluğu da, ölüme benzer bir yutkunuş da. Dudu ninem ben bildim bileli yaşlıydı diye düşündüm o an; öyle ya çocukların gözünde onlar zaten yaşlı oldukları için daha fazla yaşlanmıyorlardı. Ama Ankara'ya döneceğim gün amcamların evine gidip ufacık kemikli elini öptüğümde pınarları kurumuş gözlerinden dökülen yaşların her şeyi nasıl da eskittiğini gördüm.

Yusuf geldi beni uğurlamaya. Kendi gidişini de görüyor gibiydi bana el sallarken. Geceden yağmaya başlayan kar her yeri örtmüştü. Aslında –derler ki– kar hiçbir şeyi örtmez, aksine açığa çıkarır. En basitinden sessizliği şimdiden ortaya çıkarmıştı bile.

Şimdi ise yaprak gibi sararmış çıtırtılı bir güzün içinden geçiyorduk. Yağlı geride kalmış, şoförün bir isteği olup olmadığını öğrendikten sonra gelip arka beşliye, yanıma oturan muavin sigara uzatmıştı. Aç karnına bu kaçıncıydı?

Umursamadım. Bizim muavin sigarayı öyle efkârlı çekiyordu ki, bu konuda kimse onun eline su dökemezdi.

"Ağbi ne iş yapıyorsun?"

"İşsizim."

"Hadi ya, halbuki okumuş birine benziyorsun ağbi."

"Belki de o yüzden işsiz kalmışımdır."

"Bu devirde işsiz olunur mu ağbi? İlla bir işin ucundan tutacaksın."

"Tutturmuyorlarsa ne yapacaksın?"

Anlamadığı bir dilde konuşmuştum sanki. Bana vereceği akılları ve hayat dersini kendine saklarcasına gözlerini kaçırdı, sigarasından derin bir nefes çekti.

Tepeler, tarlalar, tarlalarda yüzen bulut kümeleri hızla geçiyordu yanımızdan. Bizim muavin yolculuğun vazgeçilmez kuralını yeni hatırlamış ve geç kalırsa unuturmuş gibi tazelenmiş bir ses tonuyla:

"Yolculuk nereye?" diye sordu.

"İstanbul'a," dedim.

VII

Gerçekten de neyin ucundan tutmuştum ben?

Düpedüz işsizdim işte. İşe girsem de sıradan bir çalışan olacaktım. Hiçbir zaman birinci adam olamayacaktım mesela. Hiçbir zaman iyi bir yazar...

Hiçbir zaman
yazar
olamayacağım.

Hiçbir bayramda kürsüye çıkıp şiir okumadım (oysa herkese yetecek kadar şiir okumuştum, okuyordum); folklor, bando, tiyatro, voleybol, koro, hiçbir sosyal, kültürel, sanatsal etkinlikte görev almadım. Verilmedi. Hiçbir öğretmenim, arkadaşım, "Sen de gel!" demedi. Sınıfın en çalışkanı değildim. Hocalarım hatırlamazlar bile beni. Türkçe hocası adımı söyledi –öğrenmiş– diye o dersi sevdim. Onun dışında hiçbir hoca adımı bilmedi, söylemedi.

Yurt dışına da çıkmadım tabii. Nasıl pasaport alınır, kaç paraya gidilir bilmem. Gittikleri yerleri yazanları, Paris'in sokaklarını, Amsterdam'ın kanallarını, Londra'nın yağmurlarını, bilmem ne kentinin hüznünü, gizemini, oralardaki

sevgililerini anlatanları okudukça, kimdir bunlar, o paraları nerden bulurlar, ne iş yaparlar, mirasyedi midir bunların hepsi, diye düşünmeden kendimi alamam.

Sözgelimi domuz derisi pabuçlarım olmadı benim. Zaten biz ayakkabıya pabuç demezdik. Ayakkabının ucuz olması önemliydi, derisi değil. Hem domuz derisi bir ayakkabıyı, –"domuzundan" dolayı– olsa bile giymezdik.

Dedem savaş anıları anlatmadı; ninem de masal. Hz. Ali-Muaviye cengi nedir bilmedim, peygamberler tarihinden de haberim olmadı. Bizimkiler, her şeyi bilen, ağzı laf yapan takımından değillerdi. Hani, köyün ya da kendince bir köy sayılan mahallenin sözü dinlenir, akıl danışılır, kız istemeye giderken götürülür adamları vardır ya, onlardan değildi bizimkiler.

Dedemin elinin altından kalaylı bakır tas eksik olmazdı. Evin aşağısındaki mahalle çeşmesinden su doldurup giden kadınları bizim bahçe kapısının yanma geldiklerinde durdurur, helkelerinden bir tas su alırdı. Çocukları yakaladığında da sitili ellerine tutuşturur, erkekse, "Hadi koçum, taşağını gezdiren yesin," (bir tek benimkini kendi yerdi) kızsa, "Anası güzel, bir taze su getir de içeyim," diyerek çeşmeye göndererirdi. Çevreden topladığı –böylece bir nevi temizlik de yapmış oluyordu– kâğıt parçalarını katlayıp küçülterek bahçe duvarının taşları arasına tıkıştırırdı. Çamur ya da başka bir harç kullanılmadan örülmüş taşların arasındaki boşlukları bu şekilde kapatıyordu aklınca.

İntiharı hiç düşünmedim.

Cumhuriyet balolarını da kitaplardan öğrendim. Çağrılan, giden, orada neler olduğunu anlatan bir tanışımız da olmadı.

Filmlerde izlediğim, kitaplarda okuduğum şeylerin birçoğunu görmeden büyüdüm.

Bayramlarda sıranın arkasında; önde, tören yerinde neler

olup bittiğini görmeden bekleyen bir ilkokul, ortaokul öğrenci-siydim. Ne şiir okuyan öğrencileri görebiliyorduk biz arka sıradakiler ne de halk oyunlarını. Yalnızca sesler vardı kulağımıza gelen. Ve bir duvar gibi önümüzü kesen kafalar, omuzlar, sırtlar. Bayramlarda, törenlerde ya da insanların öne çıkıp kendilerini gösterdikleri buna benzer durumlarda hep geride kaldığım için mi hâlâ bir baltaya sap olamadım? O zamanlar göz önünde olan, bütün öğrenci ve öğretmenlerin tanıdığı, voleybolsa voleybol, tiyatroysa tiyatro, halk oyunu mu, tabii, şiir mi okunacak, neden olmasın, konuşma mı yapılacak, şöyle buyurun denilen tipler şimdi neredeler, ne yapıyorlar acaba? Bir tek Erdoğan'ı biliyorum. Bana, resim yarışmasının ödül töreninde, oturduğum yerde tir tir titreyerek ödülümün verilmesini beklerken yanıma gelip o resmi nasıl yaptığımı sorduktan sonra "Sen otuz bir çekiyor musun?" diyen çocuk. Beni utandırarak kendi kendine ödül vermeyi düşünmüştü herhalde. Taksicilik yapıyordu şimdi. Parlak, ağzı laf yapan, esnafla enseye tokat göte parmak vıcık vıcık ilişkiler kurmuş bir genç olmuştu ola ola. En süslü araba onunkiydi, hakkını yemeyelim şimdi. Kahvede, berberde, lokantada, adım attığı her yerde torpilliydi. Ve hâlâ kendini bitmeyen bir okulun en gözde öğrencisi sanıyordu.

Şehrimiz bozkırın ortasındaydı.

İki tepenin yamacına kurulmuş, bir tepeden bir tepeye kendine bakarak, kendine benzemeye çalışıyor gibiydi. Onun diğer pek çok şehir gibi terk edilmiş bir zamanın uykusunda kımıldadığını, öteki şehirlere benzemek için çırpındıkça kadim zamanlardan beri sahip olduğu renkleri, kokuları döktüğünü, kapı kapı, pencere pencere evlerini yitirdiğini, sokaklarının önünün kesildiğini bilmiyordum o yıllarda.

Yazılmamış bir romandı şehrimiz. Ne çocukları ne de anne babaları, dedeleri nineleri, amcaları dayıları, halaları teyzeleri birer roman kahramanı olabilmişlerdi. Hiçbir roman

kahramanına benzemiyordu buranın insanları. Ya da hiçbir roman kahramanı buranın insanına benzemiyordu. Aralarında bizleri andıran, hah işte, bu filancaya benziyor dedirtenler vardı var olmasına da, öyle bir yere geliyordu ki bu insanlar, bizim tanıdıklarımıza benzemekten hızla uzaklaşıyor, gidip yine o romanın kahramanı oluyorlardı. İşin püf noktası veya sırrı, her neyse işte o, bu muydu yoksa? Bizim buralarda hiçbir çocuk öyle uzun saçlarla değil okula gitmek, kapısının önünden geçemezken (Ne lan bu saçlar, papaz gibi! Git kestir çabuk!) Ömercik ve Sezercik bırak dayak yemeyi herkese kendilerini sevdirmiyorlar mıydı? Hepimiz onları kendimizden bilip dertleri için ağlamıyor muyduk? Saray burada köy adıydı ama saray yavrusu köşklerde, bahçıvanlı, şoförlü, hizmetçili, uşaklı yaşayan yine bize benzemeyen adamlarına ve kadınlarına üzülüp gözyaşı dökmüyor muyduk? Romanlardakiler de İstanbul'un en güzel yerlerinde, bizim hayal bile edemeyeceğimiz hayatları yaşarken bizi sıkıntılarına ortak etmiyorlar mıydı? Bizimkilere benzemeyen hayatları seviyorduk galiba. Peki, şehrimizin romanı yazılsa, kendilerininkine benzemeyen bu hayatları sever miydi birileri? Bizi anlatıyor sanki, derler miydi?

Roman kahramanlarını bize benzedikleri için mi seviyorduk, benzemedikleri için mi? Yoksa çok kötü, çok zor hayatları da anlatsalar, kelimelerden, cümlelerden, virgüllerden, soru işaretlerinden, hatta üç noktalar ve onlardan sonraki boşluklardan bize yansıyan, tam olarak ifade edemediğimiz, edemeyeceğimiz ama tuhaf biçimde tadına vardığımız o güzellikten vazgeçemediğimiz için mi?

Kitapların içinden çıkamadığım, kendim de adamakıllı bir şeyler yazamadığım için mi bir baltaya sap olamadım? Bir işe girip ayaklarımın üzerinde duramadım. Hâlâ babamdan harçlık alıyorum. İşte yine yollardayım. Yine yolcuyum. Ne zaman bitecek benim yolculuğum!

"İstanbul'a iş için mi gidiyorsun?" dedi muavin.

Annemin sesi çok kötüydü telefonda. Ah dayım! Bunun için mi döndün İstanbul'a?

Hayatta her şey değişirken şu tepelerin, köylere giden şu yolların, mevsimine göre şekil değiştirseler de hep aynı kalan ağaçların, derelerin, kayalıkların buraları beklediğini bilmek tuhaf geliyor birden. Hayat akıp giderken onların durması, birileri ölürken onların yaşamayı sürdürmesi; hayat hızlıyken, otobüs yanlarından, içlerinden hızla geçerken onların hiç acele etmemesi. Bozkırın yalnızlığı içimi boşaltıyor. Ne kadar sakinim. Kafamın içindeki duman da ne böyle? Niçin hiç insan yok baktığım yerlerde? Bunca tepe, tarla, ağaç, toprak neyi bekliyor? Ben niçin tarlalar arasındaki sınır tümseklerini zihnimde tekrar çiziyor ve her çizgiyi sayıyorum?

İnsan, hayatını bir roman gibi daha doğrusu bir romanın içinde anlatmaya başladığında, okurun sabrını zorlayan uzatmalara, olayın heyecanını öldüren geriye dönüşlere, konu dışına çıkmalara söz bitmesin, biterse ömür de çabucak biter diye mi girişirdi? Hayatın bu kadarcık mıydı, üç yüz, hadi bilemedin dört yüz sayfa mı yaşadın hayatı? Ya da o kadar da değil, hepi topu iki yüz küsur sayfalık mıydı dünyan?

Belki de kısa cümleler kurmalıydım. En az kelimeyle en çok şeyi nasıl anlatabilirsem öyle kısa. Bir iki kelimelik. Cümle bittiğinde yankısı devam etmeliydi. Önünde ve arkasında boşluklar bırakmalıydı ve o boşluklar söylemeliydi daha fazlasını. Anlamın değil de söyleyişin çekiciliğine mi kapılıyordum yoksa?

Nihayet Ankara göründü. İşte ilk gecekondular. Şehre girmeyi başaramamış, daha doğrusu şehirden paylarına düşe düşe ancak bu kör itin öldüğü yer düşmüş yalnız, yoksul evler. Ve cılız derelerle tozlu yolları birlikte bekleyen iki eski arkadaş, kavakla söğüt. Hiçbir yere gitmeyen ama hepimizin

gittiklerini zannettiğimiz dere ve yollarla birlikte o garibanlar da çağıltısız ve yorgun zamanların içinde gittiklerini sanırlar, ama oradadırlar işte, aynı yerlerinde, doğdukları yerde. Az ileride, daha ileride, başka köyler, kasabalar, şehirlerde karşımıza çıkan kavak ve söğütler, gitmek isteyip de gölgelerinin koynunda uyuyakaldıkları için fırsatı kaçırdıklarını düşündüğümüz, ne var ki, aslında kenarlarında bekledikleri dere ve yollarla akıp buralara gelmiş ağaçlar mıdır, yoksa onların hayali mi? Ağaçlarla aynı rüyayı mı görüyoruz, aynı hayali mi kuruyoruz?

Ağaçlar, hatta yapraklarının hışırtısı bile bir roman olamaz mıydı? Ağaçlarla, onların rüzgârda kapıldıkları telaşla, yağmurdaki endişeleri, güneşteki cinlikleri, gece karanlığındaki cesaretleriyle bir romanı baştanbaşa dolduramaz mıydık? Her sayfanın çevrilişinde yaprakların hışırtısı satırların arasından aksa, her yeni sayfada yapraklar kızarıp sararıp bozararak sonbahara teslim olsa umursamaz mıydık? Bir yazar bir gürgen dalının bile romanını yazabilirdi oysa.

Kayaş tren istasyonu geride kaldı. Tuhaf, kasvetli bir ıssızlık duygusu büyüyor içimde. Gecekondular ölme sırasının kendilerine gelmesini bekler gibi durgun, dökülen yaprakların alacalı kuşatmasında.

İşte Şeremet emminin evi. Gecekondu mavisine boyamış. Arkadaki yolu izleyip öndeki yüksek yapılar yüzünden görünmeyen evime, Ankara'da ilk oturduğum eve gitsem kendime rastlayacağımı sanki.

Mamak Köprüsü'ne yaklaşırken burada oturanların "Yarma" dedikleri o dik yokuşa baktım. İşte oradaydım. Beş yıl önceki Yağız... Aşağıdan, Bağderesi istasyonunun karşısındaki ardiyelerden birinden iki çuval odun almıştım. Düşüncesiz, cahil çocuk! Nasıl taşıyacaksın iki çuvalı birden? Odunu tarttırıp parasını verdikten sonra aklı başına gelmişti Yağız'ın ama ne fayda! Önünde iki çuval odunla kalakal-

mıştı ardiyenin çıra, ıslak odun ve hangi mevsim olursa olsun her daim kış kokan çamurlu avlusunda. Kasketli adam çok iş yapmış, gereğinden fazla zaman harcamışçasına ansızın kaybolmuştu ortadan; yazıhanesine –bir soba, kıytırık bir masa, üzerinde kirli bir telefon, Çingene gelinin bohçası gibi karışık yazılarla dolu haşatı çıkmış bir defter, yazmayan birkaç kalem ve içlerinde sigara söndürülmüş çay bardakları bulunan bu izbe yerlere niçin öyle denirdi?– girmiş, elindeki çayın soğumuşluğunda bakıyordu bulanık camdan.

Yağız, çuvalın birini sırtlayıp on, on beş adım ileri götürüyor, onu bıraktıktan sonra diğerini almak için geri dönüyordu. Kaçırılma ihtimali vardı odunların. Hem de ikisinin birden. Yağız çuvallardan birini bırakmış dönüyorken, tam ortadayken, onu takip eden iki kişi çuvalları alıp kaçabilirdi. O yüzden iki çuvalın arasındaki mesafeyi kısa tutuyordu. Neredeyse adım adım ilerliyordu ve bu gidişle eve ulaşması imkânsız gibi geliyordu ona. Geride bıraktığı çuvalı diğerinin yanma getirince bir süre dinleniyordu. Yarma, yukarıdan aşağıya bakarken kafadaki şapkayı düşürecek cinsten dik bir bayırdı. Bir insanın elleri boşken bile zor tırmandığı yokuşu iki çuval odunla tırmanmak hiç de kolay değildi. Sigaraya yeni başlayan Yağız da âdet olduğu üzere, artık bir tane yakması gerektiğini düşünerek mola verdikçe bir sigara tellendiriyordu. Kendisini izleyen birilerinin olup olmadığını anlamak için kolaçan etti etrafı. İki çuvalı aynı anda sürükleyerek götürmeyi denedi tekrar. Böylesi daha zordu. Üstelik çuvalın dibi yırtılabilirdi. O zaman tümden yanardı. Yırtık bir veya iki çuvalla ve yola saçılmış odunlarla kalakalırdı ortalıkta. Çuvalın biri yırtılsa bile, sağlam olanı eve götürüp odunları boşalttıktan sonra geri geldiğinde odunları bulması mümkün değildi. İki çuval odun için kamyonet tutsa odun parasından daha fazlasını ödemesi gerekirdi. Hakan'la birlikte gidip almak için de hafta sonunu beklemeliy-

di ki, bu da olacak iş değildi, çünkü evde odun kalmamıştı. Çatılarda ve kuytu yerlerde sinsice bekleyen önceki yağıştan kalma kar, her an yağabilecek yoğun bir karın habercisi gibi içini titretiyordu Yağız'ın. Keşke Ethem'e söyleseydim, diye düşündü. Hiç ikiletmeden gelir, yardım ederdi. Sonra sobayı yakar, güzel bir çay demlerler, kitaplardan konuşurlardı. Aceleci bir sıcaklık sardı içini birden. Karnının acıktığını hatırladı; bulgur pilavı ya da düğürcük çorbası pişirmeliydi eve gidince. Çayı da koyardı sobanın üstüne. Ucunu ne kadar kıvırırsa kıvırsın çuval elinden kayıyordu. Ceviz büyüklüğünde bir taş buldu; çuvalın ağzını taşla birlikte kıvırarak yumru yaptı. Böyle daha iyiydi, fakat sırtını delen odunlar ağırlığı adeta iki katma çıkarıyor, yolu uzatıyordu. Kara bulutların arasından sıyrılan kış güneşi gecekonduların batıya bakan yüzlerinde şaşırtıcı bir sarılıkta ışıdı kısa bir süre. Olağanüstü bir şeyler olacakmış gibi ortalık da sessizleşti o arada. Çatı değiştiren kuşların hızlı gölgeleri geçti ışığın içinden. Sonra yine her şey eskiye döndü, Yağız çuvallardan birini evin köşesine kadar getirmeyi başarmıştı sonunda.

Cemal ağbinin alt katında bir konfeksiyon mağazası vardı. Hemen karşıdaki ilkokulun öğretmenlerinden Erzade Hoca karısıyla birlikte çalıştırıyordu bu küçük mağazayı. Yağız'ı görünce dışarı çıktı:

"Kolay gelsin Yağız, yardıma ihtiyacın var mı?"

"Sağol Erzade Hocam, yok, ben hallederim."

Geride bıraktığı çuvala baktı iki nefes arasında. Hemen geliyorum dercesine Erzade Hoca'ya bir bakış attıktan sonra geldiği yöne doğru hızlı adımlarla yürüdü. Diğer çuvalı da getirip öncekinin yanma bıraktığında Erzade Hoca okul bahçesinde öğrencileri izleyen müdür suretinde dikilmeye devam ediyordu.

"Gel bir soluklan, bir çayımı iç."

"Şunları eve bırakayım da hele bir..."

"Bekliyorum, ona göre..."

Çok geçmeden pişman oldu hayır demediğine. Sobasını yakıp ısınacak, çorba pişirip karnını doyuracaktı ne güzel.

Odunları, küçük penceresi arkadaki evin bahçe duvarına bakan dip odaya taşıdı. Üç küçük odası vardı evin. Girişe göre sağda olan ve penceresi bahçeyi gören odaya yerleşmişti. Dipteki, odunları koyduğu karanlık odadan geçilen daracık bir bölme daha vardı. Muhtemelen orayı mutfak olarak kullanmışlardı daha önce oturanlar. Suyun evin dışına akacağı tek delik orada vardı ve deliğin bulunduğu yere bir sıra tuğlayla küçük bir tekne yaparak orayı banyo haline getirmişlerdi. Tuvalet bu evde de dışarıdaydı. Öncekine göre daha yakındı ama bazı geceler üşengeçlikle korku arasında gidip gelen ve kendisine hiç yakıştıramadığı düşüncelerin aldatmacasıyla tuvalete gitmeyip banyoya işiyordu Yağız.

Erzade Hoca'yla gaz sobasının önüne oturdular, Yağız ellerini ısıtmaya başladı. Acımış çay içini ısıtacağına tuhaf bir pişmanlık duygusuyla birlikte açlığını bir kez daha aklına getirdi. Askılardaki giysilerin ve raflardaki kazak, çorap, orlon gibi renk renk sıralanmış ıvır zıvırın yarattığı loşluk dükkânı daha da soğutuyordu sanki. Erzade Hoca herkesin evde, sıcak sobanın başında olmak istediği bu saatlerde niçin burada olduğunu anlatıyordu. Çocuklar okuyordu, masrafları ağırdı. Büyük kızı Birsen, Hakan'la aynı okuldaydı. Yağız'ın ev aradığını Hakan'dan öğrenmişler, kiralaması için aracı olmuşlardı. Emekliliği geldiği halde ayrılıp ayrılmamakta kararsız kalmış bu adamın saçları da ağarmakla biraz daha direnmek arasında bocalamış ve bu bocalayış onu bıkkın, olduğundan yorgun bir adam görüntüsünde dondurmuştu sanki.

Dışarıda hava iyiden iyiye kararmıştı. Yağız bir yolunu bulup evine kaçamıyordu bir türlü. Babası, henüz el kadar bir ilkokul öğrencisiyken çarşıda bir manifaturacıya çırak vermişti onu yaz tatilinde. Yere para atıp seni denerler, eğer pa-

ra bulacak olursan ustana ver demişlerdi evde; dedikleri gibi de olmuştu, bir gün dükkânı süpürüyorken para bulmuştu yerde. Parayı ustasına verirken, adamın, al senin olsun demesini beklemişti çocuk aklıyla. Gün boyu kahveye koşturup çay söylemek, zırt pırt dükkânı süpürmek, testiyle camiden su getirmek, ustanın evine öteberi götürmek gibi bir dolu iş yaptığı halde tek metelik koklatmayan adamın hiç değilse o beş kuruşu verebileceğini ummuştu. Mahallede arkadaşları kim bilir hangi oyunun içinde cıvıldarken o bu kasvetli hapishanede akşamın olmasını ve eve gideceği saati bekliyordu. Aynı duyguyu yaşıyordu şu anda. Hadi artık evine gidebilirsin denilmesini bekliyor gibiydi.

"Ben artık gideyim," dediğinde Erzade Hoca tüm içtenliğiyle:

"Ev yakınlığına buyur," dedi.

Akşam yemeğine gelmesi için ısrar etti. Yağız her ne kadar itiraz etse de dinletemedi. Dükkânı kapattıktan sonra haber vereceğini, birlikte gideceklerini söyledi Erzade Hoca.

Yağız evde, sobayı yakmadan aç karnına Erzade Hoca'yı beklerken birkaç sigara daha içti. Ayaklarına bir kat daha çorap giydi. Tanımadığı insanların arasında ne yapacaktı şimdi? Ne konuşacaktı, ne anlatacaktı? Oldubitti sıkılırdı misafirlikten.

Teyzesine gittikleri akşamlar... Babası gene kim bilir nerede? Çalışıyor mu, kahvede mi? Eniştesi askerde. Duvardaki – muhtemelen bir takvimden kesilerek çerçeveletilmiş– fotoğrafın içinde daha doğrusu. Bir sonbahar resmi. Önde ve neredeyse resmin tamamını kaplayan, toprak seviyesinin azıcık üzerindeyken "V" biçiminde ayrılmış kocaman bir ağaç. Kökün üzerinde, ağacın ikiye ayrıldığı yerde siyah beyaz bir fotoğraftan kesilerek oraya yapıştırılmış bir genç resmi. Enişte. Kollarıyla ağacı o ikiye ayırmış gibi. Ağacın büyüklüğünü düşününce eniştenin resmi biraz küçük kalıyor ama gene de fe-

na fikir değil kendini oraya eklemesi. Sarıların, turuncu kızıllıkların, toprağa karışmış kahverengilerin arasında renksizliğiyle hemen göze çarpan küçük bir adam. Resimdeki hüznü iki yana açtığı kollarıyla kucaklıyor sanki. Dökülen yapraklar mı çok, ağaçlardaki mi? Onlar da dökülürse yerde yer kalmaz diye düşünürdü o zamanki aklıyla. Niye sıkılırdı o evde? Teyze çocuklarının şımarıklığı mıydı onu bunaltan, yoksa illa güreşmek istemeleri mi? Yağız onlar gibi, annesinin ifadesiyle, et kütüğü değildi ki! Zayıf, üflesen uçacak, Dudu ninesinin dediği gibi yerde biteni yememiş bir çocuktu o. Hem güreşmeyi de bilmiyordu. Defterlerini çıkarsalardı ya, kimin yazısı daha güzel, kimin defteri temiz? Kimin defterindeki kenar süsleri rengârenk? Resim defterlerini niye çıkarmıyorlardı, çıkarıp da annelerine göstermiyorlardı? Hayat Bilgisi'ndeki konuları anlatsalardı ya... Teyzesi çayın yanma bisküvi çıkarırdı, sanki onlar misafirmiş gibi. Kayınbabasının bakkal dükkânından aldırıyordu, parasız. Zaten onların evinde, aynı bahçe içinde, kira vermeden oturuyorlardı. Eniştesi askerdeydi ya, nereden bulacaklardı parayı... Kaynanası burnundan getiriyordu teyzesinin. Çocukların yedikleri içtikleri, koşup oynadıkları hep suçtu. Yağızların gelmesini de istemiyordu cadı karı. Anneannesi de gizli gizli yardım etmese açlarından ölürlerdi annesinin söylediğine göre. Zavallı anneannesi, eve üç alınırsa birini teyzesine, birini de onlara veriyordu. Hasan dedesi bir duysa dünyayı başına yıkarmış kadının, öyle diyorlardı. Daha Yağız bir tane yemeden tabaktaki bisküvileri bitiriyordu teyzesinin çocukları. Sanki marifetmiş gibi de şımarık şımarık gülüyorlardı. Yerde yuvarlanıyor, mahsusçuktan Yağız'ın üstüne düşüyorlardı. Teyzesinin sinirlenip sırtlarına birer yumruk vurması da işe yaramıyordu, çünkü onlar da annelerini tekmeliyorlardı. Teyzesi ağlayacak gibi oluyordu o zaman: "Ömrümü yediniz ömrümü, gâvur tohumları..." diye dertlenmeye başlıyor, kaynanası, kayınbabası, kayınları ve görümceleri-

nin ona neler çektirdiklerini, kocası askerden dönünce acından öleceğini bilse bile burada bir gün durmayacağını anlatıyordu annesine. Çok güzel bir kadındı teyzesi. Onun ağlaması herkesten fazla acıtıyordu insanın içini. Annesi de ağlıyordu tabii, Yağız da şımarık kuzenleri karşısında rezil olmayacağını bilse ağlamak istiyordu ama yine de tutuyordu kendini. Annesi de kendi kocasından dert yanmaya başlıyordu. Doğru dürüst bir işte tutunamadığını, gel git akıllı olduğunu, kim ne derse onun peşinden gittiğini söylüyordu. "İkimiz üç akıllı bizimki," diyordu. Dudu ninesi yelliyormuş babasını, annesinin üzerine yolluyormuş. Hiç suçu olmadığı halde dayak yiyormuş annesi. Dudu ninesi ekmeği kendi odasındaki gelinlik sandığına kilitliyormuş annesi yemesin diye. Aslında annesi çocuklarına yedirmek için istiyormuş ama... Kendisi bütün gün aç duruyormuş. Annesi ve Kıymet yengesi Sefer dedesinin yanında seslice konuşmaz, gelinlik ederlerdi o zamanlar. Mecbur kalırlarsa fısıltıyla konuşurlardı. Sefer dedesi izin verinceye dek konuşamamışlardı ikisi de. Yer sofrasına yan otururlardı Kıymet yengesiyle annesi; kafalarını arkaya çevirerek kimseye göstermeden yerlerdi yemeklerini.

Erzade Hoca'nın evinde, tanımadığı insanların arasında nasıl yemek yiyecekti şimdi? Bu da nereden çıktı akşam akşam dercesine bakacaklardı ona. Siyasi konulara girerlerse iyice bunalırdı. Konuşunca da kimse bir şey anlamayacak gibi geliyordu ona. Kelimeler eski anlamlarını yitirecekti sanki; o ne söylese aslında söylemediklerini söylemiş olacaktı. Susunca da söylemediği birçok şeyi söylemiş gibi olacaktı belki.

Erzade Hoca'nın dükkânının önünde buldu kendini. İçeri girer girmez Erzade Hoca tüm babacanlığıyla:

"O, geldin mi, çıkalım mı hemen?" dedi.

"Hocam kusura bakma, Hakan gelecekti bu akşam, unutmuşum. Ben gelmesem..."

"Sen bilirsin Yağızcığım, her zaman bekleriz."

Üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi rahatlayan Yağız minnet dolu gözlerle baktığı Erzade Hoca'ya veda ederken evde ekmek olmadığını düşünüyordu bir yandan.

Ayaz, gecekonduların küçük bahçelerine sahip çıkan çitleri, ağaçlardan artakalan çizgileri silmek üzereydi; karanlığı bile silecekti neredeyse, bir tek kendisi kalacaktı çatayaz ortalık yerde. Onca soğuğa rağmen fırına kadar yürüdü. Sıcak ekmek kokusu aklını başından alırdı. Yine öyle oldu. Çocukluğuna bakar gibi baktı fırının sıcak bir kokuyla buğulanan camlarına. Ramazanda akşamüzerleri pide almaya giderlerdi Yusuf ve Hakan'la. İzdihamı önlemek için kapatılmış kapının önünde sıraya girer beklerlerdi. Fırıncıları tanıyanlar kapıyı tıklatır, içeri girer, herkes kuyrukta beklerken, kucaklarında, sırada bekleyenlerin yarısına yetecek kadar pide, suratlarında herkesi tiksindirecek kadar sırıtışla dayı dayı çıkarlardı. Oruca zarar gelmesin diye tutulan küfürler orada bekleyenlerin gözlerinde sürdürdükleri turları hızlandırır, hedefine ulaşmak için sabırları zorlardı. Herkesin sabrının sınırı aynı yerde değildi tabii. Bazılarının sigarasızlık başına vurur, bazılarının susuzluk, açlık, yaz sıcağı ya da hepsi birden, biz enayi miyiz burada sıcakta bekliyoruzla başlayıp, biz bilmiyor muyuz öne geçip almayıyla devam eden bağrışmalar, söylenenleri çok da umursamayan o sinir bozucu sırıtışın sahibinden gelen "Benim işim acele, o yüzden..." cevabıyla kimin işinin daha acele olduğu tartışmasına dönüşecekken, halinden son derece hoşnut, zaferinin tadını çıkaran adamın hızla uzaklaşmasıyla analar ve dahi avratların hatırı sorulurdu tövbeler eşliğinde. Tabii bu sırıtışlar pideden daha pişkin bir edayla uzaklaşmayı başaramazdı her zaman, sinirli bir yüzü artık daha fazla taşıyamayan bir kafanın ani darbesiyle darmadağın olurdu ve o toz duman içinde dağılan sıranın eski haline gelmesi hiç de kolay olmazdı.

Böylece vakit geçmiş, iftar saati biraz daha yaklaşmış olurdu elbette. Kuruyemişçilerin önünden geçerken de, kavrulan leblebi ve çekirdeklerin ya da çekilen kahvenin kokusu bir an ayaklarına bir şey dolanmış gibi Yağız'ı duraklatır, havada yayılan kokuyu görebilecekmişçesine bakışlarını dört bir yanda dolaştırırdı. Ankara'da bu kokulara, bulvarlardaki seyyar simit tezgâhlarından yayılan akşam simitlerinin kokusu eklenmişti. Bazı akşamlar simitle yetinip yemek hazırlama derdinden kurtuluyordu. Gece biraz içi eziliyor, sigara tatsızlaşıyordu ama atıştıracak bir şey yoksa açlığını unutmaya, sigarayla bu boşluğu doldurmaya çalışıyordu.

Yolda sıcak ekmeğin ucundan bir parça kopardığında içinde mutluluğa benzer bir şeyler kıpırdadığını hissetti. Seyrek, şaşkın bir kar başlamıştı; oradan oraya savrularak korkuya benzer bir duyguyu karanlığın her yanma dağıtıyordu.

Sobayı yaktı Yağız, çaydanlığı doldurup üzerine koydu. Küçük tüpün üzerine de çorba tenceresini yerleştirdi. Soğanları pembeleşene kadar kavurduktan sonra bir kaşık salça koyup biraz da öyle çevirdi; bir avuç düğürcüğün ardından suyunu ekleyip kapağını kapattı. Odunların çıtırtısı kedi yumuşaklığında odanın bir ucundan diğer ucuna sıçrayıp duruyordu. Çorba pişinceye kadar defterine bir şeyler yazmayı düşündü. Gülbahar'dan hâlâ mektup gelmemişti. Bu zamana kadar Sevdiye'yle herhalde konuşmuştu. Konuştuysa niçin yazmıyordu? Yoksa Sevdiye'nin cevabı olumsuz muydu? Sonra bu düşünceyi kovdu aklından. Niçin olumsuz olacaktı ki! Sevdiye yine oyun mu oynuyordu yoksa onunla? Gözlerini gözlerine daldırmış derin derin bakıyordu işte karşısında. Sevdiye'nin gözleri, Sevdiye'nin haziran rengi gözleri haziran gibi, yaz dersen yaz, bahar dersen bahar gibiydi; mavi mi dedin, işte mavi, yeşil dediğinde yeşildi.

Kapı vuruluyordu. Çoğu gece duyardı bu sesi. Başka sesleri de duyardı. Bazı geceler mahallenin gençleri patırtılarla

geçiyorlardı sokaktan. Koşarken adımları büyüyor olmalıydı ki, gittikleri istikametin tersi yönde patırdayan ayak sesleri havada bölünüp dağılıyor, pencerelere takılıyor, ev içlerine sızıyor, sonra Yağız'ın gecekondusunun çevresinde inatla dolaşmayı sürdürüyordu. Ama bu kez gerçekten kapı vuruluyordu. Israrla. Hakan mı gelmişti acaba?

Kapıda hiç tanımadığı parkalı bir genç vardı.

"Selam!"

Sesi olabildiğince sertti. Sanki çoktan içeri girmiş de içerideki kendine bakıyormuşçasına Yağız'ın omzundan evin karanlık girişine dikmişti gözlerini. Bu bakış aslında azıcık çekil de gireyim bakışıydı.

"Buyurun!"

Surat ifadesi değişirse bütün bildiklerini, üzerinde taşıdığını sandığı bütün ağırlığı kaybedip korunaksız, güçsüz ve çıplak mı kalırdı insan? Alacağını almaya, söyleyeceğini söylemeye, tanımadığı birini ezmeye gelmiş bir insanın tavizsiz duruşuyla kapıda dikilen ürkütücü bir parka vardı Yağız'ın karşısında.

"İçeri geçelim mi?"

İçeri geçmek sorun değildi de, kim olduğunu ve niçin geldiğini açıklasa, şu parkasından yayılan uzaklığı azıcık uzakta bıraksa olmaz mıydı? Bunun cevabı hayır olmalıydı ki, hâlâ odanın ortasında daha önce fazlasıyla gördüğü şeyleri bir daha görmek istemiyormuşçasına kıpırdamadan öylece duruyordu zoraki misafir.

Oturması için yatağı işaret etti Yağız, kendi de yerdeki mindere oturdu. Sobadan yüzüne vuran ışığa yazık olduğunu düşündü. İçi titredi birden. Ne düşüneceğini bilemiyordu. Düşünürse aklına kötü, çok kötü şeyler gelecekti. Başka şeyler düşünecek halde de değildi tabii, kafası her geçen saniye biraz daha karışıyor, zihninde bir sürü görüntü birbirinin içine girip bir yınlamaya dönüşüyordu. Midesi de ağ-

rımaya başlamıştı. Aç midesi sigarayı reddetse de bir şeyler yapması gerektiğini düşündüğü için kalkıp sigara uzattı misafirine. Sonra tüpü kıstı; çorbanın sırası değildi şimdi, hele şöyle bir kenarda dursundu. Keşke Erzade Hoca'yla gitseydim diye düşündü ardından. Ya da Hakanlar'a gitseydi...

Aslında daha önce gelecekmiş de bir şeyler olmuş ancak bugüne kalmış. Arkadaşları adına Yağız'ı soruşturma görevini üstlenmiş. Ne zaman söylemişti bunları, tam bu şekilde miydi, bilemiyordu Yağız. Kötü bir şeyler olacak diye beklemekten düşüncelerini bir noktada toplayamıyordu. Zamanın, hatta beyninin kilitlendiği böyle anlarda unutuşun derin ve karanlık labirentlerinde kaybolmayı isterdi. Başka şeyler düşünerek sıkıştığı yerden çıkmayı denerdi ama aklına o an yaşadıklarını kafasında evirip çevirerek büyüteceğinden ve sabaha kadar uyuyamayacağından başka bir şey gelmezdi.

Geldiği günden beri izliyorlarmış Yağız'ı. Bunu söyledikten sonra sanki hâlâ izleme devam ediyormuş ve kaçırılmaması gereken önemli bir durumla karşılaşılmış gibi sustu bir süre.

"Necisin?"

Benim tek derdim yazmak; şu hayattan anladıklarımı ve anlamak istediklerimi yazarsam, hiçbir şey anlamadığımı kendi gözlerimle görmek. Elbette ülkede neler olup bittiğiyle ilgileniyorum ama sizin gibi değil, demek istiyordu. Ne var ki bu cevabın karşısındakini tatmin etmeyeceğinden emindi. Peki, ne yazıyorsun, bir yerlerde yayımlıyor musun diye sorarsa ne cevap verecekti? Okuldaki arkadaşları hangi dergide yazılarının çıktığını sormuşlardı, derginin adını duyunca biliyormuş hatta okumuş gibi davranmalarından ilk kez duyduklarını ve az sonra sorulsa hatırlamayacaklarını anlamıştı Yağız. Okumak isteyen, merak eden de çıkmamıştı üstelik.

"Sol sempatizanıyım."

Yağız'ın gözü sobadaydı. Odunlar yanıp bitmiş, acilen bir nefes çekilmezse sönecek bir sigaranınkine benzer kör bir kızarıklık kalmıştı geride. Hemen bir iki odun atarsa yeniden tutuşabilirdi. Ama kimin için atacaktı ki odunu? Başkasının parkasını giymiş gibi duran ve ağabeylerinden rol çaldığını bir türlü gizleyemeyen bu teklifsiz oğlan için mi? Gerçi oda soğumaya başlamıştı ama... Sobanın üstündeki çaydanlıktan da artık buhar çıkmıyordu. Çorba da pişti pişecekti.

Davetsiz misafir, masanın üzerindeki kitaplara, Dostoyevski, Hemingway, Faulkner ve Marquez de ona bakıyordu. Bu adamlar sağcı mı solcu mu diye sorarsa, ne cevap verecekti Yağız? Nasıl anlatacaktı? Bunun arkadaşları her ihtimale karşı dışarıda bekliyorlar mıdır acaba? Bu soğukta. Ayakları üşümeye başlamıştı işte. Bağdaş kurarak ayaklarını ısıtmaya çalıştı. İyice soğuyan bir boşlukta ve neredeyse gözle görülen bir sessizliğin içinde kıpırtısız oturuyorlardı. Ve Yağız, bu hareketsizliğin onu iyice dibe çektiğini hissediyordu. Evdekiler ne yapıyordu acaba? Sırma dersini yapmış mıdır? Gülbahar saftı, okumakta gözü yoktu ama Sırma farklıydı, "ekemiş" derdi annesi onun için. İkişer yaş vardı aralarında. Yağız on sekiz, Gülbahar'la Sırma da on altı, on dört. Annesiyle babasının yaşını bilen ise yoktu. "Kaç yaşında evlendiniz?" diye soruyorlardı, kendi yaşlarını ekleyip bulabilmek için, "Ne bilelim," diyordu annesi, "bana bir yüzük takıp gittiler, bir daha paraları olmadı ki gelip düğün yapmaya; dört beş sene nişanlı bekledik ellaham," derdi. "Siz kendi aranızda konuşmaz mıydınız kaç yaşında olduğunuzu?" deyince, "Biz öyle şeyleri pek mâsimezdik," derledi. Kenan dayısı okuduğu için yaşını biliyordu ama o da ablasıyla aralarında kaç yaş olduğunu bilmiyordu. Bilse bilse amcam bilir diye düşünmüştü Yağız ve ona sormuşlardı. Amcası da

askere erken gitmek için yaşını büyüttürmüştü. "Tamam işte," demişlerdi, "Kaç yaş büyüttün?" "Ne bileyim ben," demişti amcası, "O kadar masraf ettikten sonra epey büyüttürmüştüm."

Bu oğlan kaç yaşındaydı acaba? Hemen hemen aynı yaştaydılar sanki. Belki de üniversiteyi kazanamamış ya da liseyi bile okumamış biriydi.

"Seni bu mahallede istemiyoruz!" demeye mi gelmişti? Mahallenin gençleri –nerede toplanıyorlarsa– toplanmış ve böyle bir karar mı almışlardı? Bizden olmayan, aramıza katılmayan, bizimle birlikte savaşmayan birini mahallemizde istemiyoruz mu demişlerdi? Hakan'ın ağbisi Veli ağbi konuşmuştu oysa mahallenin sorumlusuyla. Öyle demişti Hakan. Ankara'ya geleli Veli ağbiyi görmemişti çünkü Yağız. "Onun işleri bitmez, ne zaman geldiği, ne zaman gittiği belli değil," demişti. Örgütte önemli bir konumdaymış. Demek ki onun bile sözünü dinlemiyordu mahallenin gençleri. Erzade Hoca'ya anlatsa mıydı durumu? Ona da ayıp etmişti; adamın yemek davetini hiç de inandırıcı olmayan bir bahaneyle geri çevirmişti.

"Sen Veli ağbiyi tanıyor musun?" diye sordu.

Veli ağbi adını duyunca oğlanın suratı değişti, hafiften gülümser gibi yaptı ciddiyetinin bozulacağını hesap etmeden. Veli'yi görmüş de onun karşısında ifade veriyormuş gibi tedirgince kıpırdandı, sobaya, çaydanlığa baktı. Çay bekliyormuş da hevesi kursağında kalmış gibi yüzü düştü birden. Yağız bu fırsatı kaçırmadı:

"Hakan'ın ağbisi..."

Hedefi vurmuştu. Oğlan gözlerini kaçırıyordu ama burnu ortaya çıkıyordu bu kez. Bu tür insanların fakirliği burunlarından anlaşılırdı. Sahip olamadıkları ne varsa, bütün eksiklikler orada toplanır, cümle âleme, iyi bakın bu kocaman ve çirkin şeye, onca yokluğun yanında bir de bunu taşıyor di-

ye haykırırdı adeta. İnsan, hayat niye bu kadar acıtan bir şey diye düşünürdü işte o zaman. Ve bu oğlanın suskunluğunun bile fakirliğinden olup olmadığını.

"Bana müsaade," deyip kalktı, soğuk bir gıcırtı yatağın üzerinde kaldı.

Oğlanın ardından kapıyı kilitledikten sonra perdenin aralığından bakmak istedi Yağız. Tahmin ettiği gibi mahallenin diğer gençlerinin de saklandıkları yerlerden çıkıp gidişlerini görürüm korkusuyla vazgeçti bu düşüncesinden. Soba çoktan sönmüş, çaydanlıktaki su iyiden iyiye ılımış, çorba da suyunu çekip pilava dönmüş, ucu koparılmış ekmek de kurumaya başlamıştı.

Tüpün üzerinden tencereyi aldı, çaydanlığı koydu, çaydanlığın sapını bırakmadan bir süre bekledi. O böyle beklerken oğlan ve varsa arkadaşları birer birer evlerine dağıldılar, kapılar kilitlendi, ışıklar söndürüldü, dünya savrula savrula yorulan karın sessizliğine terk edildi.

Tüpü söndürüp yatağın üzerine oturdu. Ağladı. Açlığına ağladı, çay içemediğine, kitap okuyamadığına, defterine bir şeyler yazamadığına ağladı. O burada, cephede vurulmuş ve kan kaybeden bir asker gibi yardım beklerken kimsenin gelmemesine ağladı. Böyle ne kadar zaman geçti bilmiyordu. Uzanıp perdeyi araladı, bahçeye baktı. Kar doldurmuştu her yeri. Elma, ayva ve kayısı ağaçları yeni alınan kabarık, fos fos gocuğunun beyazlığını giymiş birer çocuk gibi olmuştu. Ve her kar tanesi sonu gelmeyecek bir masalı harf harf indiriyormuşçasına sevinçle konuyordu diğerlerinin üstüne.

Gaz lambasının ışığı kapı her açıldığında içeri giren rüzgârla sendeler, düşüp kararacak ve odayı sahipsiz bırakacak gibi olur, oraya buraya sıçrayan gölgesi de onu taklit ediyormuş, hatta dalga geçiyormuşçasma tökezledikten sonra aklınca oyunlar oynardı. Dudu nine Congulus'u anlatırdı o zaman.

Peykede oturup baca deliğini göstererek, "Gel Congulus gel, aha bu yaramazları torbana at götür," derdi. Bunu duyan çocuklar hemencecik çaput döşeklerine tumar, yamalıklı yorganlarını üstlerine çekerek uyuyor numarası yaparlardı.

Congulus, yaramazlık yapan çocukların rüyasına girer, o çocuğun anne, baba, kardeş ya da çok sevdiği birinin sesiyle onu çağırır, dışarı çıkarırdı. O soğukta dışarı çıkan çocuk da donarak ölürdü Allah korusun.

Keloğlan masallarındaki dev miydi Congulus? Dağların ardındaki mağarasında –o mağarada sürekli bir ateş yanar ve üstünde bir kazan tüter ha tüterdi– yaşayan bir yaratık mıydı? Topladığı çocukları o kazanda pişirip yiyen bir canavar? Kapı pencere açık bırakılırsa rahatça içeri giren Allah'ın belası bir lanet. Işığı söndürüp de sobanın ateşi tavana vurduğunda orada yaşayan canavarı görürdü Yağız. Congulus o muydu acaba? Canavar ya da Congulus her ne lanetse ele geçmemek için şekil ve yer değiştirir, oradan oraya sıçrar, bir görünüp bir kaybolurdu. Bir bakmışsın masalların içinde korkarak ve isteyerek dolaşan çocukları yemeye hazır bir dev oluyordu bu gölge, bir bakmışsın kaynayan kazanların dumanında tüten tiz kahkahalı cadı.

Dudu nine Congulus'u anlatırken dışarıda yağdığını zannettikleri kar aslında lapa lapa çocukların rüyasına yağardı.

Pencereden soğuk geliyordu. Evlerinde yaptıkları gibi naylonla kapatsa mıydı?

Oğlan, gittikten sonra bile oturmaya devam etti bir süre yatağın üzerinde. Parkasının içinde emanet bir duruşla sessizliği çoğaltmayı sürdürüyordu.

Yağız, perdeyi aralık bırakarak üstünü çıkarmadan yatağa girdi. Uyuyamayacağını, uyusa bile kötü kötü rüyalar göreceğini bilerek gözlerini yumdu.

Ertesi akşam Hakan uğradı, hadi bize gidelim diye alıp götürdü onu. Televizyonun parlayıp sönen mavimsi ışıkları ve

aynı şekilde görünüp kaybolan sesi bile bir evi sımsıcak yapmaya yetiyordu. Hakan'ın kız kardeşi çay servisi yapar, küçük oğlan dersini çalışır, annesi televizyona bakar, babası sık sık sobayı kontrol eder ve peş peşe sigara yakarken onlar her şeye rağmen gizli gizli dertleşmenin kelimelerini bulur, kendilerine kimsenin göremeyeceği boş bir alan yaratırlardı. Dün gece olanları anlattı Hakan'a.

"Kimmiş, adı neymiş?" diye sordu Hakan.

Bilmiyordu. Nasılsa unuturum, yolda görsem belki de tanımam diye sormamıştı.

Birkaç gün sonra Hakan'la oturuyorken yine geldi o oğlan Yağız'ın evine.

"Sen kimsin arkadaşım, kim gönderdi seni?" diye sinirlendi Hakan. Yağız, başımıza iş alacağız, olay büyüyecek şimdi diye düşünerek sakin olması için Hakan'ın kolundan tuttu. Oğlan bildiği iki üç laf varmış da onu da unutmuş gibi kalakaldı öylece. Üstelik bu sefer parkası da yoktu. Kıçını bile örtmeyen kısacık, dar bir ceket vardı üzerinde.

İçeri davet etti Yağız. Çay demledi. Yazık, burnu da kocaman zavallının diye düşünüyordu bir yandan. Daha askerler evini basmamıştı o zaman.

VIII

Mamak Sıkıyönetim Komutanlığı'nın önü kalabalıktı. Hava çatır çatır ayazdı ve Yağız'ın ayakları çok üşüyordu. Bir yandan ayaklarını kaldırıp indirerek yere değmeyeni güya soğuktan koruyor, bir yandan ağzını kapatarak nefesiyle elini ve yüzünü ısıtıyor, bir yandan da kulaklarını düşmüş mü yerinde duruyor mu diye kontrol ediyordu. Karşıdaki Keçikıran gecekonduları insanın aklına sıcaktan ziyade soğuğu getiren baca dumanlarının içinde yüzüyordu.

Ethem içeri girmiş, epey zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ çıkmamıştı. Tutuklanma ihtimalini –her ne kadar birbirlerine söylemeseler de– akıllarının bir köşesinde gezdirmişlerdi elbette ama Yağız bu işi kazasız belasız atlatacaklarına inanıyordu. Nizamiyedeki subaya durumu anlattıklarında, adam sanki onları dinlememiş, dinlediyse de bir şey anlamamış gibi bütün mimiklerden kurtulmuş bir yüzle gözlerini ikisinin üzerinde dolaştırdıktan sonra:

"Sen?" demişti Yağız'a bakarak. Niçin kalabalık ediyorsun, bunun suç olduğunu bilmiyor musun, suç değilse bile bu dakikadan itibaren suç sayabileceğimi, seni bu suçtan

içeri tıkabileceğimi, emdiğin sütü burnundan getirebileceğimi, istikbalini söndürmekle kalmayıp sevdiklerine hasret bırakabileceğimi, bir çift sözümün bir hayatın karşılığı demek olduğunu bilmiyor musun, demek istemişti aynı zamanda. Devletin ceberut yüzünü gören on sekiz yaşındaki her genç gibi Yağız da kekelemeye başlamıştı:

"Biz... Biz birlikte geldik. Yoksa benim..."

Görevinin ona emanet olarak verdiği ya da zaten yüreğinde epey zamandır taşıdığı sertliği suratına kazınmış olan subay, her şeyi, olmamış şeyleri bile bildiğini karşısındakini dinlemiyormuş gibi yaparak gösteriyordu. Yağız eskiden beri korkardı subaylardan. Evleri kışlanın eteğinde olduğu için askerlerle iç içe sayılırlardı. Bir gün, bir bölük asker onların sokaktan geçiyorken komutanları onları durdurmuştu. Yağız'ın da aralarında bulunduğu ve askerlerle birlikte askercilik oynayarak yürüyen çocuklar da durmuştu.

"Sola dön!"

Dönmüşlerdi, çocuklar dâhil.

"Sen!" demişti komutan askerlerden birine. Öne çıkmıştı asker, esas duruşa geçmiş bir sessizliğin ortasında. Bütün mahallenin, oturdukları duvar dibi gölgelerde ölmüş kardeşlerinin etini yiyen kadınlarla, hemen gözlerinin önünde hayırlı bir kısmeti nakış nakış işleyen kızlarının ve büyümüş binlerce çocuğun hayalini tozlu bir oyuna sığdırmış çocukların gözü kulağı o sessizliğe kilitlenmişti. Asker, hiçbir yere bakmayan bakışlarıyla bütün mahalleyi silmiş, gözlerini çocukların göremeyeceği bir noktaya dikmişti. Komutan, parlak postallarından yansıyıp palaskasındaki tabancayı süsleyen, sonra da omzundaki yıldızı ışıldatan şimşeğin verdiği güçle sağlı sollu bir tokat aşk etmişti askere. Ne kabahat işlediklerini bilemeyen çocuklar ellerini suratlarına götürmüşlerdi o sırada. Tokat yemek değildi o an kötü olan; nereye bakacağını bilememekti. Çünkü nereye ba-

karsan bak, o tokadın suratında bıraktığı izleri görecektin. İnsanların senin yüzüne baktıklarında o tokadı gördüklerini bilecektin. Eve gittiğinde soracaklardı onun ne olduğunu ve sen bir türlü söyleyemeyecektin. Bir keresinde, okulda sebepsiz yere, suçu olmadığı halde sıra dayağı yiyen Yağız, avcundaki cetvel acısına baktıkça gözyaşı dökmüş ama bunu kimseye söyleyememişti. Asker, esas duruşunun sessizliğini incitmemeye çalışan çakmak çakmak bakışlarla dikilirken, duvar dibindeki serinliği ve serinliğin içine düşmüş yaprak gölgelerini üzerinden silkeleyen, herkesin mahallenin avukatı diye kabul ettiği Devlet bacı bir anda subayın dibinde bitmişti.

"Gâvur sidiği," demişti komutana, "o da bir ananın kuzusu değil mi, nasıl kıyıp da vuruyorsun el kadar sabiye, ellerin kırılır inşallah!"

Komutan, Devlet bacıya değil de savaş kazanmış gibi sırıtan, üstelik bu sırıtışın içine nice zaferi sıkıştırmış birer imparatora dönüşen çocuklara baktıktan sonra askerlerini alıp gitmişti. Onlar adi adım yürüyüşlerini sürdürürken Devlet bacı, o orospu analının arkasından babasının ağzına sıçmaya devam etmişti. "Sidikliğin dursun inşallah, türemeyesice..." diye ilenmeyi sürdürmüş, hırsını alamayıp, "Ananın amı soğudu mu o çocuğu dövünce?" diye küfrü savurmuştu.

Yağız'ın annesi de oradaydı o gün. Akşam evde o olayı konuşuyorlarken Yağız'ın başını okşamış ve: "Asker olduğunda, bir askere fiske vurursan hakkımı helal etmem!" demişti. Ona dik dik bakan bu subay fiske vurmanın ötesine geçecek gibiydi oysa.

"Yoksa benim bir suçum yok!" diyebilmeyi başarmıştı Yağız. Ardından da sanki Ethem'in bir suçu varmış gibi algılanacağını düşünüp:

"Yani bizim bir suçumuz yok!" demişti.

Biri söylemişti Ethem'e adının arananlar listesinde oldu-

ğunu. İsim benzerliği yüzünden başının derde girmemesi için buraya gelerek durumu bildirmek istemişlerdi.

"Ethem Baran... Evet, listede adın var," demişti subay.

"Ben de onun için geldim, o kişi ben değilim!"

Ethem'i içeri almış, işaret ettiği binalardan birine göndermişti nizamiyedeki subay. Sonra Yağız'a dönerek yalan söylememesini, bir suçu varsa hazır buraya kadar gelmişken itiraf etmesini, böylece cezasının azalacağını belirtmişti. Ardından Yağız'ın adını diliyle dişi arasında tekrarlayıp durmuş, önündeki defterleri, dosyaları karıştırarak Yağız'a uygun bir suç aramıştı. Bir şey bulamayınca da basbayağı azarlayarak:

"Defol git! Sıradaki!" diye kükremişti.

Samsun yolundan geçen araçların rüzgârı iğne iğne batıyordu insanın suratına. Sigara içmeye bile çekiniyordu Yağız. Ethem'i yutmuştu sanki tel örgülü koca alan. Kar bile nizami bir şekilde yağmıştı çamların üzerine. Zaten asker gibi dizilmişti çamlar tel örgü boyunca. Nizamiyede nöbet tutan askerlerle göz göze gelmemeye, gelirse onlara acıdığı belli olur ve belki de bu bir suçtur diye bakmamaya çalışıyordu. Diğer insanların da birbirlerine bakmadıkları, konuşmadan, yerlerini değiştirmeden, dikkat çekmemeye çalışarak kaskatı beklediklerini fark etti. Nizamiyenin önünde kuyruk olmuş insanların arasından elektrik sobasının alacası yüzüne vurmuş subayın kıpırtısı görünüyordu belli belirsiz; tellendirilmiş sinirli ve sıkıntılı bir Silahlı Kuvvetler sigarasının dumanı, buğusunu kaybetmiş bir çayın sessiz höpürtüsü de o görüntüye ekleniyordu.

Kızılay taraflarında bir binanın üst katında bir salona okul başkanı seçimi için götürülmüşlerdi. Konuşmalar yapılmış, tartışmalar çıkmış, demokratik eğitim, halka özgürlük gibi pek çok kavramın birbirinin içine girdiği bir kalabalıkta korkuyla titremişlerdi Ethem'le ikisi. Onları götürenlerin söyle-

dikleri kişiye oy verdikten sonra herkesin ortalıkta kol gezdiklerini söylediği sivil polislerin bu kez kendilerinin peşlerine düşüp düşmeyeceklerini konuşmuşlardı. Sonra sınıflarındaki Resul'ü. Uzun, çok uzun, kara paltolu bir Kürt'tü Resul. Yere değen kara paltosu onu olduğundan da uzun gösteriyordu. Hiç konuşmayan, sert, boyu kadar uzun yaşı olan biriydi. Aşılmaz bir duvardı sanki. Ara sıra gülümser gibi yaptığında evine gitmek isteyen bir babaya benzese de her kavgada öne sürülecek bulunmaz bir yoldaş olduğu belliydi. Evliymiş söylendiğine göre, bir sürü çocuğu varmış. Neyle geçindiğini ve bu okulda ne aradığını, doğru dürüst Türkçe bilmediği halde üniversiteyi nasıl kazandığını merak etmişti Yağız. Hatta bir gün arkadaşlarından birine de sormuştu. Her şeyi bilen ama söylemeyi anlamsız bulan, bıkkın ve sinirli bir yüz ifadesiyle karşılaşmış ve sorduğuna pişman olmuştu. Kim hangi derste iyiyse Resul'ün yerine sınava giriyormuş. Ethem'e de teklif etmişler bir gün. O da, ben ne olacağım, deyince, sınav kâğıdına Resul'ün adını yazacaksın, o da kendi kâğıdına senin adını, sonra sen bütünlemede halledersin, demişler. İşte o Resul kaç zamandır görünmüyordu ortalıkta, başka pek çok öğrenci de görünmüyordu. Bazıları için tutuklandı deniliyordu, bazıları içinse kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Bilmemenin boşluğuyla biliyor olmanın acıtan bilgisi arasında gidip geliyordu bu suskunluk. Ethem'in adının arananlar listesinde olması herkesi şaşırtmıştı. Sıkıyönetim Komutanlığı'na gidip düzelttirmezse başının belaya gireceğini söylemişti herkes.

Derken Ethem çıktı geldi kalabalığın arasından. Rahatlamıştı, gülen bir yüzle Yağız'a sarıldı. Çok uğraşmışlar içeride.

"Bak oğlum," demişler, "bu kişi sensen teslim ol!"

Oysa adamın fotoğrafı varmış ellerinde. Yok kaşı benziyor, yok çenesi andırıyor diye diye, yüzbaşı binbaşıya, binbaşı albaya, o öbürüne göndermiş filan...

"Nereden biliyorsun adamların yüzbaşı binbaşı olduğunu?" dedi Yağız.

Mamak Köprüsü'ne doğru iniyorlardı.

"Sen Millî Güvenlik dersi görmedin mi?"

"Gördüm de..."

Görmesine görmüştü tabii, ama kitabın sayfalarındaki işaretlerin insanların üzerinde bir anlamı olacağını düşünmemişti. Üstelik o derse gelen subayı ünifoRmasının verdiği uzaklık duygusuna rağmen sevmişti. Edebiyat hocası onun çok okuyan bir öğrenci olduğunu bildiği halde bilmiyormuş gibi yaparken Millî Güvenlikçi hemen fark etmiş ve bir süre sonra dersi iki kişilik diyalog haline getirmişti. Yağız onun bile rütbesine dikkat etmemişti.

Üstlerindeki karları savurarak arabalar geçiyordu yanlarından. Mamak Köprüsü'ne gelmişlerdi.

"Gel sana ne göstereceğim?" dedi Yağız.

Altında dükkânlar, otobüs yazıhaneleri, önünde otobüs ve dolmuş durakları olan camiye doğru yürüdüler. Yürürlerken bir yandan da Yağız oradaki bakkal dükkânını anlatıyordu.

Muhtemelen pazardan ya da cami avlusundaki satıcılardan birinden aldığı burnunun ucuna düşmüş yakın gözlüğünün üstünden de altından da baksa hiçbir şeyi görmüyormuş gibi duran ama her şeyi gören nemrut bir adamdı sahibi. Selam almaz, bereket versin demez, hayırlı işler, iyi günler diyeni duymazdan gelir, neredeyse konuşmaya da para isterdi. Adamın yüzündeki mutsuz çizgiler kendisiyle birlikte dükkândaki her şeyi çoktan eskitmişti adeta. Dükkâna ilk girdiğinde Yağız'ı çarpan ve tanımsız bir acıma duygusunun kıskacına atan şey ise, duvarı boydan boya kaplayan kitaplıktı. Zaten kör bir lamba zar zor aydınlatıyordu içeriyi; kitapların bulunduğu kısım iyice karanlıkta kalıyordu. Biraz da bu yüzden olsa gerek gözlerine inanamamıştı Yağız. Zih-

ninin ona oynadığı bir oyun muydu bu? Gerçek olamazdı. Bir gecekondu mahallesindeki bu köhne bakkal dükkânında satılık bir dolu kitap olacak iş değildi.

Sigara alma bahanesiyle tekrar gitmişti o bakkala. Zamanın ötesinde kalmış bir görüntü gibi orada duruyordu işte kitaplar.

"Kitaplara bakabilir miyim?"

Okul dönüşüydü, vakti vardı, doya doya bakabilirdi. Bu nemrut herif nereden bilecekti bu kitapların değerini. Kim bilir nereden, nasıl eline geçmişti bunca kitap. Yer işgal etmekten, toz toplamaktan başka ne işe yarıyordu sanki bu gereksiz şeyler? Buraya girip çıkan müşterilerin kitapla ne işleri olacaktı? Herif, Yağız gibi müşteriyi bulunca kaçırır mıydı? Öldüm fiyatına başından savmak isterdi elbette. "Valla, ucuza verirse, zaman içinde gelir gider burayı boşaltırım," diye düşünüyordu. Tahmin ettiği gibi, cevap vermedi pörsük suratlı bakkal. Yağız da sanki sorusuna olumlu cevap almış gibi tezgâhın yan tarafından dolanıp kitapların bulunduğu yere doğru yöneldi.

"Kitaplar satılık değil!"

Oysa bayağı yaklaşmıştı. Milliyet yayınlarının ciltli kitapları vardı sıra sıra. Sonra E yayınlarının, Varlık'ın kitapları. Nasıl satılık olmaz bunlar? İnsan –daha doğrusu bir bakkal– bunları satmaz da ne yapar? Sen mi okuyacaksın sanki bunları ey küflü ihtiyar? Çoktan ölmüş haline bakmadan okumayı mı düşünüyorsun bunları? Daha önceden okudum diyorsan, Yağız bilir okuyan insanı. Okuyan biri olsaydın insanlara baktığın halde bakmamış gibi yapmazdın. Konuştuğun halde ağzını açmamış gibi de yapmazdın.

Ne demek satılık değil?

"Kitaplar... burada duruyor... satılık değilse... nasıl... yani niçin... yani... bir bakacaktım..."

Ağzının içinde cümleye dönüşemeyen ama sessiz kalarak

yenilgiyi en baştan kabul etmek istemeyen birtakım kelimeler dönüp dolaşıyor, bazıları o istemeden dükkânın alacakaranlığına dökülerek bu kitap düşmanı çipil gözlü herifin sessizliğinde eriyordu. Düşünde boşlukta yuvarlandığını gören biri gibi bakıyordu adama. Sonraki günlerden birinde, bu pis ihtiyarın onu, bugünü, bu konuşmayı hatırlamayacağını düşünerek şansını bir kez daha deneyebileceğini düşünmüştü birden. Fakat adam, hadi bir daha dene de seni bir daha bozayım dercesine bakmadan bakıyordu. Bu dünyaya insanları dövmek için özel görevle gönderildiği halde ne olduysa olmuş ve bu görevden azledilerek bakkal olması uygun görülmüş gibi içinde kalan gerçekleşmemiş arzularının, yarı yolda bırakılmışlığın öfkesiyle bakıyordu. Kalın camlı gözlüklerinin içinde, gözlükle birlikte gelmiş iki kem göz vardı sanki. Bu gözler bu adama değil de gözlüğe aitmiş gibiydi.

Sonra Yağız bir gün genç birini gördü tezgâhta. Beklediği fırsatı nihayet yakalamıştı. İntikamını çok fena alacaktı pis moruktan. Bu genç oğlan başka bir işte çalışan ve ara sıra dükkâna uğrayan oğlu olmalıydı. Hiçbir şeyi atmayan ve satmayan babasına sinir oluyordu belki de. O ihtiyar görecekti şimdi gününü.

"Kitaplara bakacaktım," deyip doğrudan o tarafa yöneldi. Zaten burada kitap satılıyormuş da Yağız önceden kaç tane almış, şimdi de öylesine bir bakacak ve hoşuna giden bir şeyler bulursa ve hesabına gelirse belki alırmışçasına bir hava yarattığını, bu havanın üzerine tam oturduğunu düşünüyordu ki bir ses:

"Kitaplar satılık değil!"

Aynı pis moruğun sesi. "Oğlum, bu kadar benzemek zorunda mısınız, bir taneniz yetmiyor mu bu dünyayı tatsızlaştırmaya da çifter çifter geliyorsunuz insanın üzerine!" dememek için kendini zor tuttu.

"Nasıl? Neden satılık değil? Burada satılmak için durmuyor mu? Niçin buradalar o zaman?"

"Satılık değil dedik ya!"

Dükkânın önünden geçerken çaktırmadan bakardı kitaplar duruyor mu diye. Ama önce pis moruğa bakardı ölmüş mü diye. Adam ölmüyordu ama o kitapları orada öldürüyordu.

"Şimdi beni tanır, gene kıllık yapar, sen de denesene bir şansını."

"Denerim valla, ne kaybedeceğim ki! Ne varsa yüklenip çıkıyormuşum şimdi."

"Benim için de seç ha. Paran var mı yeterince?"

"Yeter herhalde, sonuçta bakkaldan kelepir kitap alacağız, bir de pazarlık yaparım üstüne, ohh..."

Girdi içeri Ethem. Yağız, olur da adam aralarında bir bağlantı kurar diye uzaklaştı oradan.

Duraklarda bekleyen titrek karaltılara ve sıcak egzoz dumanlarının kovaladığı arabalara sesini duyurmaya çalışan balıkçının hevesi işporta arabasındaki hamsilerde sönüyordu. Kafasında takkesi ayaklarında lastik çizmesiyle kımıl kımıl, ağzından buharlar saçarak "Hamsi, hamsi!" diye bağırıyordu.

Ethem'in gecikmesi Yağız'ı ümitlendirmişti. Kitapsız bakkal insafa mı gelmişti yoksa? Derken ah al moru mor çıktı Ethem.

"Ne biçim adam lan bu!"

Ben demedim mi dercesine güldü Yağız. Sonra:

"Acıktık değil mi?" dedi.

"Acıktık valla."

Balıkçıya baktılar ikisi birden. Adam onları görünce:

"Taze bunlar, canlı bunlar, hamsiye gel!" diye bağırmaya başladı.

"Evde tava var mı?"

"Var ufak bir şey."

"Hamsi sever misin?"

"Bayılırım."

Balıkçı bir elinde naylon torba, bir elinde kürek bekliyordu onları.

"Bir kilo hamsi," dedi Ethem.

"Ağbi iki vereyim, bir daha gelmez böylesi." Sonra hem onlara hem o sırada oradan geçen yayalar ve arabalara bağırdı:

"Derya kuzusu bunlar!"

"İki kişiyiz biz, kim yiyecek o kadar balığı! Aslında bir kilo bile fazla ya."

Balığın parasını Ethem verdi, "Diğer harcamaları da sen yaparsın," diyerek.

"Nasıl yapacağız bunu? Pişirmesine pişiririm de temizlemesini bilmiyorum."

"O benim işim, merak etme sen," dedi Ethem.

Evin karşısındaki bakkaldan bir paket un, fırından da taze ekmek aldılar. Ethem balıkları kızarttı, bir de soğan salatası yaptı yanma. Yağız da çay demledi sobanın üstünde.

"Sen Yozgatlı değil misin? Bu balık merakı nerden?" deyince,

"Dedem Madrid büyükelçisiydi, biz sizin gibi köylü takımından değiliz oğlum," diye dalgasını geçti.

Sonraki günlerden birinde Yağız yine uğradı o bakkala. Birkaç müşteri vardı içeride ve mendebur herif onlarla ilgileniyordu. Moruğun ağzındaki sigara yine yarımdı. Hiç mi bitmiyordu bu sigara, yoksa ikiye bölüp öyle mi yakıyordu anlamak mümkün değildi. Nasıl beceriyorsa, o kötü kötü tüten filtresiz Bafra'yı alt dudağına yapıştırıyordu kör olasıca; konuşurken sigara da alt dudağıyla birlikte hareket ediyor, bu yüzden sözlerin bir kısmını da sigara söylemiş oluyordu ve çoğu anlaşılmıyordu tabii.

Yağız kitapların bulunduğu tarafa içi sızlayarak baktı bir süre. Pörsük herif bir müşterinin işini bitirmeden diğerininkini halletmeye çalışıyor, kimsenin işi bitmediği için dükkân kalabalıklaşıyordu. Hemen önündeki sucuklara gözü takıldı Yağız'ın. Aklına sucuklu yumurta geldi. Sigara almak ve tabii ki kitaplara göz ucuyla da olsa bakmak için girmişti. Sucuklu yumurtanın sırası değildi şimdi. On sekiz kiloluk peynir tenekesinden bir kalıp peynir çıkarmakla meşguldü ihtiyar. Bıçağa bulaşan peynir kırıntıları çocukluğundan beri çok hoşuna giderdi Yağız'ın. Peynir mi alsam diye düşünürken anlık bir dürtüyle neredeyse elinin altında sayılacak bir kangal sucuğu aldı, paltosunun cebine soktu. Biraz bastırıp yamultması gerekmişti ama sonuçta cebinde ve avcunun içindeydi işte. Hemen çıkıp giderse dikkat çekebilirdi. İki kişi kalmıştı içeride. Olmadığını bildiği halde, "Sizde tekel birası bulunur mu?" diye sordu. Sigara almaktan vazgeçmişti, ellerini ceplerinden çıkarmaması gerekiyordu. "Tekel yok," dedi moruk, "Efes var sadece." "Peki, hayırlı işler," deyip çıktı Yağız. Adam arkasından bakıyor, hatta cebini görüyormuşçasına sucuğu kavramıştı. Adımlarını yüreğinin atışlarına uydurmaması gerektiğini biliyordu. Ne de olsa bu ikinci işiydi. İlkinde bir kitap çalmıştı. Okul çıkışı Kızılay'a uğradığı günlerden birinde kitapçıları dolaştıktan sonra Zafer Çarşısı'nın üzerinde kaldırıma serilmiş kitapları görmüştü. Hava iyice kararmaya ve soğuktan acımaya başladığı için kitapların sahibi genç adam diğer uçtan başlayarak kitapları toplayıp sandığa dolduruyordu. Yağız'la birlikte birkaç kişi daha çömelip doğrularak, birini alıp diğerini bırakarak kitapları inceliyorlardı. Yağız birden kendini elinde kitapla bulvarın kalabalığına karışmış buldu. Dağların arasındaki keskin bir kayalıkta oturan silahlı bir köylü resmi vardı kapağında. Şöyle bir karıştırmıştı sayfaları; betimlemeler çok güzeldi, destansı bir hava tütüyordu satırlar arasında. Kitapçı

arkasında olmalıydı, birazdan omzundan tutup durduracak ve kitabı çaldığını söyleyecekti. "Vermedim mi? Verdim sanıyorum, kusura bakmayın, dalgınlığıma gelmiş..." Kurtarır mıydı bu sözler onu? Kalbi deli deli çarparken arkasındaki herkes onu takip ediyor, herkes onun elindeki kitabın çalıntı olduğunu biliyordu. Yağız bir türlü kafasını çevirip arkaya bakamıyordu. Bir yandan da elinde kitap yokmuş, o farkında olmadan kitap eline yapışmış ve kendini orada unutturmuş gibi düşünmeye çalışıyordu. Böyle düşüne korka Samanpazarı'na çıktı, dolmuşa bindi. Şoförün yanındaki tekli koltuk boştu, oraya oturdu. Az sonra birkaç kişi daha bindi ve içlerinden biri Yağız'ı sıkıştırarak yanına yarım kıç yerleşti. Hayır, kitapçıya benzemiyordu. Evine kadar takip edecek değildi ya. Yoksa kitapçının arkadaşı mıydı, ya da kitabı çaldığını görenlerden biri. Trafik sıkışık, hava kirliydi, fren lambalarının kırmızısıyla sokak lambalarının sarısı puslu bir soğukta titreşiyordu. Son durakta birlikte indiler, adam ters yönde uzaklaşınca Yağız rahat bir nefes aldı. Eve gelince hep yaptığı gibi sigarasını çıkarıp masanın üzerine koydu, çakmağı... yoktu. Düşürdü mü, çaldırdı mı bilemedi. Birkaç ay önce 90 liraya almıştı çakmağı, kitabın fiyatı ise 30 liraydı.

Birkaç gün sonra babası geldi. Annesi kötü kötü rüyalar görüyormuş. Haber de alamayınca çok merak etmişler. Daha çok da bu kış kıyamette odunla ısınamaz diye düşünmüşler. Babası iki gün kaldı, yarım ton kömürle biraz daha odun aldı, boş odaya taşıdılar birlikte. Aynı yatakta yattılar. Babasının öyle bir kucaklayışı vardı ki...

"Gene yazıyor musun?" diye sordu babası. "Bazen," dedi. "Bir geldiğinde daktiloya çekersin onları artık." Babası bazı hafta sonları bankada dip köşe temizlik yapardı. Yağız da giderdi o zaman, biraz ona yardım eder, sonra da yazdıklarını daktiloya çekerdi; dergiler el yazısıyla gönderilen yazıları kabul etmiyordu çünkü. Mesai günlerinde bankaya gittiğin-

de bütün memurların kendisine baktığını zannederek daha fazla göze batmamak için hızlıca bankonun sonundaki kapıya doğru yürürdü. Onu fark eden memurlar kafalarını önlerindeki işten kaldırarak sessizce hoş geldin deyip gülümserlerdi. Yağız, babasının kendisini görmesi için bankonun bir parçasıymış gibi görünen kapının önünde beklerdi. Hafta sonları daktilo yazarken de müdür ya da memurlardan biri gelir de bir laf söylerse diye çekinirdi.

Sabah kahvaltıda, "Annemin kahvaltılık salatasından hazırlayayım mı sana?" dedi babasına. "Öğrendin mi?" diye sevinerek baktı babası. Marulu güzelce yıkayıp doğrarken bir yandan da iki yumurta haşladı. Yeşil soğanla biber de doğradı, haşlanmış yumurtaları soyup dilimledi, salataya kattı. Yağ, tuz, kırmızı biber, limon döküp karıştırdı. Fırından sıcak ekmek alıp gelene kadar suyunu saldı salata. Evi ilk kez ısındı. Odun bitmesin diye dışarıda vakit geçirir, kitapçı, sinema ve öğrenci kahvelerinde oyalanırken artık evinden çıkmak istemiyordu. Işığı söndürüp sobanın dört bir yanda oynadığı oyunlara dalıyordu. Böyle gecelerden birinde, uykunun derinliğiyle uyanmanın sınırı arasında rüyaya benzer karmakarışık şeyler gördü. Birileri adını söylemeden onu çağırıyor, adeta onu sürükleyerek kapıya götürüyorlardı. Hayır, rüya değildi. Uyanmıştı. Sobanın söndüğünü karanlıktan anlamıştı. Oda da soğumaya yüz tutmuştu. Kapıya ve camlara vuruyordu birileri. Karanlık sesler geliyordu dışarıdan.

Besmele çekerek kalktı yataktan. Yumruklar değil de bir sürü sesin arasından sivrilen "Kapıyı aç!" sesi çalıyordu sanki kapıyı.

Işığı yaktı, lambası yanmayan karanlık girişe yürüdü. Odanın ışığı kapı genişliğinde düştü oraya. Kapıyı açmaktan başka aklına bir şey gelmiyordu. Birileri dövecek miydi, öldürecek mi, alıp götürecek mi, hiçbir şey düşünemiyordu.

Bir an önce, kapı kırılmadan, duvar yıkılmadan, tavan çökmeden kapıyı açmalıydı.

"Kim o?" diye cılız, duygusuz, sorgusuz bir ses çıktı boğazından, çıkar çıkmaz da diğer seslerin arasında eridi gitti.

"Aç kapıyı!"

Yumruk değildi kapıya vurmaya devam eden. Nitekim kapıyı açtığında bir askerin kapıya vurmak üzere havaya kaldırdığı silahın dipçiğini gördü. Birden üşüdü. Pijamasının içinde büzüldü kenara çekilirken. Bir son muydu, yoksa bir başlangıç mı, hayatı buradan başka bir yerlere mi sıçrayacaktı, bir karanlığın dibini mi boylayacaktı? Her şey çok çabuk olup bitiyordu ve onun zihni bu hıza yetişemiyordu. Çoktan girmeleri gereken yere geç kalmış gibi dört beş asker daldı içeri. Aradıkları her neyse, işte o aradıkları kaçıp kaybolmasın diye ânında evi ele geçirdiler. Komutanları daha sakin, ağır ağır girdi.

"Buranın ışığı yok mu?"

"Lambası geçmiş."

Yaşamıyor da rüya görüyordu sanki. Rüyasında birileri asker kılığına girmiş, somyanın altındaki valizini didikliyor, kolideki kitaplarını bir çırpıda okuyarak içindekileri hatmettikten sonra fırlatıp atıyor, çoktan sönmüş sobayı eşeliyor, çiviye asılı elbiselerin içinde birilerini arıyorlardı. Askerlerden biri "Yeraltından Notlar"a dalmıştı. Yağız, ruhuna bakılıyormuş gibi ürperdi. Asker:

"Komutanım, bu Rus!" dedi Dostoyevski'yi uzatarak. Komutan, askerlerin kaçırdığı herhangi bir şey olursa yakalayacakmış gibi eşikte bekliyordu. Yağız korkuyla bir askere, bir komutana bakarken komutanın arkasındaki askerle göz göze geldi. Asker gülümsedi. Acır gibi. Bunlar sana bir şey yapsa da ben yapmam, hatta sana gizliden yardım ederim gibi.

"Bırak lan, o zararsız, biz de okuduk onu zamanında."

Sonra Yağız'a döndü:

"Sen yalnız mı kalıyorsun bu evde?"

"Evet."

"Korkmuyor musun tek başına?"

"Neden korkacağım ki?"

Bunu der demez, madem korkmuyorsun gel bakalım, bir de kitap okuyorsun üstüne üstlük, diyerek alıp götürebilecekleri geldi aklına. Olmayacak şey değildi. Kaç insanı dört duvar arasında çürütmemişler miydi okudukları, yazdıkları, hatta düşündükleri için? Götürüp nizamiyedeki o subaya teslim etmeyecekleri ne malumdu! Adam demeyecek miydi o zaman, "Ben sana söylemiştim, bir suçun varsa itiraf et hazır gelmişken." "Ama ben bir suç işlemedim ki!" "Oğlum evinde bir sürü kitap ele geçirilmiş, daha ne olsun?" "Bilmiyordum, kitap okumanın suç olduğunu bilmiyordum." "Nerene okuyorsun evladım bunca kitabı? Okuyan insan bilen insandır, sen bunu bile bilmiyorsan..."

Nurcularla mı kalsaydım diye düşündü bir an. Okuldaki Nurcular bir ara ilgilenmişlerdi Yağız'la.

Tarafsızlar koridorundaki sınıf arkadaşlarından biri okul çıkışı yanına gelmişti Yağız'ın. Kızılay'a kadar birlikte yürümüşlerdi. Ertesi gün yine gelmişti yanına aynı çocuk. Evlerinin yakın olduğunu, gidip bir çay içebileceklerini söylemişti. "Kaç kişi kalıyorsunuz bu evde, böyle merkezî bir yerde ve böyle güzel bir evi kaça kiraladınız, bu eşya kimin, bunca eşyayı nasıl getirdiniz?" gibi soruları cevapsız kalmıştı Yağız'ın. İnsanlar sorulan sorulara cevap vermemeyi ama aynı zamanda sessiz de kalmamayı nasıl becerebiliyorlardı? Sonra ağbiler geldi, namaza durdular. Ona baktılar kılacak mısın diye. Cünüptü Yağız, bu soğukta her gün banyo yapması o kadar da kolay değildi. İçi cız etti, unuttuğu bir duyguyu hatırlamıştı. Onlar namaz kılarken kitaplığı incelemişti. Ağır, Osmanlıca-Arapça karışımı bir dille yazılmıştı çoğu. Hiçbir şey anlamadı. Odaların kapısı sessizce açılıyordu; ses-

sizliği bozmaktan korkuyordu yumuşak adımlar, halılar bile anlamıyordu üstlerine basıldığını. Konuşurken de kelimeleri incitmekten sakınıyorlardı adeta. Evde kaç kişinin yaşadığını anlayamamıştı Yağız. Biri sessizce görünüyordu ortalıkta, biri sessizce kayboluyordu aniden. Sonra bir başkası. Yüzleri parlak. Sakalları yok gibi. "Temiz yüzlü" sözü bunlara bakarak söylenmişti herhalde. Konuşmalarında acelesiz, hareketlerinde ağırdılar; sözlerinde, bakışlarında kadınlarla ilgilendiklerini, dünyalarında, ruhlarında onlara azıcık da olsa yer verdiklerini gösterecek en küçük bir iz, bir ima yoktu. Müstehcen bir fıkra anlatmak onların dünyasını yıkmaya yetecekti sanki. Duygularını, hormonlarının onlardan beklediği her türlü isteği baskılayarak yaşadıklarından olacak, suratları kadın teni gibi pürüzsüz, sesleri yumuşak, hareketleri ürkek, bakışları sessizdi. Çay içtiler sonra. Ne zaman istersen gel dediler. Böyle bir yerde kalamayacağını düşünmüştü Yağız. Bunca insanın arasında nasıl okuyup yazacaktı? Sinemaya giderdi, o tür filmlere. Nasıl anlatacaktı bunu onlara? Daha bir kızla arkadaşlık etmemişken. Sevdiğine kavuşamamışken...

Onların evi de basılıyor muydu böyle? Onların arasında olsa kendini güvenceye almış sayılır mıydı? Bilemedi. Askerler aynı şeylere, aynı yerlere bir daha bir daha baktılar. Bu kadar az eşyayla ne kadar sade bir hayata tutunduğunu bir kez daha anladı Yağız.

Komutan kitap okuyan bir gencin bu kadar tehlikesiz biri olmasına şaşırmış gibiydi. Haline acımış mıydı yoksa? Yağız'm en son isteyeceği şeydi bu. Acımasından ziyade içten içe de olsa komutanın onu takdir etmesini, bu fokur fokur kaynayan yakıcı ve bir o kadar da karanlık günlerin ortasında tek başına, yabancısı olduğu bu gecekondu mahallesinde korumasız yaşamasını övgüyle karşılamalıydı. Bu yaşına kadar kimseyle kavga etmemiş, kimseye tek yumruk atma-

mıştı. Birileri onu dövmeye kalkışsa bir yumruk da o savuramazdı. Nitekim o gün de öyle olmuştu.

Sınav dönemiydi, bir öğle sonu trenle eve dönerken, Gülveren tren istasyonunda binen bir grup genç zaten tenha olan vagona şöyle bir göz gezdirdikten sonra yanma gelmişti.

"Nerede oturuyorsun?" diye sordu içlerinden en kısa boylu olanı.

"Şirintepe'de."

"Devrimci misin?"

Karşısındakilerin sağcı mı solcu mu olduklarını nasıl anlayacaktı ki! Mahallenin adını söylediğine göre sürdürmekten başka çaresi yoktu. Önündeki koltuğun yırtık yerini parmağıyla kapatmaya çalıştı.

"Evet."

"O zaman bu trende ne işin var lan!"

İlk tokadı atan o kısa boylu oğlan oldu. Ardından diğerleri başladı. Oturduğu yerden bile kalkamamıştı Yağız. Suç işlemiş veya sorunun cevabını bilememiş bir öğrenci gibi tokat üstüne tokat yiyordu. Vagonda, trenin tıkırtılarına ve kayıp giden gecekonduların soluk görüntülerine saklanmış üç beş kişi vardı. Herkes yoksulluğundan ve yalnızlığından utanarak birbirinden uzağa oturmuştu. Her tokat sesinden sonra biraz daha görünmez oldukları halde yine de onların gelip araya girmelerini ve daha neler yapacakları belirsiz bu kızgın gençlerin elinden kurtarmalarını beklemişti Yağız. Gecekondular tepelere doğru kaçıştı, boşalan yere çocuksu bir futbol sahası geldi, sonra birden gariban evler doluştu camlara, tren durdu, kapılar açıldı. Saimekadın istasyonuna gelmişlerdi. Yakasından tutup kaldırdılar ve "Siktir git lan!" diyerek tekme tokat dışarı attılar. Binmekte olan yolcular Yağız'a yol verdiler rahatça düşüp yüzüstü kapaklansın diye. Yağız, soğuk betonla başı arasına sıkışarak bir hayli küçülen dünyanın ona bıraktığı dar aralıktan gençlerin yaylana yay-

lana yeni kurbanlar yakalamak üzere diğer vagona geçtiklerini gördü. Duymuştu trenleri kontrol edenlerin saat saat değiştiğini. Ama hangi saatte kimlerin kontrolünde olduğunu, sabah ve akşam saatlerinde kalabalığa karıştığı için aklında tutmaya gerek duymamıştı. İlk kez günün bu saatinde trene biniyordu. Tren gitmiş, Yağız yapayalnız kalmıştı dünyada. Yalnızlık o kadar acı gelmişti ki birden, dirsekleri ve dizlerindeki sıyrıkları, suratındaki yangını unutmuştu. İlk o zaman düşünmüştü, kavga etmeyi bilmediği halde nasıl da korkmadan, daha doğrusu kendisinin de şaştığı bir beceriyle korkusunu saklayarak onca tehlikenin ortasında dolaşabildiğini. Çocukken mahallede, "Sarı pipi, çamaşır ipi," diye dalga geçtikleri uyuz bir sarıda sırıtıp kalmış o sinir bozucu çocuğa benzeyen, vurmadığı halde en çok o vurmuş gibi sırtaran ve bu yüzden canını en çok yakan o oğlan kalmıştı aklında. El âlemin sarı pipisi onun dayak yemesini izlemişti pişmiş kelle gibi, Allah'ın işine bak! Trenden atılan değil de inerken ayağı takılıp düşen birini taklit ederek kalkmıştı yerden. İşte dünya boşalmıştı. Bu lanet dünyayı bütün ağırlığıyla ona bırakıp çekilmişti insanlar. Üstelik bütün anlamlarını alarak içini boşalttıkları dünyanın bu kadar ağır olması şaşırtmıştı Yağız'ı. Çıkışa doğru yürürken biletçiyle büfecinin umursamaz bakışlarındaki bıkkınlığın da kendisiyle birlikte yürüdüğünü hissetmişti. Bağderesi'ne daha iki istasyon vardı. Dolmuşa ya da otobüse binerse, insanlar ona her baktığında tokat yemeye ve trenden atılmaya devam edecekti sanki. Ne kadar yürürse yürüsün eve bir türlü varamayacağını düşüne düşüne, o mesafeyi, arabaların egzoz dumanları ve motor homurtularıyla iyice kalınlaşan hava kirliliğine bata çıka yürüdü. Eve ulaştığında ter içinde kalmıştı onca soğuğa rağmen. O ter sırtında daha yeni soğumuş gibi ürperdi Yağız. Komutan da sorar mıydı şimdi, "Necisin?" diye. Askerî okul sınavlarına girmemesinde Devlet bacı gibi anne-

ler mi rol oynamıştı, yoksa "Çok zor, kazanamazsınız!" sözlerinin yankısı mı? Gerçekten zor olmalıydı, zira o sınavları kazanıp okuyan ve subay çıkan kimse yoktu tanıdığı. Bu komutan o sınavı başaranlardandı işte. Burada işini bitirdikten sonra evine gidecek, karısının koynuna girecekti sıcacık. Yağız'a buz gibi bir dünya bıraktıktan sonra.

Gülbahar'ın mektupları valizdeydi, hatıra defterinin arasında. Şimdi okumaya kalkışıp da kardeşinin çekingenliğini harf harf dökmezlerdi inşallah! Gülbahar'ın, "Beni zorlama, Sevdiye'yle konuşmamamın sebebi var, ne zaman bir araya gelirsek o zaman söylerim," sözlerini yüreği böyle güm güm atar, bacakları zangır zangır titrerken nasıl bir araya toplayabilirdi? Yaza kadar nasıl bekleyeceğinin sıkıntısı, Sevdiye'nin biriyle ilişkisi olup olmadığının endişesi mektupların kat yerlerinde gizlense de her an açığa çıkacak diye tedirginliği artmıştı. Ya hatıra defterine bakarlarsa? "Neler saklıyorsun bakalım sen bunun içinde? Yasak düşüncelerini mi kaydediyorsun buna? Biz bunu alıp bir inceleyelim en iyisi..." derlerse örtünme ihtiyacı duymaya benzer bir bocalamayla donup kalmayacak mıydı?

Bir kez de komutan baktı kitaplara. Ya kapağını bile açmadan okur da sakıncalı bulursa diye içi cız etti birden Yağız'ın. Komutan hepsini daha önceden okumuş gibi başını salladı, fiyatlarına baktı çevirip çevirip, zihninde topladı, sonra dönüp uzun uzun Yağız'a baktı. Bütün duyguların üstünü örttükten sonra hiçbir şey anlatmayan, öğrenilmiş bir bakıştı bu.

"Baban ne iş yapıyor?"

"Bankada çalışıyor?"

"Ne iş yapıyor bankada?"

"Hademe..."

Üç noktalık bir sessizlik oldu bu konuşmadan sonra.

"Gidiyoruz!"

Şakırtılarını, patırtılarını, namlularına saklanmış karanlıklarını da alıp gittiler. Bir süre eşikte bekleyip bahçenin ucundaki aralıktan sokağa çıkmalarını bekledi Yağız; bir şey unuttuk diyerek geri dönmelerinden mi korkmuştu, yoksa karanlığa yapışıp kalan gölgelerin gitmeyeceğini mi sanmıştı, bilemedi. Kapıyı kilitleyip odaya geçtiğinde uzun, upuzun bir sessizlik çınladı durdu beyninde. Sonra niçin yaptığını düşünmeden, çivilere astığı pantolon, gömlek, ceket ve paltosunu tek tek yokladı; tıpkı askerlerin aradıkları gibi, içlerinde saklanan bir şey ya da –tuhaf ama– birileri varsa yakalamak istercesine. Somyanın altına, kitap kolisine, az önceki askerlerden birinin gözleriyle, zavallı bir öğrencinin evini arar gibi baktı.

Işığı söndürmeden, çoktan soğumuş yatağa girdi. Bacadan akarak gözyaşı soğukluğunda donup kalmış pas rengi lekeler vardı duvarda. Yağmurlu günlerden birinde evi akmış, masanın üzerindeki kitapları, yatağı, neyi var neyi yoksa her şeyi ıslanmıştı. Okul dönüşü karşılaştığı bu manzara her şeyin sonuna geldiği duygusunu arttırmış, kendini birdenbire Mamak Köprüsü'nde otobüs beklerken bulmuştu. Okulu bırakıp evine dönüyordu aklınca. Önündeki dört yılın bitmesi imkânsızdı, bu ortamda okuyamayacaktı, anlaşılmıştı. Kasvetli bozkır göğünün iyiden iyiye daraltıp küçülttüğü bu suratsız dünyada, gittiği yerle terk ettiği yerin ne kadar birbirine benzediğini ve aynı hayatın içinde sadece yer değiştirerek yeni bir hayata sahip olup olamayacağını tartıp durdu yol boyunca. "Okul karıştı," dedi evdekilere, en azından yatağın kurumasını ümit ederek iki gün kalıp döndü. Gece yağmurlarında annesi uyandırırdı onları kimi zaman. Uykularının derin kuyusunda damlaların şıp şıp düştüğünü duyarlardı. Evde ne kadar tencere tabak varsa, hatta onlar yetmeyince bardakları bile damlaların altına dizerlerdi. Toprak sıvalı duvardan sızan sular için yapacakları bir şey yoktu. Kilim ni-

yetine yerlere serilmiş çaput çullar suyu emerek renk değiştirirdi. Annesi kalakalırdı bazen. Umutsuz bir suskunluğun içinde yitip giderdi kadıncağız. Her ne olursa olsun çocuklarının önünde ağlamazdı. Yağız ise babası gibi sulu gözlüydü. Döndüğünde, yatak ve yorgan hâlâ kurumamıştı, ev kokuyordu. Sobayı bir iyice yakarak yatağı yorganı kurutmuş, o gece yatağı ve yorganı ters çevirerek yatmıştı.

Bu evde Cemal ağbilerden sonra kimlerin oturduğunu bilmiyordu. Zaten var olan ve ona bırakılan bir sessizliğin içine mi düşmüştü, yoksa bu sessizlik onunla birlikte gelip de bu eve mi yerleşmişti bir türlü çözemiyordu. Konuşulmayan kelimelerden, ağızdan çıkmayan sözlerden oluşmuş bir sessizlik siniliyordu evin içinde. Derler ki, en sıradan kelimeler bile içimizde gidecekleri bir yol bulur, sonra o izden giderek ileride gereğinden fazla büyüyecek bir duygunun tohumuna yapışıp kalır. Yağız'ın içinde o tohum şimdiden büyümeye başlamıştı, o henüz bunun farkında olmasa da.

Aylardır ümitle beklediği mektup gelmişti sonunda. Sevdiye'nin bir arkadaşı olup olmadığını soruyorsun diyordu Gülbahar; Sevdiye öyle bir kız değildi, öyle bir şey olamazdı. Ancak Gülbahar'ın anladığı kadarıyla Sevdiye evliliğe karşıydı, çevresindeki evliliklere ilişkin olumsuz düşünceler ileri sürüyordu. Hele akraba evliliğine tümden karşıydı. "El olsaydı belki olurdu ama çok yakın akrabayız," diyordu. Gülbahar, "Ben bunu ağbime söyleyemem, yazın gidince kendin söylersin," deyince "Tamam," deyip gülmüştü Sevdiye. Ama Yağız gülemiyordu işte. Hakan'la da çok konuşmuşlardı akraba evliliği meselesini. Çok rahatsız oluyordu bundan, sonuçları hakkında söylenip yazılanlara inanmak istemiyordu ama kaçamıyordu da diğer yandan. Gerekirse çocuk yapmayız diye düşünüyordu. Yazın bunları tek tek anlatırdı Sevdiye'ye, ikna ederdi onu. Ah, yaz bir gelseydi! Günler o kadar zor geçiyordu ki...

Bazı günler dergiye uğruyordu. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü şair Mustafa Köknar'ı sırtında paltosuyla elektrik sobasının yalancı sıcağında çalışırken görüyordu. Yerine yenisi yapılacağından bina boşaltılıyordu, bu yüzden kaloriferleri yanmıyordu. Ak saçlı şairin hoşbeşten sonra işine devam etmesi Yağız'ın pişmanlığını arttırıyordu. Niçin Yağız'ın öykülerinden söz etmiyordu? Oraya nasıl bir heyecanla geldiğini bilmiyor muydu sanki? Nihayet dayanamayıp Yağız soruyordu teslim ettiği öyküleri nasıl bulduklarını, yayımlayıp yayımlamayacaklarını. Henüz okumadığını, zaten kendisi öyküden pek anlamadığı için filanca arkadaşın o işe baktığını söylüyordu ak saçlarının dinginliğine sığınan koca köknar. Zaten ellerinde bir sürü öykü birikmişti, kolay kolay sıra gelmiyordu. Sırası gelmeyen bir insan ne yaparsa Yağız da onu yapıyor, kendini dışarı atıyordu o zaman. Kalabalıkta nasıl görünüyorum, daha doğrusu görünüyor muyum diye vitrin camlarına bakıyordu. Derler ki, eğer bir hikâyeniz varsa siz varsınız. Hepimiz bir hikâyemiz olsun diye ya da bir hikâyenin peşinde mi koşuyorduk yoksa? Hikâyelerden oluşmuş bir hayat... Bulvarların kalabalığına sızıp kimsenin kimseyi görmediği ve umursamadığı o uğultulu akışın içinde sürükleniyorken onca insan arasından en zavallı, en korunaksız olanlarını, vicdanlarda kendine yer arayanlarını gözleriyle çeliyor, içindeki kelime yığınının arasına atıyordu. Kendi başına kaldığında (hep kendi başınaydı oysa) uğuldamaya başlıyordu onlar kafasının içinde. Çıkarıp seviyordu onları, cümle cümle avutuyordu.

Yazarak kendinden uzaklaşmak istiyordu. Ama uzaklaştıkça geride bıraktığı kendine yaklaşıyordu aslında. Yani kendine diğer taraftan bakıyordu. Ve herkes gibi bir hikâyesi olsun istiyordu.

Sinemanın karanlığı iyi geliyordu Yağız'a, orada yaralarının görünmediğini düşünüyordu. Kalabalıkta yalnız kalına-

bilinen tek yerdi belki de sinema. Açlığın kokusu daha kapıdan girişte çarpıyordu insanın suratına. Herkesin açlığı kendineydi tabii. Yürek çarpıntılarıyla yaşanan doyumsuzluğun daha çıkışta pişmanlık suretinde yakalarına yapışacağını bilmelerine rağmen bu aldatıcı hayale sığınıyordu insanlar.

Filmlerdeki kadınlar, yalnızlıktan bunalmış o isterik kadın, o da dışarıdaki kalabalığın içinde miydi? Bunca insanın arasında öyle biri yok muydu şimdi? Bir erkek tarafından öpülüp koklanmak için yanıp tutuşan, Yağız'ı bekleyen bir kadın yok muydu? Nasıl anlayacaktı Yağız bunu? Yüzlerinden mi okuyacaktı, yürüyüşleri, kalça sallayışları, işveli bakışları veya sakınmasız tavırlarından, konuşmalarından mı, nasıl? Daha bir kadının memesini ellememişti; şöyle avcunun içine alıp... Koklamamıştı bile bir kadını.

Gündüz yaşadıklarını geceleri yalnızlığına taşıyor, sevilecek olanlar ve olmayanlar diye ayırıyor sonra sevilecek olanlara bir daha bakıyordu, ruhunun derinlerinde bir yerlere bakar gibi.

Ondan başka herkesin bir dünyası vardı; daha doğrusu yaşanılan bu dünya onlara aitti. Herkes bir tarafından tutup sahip çıkıyordu dünyasına. Yağız ise birazdan onu kovacaklarmış gibi tedirgin izliyordu onları. Kızacaklardı ona, senin ne işin var diyeceklerdi, hatta niçin bakıyorsun öyle diyeceklerdi. Ya bunu da çok görürlerse ona? Bakma dünyamıza derlerse! Gözlerini kapatıyordu o zaman. Karanlıktı gördüğü, dahası görmediği. Sonra açıyordu gözlerini ama değişmiyordu karanlık. Bu nasıl bir şeydi böyle? Karanlık bu kadar karanlık olur muydu? Zihni yine de geziniyordu karanlıkta. Yatağın altında, kapının arkasında ya da dışarıda pencerenin altına çömelmiş içeri gireceği ânı bekleyen o şeyi düşünüyordu. Birini veya bir şeyi. İnsan öldürmeye alışmış ya da burada başlangıç yapmak isteyen biri. Hiç de zor olmaz bu kıytırık kapıdan içeri süzülmek. Sonra cinler var, devler, cü-

celer, çocukluk korkuları. Yılanlar var bir de, her yerden geçebilen yılanlar. Dışarıdan gelecek sesleri dinliyordu, tehlikeleri düşünürse uyuyamayacağım bildiği için, düşünme diyordu kendine; düşünme, başka şeyler getir aklına diyordu. Zihni çok uzaklaşmıyordu takıldığı noktadan. Gidecek yeri olsa da bir gözü burada kalıyordu sanki, hemen dönüp geliyordu. Üç Kulhü bir Elham okuyordu Yağız, dua ediyordu, yarabbi, bu düşünceleri aklımdan kov, diyordu. Bazen duaların, surelerin arasına bile karışıyordu dışarının muhtemel çıtırtıları, ayak sesleri, bağrışmalar. Birden kapı çalınıyordu sanki. Açmıyordu elbette. Açarsa, üzerine çevrilmiş namlu bakışlı birilerini ve karanlık, çok karanlık sesleri göreceğini biliyordu.

Evde oturmuş bahçeye bakarken de oluyordu, bulvarda yürürken ya da istasyonda, evet, en çok orada, tren beklerken de; dünya ölüyor, daha doğrusu çoktan ölmüş de o yeni farkına varmış gibi oluyordu. Hiçbir şey kımıldamıyordu sanki, yürüyen insanlar, akıp giden arabalar, hiçbir şey... Bir yandan da bildiği, daha önceden yaşadığı bir ölüme benziyordu tuhaf biçimde. Sonrasında ne olacağını bile düşündürmeyen bir ölüme...

Kendisi için yaratılmış bir yalnızlığı kuşanmışçasına ağır, hareketsiz bir duygu vardı içinde. Bu hareketsizliğin içinden de yine aynı koyulukta bir sessizlik çıkıyordu tabii. Koskocaman, şehir büyüklüğünde, bulvarlar genişliğinde, yollar uzunluğunda ve içinden trenler, sinemalar, dolmuşlar, kahveler, parklar, gecekondular geçen bir sessizlik çıkıyordu.

Geceleri bazen sessizliğin de ötesine geçilen anlar oluyordu. Tuhaf bir durumdu bu. Yaşayıp yaşamadığını, bir dünyanın varolup olmadığını, içinde bulunduğu ânın gerçekliğini kavrayamadığı bitimsiz zamanlar. Ne kadar sürdüğünü bilebilmek için bir zamanın varolması gerekirdi tabii ama sorun da buydu zaten. Korkutucu bir zamansızlık içinde bo-

calıyordu Yağız. Sessizlikten daha kötü bir şeydi yaşadığı. Kendine çekidüzen vermekle içine korku salan bu delirtici boşlukta kaybolmak arasında donup kalıyordu sonunda. Boşluk, yarılan zamanın bize yansıyan sıkıntısı mıydı yoksa? Ya sessizlik! Uykularımızı bozan, uykuları yalancı uykularından uyandıran o derinlik? Öldükten sonra bile elde edilemeyecek bir karanlığın başlangıcı mıydı? Acıların sınırı yüreğin dayandığı yerde mi bitiyordu?

IX

Lodos muydu bu?

Kalınlaşmış buz tabakaları, yarattıkları dereciklerinde kendilerini oya oya çukurlara akıyor, Yağız da pencerenin önünde oturmuş imrene imrene, karlarda gezinen güneşin şıpırtısına bakıyordu. Bahçenin köşesine sığınan karların üzerine binlerce güneş toplanmış, ışığı gören yan bahçenin otları alaca karların arasından boyunlarını uzatmıştı. Gözkapaklarına oturan ağırlık yüzünden fazla bakamadı Yağız. Sabah erken kalkmıştı. Sobayı temizleyip yakmış, hoşuna giden bir sıcaklığın içinde yüzer gibi bir süre dalıp gitmişti. Ayakkabılarının içi suyla dolup parmakları sızlayıncaya kadar oynadıktan sonra evde bulduğu çocukluğundaki sıcaklığa benziyordu bu duygu.

Sobanın üstündeki çaya baktı, henüz oturmamıştı, biraz daha beklemeliydi.

Ruhunda tanımlayamadığı bir aydınlık vardı. Kışın bütün kasvetini, soğukluğunu, külrengini solduran bir aydınlık. Her zaman olduğu gibi yine ders çalışmak istemiyordu. Günü gününe ders çalışmayı bir türlü öğrenememişti. Çoğu öğrenci

gibi sınavdan sınava çalışıyor, dersleri hallediyordu. Dün iki saat dersi vardı ve okula gitmemiş, öğle sonuna kadar yatmıştı. Bir şeyler yazmak için kalemi eline almış, sayfada el ele verip derinlerdeki diğer cümleleri çıkaracak kelimeleri bulamayınca vazgeçmişti. Yaşadığımız hayatla yazdığımız hayat birbirinden farklıydı. Diğer yandan yazarların bir kısmı hâlâ, bazı şeyleri konuşmanın, hatta düşünmenin bile doğru olmadığı bir caminin içindeymiş ya da karşısında gözü açılmaması gereken Kuran talebesi (evet, talebe) varmış da onlara ahlak dersi veriyormuş gibi yazıyordu; kimi de memlekette beş vakit ezan okunmuyormuş, kimse camiye gitmiyor, günahtan korkmuyormuş gibi. Birinin gördüğünü diğeri görmüyor, bir tarafta göz önünde olan diğer taraftan bakınca görünmüyordu. Asıl gerçeklik nasıl verilmeliydi o halde? Bunu becerebilen yazarları nasıl da hem sevip hem kıskandığını ve onların yerinde olmak istediğini düşünmüştü. İnanan biri olduğu sürece anlatılan her hikâyenin gerçek olduğunu bilmiyordu henüz. Eline bir iki kitap almış ama onları da okuyamamış, eskiden yazdıklarını karıştırarak akşamı etmişti. Gece yarısına doğru bir iki satır karalamış ancak çok geçmeden yırtmıştı. Şimdiye kadar kimsenin yazmadığı olayları yazacak değildi ya. Onun gördüklerini, duyduklarını, duyumsadıklarını, yani onun dünyasını okuyucular da onun gözüyle görüp, onun duygularıyla yaşamalıydılar. Beceremediği tabii. Beceremiyordu. "Bu iş sana göre değil oğlum," deyip yırtmıştı yazdıklarını. Sönmek üzere olan sobaya atıp bir güzel yakmıştı.

İçinde hep bir roman duygusu dolaşıp duruyordu. Bir roman yazmalıydı Yağız; bu öyle bir roman olmalıydı ki, dinlediği türkülere benzemeliydi. Romancı hem kahramanına anlatmalıydı olayları hem de bize. Ya da kahraman bir yandan kendini kendine anlatırken bir yandan da bize anlatmalıydı. Olamaz mıydı böyle bir şey? Bir insan kendini hem içeriden hem de dışarıdan anlatamaz mıydı?

Anlaşılan lodos bugün karları eritecekti. Canı evde durmak istemiyordu. Güzel bir kahvaltı yapıp çıkacak, kitapçıları dolaşmadan ya da sinemaya gitmeden önce eve telefon edecekti. Ne zamandır haberleşememişlerdi. "Atlattım anne, artık eskisi kadar üzülmüyorum, geçti," diyecekti. Biliyordu, şimdi annesi kendine dert etmişti o sözleri, "Niye istemiyormuş gâvurun kızı?" demişti son görüştüklerinde, bir daha da ağzını açmamış, aradığı çare evin içinde bir yerlerdeymiş gibi boş boş bakınmış, oturduğu yerde küçüldükçe küçülmüştü.

Mektup adresi olarak artık okulu veriyordu, Gülbahar'ın mektubunu derse girmeden hemen önce almıştı Yağız. Sınıfta herkesten uzağa oturmuştu mektubu rahat rahat okumak için. Bir insanın yıllarca içinde taşıdığı tatlı anlar böyle elinden alınıyordu demek ki. Her şey düşündüğü, hayal ettiği gibi olmayabilir, bazı aksaklıklar, terslikler çıkabilir, işler yolunda gitmeyebilir diye aklından geçirdiği oluyordu elbette. Kendini buna hazır hissettiğini bile sanıyordu neredeyse. Ama düşünmekle yaşamak arasındaki fark sandığından daha derinmiş ve insan bir anda çok şey öğrenebiliyormuş. İnsanın bildiği, içinde sürüklendiği akış tersine dönebiliyor, gerçekten de kafasından "dank" diye bir ses gelebiliyormuş. Her şey insanın elinde ve aklın dolaşabildiği sınırların içinde değilmiş. Hatalısın, sen hiçbir şey değilsin, kendine fazla güvenme, akışı değiştiremezsin, işte hayat budur, böyledir diyen bir kâğıt parçası ve o kâğıt parçasının yüzündeki acımasız, zalim, duygusuz harfler bir araya gelerek, gerçek denilen şey bende, işte sen de görüyorsun diye gözüne sokarcasına insanoğlunun yüzyıllardır anlamaya çalıştığı hayatı sana anlatırmış bir çırpıda.

"İstemiyorum!" demiş.

Aylardır, yıllardır, neredeyse doğduğundan beri beklediği söz bu muydu?

"İstemiyorum!"

Nefes alamamıştı. Bütün harflerinin silinerek bomboş, beyaz bir sayfaya dönüştüğünü hissettiği yüzünün yine de okunacağından, duruşunun bütün hikâyeyi üzerinde toplayacağından ve içinde birbirine yapışarak bir yumru oluşturan kelimelerin bütün fizik kurallarını alt üst ederek herkesçe görüleceğinden korkmuştu. İçinde dolanan ince sızı gelip kalbine çarpıyor, oradan sıçrayıp boğazında düğümleniyor, bunlar yetmezmiş gibi gözbebeklerine yerleşip onun yerine o bakıyordu.

Yerinden kalkıp hocadan el işareti ve bakışlarıyla sessizce izin istedikten sonra sınıftan çıktı. Tuvalette elini yüzünü yıkadı. Yüzündeki bütün izleri, hatta yüzünün tamamını silmek istiyor ama avuçlarından süzülüp giden sulara anlamsız gözlerle bakmaktan başka bir şey yapamıyordu. Koridorda, pencerenin önündeki banklardan birine oturup bir yandan fakültenin karşı bloğuna, aradaki yeşil alana bakarken bir yandan da yeniden yeniden okudu mektubu. "İstemiyorum, zorla mı?" demiş. "Zorla mı?" sözü bir öncekini ezip gözlerinin ardında birikiyor, birini zorlama düşüncesinin akıllara gelme ihtimali bile onu deli ediyordu.

Mektubu ceketin iç cebine koyup derse girdi. Çıkarıp bir daha, bir daha okumak istiyordu. Okudukça yazının değişeceğini, birdenbire yanlış okuduğunun farkına varacağını sanıyordu. Durdukça ateşli bir zonklamayla yer değiştiriyordu cebindeki ağırlık. Bir daha okursa gözleri yanacaktı belki, yüzü yanacaktı. Sevdiye, o sözler ağzından çıktıktan ve şu an Yağız'ın cebinde tir tir titreyen mektuba girdikten sonra Yağız'ı düşünmüş müydü acaba? Gözlerinden yaz bahçelerinin alaca sevincinde umut verdiği Yağız'ın soluk, zayıf çizgileri geçmiş miydi ona bir şeyler hatırlatırcasına? O çizgilerin içinden insanın bütün tadını tuzunu kaçıran bir pişmanlık çıkarmış mıydı? Kelimelerin ağzından kaçtığını düşüne-

rek onları yakalamak istercesine, kasvetli gökyüzüne sivri çizgiler bırakan çatıların üzerinden mektupla birlikte havalanan sesine bakmış mıydı? Daha fazla taşıyamadığı pişmanlığı götürüp Gülbahar'a teslim etmiş ve orada Yağız'ın hayalini görmüş müydü? Babası zorlamıştır belki de, hemen evlendirmek istemiştir. İkisinin de okulları bitmeden, daha aralarında bu konuyu hiç konuşmadan böyle apar topar ailelerin karışması onu korkutmuştur. Gülbahar'ın bu mektubu yazmasının üzerinden bir hafta on gün geçtiğine göre, belki de bu arada Sevdiye'yle bir daha konuşup bu kez güzel şeyler yazmıştır ve birkaç gün sonra yeni bir mektup gelecektir Yağız'a. Kim bilir!

Derse girdiğine pişman oldu. İçindekiler görülecek diye kimsenin yüzüne bakamayacağını düşünüyordu. Başkalarının gözünün içine bakamadığı için mi kendi gözünün içine bakıyordu Yağız?

İstasyonda beklerken Ankara'ya ilk geldiği günlerdekine benzer bulantıyı duydu içinde. Baş dönmesine benzer bir durgunluğun ağırlığı altında eziliyordu ruhu. Şu ruh denilen şeyin ne olduğunu çok düşünürdü eskiden. İçinde bir yerler miydi, beyninin içinde dolanan düşünceler mi, neydi? Şimdi de ne olduğunu tanımlayamıyordu ama biliyordu var olduğunu. İnsanın içindeki diğer insandı belki de. Birinin canı sıkıldığında diğerinin de sıkılıyor, bu çoğalmış ve ağırlaşmış sıkıntının altında hep aynı günü, aynı ânı yaşıyormuş gibi hissediyordu. İşte yine buradaydı, dün ve bir önceki gün olduğu gibi, yarın ve sonraki günlerde de burada olacaktı. Hiç tren uğramamışçasına bir ıssızlığın ortasında donup kalıyordu istasyon. Beklemenin büyük boşluğu herkesi, her şeyi yutuyordu adeta. O vakit de, beklemek denilen bu donmuş zamana alışamayan insanlar işte bu büyük boşluğun içinde gezinmeye başlıyor, istasyonu iyiden iyiye yalnızlaştıran akasyalar boşluğun alnında çizgi çizgi beliriyor,

dolup boşalan trenler kimsenin bir yere gidemeyeceğini her gidiş gelişlerinde çığlık çığlığa haykırsalar da buradaki değişmeyen hayatın tanığı olan çevre binaların gölgesi raylarda geziniyor, raylar da asıl yolcu kendileriymiş gibi trenlerin peşinden koşturup gidiyordu. İnsanın elinde bir çıkış, bir kaçış fikrinin olmadığı anlardı bu anlar. Derler ki, hayat dediğimiz şey beklemenin diğer adıdır. Ve bu bekleyişin içinden çıkamamak da vardır. Bu bezgin akasyalar, suratsız binalar, çıplak tel örgüler, soğuk raylar ve bekleyen, hep bekleyen yolcular buraya hapsolmuştur. Nereden bakılırsa bakılsın aynı renkmiş gibi görünen grinin tonları bu büyük boşluğun rengi olmuştur. İstasyonda bekleyen şu insanlar kendileri için yapılmış bu peronda, kendileri için gönderilen trene binecek ve kendilerini bekleyen evlerine gideceklerdir de, peki Yağız? Peki bu yabancı? O da gidecek, duramıyor buralarda. Ama nereye? Her şey onu kendi dışına itiyorken, o kendini hiçbir yere ait hissetmiyorken nasıl kalabilir? Şimdi bineceği tren de onu ait olmadığı mahalleye ve ait olmadığı eve götürecek. Bir yabancı gibi, mahalleden zorunlu olarak geçen, yolu kaderin (kahpe kaderin) bir cilvesi olarak oraya düşmüş biriymişçesine, yanlışlıkla uğramış bir yolcuymuşçasına tırmanacak yokuşu. Birileri görür diye korkacak. Evlerinin önünde bir şeylerle uğraşan veya perdesini iyice açtıkları pencerelerinden gelip geçenleri izleyen kadınlar, soğuğa aldırmadan aynı yerde dikilip konuşmadıkları halde konuşuyormuş gibi yapan yaşlılar, dükkândaki müşterinin beklemesine aldırmadan yolu dikizleyen esnaf Yağız'ın geçtiğini görecek ve birbirlerini tanımadıkları halde sokağın köşesinde bir araya gelip onu konuşacaklar. Böylece o bir kez daha, bir kez daha aynı yolu yürüyecek.

İstasyonda sessizlik çınlıyor.

Ama kulaklarında bir uğultu var sanki.

Bir sıkıntı boğazına kadar geliyor, çatlayacak gibi oluyor.

Soluğu kendiliğinden boşalıyor ama gözleri yanıyor bu kez. Ne uzun bir yalnızlık bu! Ne uzun bir zaman!

Hava kararmaya başlayacak sonra. Hep geçici gözüyle baktığı, bu yüzden benimseyemediği yatakla masanın ve diğer eşyanın arasında dolanıp dururken pencerenin önünde dikilip kalacak. Hava gözlerinde kararacak. Karşı evlerin ışıkları yanacak tek tek. Mutfaklarda didinip duracak kadınlar; yanlarına gelen çocuklarını azarlayacak, yetişkin kızlarını koşturacaklar. Perdenin açık olduğunu fark edenler, birdenbire Yağız'ı görmüşler gibi hemencecik kapatacaklar. Karnının acıktığını hissedecek Yağız. Ne yiyecek peki? Evde ne var ki pişirecek? Çayla zeytin ve peynir en iyisi. Nasılsa çay demlemeyecek mi?

Sigara üstüne sigara içti o akşam. Konuşmadan, sevip sevmediğini anlamadan, hatta aklından geçirip geçirmediğini bilmeden bir bakışın, bir gülüşün peşinden koşanın hali bu olurdu işte. Hayatındaki boşluklardan birinin de o olduğunu ve onun güzel, ama gerçekten güzel bakan gözlerle, büyümeyen, büyümek istemeyen nazlı bir çocuk sesiyle o boşluğu doldurduğunu sanmıştı. Belki de sadece ve sadece bir avuntuydu. Aklındaki boşluğu dolduran bir avuntu.

Her şeyin bittiğine inanmak istemiyordu aslında. Günlerce gözüne uyku girmemişti. Uykusuz geçen onca gecede sağa sola dönerek kıvrandıkça o bakışların, o gülüşlerin, oynaşmaların, saç beğendirme çabalarının, dokunmaların boşuna olmadığını, olamayacağını düşünüyordu. Gülbahar'ın önceki mektupları yalan mıydı yani? "Yazın izne gittiğimizde karşılıklı oturup konuşur, anlaşırız," dememiş miydi Sevdiye? Peki, şimdi niye "istemiyorum"a dönmüştü o söz? Bundan sonra hayatında Sevdiye olmayacak mıydı? Günleri onsuz nasıl geçecekti?

Pencerenin önünde dikilmiş dar aralıktan kendisine benzeyen bitkin bir gölgenin bahçeye girişine, bunun her gün

tekrarlanan sıkıntısına bakıyordu. Günler yine de geçiyordu işte. Bak, sonunda baharın ucu görünmüştü. Bugün keyfini kimse bozamazdı. Tekrar baktı sobanın üzerindeki çaya, demini alıncaya kadar patatesleri kızartabilirdi. İnce yuvarlaklar şeklinde doğradığı patatesleri kızgın yağa attı. Annesi de böyle yapardı. Evi saran kızartma kokusu yatağında kitap okurken kahvaltıya çağrılmayı bekleyen Yağız'ın aklını başından alır, odadan odaya dolaşan ve mutluluğa benzeyen bir duyguyu her yana dağıtırdı. Buraya gelmeden önce çay demlemeyi bile bilmezdi. Hayatında bir yumurta kırıp pişirmemişti. Annesiyle Gülbahar evin bütün işini çekip çevirirler, onlara sadece sofraya oturmak kalırdı. Patatesler kızarınca annesi yağı bir kavanoza alırdı, o, kavanozu olmadığı için bir tabağa aldı, dibinde azıcık yağ bıraktığı tavadaki patateslerin üzerine bir yumurta kırdı. Güzel bir iş yapmanın sevincini duydu tavşankanı demlenmiş çayla kahvaltısını yaparken.

Serçeler uçuşan kanat kırpıntıları halinde bahçedeki ağaçlara konup kalkıyordu. Rüzgâr onları bir yandan alıp öbür yana savuruyorken yolları bu ağaçların içinden geçiyormuşçasına bir görünüp bir kayboluyorlardı.

Yağız aralıktan geçip sokağa çıktığında babasının dükkânına gitmekte olan Erzade Hoca'nın kızı Birsen'le karşılaştı. Ayaküstü bir süre konuştular. Siyasal'da okuyan ve aynı zamanda komşuları olan Şenay adlı bir kızdan söz etti Birsen. Şenay edebiyatla ilgileniyormuş ve Yağız'la tanışmak istiyormuş. Bütün bunlar Hakan'ın başının altından çıkıyordu. Olur dedi ama neye olur dediğini tam olarak bilmiyordu. Birsen'in dükkâna, özellikle eve de beklediğini söylemesi üzerine bir kez daha olur derken epey zamandır Erzade Hoca'ya uğramadığını hatırladı. Birsen'in güzelliğinden ve içtenliğinden utanarak hızla aşağı doğru yürüdü. Kızın güzelliğini ödünç almış gibi yere değmiyordu ayakları. Evden

çıkarken tam olarak belirlemediği ilk hedefinin neresi olduğunu artık biliyordu: Sinemaya gidecekti. Sınıf arkadaşı Tacettin'in bahsettiği film onu bekliyordu. Hiçbir filmi kaçırmıyordu Tacettin; hangi sinemada araya parça koyuyorlar, hangisinde o sahneleri kesmiyorlar, hepsini biliyordu. Aslında sinema yerine dergiye gidebilirdi. Kapanıyordu dergi. Bina boşaltılıyordu, kaloriferleri sökmüşlerdi, elektrik ocağının başında orada çalışan gençle sohbet etmişlerdi. "Mustafa Bey seni çok beğeniyor, genç ama çok başarılı diyor senin için," demişti. Dergi kapandıktan sonra bu sözlerin de anlamı kalmayacaktı tabii.

Kışı atlattıkları halde kara ve soğuğa dayanamayıp darmadağın olacak ve viraneye dönecekmiş gibi görünen şaşkın gecekonduların arasından, iplerdeki çamaşırların sabırsız çırpınışlarından geçti. Aşağıdaki Bağderesi istasyonunun kalabalık olduğunda bile ıssızlıktan kurtulamayan çıplaklığı yine bütün can sıkıcılığıyla uzanıyordu. Kimi geceler silah seslerinin geldiği mahalleler gündüzleri tepelerin arkasına saklanıyordu yine. Eteğinden geçtiği tepe de Şeremet emminin evini saklıyordu. Ne zamandır gitmemişti onlara. İşi bitince aramaz oldu diye düşündüklerini biliyordu. Kızdı kendine. Şimdi uğrasa mıydı? Şeremet emmi çarşıda pazarda, kıyıda köşede, merdiven başında veya cami avlusunda bir iş bulup gitmiştir şimdi. Cumartesi günü boş boş evde oturacak adam değildi o. Beni bekleseydi ya diye laf eder, Yağız da boşu boşuna gitmiş olurdu. Hem sinemaya gidecekti o, çıkışta da telefon edecekti ve kim bilir kaç saat beklemesi gerekecekti.

Trenin penceresinden gecekondular tıkır tıkır geçerken vagondakilerin yüzleri evlere, bahçe duvarlarına, yoksul ağaçlara, dik yollara, çarpık çatıların kiremitlerine sürtünüyor, dışarıda ne varsa çabucak sıvışıyor, bir tek yüzler kalıyordu camlarda.

Kaldırımlara, elektrik direklerine, arabaların kayarcasına uzaklaştığı asfalta ve bütün bunları çepeçevre kuşatan atkestanelerine baktıkça, bunları yazıya aktarmak, hepsinin sayfa üzerinde canlandığını görmek ya da oturup bir köşeye, en ince ayrıntısına kadar bunları çizmek, çizdikçe yeni ayrıntılar, yeni biçimler oluşturmak, yeni oluşan bu dünyanın içinde dilediğince dolaşmak, nefes almak, koşmak, özgürlüğünün tadını çıkarmak istiyordu.

Sıhhiye köprüsünün altındaki ucuz döner kokularının, kokuları yaygaralarıyla sağa sola saçan garsonların, her şeyin sahtesini satan işportacıların önünden geçti. Caddeye bakarken donup kalmış vitrin mankenlerinin önünden; sokakları daraltan soğuk gölgeli eski binaların önünden; şıngırtılı kaşık seslerine yaslanan kahvelerin ve ekşi bir kokunun içinde sallanan birahanelerin önünden geçti, iki film birden gösteren sinemaya girdi. Girer girmez de karanlık sıvaştı her yanma. Pişman oldu. Ama afişte ve filmlerin fotoğraflarında gördüklerinin devamını da merak etti. Kimi filmlerde bazı kadınlar ve sahnelerden öyle hoşlanırdı ki, ölünce cennete giderse, orada her istek yerine getirildiğine göre, bu kadınlarla bu sahneleri yaşamak isterim diye geçirirdi aklından. Sonra da seks filmleri izleyerek göz zinası yaptığını, böylece cennetten biraz daha uzaklaştığını düşünür, pişmanlığı bir kat daha artardı. İki filmin de senaryosu bütün benzerleri gibi berbattı. Yatak sahneleri dışında kalan kısımları doldurmak için uydurulmuş bir sürü deli saçmasıydı, üstelik kadınların bu işi para için yaptıkları ve hiç de zevk almadıkları ayan beyan ortadaydı. Parça filan da koymamışlardı. Bir süre sonra seyirciler ıslıklamaya başlamış, makinist filme ara vererek ışıkları yakmak zorunda kalmıştı. Ardından da içeride sivil polis olduğu, parçanın o yüzden konulamadığı fısıltısı dolaşmaya başlamıştı.

Hevesi kursağında kalmış olarak çıktı sinemadan. Hava

kararmak üzereydi. Hava bir yandan kararır, arabalar her zamanki geç kalmışlıklarıyla paldır küldür akar, dar sokaklarda kaldırıma park etmiş araçlar yüzünden insanlar birbirine çarpar, ince bir ayaz yüzleri yavaş yavaş yoklarken Yağız Kızılay'a, gökdelen denilen binanın altındaki postaneye geldi. Memura telefon numarasını yazdırdı, beklemeye başladı.

Annesiyle konuşup kendini bulvarın uğultusuna attığında hava çoktan kararmıştı.

"Kaçmış!" demişti annesi.

Ayakları üşüyordu Yağız'ın. Eriyen kar suretinde donup kalan bütün gölcükler ayakkabılarının içindeydi. Arabalar gelip geçiyor, trafik lambaları renkten renge dönüp duruyor, insanlar buluşuyor, insanlar koşturuyor, insanlar bekliyor, insanlar ne yapacağını, ne düşüneceğini bilmiyor, insanlar aptallaşıyor, donup kalıyor, insanlar başkaları fark etmesin diye gülümsemeyi deniyor, insanlar bu kadar kolay kandıkları için kendilerine kızıyor, insanlar kendilerine nasıl kızacaklarını bilmiyor, insanlar şimdi nereye gideceklerini bilmiyor, insanlar... bilmiyor... bilmiyordu...

Ara sokaklara daldı; Karanfil miydi, Konur mu, Bayındır mı, bilemedi. Bu yakınlarda bir yerlerde otursaydı bambaşka bir hayatı olurdu belki; bütün acılara, aldatmalara, kayıplara, düş kırıklıklarına hazır biri olurdu; pişmanlık yaşamayan, çünkü pişmanlığın ne olduğunu bilen biri, masumiyetini masumiyetten anlamayanlara teslim etmeyen biri, yoksulluğunu yoksulluktan anlamayanlara göstermeyen, yalnızlığını hiç kimseye ifşa etmeyen, yabancılığını ortaya dökmeyen biri... Gecekonduların sızısını...

Filmlerdeki başrol oyuncusunun yanındaki, hani onun bir numaralı arkadaşı, yani kızı seven diğer oyuncu... O muydu Yağız?

Aradığı bir şey varmış da onu görmüş gibi birden durakladı, önünden geçmekte olduğu birahaneye daldı. Eve gitmek

istemeyen yüzlerle doluydu içerisi; sigara dumanları bütün evleri, evlere giden yolları, hatta karşılıklı oturanları bile uzaklaştırmış, tuhaf bir terk edilmişliğin kıyısına getirip bırakmıştı onları. İnsan kaçtığında yeni bir yol mu buluyordu, yoksa yolunu mu kaybediyordu? Kaybetmek aklına bile gelmiyordu belki ama kaybediyordu işte. Bazen başka birisinin hayatını yaşadığı hissine kapılıyordu Yağız. Başkasının hikâyesiydi sanki yaşadığı. Kitaplarda olduğu gibi. Okuduğu bir öykü ya da romandaki kahramanın hayatını nasıl kendi hayatıymış gibi kabullenip içinde kayboluyorsa, aynı şekilde kendi hayatının gerçekten kendi hayatı olup olmadığından kuşkulanıyordu kimi zaman. Dipte bir masaya oturduğunda orada onu bekleyen gerçek Yağız'la karşılaşmış gibi oldu, çünkü ayaklarının üşüdüğünü, ayakları üşüdüğü için de tüm vücudunun titremekte olduğunu fark etti oturur oturmaz. Sigara içerse biraz ısınacakmış gibi aceleyle bir sigara yaktı. O arada sigara dumanından yapılmış bir gölge gibi onu takip eden garsona iki elinin arasında tam da bir bira bardağının sığacağı kadar boşluk bırakarak ağzını açmadan siparişini vermişti. Kaş ve gözüyle aynı anda boynunu da eğdikten hemen sonra birayı getirdi garson. Yağız buğulu kabarcıkların arasında kayboldu bir süre. Garson başında dikilmiş, sorusunun cevabını bekliyordu. Yanında bir şey alıp almayacağını soruyordu. Kuruyemiş, patates tava... Patates tava söylerse açlığını biraz olsun bastırırdı. Kahvaltıdaki patatesten sonra akşama da patates yemek varmış bahtında.

İlk kez tek başına içecekti. Arkadaşlarıyla gittikleri birahanelerde tek başına içenleri gördüğünde şaşırır, biriyle muhabbet etmedikten sonra insan niçin içer ki diye düşünürdü.

Derin bir yudum aldı, Sevdiye'nin kaçtığı yerlere doğru gidecekmiş gibi derin bir yudum. Mahallelerinde filancanın oğlu evden kaçmış diye bir haber çalkalanırdı kimi zaman. Baba baskısından mı, evin insanı boğan havasından mı, pa-

rasızlıktan mı, yoksa kendilerinden sıkıldıkları için mi, her nedense, daha bıyığı terlememiş tıfıl oğlanlar birdenbire kaybolurlardı ortalıktan. Herkes ana babasına acırdı onların, Yağız ise İstanbul, Ankara veya İzmir'in karanlık sokaklarında, filmlerdeki kötü adamlardan daha kötü adamların arasında aç dolaşan o oğlanlara. Kocaya kaçan kızlara acımazdı, çünkü onlar herkes yanıp tutuşuyorken, henüz karşı cinsin elini dahi tutmamışken o işin tadına bakmış oluyorlardı. Sevdiye de bakmıştı işte... Eli ateşe değmiş gibi irkildi birden. Böyle düşündüğü anlaşılmasın diye uzunca bir süre yumdu gözlerini. Böyle düşündüğü için utandı. Böyle düşündüğü için kızdı kendine. Garson patates tavayı getirince düşüncelerinden uzaklaşmak için bunu fırsat bildi, saldırdı patateslere.

Birahaneyi dolduran bu insanların hepsi siftah etmiş miydi acaba? Hiçbir erkek bakir olduğunu itiraf etmiyordu. Sanırsın herkes kadınlar konusunda diğerlerinden birkaç adım öndeydi. Bu tür konularda ayrıntıların sorulması ayıp karşılandığı ya da adı konulmamış birtakım kurallarla yasaklandığı veya alışkanlıkların dışına itilerek başka bir değer olarak yeniden şekillendirildiği için herkesi en azından ilk tecrübesini çoktan yaşamış biri gibi kabul etmek adeta bir zorunluluktu. Herkes karşısındakinin anlatmasını bekliyordu. Anlatanın anlattıklarında, ilk tecrübesi olsa bile acemilikten eser bulunmuyordu. Öyle olunca da bakir bir genç erkek henüz siftahı olmadığını bir türlü söylemiyordu.

Gürültülü bir dumanın içinde çalkalanan masalara göz gezdirdi. Sigara dumanlarına ve bira köpüklerine dalıp çıkan sözler, kelimelerden kaçan kahkahalar masadan masaya dolaşan uğultuda eriyip kayboluyordu.

"Kime kaçmış, ne kaçması?" demişti annesine.

Daha biz konuşacaktık, bu yaz geldiklerinde bir köşeye çekip anlatacaktım her şeyi diyecekti neredeyse, hatta da-

ha da ileri gidip ben ne olacağım diyecekti az kalsın. Birkaç kez gelip istemişler Sevdiye'yi. Kızın da gönlü varmış. Fakat Latif dayı vermemiş. Üstelik isteyenler Alevi diye, Alevilerden kız alınır ama kız verilmez diye verecekse de vermemiş.

Ilık bahar günlerinde bazı akşamüstleri Karayolları'nın bahçesine gidip küçük havuzun çevresindeki demir sandalyelerde oturarak evden götürdükleri yiyecekleri yer, ay çekirdeklerini çitler, sonra da asıl gidiş nedenleri olan dört kişilik salıncaklarda sallanırlardı. O koca kadınların salıncaklara bindiklerinde nasıl da çocuklaştıklarını görmek her zaman şaşırtırdı Yağız'ı. İkişer kişi karşılıklı binilir, sohbet havasında başlayan yavaş yavaş sallanmaların temposu giderek artar, artan tempoyla birlikte atılan kahkaha ve çığlıkları havada yakalamak istercesine bir o tarafın göğüne, bir bu tarafın göğüne yükseldikçe yükselirdi salıncak. Sevdiye'yle oraya gitmeyi ve aynı salıncakta onun gözlerinin içine baka baka sallanmayı hayal ederdi. Uçup gitmişti işte. Kendine başka bir gökyüzü bulup sonsuza kadar yok olmuştu. Elinde yanılgılar olmasını istiyormuş demek ki. O yanılgılardan birini daha canlı bir varlıkmış gibi açık seçik görmek içini iyiden iyiye boşaltmış, bu boşluk da ona fazla gelmişti sanki. Silgi kaybolmasın ya da çalınmasın diye bir ipe geçirilerek boyuna asılır, kalem çabuk bitmesin diye fazla açılmaz ve el tutamayacak hale gelinceye kadar atılmazdı o çocukken. O yüzden mi, hemen tükenmesin ve eli boşta kalmasın diye umutlarını da azar azar tüketmeyi düşünmüştü. Ama herkes öyle yapmıyordu işte, insanın elinden pat diye alıyordu umut adına beslediği ne varsa.

Kaçıncı birayı içiyordu, saymamıştı. Patates ve sigara açlığını bastırmış, kafasının içinde dolaşıp duran seslerden başka düşüneceği bir şey kalmamıştı. "Unutmalısın," diyordu o seslerden biri, "unutacaksın, başka çaresi yok!" O sırada birahanedeki uğultunun üstünde dalgalana dalgalana Orhan

Gencebay'ın "Aşk Pınarı" şarkısı geldi kulağına. Bu şarkıyı ne zaman dinlese önce bozkırın ortasında, neredeyse bitimsiz bir çölde hissederdi kendini. Sonra toprak bir yol tepelerle birlikte batıp çıkar, kesik kesik, bir o yanda, bir diğer yanda görünür ve bir çeşmenin önünde biterdi. "Susadım su içtim yürek kansın diye, yoldaki bir pınardan." Birdenbire bozkır kaybolur, pınar kendi mahallelerinin pınarı olurdu. Sevdiye su doldururdu, yüzünü göremezdi ama eller onun eliydi, bilirdi, onun ellerinden akan suya eğilirdi, ama aşk pınarı değildi ki bu, dert pınarıydı, kana kana içmek istese de içemezdi. Ne çocukmuşum diye düşündü. Sonra dışarıdan nasıl göründüğünü merak etti. Camlarda yansısı yoktu. Onlara bakmıyormuşçasma ağır ağır çevresinde gezdirdi gözlerini; kiminin yüzü silinmek üzereydi, kiminin yüzünde ise henüz ışığını söndürmemiş, geç de olsa gelecek kişiyi bekleyen uzak bir evin soluk aydınlığı vardı. Evinin ne kadar uzakta olduğu geldi aklına ve nasıl gideceğini düşünmeye başladı. Evdeyken, her köşeye sinen o dipsiz sessizliğe rağmen içindeki sesler birbirine değerek çoğalır, dışındaki sessizliği unuttururdu; buradaysa birahanenin gürültüsünden başka bir şey yoktu onu kuşatan. İçinde tuhaf, yapışkan bir sessizlik vardı.

Sevdiye'ye düğün yapmışlar mıydı acaba? Yaptılarsa, düğün şenliği devam eder, cıvıltılı gülücükler ve gözlerde dans eden mutlu ışıltılar salonun her yerinde nice zorluklardan sonra kazanılmış bir zafer sevinciyle dolaşırken ya da kocasının göğsüne başını yasladığında, bir an, evet evet, yalnızca bir an, insan hayatında bir göz kırpımı kadar bile vakit almayan bir an Yağız'ı düşünmüş müdür? Bir aşk şarkısı duyduğunda, umut verip de yüzüstü bıraktığı, aşağıladığı, horladığı, yok saydığı bu aptalı hatırlayacak mıdır?

Birasından yine kocaman bir yudum alıyorken Sevdiye'yle niçin konuşmadığını sordu kendisine bir kez daha. Derler

ki, bazı insanların gücü sessizliklerinde gizlidir. Konuşmadan önce beklerler ki sözleri iyice ağırlaşsın. Güzel numaradır. Ama Yağız bir türlü beceremezdi. Gerçi fazla konuşmazdı, genellikle sessizdi, hatta konuşmadığı için sesi paslanırdı. Öyle de olsa sözlerinin bir ağırlığının olmadığına inanırdı. Konuşmasa bile, konuştuğunda ne söyleyecekse, onları söyleyeceğini karşısındaki anlardı nasılsa. Kısacası konuşmasıyla konuşmaması arasında bir fark yoktu. Öyleyse niçin konuşmalı! Belki de bu yüzden, yazdıklarında öykü kişileri pek konuşmazlardı, daha doğrusu kendi içlerinde konuşurlardı. Yağız da sık sık yapardı bunu.

Dedi ki, "Seninle bir şey konuşacağım." Karşısındaki Sevdiye hayal de olsa, hayal olamayacak kadar canlıydı. Hayal de olsa nice zamandır bekliyormuş gibi bekliyordu. Yağız'ın ne diyeceğini hem çok iyi biliyor hem de çok merak ediyormuş gibi karşısında öylece oturuyordu. Sözlerinin daha önce söylenmiş sözlere benzememesi için şimdiye kadar sustuğunu söyleyecekken, Sevdiye gözkapaklarım usul usul kaldırıp yüzüne baktığında, gözlerinin açılan bu aradan kaçıp gideceklerini sandı Yağız. Bir hayal nasıl bakarsa öyle baktı Sevdiye.

Demedi ki, "Konuşmaya ne gerek var!"

Yağız da zaten ya aklından geçenler ağzından çıkan sözlerin arasına karışır da söylemediklerini de söylemiş gibi olursa diye çekinerek susmuş, yüzeye çıkan bira kabarcıkları gibi patlayıp sönmenin nasıl bir şey olduğunu düşünmüştü.

Derler ki, küçük insanlar mutluluk umurlarında değilmiş gibi görünmeyi çok iyi başarırlar, susmaları da bundandır.

Derlermiş ki, en güzel sessizlikler hiçbir zaman söylenmeyecek sözlerden oluşurmuş. Bu yüzden mi içindeki sesi susturmuştu Yağız?

Arkadaşlarını düşündü o sırada. Nasıl bu kadar dışa dönük, kendilerinden emin olabiliyorlardı; insanı yerinden

zıplatan bir sesle kahkaha atıyorlar, ne atması, patlatıyorlar, ortalığı yıkan bu kahkahaları abartılı devinimleriyle olduğundan daha büyük bir hale getiriyorlar; kendilerini izleyenler üzerinde nasıl bir iz bıraktıklarının hesabını yapmadan, onların, haklarında neler düşüneceklerini akıllarına getirmeden nasıl böyle pervasız olabiliyorlardı? Ruhlarının gizli köşelerinde, beyinlerinin kıvrımları arasında neler saklıyorlardı? O ise yazarak varlığını çırılçıplak ortaya koymak, içine bir türlü giremediği, hatta dışına itildiği şu hayata nanik yapmak istiyordu.

Saatine baktı, şimdi kalkarsa son trene ancak yetişirdi. Hesabı ödeyip çıktı. Ayakları tekrar sızlamaya başlamıştı. Gündüz eriyen yerler ince, kırılgan camların altındaymışçasına parlıyor, arabasız kalmış caddeler, tenha sokaklar, direkler, ışıklar, tabelalar, kepenkleri indirilmiş dükkânlar, dahası ağaçlar bile tıpkı evlerine giden insanlar gibi soyunuyordu. Belki de sokak lambalarıydı onları yatıp uyumaya hazırlanıyormuş ya da çoktan uyumuşlar gibi ama çıplak, çırılçıplak gösteren. Yağız içi boşalmışçasına hafiflemiş hissediyordu kendini. Çünkü Sevdiye'yle dolaştığı yerlerde şimdi tek başına yürüyordu. Trene bindiğinde de bunun Sevdiye'siz ilk yolculuğu olduğu fark etti acıyla.

Uyumaya hazır tren camlarından çoktan unutulmuş bir yazlık sinemanın ölü görüntüsü, harabeye dönmüş acıklı karanlığı geçiyor, gecekonduları sırtlamış kambur tepelerden donuk bir sızı yükseliyordu.

Öğleye kadar yatmayı düşündü. Her zaman yaptığı gibi, yatağın ılıklığında filmlerden aklında tuttuğu o sahneleri zihninin perdesinde yeniden oynatmayı.

Bağderesi'nde indi, Yarma'yı tırmanmaya başladığında sallandığının farkındaydı. Güzeldi böyle yalpalamak çünkü iki tane Yağız olduğunu düşünüyordu o zaman. Biri yalpalayan, biri de diğerinin yalpaladığını bilen Yağız.

"Ama o çok güzeldi!" dediğini duydum.

Gecenin ortasında yapayalnızdım. Karanlığa baktım. Sesim orada duruyordu.

"Ama o çok güzeldi!" dedim bir kez daha.

Şimdi ağlasam, sarhoşsun derlerdi.

X

Yeni uyanmış, bir sağa bir sola dönüp duruyor, sabaha karşı gördüğüm karmaşık rüyaları birbirinden ayıklayıp tek bir rüya elde etmeye çalışıyordum. Annem mutfaktaki tıkırtıların ve yumurtalı patates kokularının arasından sıyrılıp odaya girdi her zamanki sessizliğiyle. Yüzünde, vereceği haberi neye yoracağını bilemeyen bir ifade vardı:

"Askerler başa geçmiş!" dedi.

Sanki onları görecekmişçesine yatağın içinde dikilerek pencereden dışarı baktım. Eylül yağmurları yeni başlamıştı. Bulanık bir hava asılı kalmıştı camlarda.

O yıl Ankara'ya dönüp de Mamak Köprüsü'nde indikten sonra, sarhoş bir gecenin ortasında "Ama o çok güzeldi!" diye mırıldandığım Yarma'ya doğru yürürken sık sık geri dönerek, şu an önünden geçmekte olduğum Mamak Askerî Cezaevi'ne uzun uzun bakmış, bizim okuldan kimlerin orada olabileceğini düşünmüştüm. Yanılmamıştım, bir kısmını tanıdığım pek çok öğrenci yoktu ortalıkta. Diğer taraftan, okulunu bitirip Erzurum'a atanan Hakan'ın ağbisi Veli ağbi de tutuklanmış, evleri bomboş kalmıştı. Bense Sinan ve Sır-

ma'yla birlikte bahçede yaktığımız kitapların dumanlı boşluğunu taşıyordum içimde. Şehrimden ilk ayrıldığımda çocukluğumdan da ayrılmış gibi olmuş, bir ormanda kaybolmuşçasına yapayalnız, terk edilmiş, ürkek hissetmiştim kendimi. Oysa insan yalnızca çocukken kayboluyordu bir ormanda. Ne var ki bu kez de dumanlı bir boşluğun içine düşmüştüm. Ankara'ya geldiğim ilk günlerde, bahçe duvarlarına tünemiş gençleri gördüğümde yabancılığımın ve yalnızlığımın arttığını duyumsardım. Onların bir mahallesi, bir sokağı, bir bahçesi, bir evleri vardı; bense bunların hepsini kaybetmiştim. Bir daha bir mahallem olmayacaktı; bir bahçe duvarına oturup arkadaşlarımla sohbet ederken sokağın seslerini dinleyemeyecektim. Havanın biz farkında değilken serinlemesine ve akşam alacasının bizi sebebini bilmediğimiz bir sevince boğmasına şaştığımız günleri bir daha yaşayamayacaktım.

Latif dayımlar kimsenin yüzüne bakamayacaklarını söyleyerek izne gelmemişlerdi o yaz. Zaten Gülbahar da hamileydi.

Sevdiye'yi de bir daha göremedim tabii.

Bu kez, bu acıklı günde karşılaşacaktık herhalde. Ah dayım! Bunun için mi döndün Türkiye'ye? Ölmek için mi? Önce kızın kaçtı diye sığamadın oralara, kurulu düzenini bozup İstanbul'a geldin, sonra da kızın kocasından ayrılınca belki de en çok kendini suçladın.

Ah dayım! İçmeden konuşmayan, konuştuğunda da, "Ben Yağız'ı oralarda bırakmam, mutlaka buraya getiririm!" diyen dayım. Gülbahar'a sormuş bir gün: "Sevdiye ne diyor?" diye. "İstemiyor," demiş Gülbahar. "Ne demek istemiyor, o nasıl söz, onun elinde mi?" Böyle gürlemiş o sessiz adam. Derler ki, ölülerin bir sessizliğin içine saklandığı yalandır, bizim sesimizle aynı bizim gibi konuşur onlar. Rahmetli dayım! Ne zor şimdi onu bu kelimenin içine sığdırmak. Ölü-

yoruz ama aslında ölmüyoruz değil mi? Ruhumuz yaşıyor. O halde, yaşarken de yaşamıyoruz aslında. Ne yaşadığımız hayat hayat, ne öldüğümüz ölüm ölüm. Hiçbir şeyin içi dışına benzemiyor.

Her izne gelişinde köyüne giderdi, amcasının ve halalarının ellerini öpmeye. Aslında yıllar yıllar önce kaybolan genç Latif i aramaya gidiyordu. Babasının döne döne arayıp elleri boş, gözleri boş bir şekilde günler sonra döndüğü o loş sofada babasıyla buluşmaya gidiyordu. Bak buradayım baba, diyordu ocaktaki çıtırtılı odun alevinden yüzüne sıçrayan çocuksulukla. Sonra yeniden tırpan sallıyordu çocukluğun kavruk tarlalarında; sap çekiyordu at arabasının kendinden büyük gölgesine binerek, düven sürüyor, bağ yollarında türkü söylüyordu. Sesi, ekinin ekildiği, sapının büküldüğü, kekilin döküldüğü yere düşüyordu. Sonra Latif dayım, at arabalarının tarlalar arasında açtığı toprak yollarda kıvrıla kıvrıla uzaklaşıyor, Alman plakalı otomobiliyle birlikte hemencecik unutulan bir toz oluyordu.

Yarma'yı, Mamak Köprüsü'nü, satmadığı kitapların karanlığında boğulan ama bir türlü ölmeyen nemrut bakkalı, önünde belki de aynı adamların çığırtkanlık yaptığı otobüs yazıhanelerini, pazar günleri tüpüm bittiğinde mecbur kaldığım için onca yolu yürüyerek bir tas çorba içtiğim lokantayı, dört yıl oturduğum mahalleyi geride bıraktık işte. Gecekonduları sırtlanmış kambur tepelerden yükselen sızı yine gelip buldu beni. Gökyüzü birkaç bulutu avucunun içine almış oynayıp duruyor gibiydi. Ara vermeyen, hızını kesmeyen, aksine arada bir egzozu açık ya da homurtusu kalıbından büyük araçların delip geçtiği akıl almaz bir uğultu otobüsümüzle birlikte akıyordu. Unutmamışım bu uğultuyu. Değişmemiş çünkü, değişmeyecek de. Sanki hiç ayrılmamışım buralardan. Aynı uğultu işte. Bu, kendi yorgunluğunu çiçeğe durmayan ağaç, serinletmeyen gölge, hiçbir yere çık-

mayan sokak suretinde insanlara bulaştıran şehrin, genişlik hissini boğan bulvarlarında dolaştıkça yolunu kaybedip nereye gideceğini bilemeyen, bilemediği için de buranın yerlisi olamamış gençleri vardır yine. Benim yerime onlar gelmiştir. Yalnızlıktan yarı sarhoş, gürültülü bir çalkantının içinde şaşkın, bir hayli bezgin... Umutsuz. Umutsuz, çünkü yalnız. Yalnız, çünkü kendine bile yabancı. Bunca sıkışık görünen şehrin kimsenin fark etmediği boşluklarında sürüklenen, bir yerlerden tutmak isteyip de elini kolunu kıpırdatamayan, gördüklerini kaçıran ve en kötüsü içlerinde şehrin boşluğundan da büyük bir boşluk taşıyan gençler... Sevdiklerinin kendilerine bir hikâye getirmesini, gözleri gibi bakmaları için emanet etmesini isterdi onlar. İçinde yaşamalarına yetecek, dilediğince genişletip değiştirebilecekleri, yalnızlıklarına iyi gelecek bir hikâye. Ve bu hikâye, içinde bolca umut taşıdığı için geleceği işaret edecekti. Oysa gelecek, sadece zihinlerde kendine yer bulan bir aldatmacaydı. Geçmiş ise birbirine eklediğimiz hikâyelerden başka bir şey değildi.

Hikâyemi kimselere anlatamadım ya da anlatacak bir hikâyem olmadı. Muavine Ankara'yı anlatmak istedim birden. Akşam üzerlerinin alacasını... Babalar evlerine dönerken, sokakta oynayan çocukların kendilerini göstermek için oyuna asıldıkları ya da bazılarının oyunu bırakıp babalarının bacaklarına dolandıkları, yemeklerini pişirmiş kadınların işten dönen kocalarını karşılamak için hazırda beklettikleri tatlı gülümsemelerle yola baktıkları saatlerde bahçelere inen serinliği, camlara değen yaprak kıpırtılarını, içimde dolanan kıskançlığı, özlemi... Duvarlarına, tavanına, pencere ve kapılarına, kimi kısımları yer yer ufalanıp kumlaşmış beton zeminine benden önce oradan geçmiş eski kiracıların kokularından, seslerinden, sevinç veya hüzünlerinden yahut da acılarından, kısacası hayatlarından hiçbir şey sinmediğini düşündüğüm gecekondumdaki yalnızlığı... Sabah o

dar aralığa gün ışığının –o zayıf ve soğuk ışığın– vurduğunu görünce her günkü kâbusa benzer işkenceyi tekrar yaşadığımı... Aralığın ucunda, sokağın köşesindeki bakkalın kirli camlarının rüyanın devam ettiğini, gördüğüm her şeyin gerçek olduğunu yüzüme vuruşunu... Sokaktan gelen sesleri... Uyanan gecekonduları... Duvarların yorgunluğunu...

Otobüs duraklarında bekleyenleri görünce ağır bir yılgınlık gelip oturdu yüreğime. Belediye işçileri greve gidince, grevi kırmak için askerî hükümet devlet kurumlarındaki otobüsleri toplamış, hatta kamyonları otobüse dönüştürtmüş, öncekiler kırmızıyken onları maviye boyatarak hizmete sokmuştu. Muavine baktım, herkes durakta bekliyorken onların önünden hızla geçmenin keyfini sürüyor gibiydi. Gerçek sıradandır, sorun da bu galiba? Kendisine baktığımı anlamış gibi kafasını çevirip gülümsedi muavin.

"Senin yolculuk sona erdi," dedi.

"Benim yolculuğum bitmez, asıl bundan sonra," dedim.

"Sahi ağbi, sen İstanbul'a gidiyordun değil mi?"

"Evet."

"Hayır mı ağbi?"

"Cenaze için."

"Başın sağolsun ağbi, ölen kim?"

"Dayım..."

Annemle babam birkaç gün önce gitmişlerdi Latif dayımın ağırlaştığını duyunca. Bu sabah annem telefonda, "Öğle namazından sonra defnedilecek, cenazeye yetişemezsin ama yine de acele et," demişti. Şu saatlerde mezarlıkta olmalıydılar.

Siteler, Aydınlıkevler ve Et Balık Kavşağı'nı geride bırakıp Emniyet'in oradan terminale döndük nihayet.

Terminalin kalabalığını üzerine toplamış gibi bizim muavin önemli biri olup çıktı iki dakikada ve bagaj kapaklarıyla valizler, çuvallar arasında kayboldu.

Karnımın açlığı aklıma geldi yere basar basmaz. Fazla param yoktu. Ucuz yollu bir şeylerle açlığımı bastırmalıydım. Acelesi olanlarla otobüslerinin kalkış saatini beklerken vakit geçirenlerin birbirine toslayan, yapışıp sünen, tuhaf bir hızın içinde donup kalan hareketlerinden oluşmuş baş dönmesine benzer bir gürültünün içine dalmıştım. Bu gürültüyü üzerimden silkeleyip İstanbul'a bir bilet ayarlamalıydım. Daha ben yazıhanelerin bulunduğu kısma yürümeden çığırtkanlar önümü kesti. Türkiye'nin dört bir yönüne hemen şimdi otobüs kalkıyordu. Nereye gidiyordum? Trabzon'a mı, Samsun'a mı, Adana olmaz mıydı, Konya ise hemen şimdiydi... İstanbul istiyorsam o çoktan hazırdı. Neredeyse bütün yazıhaneleri dolaşmama rağmen en erken iki saat sonraya otobüs bulabildim. Açlığımı hatırladım tekrar. Lokantaya yöneldiğimde kapının önünde dikilmekte olan garson da bana yöneldi ve kolumdan çekilmişçesine bir anda içeride buldum kendimi.

"Ağbime bak!" diye içerideki garsona seslendi kapı önündeki.

Cam kenarındaki küçük masalardan birine oturdum. Masada, tepeleme ekmek dolu bir sepet, peçete niyetine kesilmiş renkli kâğıtların konulduğu bir bardak, tuzluk, biberlik... Başımda menüyü saymak için bekleyen garson. Daha o ağzını açmadan:

"Mercimek çorbanız var mı?" dedim.

"Var ağbim."

"Bir mercimek çorba."

Dumanlı çorbamı geldi ben ekmekten koca bir lokma koparmışken. Bir tas çorbayı bir sepet ekmeğe katık ederek karnımı doyurdum.

Peronları doldurup boşaltan otobüsler, çığırtkanlar, satıcılar, hamallar ve onların yarattığı uğultunun içinde koşturanların arasında terminali dolaşmaya başladım. Ben ağır

hareket ettikçe zaman da yavaşlıyor, otobüsün hareket saati gelmiyordu bir türlü. Bir süre köşedeki büfenin önünde dikilip gazetelerin manşetlerini okuduktan sonra kapaklarında çıplak kadın fotoğrafları bulunan poşete konmuş dergi ve kitaplara bakarak ve yola giden insanların bunları niçin alacağını, alsa bile otobüste nasıl okuyacağını düşünerek oyalandım; bir süre ağırlıklı olarak dinî kitaplar satan kitapçıdaki günahkârlığımı yüzüme vuran kitapları karıştırdım; bir süre de çay salonunun önünde içeri girip girmemekte kararsız dolanıp durdum. Otobüs perona girer girmez de herkesten önce binip yerime oturdum.

XI

Pencerenin önünde oturmuş dışarı bakıyordum. Kucağımda babamın defterleri...

Bahardı. Leylaklar, akasyalar açmıştı. Ağaçların bu kadar büyümüş olmasına sanki yeni görüyormuşum gibi şaşmaktan kendimi alamıyordum. Bu eve taşındığımızda sekiz dokuz yaşlarındaydım. Doğru dürüst yolu bile yoktu buraların. Tarlaydı her taraf. Babam hafta sonları da aynı saatte, erkenden kalkar, yürüyüşe giderdi. Gelincik tarlalarının arasında nasıl da keyifle yürüdüğünü, aynı yolları bir kez de evin içinde yürüyormuş gibi ayrıntılarıyla anlatırdı. Yürüyüşten gelince çaydanlığın altını yakar, duşa girerdi. Sonra kahvaltıyı hazırlar, yürüyüşten gelirken aldığı taze ekmekleri dilimler, o meşhur haşlanmış yumurtalı marul salatasını veya yumurtalı patates kızartmasını hazırlardı. Babaannem, bir, en fazla iki yumurtayla çocuklarını doyurabilmek için yufka ekmeği parçaladıktan sonra, dibine azıcık yağ koyduğu kararmış, yamuk tavada şöyle bir dolandırır, o bir ya da iki yumurtayı kırarak omaç yaparmış. Ama babam yumurtalı patatesten sonra en çok babaannemin marul, so-

ğan ve maydanozdan oluşan yeşilliğe haşlanmış yumurta karıştırıp üzerine de zeytinyağı ve kırmızı toz biber serptiği salatasını severdi. Yumurtanın ya da kızartmanın, hele demlenmiş çayın kokusunu almadan yatağımdan kalkmaz, babamın odaya girdiğini duyduğum halde uyuma numarasına devam eder, beni öperek uyandırmasını beklerdim. Annemi uyandırmak ve kahvaltı sofrasına getirmek o kadar kolay olmazdı. Çay acıyacak diye telaşlanır, yalancıktan sinirlenirdi babam.

Ah babam!

"Önümdeki sayfayı kendimle doldurduğumda yazar sayılır mıydım, yoksa kendimi silip oradan, başka hayatlar, başka dünyalar mı kurmalıydım? Yazar olmanın, önümdeki boş, beyaz sayfaları kendimle doldurmak anlamına gelmediğini yavaş yavaş öğreniyordum. Asıl yapmam gereken, kendimi o sayfalardan silmek ve kâğıt üzerinde kalan yazı gölgelerinin, silgi kırıntılarının arasına yeni hayatlar kurmaktı."

Babamın defterlerini istemiştim annemden. O yaşıyorken okumamıştım. Neden bilmiyorum, bir baba, baba olarak kalmalı çocuklarının gözünde, diye düşünmüş olmalıyım. Bilmiyorum...

"Utangaçlık hangi yaşta olursanız olun peşinizi bırakmıyor, en azından benim peşimi bırakmadı," diye yazmış bir yerde. Dilinin tutukluğu, suskunluğu hep bu yüzdendi, biliyorum. Sevdiği için utanmış uzun zaman ve bu yüzden kendinden öç almış. Kimsenin yardımını istememiş. İnsanlarla konuşmak bile sıkıntılı bir iş gibi gelmiş ona çoğu vakit. Kendine bile katlanamadığı zamanlarda daha çok susmuş. Birileriyle tanışmaktan, onlarla yeni bağlar kurmaktan korkar olmuş. En iyisi yalnızlık diye düşünmüş.

"Umutlarını kaybedince insan rahatlıyor muydu? Öyle ya, umutlara güven olmuyordu, insanı aldatıyordu. Hayaller uçup gidince hayat olanca çıplaklığıyla ortaya çıkıyordu.

Hayatın daha gerçekmiş gibi görünmesi için hayallerin dağılıp gitmesi mi gerekiyor?"

Babamın hayalleri? Bir şey istemedi ki bu hayattan, bir de hayalleri olsun! Ama yok, yazar olmayı istedi o, yazmayı istedi. Yazdı da aslında. İşte bunca defter bıraktı ardında.

Herkesin hayatı roman olmayı hak ediyorken kendi hayatının hiçbir zaman roman olamayacağını düşünmüş babam. Biri ölünce, ölümü değil de hayatı daha iyi anlıyorduk galiba. Birinin yokluğu, varlığını anlamlandırıyor, ağırlığını daha yoğun hissettiriyordu.

Akasya çiçeklerinin kokusuna karışan kuş cıvıltıları geliyordu balkonun açık kapısından.

Bense, babamın yıllar önce İstanbul otobüsüne bindiği sarısı bol o titrek güz gününü yaşıyordum onunla birlikte.

"Otobüs şoförlerinin yerinde olmak isterim kimi zaman. Aynı manzaranın günün değişik anlarındaki veya farklı mevsimlerdeki halini gördükleri için kıskanırım onları. Hayatta her şey değişirken sırtlarında ekinlerin bozartısı duran şu tepelerin, gittikleri köylerin yoksulluğunu taşıyan şu yolların, mevsimine göre kılıktan kılığa giren ağaçların, köpüklü bir şırıltının hayaliyle perişan olan derelerin, mor rüzgârlı kayalıkların buraları beklediğini görme şansına sahip onlar. Hayat akıp giderken, birileri ölürken bütün bu gördüklerimizin durması; hayat hızlıyken, otobüs yanlarından, içlerinden hızla geçerken onların hep bir şeyleri bekliyorlarmışçasına kayıtsız kalması zihnimde bir beyhudelik duygusunun uyanmasına yol açardı. Yolculuğum boyunca aklıma getirmemeye, daha doğrusu kendime itiraf etmemeye çalışsam da Sevdiye'yle karşılaşacağım, onu bir kez daha göreceğim için anlaşılmaz biçimde nefesim daralıyor, böyle durumlarda hep olduğu gibi içimde bir sıcaklık dolaşıyordu."

Ne çok severdi doğayı rahmetli. Bir orman uğultusunun, bir bahçe fısıltısının, bir deniz serpintisinin kıyısında yaşa-

mak varken, gökyüzünü bile daraltan şehirlerin insanın üstüne yıkılan hoyratlığından sıkılırdı. Belki de bu yüzden şehre epeyce uzak, o zamanlar etrafı tarlalarla dolu bu mahalleye taşınmayı istemişti.

"Hava çoktan kararmıştı, köhne dükkânlardan oluşan çarşıları ve solgun ışıklarıyla donup kalmış kasabalardan geçiyorduk. Hatta yol boyunca sıralanan ışıklar sessizliği derinleştiriyordu; dahası bu ışıklar geceyi daha bir gece yapıyor, kasabayı bilindik, alışıldık her türlü görüntüsünden sıyırarak geceleri birbirine benzeyen onlarca kasabadan biri haline getiriyordu. Ve daha önce buraya gelmiş ve hatta bu kasabaya her gün bu saatte bu otobüsle geliyormuşsunuz gibi, dahası rüyalarınızda da bu sarı sarı aydınlanan yollardan geçiyormuşsunuz gibi sizi şaşırtan ama bir o kadar da tanıdık bir duygu gelip yerleşiyordu içinize. Derken bu kasabalardan birinde durdu otobüs. Hemen hareket etmeyeceğini anlayınca ben de indim ve herkes gibi ben de bir sigara yaktım. Otobüste sigara içince yol daha çabuk bitiyordu ya, şimdi de daha az beklemiş gibi hissedecektik herhalde. Uykusu tek tük ışıklarla delinen karanlık bir cadde uzanıyordu az ötede. Muhtemelen, gece henüz başlamış olmasına rağmen dükkânları çoktan kapanmış çarşıya giden ıssız bir caddeydi. Tabela ya da vitrin ışığı da yoktu. Otobüs bu küçük kasabada niçin bu kadar uzun kalırdı ki! Yolcularını indirdin, alacaklarını da aldın, daha ne? Adına terminal dedikleri, lambaların bile gözlerini kapatmak için acele ettiği hissini uyandıran bu titrek ışıklı yerde, hâlâ çalışan otobüsümüz, köyüne gitmeyi unutmuş gibi bir köşede suçlu suçlu bekleyen kirli bir minibüs ve burada çalışanlara ya da bu saatte kasabada gidecek daha aydınlık, daha hareketli, en azından yaşıyormuş gibi yapan bir yer olmadığından kendini buraya atan avarelere ait döküntü iki otomobilden başka bir şey yoktu etrafta. Kaldırımların gerisinde ve

karanlık evlerin aralarında geniş, karanlık arsalar. Sigaramın kızarıp sönen ateşini saymazsak baktığım yönde tek bir hareket yok. Arkamda ise yüklü, yorgun kamyonların yolu düz buldukları için keyfi yerine gelmiş vınlamalı homurtuları. Burada niçin durduğumuzu, ne zaman gideceğimizi bilmiyorum. Kimse bir şey söylemedi. Belki de soranlara söylemişlerdir. Ben sormadım. O halde... Biraz yürüsem şu ıssız yoldan... İleride ne var acaba? Bu yol kesin çarşıya çıkıyordur ama... Ya da bir mahalleye girip kayboluyordur. Çarşıda, beklenmeyen birinin gelmesini bekleyen dükkânını kapatmamış bir esnaf, mahallede de ışığını yakmadan penceresinin önünde otururken kimselerin geçmediği sokağı gözleyen biri vardır belki. Biri? Bir kadın? Bir erkek? Bir yaşlı? Bir genç kız? Burada ya da buraya benzer bir yerde yaşasam nasıl bir hayatım olurdu acaba?"

Annem:

"Babanın çayına benzemez ama idare edersin artık," diyerek çayları getirdi.

Yaşadığı kadar bir ömrü bir kez daha yaşamışçasına kısa sürede ihtiyarlamıştı. Babam öldükten sonra onun suskunluğunu devralmıştı adeta.

Bir yandan çayımı yudumlarken bir yandan da ne kadar kaldı diye defterin sayfalarına bakıyordum. Son sayfalara gelmiştim. Babam, cenaze evini, orada yaşadıklarını anlatmamış. "Sonunda İstanbul'a vardık," diye o bölümü bitirmiş.

"Küçük bir bahçesi vardı Latif dayımların oturdukları apartmanın. Bahçenin alçak bahçe duvarına oturmuş dayımdan kalan boşluğu dinliyordum. Üç gün olmuştu İstanbul'a geleli. Annem, 'Yedisini yapmadan gitmeyelim,' demişti. Cenaze için gelenler dağılmış, biz bize kalmıştık. Sanki dayımı kaybedeli yıllar olmuş gibi her şey eski haline dönmeye başlamıştı. Bunca yıl sonra Sevdiye'yi görmüştüm. Evlendikten

kısa bir süre sonra eşinden ayrılmış, İstanbul'a, baba evine dönmüş, dil bildiği için yabancı bir şirkette işe girmişti. Sigaramın ateşiyle elimdeki sarmaşık yaprağına delikler açıyordum ki Sevdiye'yi gördüm. Bana doğru yürüyordu. O yürüyünce, ben oturduğum halde yerinden kalkan benden daha genç Yağız da ona doğru yürüdü. Tam olarak bilmediğim ama tuhaf biçimde bir parçasıymışım gibi hissettiğim bir hayata doğru yürüyordum adeta; benden çalınmış bir kalp vardı da onu almaya gidiyordum sanki. Aşk bizim dışımızda bir şeydi işte. Kalkıp ona doğru giden de benimle aynı adı taşıyan başka biriydi. Karşımdaki, bana doğru yürüdükçe uzaklaşan ve aradaki mesafeyi daraltacağına daha da genişleten kişi gerçekte var mıydı, yoksa aşk dediğimiz şeyin yarattığı yeni bir kandırmaca mıydı? İçime sığmayan ne kadar duygu varsa ona çarpıp geri döndüğü için mi bitmeyen bir yürüyüşün içine düşmüştüm? Bir insanın başına onca şey gelebilecekken aşk niye gelirdi ki! Gelince de bütün bir hayata el koyuyordu işte. Hayatımın kim bilir neresinde ne başlangıçlar saklıydı! Ama başladığında değil de sonradan farkında oluyorduk başladığımız şeyin. Sevdiye bana yaklaşırken fark ettiğim en önemli şey, onunla ilgili düşüncelerimin o yanımda değilken şekillendiğiydi. Onu, o yokken düşünmeye öylesine alışmıştım ki, gelen kişi Sevdiye değil, bir hatıraydı sanki. Gülümseyerek yanıma geldi. Uzun ağlamalardan sonra kadınların yüzüne sızıp oturan o masum güzelliğin solgunluğuyla geldi. Yeni yetmeliğimin dün gibi hatırladığım sararmış yapraklarına basa basa geldi. Nasıl geldiğini ayrıntılarıyla anlatmaya kalksam bu deftere yazdığım ilk satırlara dönmem ve her şeyi yeni baştan anlatmam gerekecek. Bir romanın içinde yürür gibi geldi kısacası. 'Niye burada oturuyorsun? İçeri gelsene,' dedi. 'Böyle iyi,' dedim, 'yalnızlık iyi geliyor.' Elimdeki zavallı sarmaşık yaprağına baktı, beni sarıp sarmalayan suskunluğa baktı, gözlerimdeki kendi gözle-

rine baktı: 'Seninle de bir türlü oturup konuşamadık,' dedi. Demek konuşacaktık. Demek artık onu yazmayacaktım..."

Yağız geldi yanıma.

"Anne ne okuyorsun?" diye sordu.

"Dedenin romanını," dedim.

Çocukluğumdan beri tıpkı babam gibi vara yoğa dolardı gözlerim.

Ufacık çocuk nereden bilecekti romanın ne olduğunu.

"Anne?" dedi tekrar.

"Annem?"

"Anne, dedem niçin öldü?"

"Ah bir bilsem Yağızcığım! Yalnız kalmak istedi belki. Nerden bilirim, bir insan niçin ölür?"

Derler ki...

"Benim yazmak istediklerim değildi yazdıklarım... Yazarsam, bir büyünün içinde olacaktım.

Ama bu büyü benim yazdıklarımın üzerinde mi dolaşacaktı tütsü tütsü, yoksa zaten büyü içinde yüzen biraz da şisli bir güzelliği sayfaların üzerinde konuk ederken ben mi onun içinde kaybolacaktım, bilmiyordum. Gerçeği hayale çevirmek miydi derdim, hayalin büyüsünü gerçeğin içinde aramak mıydı? Bildiğim, bunun düşüncesi bile güzeldi. Yazarsam, bahara dokunmuş olacaktım, avucumda olacaktı bütün çiçekler, kokular, yağmurlar. Gerçeğinden daha güzel olacaktı hatta."

Çocukluk kahramanları, Cüneyt Arkın, Kara Pençe, gergef işleyen güzel kız, uzak evler, saksılar, danteller, otobüs garajları, solmuş posterler, karınca duaları, kuş uçuran sinema bekleyen ergenler, Sevdiye, Kayaş'ın gecekonduları sağlı sollu, "Anarşist olmasın bu çocuklar", İspanyol paçalı şehirliler, davetsiz misafirler, sobanın yanındaki romanlar, yoksul ağaçlar, dik yollar, çarpık çatılar, Congulus, Mamak Sıkıyönetim Komutanlığı...

Ethem Baran, 12 Eylül arifesinde, taşradan büyük şehre okumaya gelmiş bir delikanlının hikâyesini anlatıyor.

Emanet Gölgeler Defteri, yalpalayan, rüyasını arayan genç bir yazarın buruk ve hüzünlü dünyasını resmediyor.

18 00
0810840
ASH
08108

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1202-5
9 789750 512025